SANDİNİSTLER: CARLOS FONSECA VE NİKARAGUA DEVRİMİ

Matilde Zimmermann

Çeviren: Remzi Uçucu

Derleyen: Birsen Kars

BORAN

SANDİNİSTLER:
CARLOS FONSECA VE NİKARAGUA DEVRİMİ

Matilde Zimmermann

Çeviren: Remzi Uçucu
Derleyen: Birsen Kars

İÇİNDEKİLER

Yayınevinin Önsözü **9- 24**
Giriş **25- 26**
Önsöz **27- 37**
Bölüm 1: Matagalpa: Çocukluk ve Gençlik Yılları **41- 59**
Bölüm 2: İsyancı Öğrenci, 1950- 1958 **61- 87**
Bölüm 3: Küba devrimi, 1958- 1961 **89-110**
Bölüm 4: FSLN'nin Kurtuluşu, 1960- 1964 **111-134**
Bölüm 5: FSLN Stratejisinin Evrimi, 1964- 1968 **135-162**
FOTOĞRAFLAR **163-171**
Bölüm 6: Yeraltı ve Hapishane Yaşamı, 1968- 1970 **173-201**
Bölüm 7: Sardino Üzerine Yazılar, 1970- 1974 **203-225**
Bölüm 8: Harekette Çatlak, 1972- 1975 **227-254**
Bölüm 9: Dağlar ve Foncesa'nın Ölümsüzleşmesi, 1975- 1976 **255-278**
Bölüm 10: 1979 Devrimi **279-299**
Sonsöz **301-307**
Yayınevinden Nikaragua Üzerine Üç Yazı **309-339**
Notlar **341-389**
Örgüt İsimleri ve Kısaltmalar **390-391**

SANDİNİSTLER:
CARLOS FONSECA VE NİKARAGUA DEVRİMİ

BORAN YAYINEVİ' NDEN
ÖNSÖZ

CARLOS FONSECA... Bir devrim önderi... Zaferini görememiş, ama hayatı ve savaşıyla, pratiği ve teorisiyle, halkın değer ve geleneklerini ML ilkeler ışığında yeniden şekillendirmesiyle, tarih ve sınıf bilinci ve bunların yarattığı uzlaşmazlığı ile 1979 Nikaragua devriminin hayat damarı olmuş bir halk önderi.

Remzi Uçucu'nun çevirisini yaptığı elinizdeki SANDİNİSTLER: CARLOS FONSECA VE NİKARAGUA DEVRİMİ isimli kitap okunması ve dersler çıkarılması gerekli bir kitaptır. Emperyalizmin sosyalizmi halklar için umut olmaktan çıkarmaya çalıştığı bu dönemde okunması için önerdiğimiz her kitabın faşizmle ve emperyalizmle savaşımızda bir silah olmasını istiyoruz. Emperyalizmin ideolojik kuşatması içinde kitaplar da bir ideolojik savaş aracı, iradeler çatışmasında bir taraf... Biz devrimciler okuduğumuz her kitapta sosyalizme giden yolda bir engeli kaldırıyor, asıl olarak düşüncelerimizde yaratılmak istenen "umutsuzluk"un nasıl oluştuğunu ve nasıl aşılacağını buluyoruz. Elinizdeki kitap bunlardan biridir.

Nikaragua devriminin yaratıcısı Carlos Fonseca'nın hayatını ve onun nezdinde Nikaragu devriminin hangi koşullarda, hangi strateji ve politikalar ile, ne bedeller ödeyerek ve hangi yenilgi ve zaferlerden geçtiğini anlatan bu kitabı okumaya başlamadan önce okumayı ve anlamayı kolaylaştıracak bazı konulara vurgu yapmak isteriz.

Nikaragua devrimi 3. bunalım döneminde Latin Amerika'da yapılmış ikinci ve son devrimdir. Ve Küba devriminin bir istisna olduğu yönündeki yanlış tespitlerinin de sonu olmuştur. Küba devrimi bir istisna olmadığı gibi, 3. bunalım döneminde yeni-sömürge ülkelerde devrimler her an her dakika mümkündür. Nikaragua devrim tarihi bu yanıyla tüm statükocu, şabloncu değerlendirmeleri altüst etmiştir. Mao'nun dediği gibi "Marksizm-Leninizmin büyük gücü, farklı ülkelerin somut devrimci pratikleriyle bütünleştirilmesinde yatmaktadır" ve Nikaragua'da da böyle olmuştur. Neredeyse devrimi yaptıkları 1979 yılından birbuçuk-iki yıl öncesine kadar tarihleri yenilgiler, şehitler, ağırlıkla askeri açıdan başarısız eylemlerle dolu. Dünya çapında ise Küba dışında enternasyonalist dayanışma anlamında yalnızlar.(Küba da başlangıçta Nikaragualı devrimcilerin başarabileceğine inançsız ve bunu onlara da söylüyor) Ancak eylemde de, örgütlemede de KARARLILAR, ISRARLILAR VE DEVRİM YAPMAK İSTİYORLAR. Küba yapabildiyse onlar da yapabilirler... Buna inanıyorlar. Bu inanç Fonseca'yı hemen hemen aynı dönemde Anadolu'da ihtilalin kıvılcımını çakan Mahir Çayan ile aynı noktada birleştiriyor... Deneye deneye, yenile yenile, bata-çıka doğru stratejide Anadolu İhlalcileri ile buluşuyor... Yeni-sömürgecilik döneminin stratejisi olan Politikleşmiş Askeri Savaş Stratejisi(PASS)'nde...

Carlos Fonseca her devrim önderi gibi pratiğin içinde, ideolojik mücadelenin sonucu olarak önderlik misyonunu kazanmıştır. Kitabımız Carlos Fonseca'nın gelişimini, düşüncelerinin hayatın ve savaşın içinde değişimini, Sandino'yu ve Marksizm- Leninizm'i keşfettikçe aradığı cevapları bulmasını ayrıntılarıyla anlatıyor. Reformizmden Marksizm-Leninizm'e doğru bir yürüyüştür bu. Latin Amerika'da adı "komünist", "sosyalist" olan ancak ideolojik olarak reformizm batağına saplanmış partilerin hakimiyeti vardır. Fonseca'yı Fonseca yapan reformizmin sol cephede ideolojik hakimiyetine sadece bilgi ile değil eylemiyle de karşı koyması ve onları savaş içinde mahkum etmesidir. İdeolojik olarak Marksist-Leninist temelde bağımsızlığını kazanmak Fonseca'nın düşüncelerinin de, stratejisinin de özgürleşmesini ve ayağını kendi ülke toprağına basmasını sağlıyor.

Sosyalist parti içinde illegal gençlik çalışması ile başlayan devrimcileşme süreci topraklarının ulusal kahramanı Sandino'yu ML ideolojiyle yeniden yorumlaması ile tamamlanıyor. Bu da onu ülkede devrimin ancak anti- emperyalist, anti-oligarşik karakterde olması halinde halka bağımsızlık ve adalet getireceği düşüncesine taşıyor. Sınıfsal bakış açısı derinleştikçe Sandino'ya da, Marksist-Leninist ideolojiye de daha çok bağlanıyor. Üyesi olduğu Nikaragua Sosyalist Partisi'nden ayrılıp, kendi bağımsız örgütünü kuruyor. Sosyalist Parti illegal de olsa, sürekli gençlerde silahlı mücadeleye atılacağı umudunu da propaganda etse, aslolan pratiktir ve ideolojik netliktir. Fonseca'nın keşfettiği de budur. İdeolojik olarak tarihsel ve sınıfsal bir zemine oturmadıkça hiçbir mücadele devrime ilerleyemez. Silahlı da olsa. Nitekim Latin Amerika sonrasında silahlı mücadele yürütmüş birçok örgütün emperyalizme teslimiyetine, uzlaşmasına sahne olmuştur. Ki "silahlı reformizm"in anavatanı Latin Amerika'dır dersek abartı olmayacaktır. Fonseca bu ideolojik baskıyı ve yönlendirmeyi, tarihsel ve sınıfsal araştırmaları sonucu militanca kavradığı M-L ideoloji ile aşmıştır. Bunun ıspatı ise ülkesi için öngördüğü devrim yoludur.

Revizyonizm ve reformizmden tam bir kopuş sağlanarak FSLN Fonseca önderliğinde kurulur. Kır ve şehir gerilla eylemleriyle hızla pratiğe atılır. 1963'teki gerilla faaliyeti yenilgi ile sonuçlandı. Şehirlerde ise öğrenciler içinde, gecekondular da örgütlenmeye başladılar. 1967 yılında Pancasan'da yeniden dağlardan atılım yapmaya çalıştılar. Ancak Pancasan ağır bir yenilgi ile sonuçlandı. FSLN Pancasan'ı siyasi zafer olarak niteledi.

1970 yıl askeri faaliyetlerine son veren FSLN 1974'te tekrar hareketi başlattığında ideolojik bunalım yaşadı. Üç hizip ortaya çıktı. 1975'te, askeri maceracılığa karşı çıkan ve proleterya içinde kök salmak gerektiğini savunan "proleter eğilim(TP)" FSLN'den ihraç edildi. 1976'da cephe içinde yeni bir iç mücadele yaşandı. Tomas Borge önderliğindeki "uzun süreli halk savaşı" eğilimi kırlarda gerilla savaşı stratejisini sürdürürken; Daniel ve Humberto Ortega

önderliğindeki "üçüncü yol" ya da Tercerista(TI) eğilimi ise, şehir gerillası faaliyetlerini destekliyordu. Terceristalar' ın ulusal bir ayaklanmanın yakın olduğu ve sınıflar arası bir ittifakın mümkün olduğu yönündeki eğilimleri 1977'de hareket içinde çoğunluğu kazandı. Bundan sonra süreç her alanda halk ayaklanmaları, direnişler, Somoza'nın bunlar karşısında kitle katliamları, yoğun baskıları altında geçti. FSLN 1979'da devrime yaklaştığında askeri yetersizliklerini, ülke genelindeki halk hareketliliği ile aşmış, Somoza'yı ise burjuva muhalefetten de soyutlayarak sadece Ulusal Muhafızlar ile sınırlı bir güce indirgemişti. 19 Temmuz 1979'da, kurulduğundan 18 yıl sonra FSLN zafere ulaştı. 50 bin ölü ve onlarca yenilgi içinden çıkmış bir halk savaşının zaferiydi bu.

Kitaptan Carlos Fonseca ve devrimin zaferine kadar olan tarihiyle FSLN'den bize kalan temel noktalar nedir dersek:

. Öncelikli olan eylemdir, pratiktir.
. Halkını başlangıçta sınıfsal ve tarihsel özellikleriyle tanımıyor ama onu tanımak için okumaktan, politika üretmekten, yöntem geliştirmekten vazgeçmiyor. Devrime de bu kararlılık ve ısrar ile gidiyorlar.
. Ödedikleri tüm bedellere, kimi zaman bir avuç kalmalarına rağmen moralleri hep yüksek. Ancak bir örgütte olması gereken disiplinden yoksunlar. Oysa moralden çok disiplinin zafer getireceği konusunda Fonseca kararlı ve tavizsiz.
. Başlangıçta eylemlerde askeri yan ağır basıyor ve bunun bedelini ağır ödüyorlar. Yenilgilerden öğreniyor, tekrar denemekten, çıkardığı dersler üzerinde hareket etmekten vazgeçmiyor. Birleşik Devrimci Savaş ilkesinin gereği olarak siyasi-askeri liderliğin birliği konusunda ülkesinin koşullarını ve halkını tanıyarak emin oluyor.
. Bir önderin, kadronun tutsaklıkta ilk hedefi özgürlüğünü kazanmaktır. Bu dünya devrim tarihlerinde tüm önderlerin ortaklaştığı bir gelenektir. Carlos Fonseca da bu yoldan yürüyor. Hem de özgürlük eylemini en ince ayrıntısına kadar kendisi örgütlüyor.
. Askeri yenilgiyi göze alarak siyasi zafer kazanmak PASS stratejisinin gereğidir. Eylemlerin askeri yanından çok politik olarak halka mesaj vermesi, onu saflaştırması ve örgütlemesi önemlidir. Bunun

için belki de 18 yıllık mücadelenin 16 yılında FSLN çok zayıf, çok güçsüz, etkisiz görünüyor. Oysa gerçek; eylemleriyle, siyasi etkisiyle halkını içten içe devrime hazırlayan bir çizgidir.

. "Beklemek ölümdür"... 1970'lerin başında verilen ara moral bozuyor, güçsüzleştiriyor, reformizmi büyütüyor ve sonuç olarak üç ayrı parçaya bölünüyor FSLN.

. Fonseca ideolojik birliği sağlamanın FSLN'nin devrim yapabilmesi için yaşamsal olduğu gerçeği ve yurtdışında rahat bir hayat sürdüğü yönündeki saldırıların yarattığı duygusal baskı nedeniyle önlemsiz hareket ediyor. Oysa önderlik bir kurumdur ve orada duygusal kararlara yer yoktur. Önderlik halkındır ve önder halkına zafer borçludur.

. Nikaragua devrimi halk savaşıyla zafere ulaşıyor... Pusular, el yapımı silahlar, barikatlar, savaş hileleri, fedalar, dağlarda hayatta kalabilme mücadelesi yani halk savaşı yöntemleri ile ABD'nin burnunun dibinde devrimini yapıyor.

. Halkın her kesimini örgütlüyor... Halkın her kesimini yaşadığı en derin çelişkiden örgütlüyor... Hatta FSLN çelişkileri derinleşen halkı bulmuyor, halk FSLN'nin peşinden gidiyor.

Her yerde değişik nedenlerle oluşan, değişik yöntemler kullanan her direniş odağını FSLN önderliği altında birleştirip devrime yürüyor.

. Gözle görülse de görülmese de sınıf çatışmasının baki olduğunu anlatıyor Fonseca. Sorun çatışmanın yokluğu değil, sorun devricilerin bu çatışmayı açığa çıkaracak örgütlülüklerden uzak oluşudur. Halkla bağlarının yetersizliğidir...

. Fonseca'ya göre ahlaki değerler sınıfsal karakterlidir. Yani devrimci olmanın yarattığı doğal bir sonuçtur ahlaklı olmak. İçki ve sigara içmez, cinsellik konusunda Latin Amerika devrimcileri dışında bir temizliğe sahiptir. Ki bu da onun M-L olduğuna bir işarettir. Kadın-erkek ilişkileri konusunda Fonseca ile Cepleliler aynı düşünüyorlarsa; o zaman sorun Latin Amerika'da halkın gelenekleri, zorunlu yetişme koşulları değil, devrimcilerinin sınıfsal bilinçlerinin oluşmaması, Marksizm-Leninizmi kavramamalarıdır. Ki Fonseca'ya göre yüksek ahlaka sahip olmak bir devrimcinin şehitlerine olan borcudur.

. Küçük burjuvazinin sınıfsal dönüşümünün önemini, bu nedenle de ideolojik savaşın sürekliliğini farkediyor, buna göre yöntemler ve politikalar üretilmesini benimsiyor.
. Halka öğretmekten çok halktan öğrenmenin önemine inanıyor.

Nikaragua devriminin zaferinden sonra FSLN pratiğinden bize kalan nedir, hangi dersleri çıkarmalıyız dersek eğer:

Öncelikli olarak devrim sadece bir politik iktidar sorunu ya da devleti ele geçirmek değildir. Aslolan iktidar gücüyle sosyalizmi inşaa etmektir.
Emperyalizmle ve Nikaragua'da olduğu gibi yeni-sömürge ülkelerdeki işbirlikçisi oligarşi ile savaş politik iktidarı alınca sona ermez, eremez. Çünkü devrim sadece bir iktidar değişikliği değildir. Devrim bir düzen değişikliğidir. Sadece bir ekonomik süreç de değildir, aynı zamanda yeni insanın da şekillendirilmesi sürecidir. Devrim devletin kendi kendini tasfiye edeceği bir sürecin ilk adımıdır. Ve ikinci adım sömürücü sınıfların fiili , sömürücü sınıflara ideolojik olarak yaşam sunan tüm sınıf ve tabakaların da tasfiyesidir.

Nikaragua'da devrim aşamasında Somoza ailesi dışında kalan egemen sınıflar devrimin yanında, Somoza'nın karşısında saflaşmıştır. Amaç Somoza'yı FSLN ve halk hareketinin gücüyle tasfiye etmek ve iktidarı ele geçirmektir. İktidarı aldıktan sonra sıra FSLN'ye gelecektir. Ancak FSLN tam da bu noktada iktidar olmanın gücüyle burjuvazinin planlarını bozamamış, sadece biraz geciktirmiştir. Çünkü onları tasfiye etmeyi değil, onlarla uzlaşmayı seçmiştir.

FSLN'nin devrim programı uzlaşmayı, onyıllarca eleştirdikleri, karşı çıktıkları Sovyetler Birliği revizyonizminin önderliğini yaptığı Barış İçinde Bir Arada Yaşama tezini esas almıştır.
Carlos Fonseca'nın Tarihi Program'da yansıttığı sömürücü sınıflara karşı uzlaşmaz tutum terkedilmiş, burjuvazinin ekonomik, siyasal, sosyal, ideolojik kaynakları kurutulmamış, yaşamasına izin verilmiştir.

Bir örgütün çizgisini, hedeflerini belirleyen onun devrim programıdır. Yeni-sömürge ülkelerde anti-emperyalist, anti- oligarşik olması tüm devrim programlarının ortak karakteridir.

Ekonomik, siyasal, sosyal, kültürel, ideolojik, politik, estetik vb. tüm alanlar için hedefleri belirleyecek olan ise o ülkenin kendi koşullarıdır, bu koşulların M-L bakış açısıyla ele alınmasıdır. Elbette ki, binlerce yıllık sınıflı toplumların sonu olacak sosyalist toplumu inşaa etmek, sömürücü sınıfların tasfiyesine dayanacaktır. Yeraltı-yerüstü kaynaklarının ve tüm zenginliklerin halklaştırılmasına dayanacaktır. Eğitimin, sağlığın, ulaşımın, adaletin .. her şeyin ama her şeyin halk için olmasına dayanacaktır. Halk kendi kendini meclisleri aracılığıyla yönetecek, milisleriyle koruyacak, halk ordusu ile yeniden sömürge olmanın önüne barikatlarını dikecektir. Tüm sorunların sahibi de, tüm sorunların çözücüsü de halk olacaktır. Ancak bunları ele alırken sınıfsal olarak uzlaşmazlık, ideolojik kararlılık ve güven olmazsa, FSLN ile Nikaragua'nın başına gelenler kaçınılmaz olur.

Ne olmuştur Nikaragua'da?

. Toprak reformu tamamlanmamıştır.

. Somoza dışında egemen sınıflar mülksüzleştirilmemiştir. Aksine hükümet burjuvazi ile paylaşılmış, ekonomi ve kültür ve toprak reformuna ilişkin bakanlıklar burjuvaziye verilmiştir. Burjuvazinin yetkilerinin elinden alınmaya ilişkin her politika emperyalizm ve Nikaragua burjuvazisinin karalama ve baskısıyla karşılaşmış ve FSLN bu baskılara cepheden bir savaşla değil uzlaşarak cevap vermiştir.

. ABD'nin tasfiye edilen Ulusal Muhafızlar'dan kaçanlarla gerçekleştirdiği kontra saldırılara karşı askeri olarak güçlü bir ordu ile karşı konulmuştur. Ancak kontra saldırılara karşı savaşmaktan kaynaklanan sorunlar halkla paylaşılmamış, halk yeni yaşamını kurmak için seferber edilmemiştir.

. Devrimci bir önderlik ideolojik birliğini savaş içinde yaratıp partileşir, FSLN devrimden sonra da ideolojik birliğini kuramamış, sağlam bir parti örgütü kuramamıştır. Bu eksiklik iktidar için savaşıldığı süreçte savaşın kızgınlığında ve halkın ardarda patlayan

direnişleri içinde telafi edilebilmiştir. Devrim sonrası ise emperyalizmin dört bir yandan ideolojik ve askeri saldırıları ile boğuşurken çok daha önemlidir güçlü bir irade olmak. Çünkü artık halkın iktidarı korunacak ve binlerce yılın aksine, sömürünün el değiştirmesi değil yok edilmesi örgütlenecektir. Bu zorlu ve devrimci süreç yerine, uzlaşmacı, reformist bir politika izlenmiş, devrimci önderlik giderek kb. bir önderliğe dönüşmüş ve halka güveni simgeleyen kurumlaşmalar teker teker tasfiye edilmiştir.
. Burjuvaziye propaganda hakkı tanınmıştır. Burjuvazi bu hakkı tepe tepe kullanmış ve devrimden sadece 11 yıl sonra iktidarın tümünü FSLN'den seçimle gerialmıştır.

Bu savaş iki sınıfın savaşıdır. Bu savaş iki iradenin savaşıdır. Ve bu savaşta taraflardan biri yok olacaktır. Eğer devrim karşı- devrimi, sosyalistler kapitalistleri, Marksist-Leninist ideoloji burjuva ideolojisini tasfiye etmez ve bu tasfiyeyi bir daha kendini yeniden organize edecek şekilde kurumlaştırmaz ise DEVRİM yapılsa da geriye dönüşkaçınılmazdır.
Emperyalizmin onyıllardır üzerinde oynağı gerçek budur. Savaşan örgütlerin ideolojisinde yaratmak istediği tahrifat budur:

. SINIF BİLİNCİNİN, SINIF KİNİNİN YOK OLMASI...
. UZLAŞMA, TASFİYE, TESLİMİYET...

Halklara yeniden umut olmuş Nikaragua devriminin ikdarı aldıktan sonra yenilmesinin nedeni bu ideolojik zayıflıklardır. Evet, bu devrim tam da sosyalizmden arta kalan iktidarların bir bir emperyalizme teslim edildiği bir süreçtir.
Evet, ABD'nin burnunun dibinde, her tür kontra saldırıyı, ambargoyu, baskıyı, uluslar arası kuşatmayı göğüslemek zorunda kalmıştır.
Evet, dünyada devrim değil, karşı-devrim rüzgarları güçlenmiş, yalnız olmayı göze almadan ayakta kalmanın mümkün olmadığı yıllardır. Ve bu somut koşullar altında devrimi sürdürmekzorundadırlar.

Tüm bunlar ve daha fazlası, SBKP revizyonizminin Barış İçinde

Birarada Yaşama tezine cepheden karşı çıktığı için devrim yapmayı başaran FSLN'nin; devrimden sonra düşmanıyla uzlaşma politikasına saplanmasına gerekçe olamaz. Olmadı da.

Elbette bu devrimi "altın tepsi" içinde burjuvaziye geri vermenin nedenleri devrim öncesi sürecten itibaren ele almak gerekir.

Nikaragua devrimi bize bir kez daha göstermiştir ki, emperyalizm döneminde devrimin objektif koşulları oluşmuştur. 3. bunalım döneminde, yeni-sömürge ülkelerde de sürekli bir milli krizin varlığı nedeniyle her an devrim olabilir. Ama bu devrimin kendi kendine olacağı anlamına gelmez.
İrade yani partinin varlığı ve süreci örgütlemesi devrimlerin de oluşma şartıdır. Parti ama LENİNİST BİR PARTİ.
Yani;
. çelik gibi bir disipline sahip
. demokratik merkeziyetçilik ilkesinin hakim olduğu
. eleştiri-özeleştiriyi burjuva ideolojisine karşı bir silah olarak kullanan
. proleterya diktatörlüğünün aleti olan
. ezilen sınıfların ideolojik-politik kurmaylığını yapan
. ideolojik ve örgütsel birliğe sahip, hizipleri barındırmayan
. devrimci teori olmadan, devrimci pratiği olamayacağına inanan, ancak teori-pratik ilişkisinde pratiği esas alan Nikaragua'da devrim öncesi bir partinin oluşmaması, aksine başlangıçtaki birliğin pratik içinde ideolojik ve örgütsel hiziplere dönüşmesi FSLN'nin Nikaragua devrimini ideolojik olarak zayıf karşılamasını getirmiştir.

Elbette, partisiz devrim yapabilmek başarıdır, özgünlüktür, sınırsızlıktır. Nikaragua'da halkın faşizmle olan çelişkileri derinleştikçe ve kendiliğinden eylemlere ve ayaklanmalara dönüştükçe oluşmuş üç hizbin halkın eylemini birleştirmesi ve savaştırması bir devrim yaratmıştır. Her hizip kendi ideolojik anlayışının şekillendirdiği alanlarda ve sınıflar içinde olduğu kadar diğer alanlarda da çalışma yapmış, örgütlenmiş ve savaşı zafere taşımıştır. Bir ahenk içinde

çalışmış ve ayrılıklarını halka yansıtmamıştır.

Ancak Ortega kardeşlerin hakim olduğu Tercerista isimli şehir gerillacılığını savunan ama aynı zamanda burjuvazi ile de ittifakı benimseyen eğilim giderek ağırlık kazanmıştır.
Devrimden sonra da bu eğilimin devrim programından kaynaklanan sınıflar mevzilenmesi devrimin sonunu getirmiştir. Çünkü oligarşiyi tasfiye etmemiş, egemen sınıflar üzerinde proletarya diktatörlüğünü kurmamış, onların yaşamasına ve giderek güçlenmesine göz yummuştur. Anti-emperyalist devrim ABD yardımlarını kabul etmiştir. Burjuvaziye karşı burjuva yöntemlerle mücadele ederek devrimin de kendilerinin de sonunu getirmişlerdir. Yöneticiler yozlaşmış, halktan kopmuş ve Nikaragua'yı yeniden emperyalizme ve işbirlikçilerine teslim etmişlerdir.

Diğer yandan en önemli zaafları devrimi yaptıkları, nüfusunun yüzde ikisini bu savaşta şehit vermiş halklarından kopmalarıdır. Bir devrimi halk yapar, halk yaşatır. Yaratan, üreten halktır. M-L önderlik sırtını halka dayar, sorunlarını halka taşır, halkı ile direnir, savaşır. Sovyet devriminde deböyledir, Çin devriminde de... İkinci paylaşım savaşında faşizm 27 milyon şehit veren sovyet halklarının sahiplenmesiyle püskürtülmüştür. Vietnamlı devrimciler önce Fransız sonra ABD ordularını halklarından güç alarak, halkı milyonlardan oluşan bir güç yaparak yenmişlerdir. Nikaragua bu yoldan ilerlememiş, halkını örgütlememiş, var olan halk örgütlülüklerini ve milisleri ise zamanla burjuvazinin baskısı karşısında dağıtmıştır. Devrim öncesi oluşmayan ideolojik birlik devrim sonrasında halka dayanan bir iktidarın oluşması ve proletarya diktatörlüğünün inşası konusunda da kuyularını kazmıştır. Çünkü her strateji kendi sınıflar mevzilenmesini yaratır. Devrime bu mevzilenme ile yürürür. Ancak devrim sonrası ulusal burjuvazi (çin devrimi), liberal burjuvazi (Nikaragua devrimi) ve en genelde küçük burjuvazi ile kurulu ittifakların sosyalizmin inşasında engel olmaması için tasfiye zorunludur. Burjuvaziler ideolojik olarak tasfiye edilmeli, mülksüzleştirilmeli, sınıf kini ile adalet uygulanmalıdır. Küçük burjuvazi örgütlülükleriyle Cephe ittifakına katılmışsa, bunlar da

ideolojik mücadele ile dönüştürülmeli, engel olduğu noktada tasfiye edilmelidir. Nikaragualı devrimcilerin yapamadıkları budur. İdeolojik ve örgütsel birliğin, sosyalizme ilerlemenin gücü olacak partilerini yaratmadıkları için tarihsel olarak ileri olana yaklaşmamış, geri olana savrulmuşlardır. Halkın iktidarını kurmamış, burjuvazinin yeniden iktidar olmasını adım adım verdikleri tavizlerle ve uzlaşma politiklarıyla sağlamışlardır. Halkı eğitmeyi okuma-yazma öğretme seferberliğine indirgemek yanılgıları olmuştur. Halkın eğitimi asıl olarak mahallelerinden ve köylerinden başlamak üzere, il, ilçe, ülke çapında kendilerini yönetmeyi öğrenmeleri, bunun kurumlaşmalarının iktidarca garanti altınaalınmasıdır.
Nikargualı yöneticiler ise devrim öncesi ödedikleri bedellere, harcadıkları emeklere sırtlarını dönmüşlerdir. Halklarından kopmuş, ayrıcalıklı yaşam örgütleyerek yozlaşmışlardır.

Sonuç olarak;
. Partisiz devrim özgün koşullarda gerçekleşse de partisiz proletarya diktatörlüğü kurulamaz. Sosyalizme ilerlenemez.
. Politik iktidarı almak yetmez. Bu iktidarın gücüyle düşman sınıfları tasfiye etmek ve sosyal dönüşümü yaratmak sosyalist iktidarı kurmanın koşuludur.
. Emperyalizmin saldırılarına karşı tek başına kalmayı göze almadan devrimler yapılamaz, devrimler yaşatılamaz.
. Sınıf bilinci, sınıf kininin olmadığı yerde uzlaşma kaçınılmazdır.
. 3. bunalım dönemi yeni-sömürge ülkelerde devrimler anti- emperyalist, anti-oligarşiktir karakterde olmalıdır. Sadece anti- emperyalist olunması devrimlere geriye dönüş için kapı aralar. Oligarşinin tasfiyesi gerçekleşmeden de bu kapı kapanmayacaktır.

Ve kitabın yazarının bizde yaratmak istediği düşünce ve duyguya gelirsek...
Yazar iyi bir araştırmacı... Bir Fonseca hayranı... Ancak tarihsel olaylara sonuçtan bakarak bir yaklaşım sunuyor. Yani zaman ve mekan kavramlarını, dolayısıyla bir olayı değerlendirirken temel aldığımız ilkeyi gözardı ediyor.

ÖZGÜRLÜK ZORUNLULUĞUN KAVRANMASIDIR.
Yani yazar bizde " FONSECA yaşasaydı..." düşüncesini yaratmak istiyor. Bunu yaratırken devrimi yapan FSLN önderlerinin ZAFERİ KAZANDIKLARI gerçeğini gözardı ediyor. Elbette bu devrimin önderi Fonseca'dır. Fonseca'nın önderliği olmasa idi FSLN olmaz idi. Ancak FSLN'nin ideolojik birliğinin yaratılamaması, partinin kurulamaması sürecini de Fonseca'dan ayrı ele almak mümkün değildir. Zafer olmuşsa Fonseca'nın başarısıdır, ancak devrim teslim edilmişse de bu Fonseca'nın ideolojik ve örgütsel olarak önlem almamasından, ideolojiyi kurumlaştırmamasından kaynaklıdır. Yazarın gözardı ettiği budur. Oysa Fonseca yazarın anlattığı gibi yanlışların ve zaafların tüm sorumluluğunu üstüne alıp hesabını veren mütevazı bir devrim önderidir. Bir Marksist- Leninist'tir. Yazar onu öveyim derken aslında onun ilkelerini, çizgisini boşa çıkarmış oluyor.

Bizim tartışmamız "Fonseca yaşasaydı Nikaragua devrimi böyle olmazdı" olamaz. Biz bugünden baktığımızda Nikaragua devriminin tüm olumluluklarını dünya devrim tarihinin zenginliği olarak ele alır, olumsuzluklarını da tekrar etmeyeceğimiz deneyimler olarak değerlendiririz. Fonseca bir devrim önderidir. Üstelik 3. bunalım dönemi yeni-sömürge bir ülkede deneye-yanıla ama vazgeçmeden araya araya PASS stratejisini keşfetmiştir.

Önderler olmadan devrimler olmaz. Ancak önderlik ideolojik, politik, örgütsel, tarihsel bir misyondur. Bir önderin yaşam süresi bir devrimin kaderini belirleyecektir diye bakamayız. Bir devrimin kaderini önderinin yarattığı ideolojik köşetaşları, gelenekler, ilkeler, değerler, politikalar belirler. Bir önder doğanın yada düşmanın darbesiyle şehit düştüğünde yarattığı hareketin mutlaka bir gün başaracağına inanır. Çünkü tarihin ve bilimin yasaları sosyalizm mutlak gelecek der. Ve önder o geleceği gerçek kılmak için yaşamış, savaşmış ve ardında yoldaşlarının takip edeceği bir yol, hiç bitmeyen bir umut bırakmıştır.

Fonseca da, FSLN de bu gerçek içinde değerlendirilmelidir.

FSLN ve Fonseca'nın yoldaşları devrimi yapmışlardır. Fonseca'nın hayalini gerçekleştirmişlerdir. Ancak kendi gerçekleri içinde devrimi burjuvaziye teslim etmişlerdir. Bizim bulmamız gereken DEVRİMİ NASIL TESLİM ETTİLER YA DA NASIL YAŞATABİLİRLERDİ sorularının cevabıdır.

Yazarımız ise FSLN kadrolarına rağmen devrimin olduğunu, FSLN kadrolarına rağmen ABD'nin tezgahladığı kontra saldırılarının yenildiğini söylüyor. Öyle değil elbette. FSLN kadrolarıyla bu zafer kazanıldı, FSLN kadrolarıyla kontra saldırılar püskürtüldü ama FSLN KADROLARIYLA DA DEVRİM BURJUVAZİYE TESLİM EDİLDİ. Nikaragua halkının güvenini, umutlarını devrime taşıyan da, Nikaragu halkına sırtını dönüp düşmana teslim eden de aynı kadrolardır. Önemli olan ideolojik, örgütsel ve politik zaafları tespit etmektir. Yazarımız bir Marksist-Leninist olmadığı için bunu yapamıyor elbette.

Biz mi?
Duygusal olarak "keşke ölmeseydi" yaklaşımının bizde de oluşması mümkündür. Nitekim okuyucularımız muhtemel ki bileceklerdir, Nazım Hikmet Şeyh Bedreddin Destanı' nda yenilgiyi anlatırken aynı duyguyu yaşamıştır. Demiştir ki:

"Yenildiler.
Yenenler, yenilenlerin
dikişsiz, ak gömleğinde sildiler
kılıçlarının kanını.
(...)
Tarihsel, sosyal, ekonomik şartların zaruri neticesi bu!
deme, bilirim!
O dediğin nesnenin önünde kafamla eğilirim.
Ama bu yürek
o, bu dilden anlamaz pek. O,
"hey gidi kambur felek, hey gidi
kahbe devran hey," der.

> *Bir doktorun verem çocuğu olsa, doktor, çocuğuunun* öleceğini bilse, bunu fizyolojik, biyolojik, bilmemne- lojik bir zaruret olarak kabul etse ve çocuk ölse, bu ölümün zaruretini çok iyi bilen doktor, çocuğun arkasından bir damlacık gözyaşı dökmez mi?
> *Paris Komunasının devrileceğini, bu devrilişin bütün tarihi, sosyal, ekonomik şartlarını önceden bilen Marksın yüreğinden Komunanı büyük ölüleri "bir ıstırap şarkısı" gibi geçmemişler midir? Ve Komuna öldü, yaşasın Komuna! diye bağıranların sesinde bir damla olsun acılık yok muydu?"*
> (Benerci Kendini Niçin Öldürdü, sayfa:247)"

Fonseca'nın hayatını okuduğumuzda Nazım'ın dediği gibi bir damla acılık kalıyor yüreğimizde. Ama biz ne umudumuzu yitiriyor, devrimi yapanların FSLN kadroları olduğunu inkar ediyor, ne de hayıflanıyoruz.

Biz Nikaragua devrimini de , Fonseca'yı da yaratan koşulları anlıyor, ideolojik olarak netleşmenin, ideolojik kararlılığın önemini görüyoruz. 3. bunalım döneminde yaptığımız hiçbir eylemin, harcadığımız hiçbir emeğin boşa gitmediğini, halkın bunları biriktirdiğini, günü geldiğinde ise patladığını görüyoruz. Devrim uzak bir ihtimal değil, mutlak bir gelecektir, bunu görüyoruz. Tarihin aynı döneminde ama birbirinden kilometrelerce uzakta, iki ayrı kıtada, iki ayrı sömürgede M-L aklın aynı işlediğini ve PASS'de birleştiğini görüyoruz. Biz Birleşik Devrimci Savaş ilkesinin Nikaragua'da, şehirleri öne çıkarttığını ve başardığını görüyoruz. Biz ülkeye ayaklarını basan bir stratejik çizginin başarısınıgörüyoruz.

Yenile yenile zaferlerin yaratıldığını, önemli olanın vazgeçmemek, teslim olmamak olduğunu görüyoruz. Bir zamanlar bir elin parmakları kadar bile kalmışken, vazgeçmedikleri için baskının, katliamların, işkencelerin arttığı devrime yakın dönemlerde "FSLN ne zaman bir mevziyi terketse, binlerce kadın, çocuk ve genç, katliamdan kurtulmak için gerillaları izliyordu." gerçeğini görüyoruz.

BİZ ANADOLU İHTİLALİLİNİN ZAFERİNİ GÖRÜYORUZ Nikaragua devriminde.
Devrime giden kimi zaman uzun ve zor yılları, kimi zaman barikattan barikata, şehirden kıra, grevden ayaklanmaya nefes nefese geçen günleri görüyoruz.
Ve asla ve asla emperyalizmle, oligarşiyle uzlaşmamaya and içiyoruz bir kez daha.
Nikaragua devriminin iktidarı aldıktan sonraki yenilgisi, sınıf bilincimizi de, sınıf kinimizi de biliyor. Tarihsel ve siyasal olarak haklı olmak yetmez. M-L perspektifle hazırlanmış ve halkı uğruna savaştıracak bir devrim programı da zorunludur. Hedefler net olmalıdır. Proletarya diktatörlüğü bir tercih değil bir zorunluluktur. Sosyalizm ancak bu koşullarda mutlak gelecek olacaktır.

Nikaragua devriminin önderi Fonseca'nın ve tüm şehitlerinin önünde saygıyla eğiliyoruz.
Anadolu devrimi Nikaragua'nın tekrar emperyalizm ve oligarşiden kurtulmasının yolunu açacaktır inancıyla...

BORAN YAYINEVİ....

NOT 1:
Kitabımızın arka bölümünde üç adet değişik süreçlerde yazılmış Nikaragua değerlendirmeleri vardır. Bu yazılarla birlikte çeviri kitabımız daha anlaşılır olacaktır.

NOT 2:
Kitapta yaygın olarak İspanyolca kelimeler de kullanılmıştır. Ancak çeviri sırasında genellikle bu İspanyolca kelimelerin Türkçe karşılığı yazıldı. Gerekmedikçe İspanyolcası yazılmadı. Bu şekilde daha akıcı okunabileceğini düşündük. Örneğin campesino, companero, barrio vb. kelimeler köylü, yoldaş, gecekondu mahallesi vb. biçiminde yazıldı.

NOT 3:
Nikaragua'da uzun dönem etkili iki düzen partisi Liberal Parti ile Muhafazakâr Parti' dir. Kitapta '' Liberal''ler ile '' Muhafazakâr '' kelimeleri

kavramsal anlamlarıyla değil bu partilere ait olmakla ilgili olarak kullanılmıştır. Bir karışıklık olmasın diye bu iki kelime partileri ifade ettiğinde büyük harfle başlayarak yazılmıştır.

GİRİŞ

Fonseca'nın yazılarına ve onunla ilgili belgelere ulaşmamı sağlayan, anılarını benimle paylaşan birçok Nikaragualı'dan sadece küçük bir kısmının adını anabileceğim. Lt. Col. Ricardo Wheelock Roman, Juana Quintana ve Soraya Sanchez Nikaragua Ordusu Askeri Tarih Merkezi'nde Fonseca'nın yayınlanmamış yazılarının, büyük arşivinin kapılarını bana açtılar. Margarita Vannini ve kadrosu Nikaragua Tarihi Enstitüsü'nde (IHN) el yazmaları, gazeteler ve yayınlanmamış çalışmalardan zengin ve ulaşılabilir bir koleksiyon yapmışlar. Nikaragua'ya üç seyahatimde de bana rahat bir akademik çalışma ortamı sağladılar. IHN(Nikaragua Tarihi Enstitüsü)'den Miguel Angel Herrera yaklaşık yirmi yıl boyunca Carlos Fonseca yazıları üzerine sevgi ve saygıyla çalışmış. Anlayışını ve geniş bilgi birikimini benimle paylaştı. Benimle röportaj yapmayı kabul eden Fonseca'nın birçok arkadaşı ve companeroları (yoldaşları- çn-) arasından yüksek okul'dan arkadaşı Ramon Gutierrez Castro ve eşi Maria Haydee Teranı belirtmek istiyorum. Rivas ve Leon'daki evlerine değişik zamanlarda birçok kere gittim. Her seferinde Fonseca'yı ve onlarla paylaşımlarını daha iyi anladım. Sylvia Torres, Nikaragua ve Pittsburgh'ta bana çok önemli yardımları oldu.

Pittsburgh Üniversitesi Latin Amerika Çalışmaları Merkezi, Anderw Mellan Vakfı ile Cole and Marty Plazier Awvard bursları ve destekleriyle bu kitabın temelini oluşturan Ph. D. saha araştırma tezini finanse ettiler.

Tezi veya bu kitabın el yazmalarından bir bölümünü veya tamamını gözden geçiren (ve birazda kahramanca ruh katan) okul arkadaşlarım ve dostlarımdan bazıları: Reid Andrews, John Bever-

ley, Berry Carr, Deborah Higdon, Donald Hodges, Michael Jimenez, Jim Miller, Aaron Ruby, James Sanders, Larry Seigle, Bob Schwarz, Volker Wuenderich ve Duke Üniversitesi Yayınları' ndaki gönüllü okuyucular. Konu hakkındaki bilgileri ve detaylara dikkatleri benim için uyarıcıydı ve beni türlü hatalardan korudu. Vassar College'deki öğrencilerimiz derinlikli yorumları ve eleştirileri kitabın uzman olmayanlar için daha anlaşılır olmasını sağladı. Vossar College coğrafya bölümünden Kikombo Ilunga Nigoy bu kitap için bir Nikaragua haritası hazırladı. Okuyucular, Bob Schwarz'ın düzenlediği indeksin akılcılığını ve titizliğini takdir edeceklerdir*. Yayıncım, Duke Üniversitesi'nden Valerie Millholland, kitap yayınlamadaki ustalığıyla yazarlık acemeliklerimi sabırla düzeltti.

Ebeveynlerim Mildred ve Virgil Zimmermann ile oğlum Darryl Miles'a sevgi ve minnettarlığımı gönderiyorum

Akademideki meslekdaşlarımın, arkadaşlarımın ve ailemin teşvikleri ve katı eleştirileri olmasaydı bu kitap çokça yetersizlikler içerecekti. Arnold olmasaydı hiç yazılamayabilirdi.

(*) İndeks tercümeye eklenmemiştir.

ÖNSÖZ

7 Kasım 1979'da yüzbinden fazla insan, Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi(Frente Sandinista de Liberacion Nacional, FSLN) kurucusu Carlos Fonseca Amador onuruna Nikaragua Managua'da Plaza de la Revolucion Meydanı' na doluşmuştu. Göstericiler barriolardan (gecekondu mahalleleri- çn-) ve kırlardan akıp gelmiş, ezici çoğunluğu genç kadın ve erkeklerdi. Daha birkaç ay önce kırk yıldan fazla süren Somoza diktatörlüğünü yıkan FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi)'yi iktidara taşıyan ayaklanmaya katılmışlardı. Binlerce insan silahlı gelmişlerdi. Kalabalıklar, "Comandante Carlos, Ofdene(Carlos sizin komutanınız!)" diye bağırdıklarında bayraklarını sallıyorlardı.

Fonseca'nın Somoza ordusu kurşunlarıyla öldürülmesinin üçüncü yıl dönümüydü. Cesedi mezardan çıkarılmış ve yeniden defnedilmek üzere, başkente getirilmişti. FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi) daha gösterişsiz bir eylem düşünmüştü. Sadece Fonseca değil birçok önemli direniş şehidi anılacaktı. Ancak Fonseca'nın yeniden defnedileceğinin ilan edilmesi, altı ay önce Somoza'ya karşı "nihai saldırı" çağrısında yaşandığı gibi FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi) liderlerinin tahminin ötesinde bir yankı buldu. Uzak kasaba Waslala'da, Fonseca'nın öldürüldüğü ağaçlık yamacın yanında sade bir tören düşünülmüştü. Ancak yüzlerce köylü, kimi katır, kimi at sırtında, kimi yayan, bazıları da birgünden fazla yürüyerek oraya akın ettiler. Fonseca'nın cesedi doğduğu şehir Matagalpa'ya helikopterle getirildi. Törene yaklaşık ellibin kişi katılmıştı. Şehrin hemen hemen tümü, artı çevredeki kırsal bölgelerden zorlu bir yürüyüşle gelen çok kişi vardı. İnsanlar Matagalpa'dan Managua'ya kemikleri taşıyan araba konvoylarıymış gibi ana cadde kenarında, küçük köylerde yol boyunca toplanmışlardı.

Uzun yaşamadığı halde Carlos Fonseco 1979 Nikaragua

devriminin halk kahramanıdır. Sıradan insanı herkesten iyi tanıyan ve onun bir devrimci iktidar kurabileceğini bilen bir kişiydi. 1978 ve 1979 ayaklanmaları sırasında Ulusal Muhafızlar' a karşı savaşan genç kadın ve erkekler kendilerine Sandinist diyorlardı, ancak çoğu, FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi) hakkında sadece bazı temel şeyleri biliyorlardı: Sandino'nun renkleri kırmızı-siyahtır; önder Carlos Fonseca'dır, iktidarı alma konusunda ciddidir. İşçi- köylü safında savaşmaktadır. Bu kadar. Carlos Fonseca, FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi) önderi olmasının yanında devrimin en radikal ve en bilinen örnek kişisiydi. Onu harekete geçiren kapitalizm karşıtlığı ve toprak sahipleri karşıtlığıydı. 7 Kasım gösterisinde ve önemli olaylarda Carlos Fonseca'nın söylediği iki şey özellikle öne çıkmıştır. İlki; ulusal kahraman gerilla generali Augusto Cesar Sandino'dan alınmaydı. "Sadece işçiler ve köylüler sonuna kadar giderler". İkincisi; FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi) gazetesinin 8 kasım tarihli sayısında, baş sayfada öne çıkarılmıştı: "Sorun, iktidardaki kişilerin değiştirilmesi değildir, tersine tek tek kişilerin güçle değiştirilmesinden çok düzenin değiştirilmesidir, sömürücü sınıfları yıkmak sömürülen sınıfları zafere taşımaktır."(1)

Fonseca hemen hemen 20 yıl boyunca, Nikaragua devrimci hareketinin ideolojik va stratejik baş önderiydi. Sandinist Cephe'yi şekillendiren politik-ideolojik yazılar, program belgeleri, tarihsel ve sosyal tahliller, temel konuşmalar ve bildirgeler neredeyse istisnasız onun çalışmalarıdır. Carlos Fonseca, ölümüne dek, hapiste ve sürgündeyken bile, FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi)'nin günlük çalışmalarının örgütlenmesi, saflarının genişletilmesi, politik etkisinin büyütülmesi ve silahlı eylemlerin planlanmasında önemli rol oynamıştır.

Kuzey Amerika ve Avrupa halklarının çoğu, Latin Amerika' da da birçok insan 1979'dan önce Nikaragua adını hiç duymamıştı. Ama devrim dünyanın ilgisini buraya çekti. Üstü başı kirli genç FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi) gerillaları, sevimli göndermeyle *muchocholar* "çocuklar", kolay değişmeyen diktatörlüğe karşı devrimci savaşta zafer kazanmışlardı. Televizyonlardaki, Somoza hükümeti ve Ulusal Muhafız'ın dehşete düşüren şiddet görüntüleri Orta Amerika'dan uzakta şok etkisi yaratmış, sıradan insanların

(öğrenciler, ev kadınları, işçiler) el yapımı bombalar ve kaldırım taşlarından barikatlarla tanklara karşı çatışma görüntüleri insanları etkilemişti. Kent ve kır isyanlarına 1979 başlarında katılanların çoğu alt tabakalardandılar. Ama sonlarda orta tabakalar, Katolik kilisesi ve hatta Nikaragua burjuva katmanları geniş destek verdiler. Özgün halk isyanı sonuçta başkan Anastasio Somoza'yı ülkeden kaçmak zorunda bıraktı, nefret edilen Ulusal Muhafız kurumunu da yıktı. 1959 Küba devrimini izleyen yıllarda Latin Amerika'nın her yanında ortaya çıkan tüm sosyalist ve yurtsever gerilla hareketleri içinde sadece Nikaragua'da FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi) iktidarıalabildi.

Nikaragua ve tarihi hakkında bir şeyler bilmeden bu devrimi ve Carlos Fonseca'nın devrimdeki rolünü anlamak imkânsızdır. 1979 yılında Nikaragua yoksul ve ekonomik olarak geri bıraktırılmış ülkeler bölgesi Orta Amerika'da bulunan yoksul, az geliştirilmiş, küçük nüfuslu bir ülkeydi. Illinois kenti büyüklüğündeki Nikaragua'nın nüfusu 2,5 milyondan azdı.

İspanyollar 16. yüzyıl başlarında Nikaragua'yı ele geçirdiklerinde göller, yanardağlar, çamlarla kaplı dağlar, tropikal cangıllar, sıcak verimli ovalar ve zengin kereste kaynağı engin ormanlarla kaplı bir ülke buldular. Yine de asıl aradıklarını bulamamışlardı; kolay talan edilecek bol altın ve gümüş. Ülkenin yeni egemenlerinin ilk yıllarda en önemli ekonomik faaliyeti köleleştirme saldırısıydı. Kızılderililer yakalanıyor Peru'ya gümüş ve cıva madenlerinde çalıştırılmaya götürülüyorlardı. Kölecilik vahşeti, Avrupalılar gelince tanışılan hastalıkların yarattıkları yıkımla birleşince Doğu Nikaragua'nın 600 bin tahmin edilen nüfusu 1600 yılı civarında birkaç onbine inmişti. Nüfusun işgal öncesi seviyeye yükselmesi iki asırdan fazla zamanalacaktı.

İspanya'dan bağımsızlık 1820'ler başında kazanıldı, ama sömürgeciliğin ekonomik modeli 20. yüzyılda da sürdürülüyordu. 1880'lerdeki kahve patlamasına dek büyük çiftliklerde sığır besiciliği en önemli ticari faaliyetti. Avrupa ve Kuzey Amerikalı tüketici için tarımsal ürün imalatı pazar ekonomisini egemen kıldı. Nikaragua'yı önceden tahmin edilemeyecek kadar dünya fiyatlarına,

taleplerine ve rekabete bağımlı yaptı. Bu durum, ekonomik patlama yıllarında bile kazancın büyük kısmının toprak sahipleri ile tüccarlara gitmesini sağladı. Nüfusun büyük kısmı fetihten önceki ataları gibi fasulye ve mısırla yetinmeyi sürdürüyorlardı. Ellerindeki toprak büyüklüğü azaldıkça çoğu, en iyi ihtimalle, mevsimlik işçi çalıştırmak zorundaydılar. Yerli topluluklar önemli genişlikteki özerklikten memnundular, ama Kızılderili nüfus sürekli kamu işlerinde ve kahve plantasyonlarında angarya çalıştırılıyordu. Nikaragua'da prekapitalist üretim ilişkileri ile ilkel teknoloji, Latin Amerika'nın diğer ülkelerine kıyasla daha uzun süredir yan yanaydı. Tam kapitalist tarımsal üretim 1950'lerdeki pamuk patlamasına kadar ülkeye gelmemişti.

Bağımsızlıktan 1979'a kadar Nikaragua'nın siyasi hayatını işçi ve köylülerin politik alanın dışında tutulması, farklı egemen sınıf grupları arasındaki çelişkilerde şiddet kullanılması ve ABD müdahaleciliği belirlemiştir. Liberallerle Muhafazakârlar arasında sık tekrarlayan savaşlar, pek ideolojik sebepli değildi. Daha çok varlıklı ailelerin kendi arasında iktidar ve iki büyük sömürge şehri Granada ile Leon arasında öne geçme savaşlarıydı. Öncelikle ABD hükümetini arkasına alan Amerikalı serüvenci William Walker, 1850'lerde Liberaller ve Muhafazakârlar arasındaki savaştan yararlanarak kendini Nikaragua başkanı yaptırdı. Köleliği yasallaştırdı.
İngilizceyi resmi dil yaptı. Halk direnişiyle bozguna uğrayınca da Orta Amerika Ordusu' na katıldı. Panama Kanalı yapılmadan önce ABD'li sanayici Cornelius Vanderbilt, Nikaragua'nın coğrafi avantajlarını kullanıp Atlas Okyanusu ve Büyük Okyanus arasında kısa, kara ve su hattında on yıllarca yolcu ve yük taşıyarak bir servet yapmıştı. 20. yüzyıl başlarında ABD, Liberal Başkan Jose Santos Zelaya'yı devirmek için askeri müdahalede bulundu. Yerine muhafazakâr Adolfo Diaz'ı koydu. Ondan sonra birkaç yıllık kesinti dışında 1933'e kadar sürecek askeri işgali başlattı. Nikaragua bankaları, gümrük ofisleri ve demiryolları Amerikalı bankerlere devredildi. 1914 yılındaki Bryan-Chamorro Antlaşması' yla Nikaragua topraklarında kanal inşa etme daimi hakkı ABD'ye verildi. 1927'de, Liberal General Augusto Cesar Sandino, Muhafazakâr başkan dayatmasına karşı savaş açtı, ABD'yle ateşkes antlaşması imzalamayı reddetti. Amerika deniz piyadelerine karşı altı yıl süren savaşa önderliketti.

Sandino köylü ordusun yürüttüğü savaş ve ABD'de müdahaleye karşı büyüyen muhalefet sonucu Amerikan birlikleri 1933 yılında çekildiler. 1934'te Anastasio Somoza ABD'nin yeni eğittiği Guardia Nacional (Ulusal Muhafız) diye bilinen askeri gücün komutanıydı. Carlos Fonseca 1960 ve 70'lerde, yeni kuşağı hükümete ve Anastasio Somoza'nın çocuklarınca yönetilen Ulusal Muhafız'a karşı savaşa motive etmek için, Sandino örneğini yeniden canlandırdı.

Carlos Fonseca kimdi? O' nu isyana götüren koşullar ortam neydi? Süreç içinde bu koşullar O' nun düşüncelerini, nasıl ve neden etkiledi? Nikaragua tarihi ve kültüründe politik bakışını şekillendiren neydi ve Orta Amerika dışından, dünyadaki olaylardan ne ölçüde etkilenmişti? O Marksist miydi? Vatansever? Enternasyonalist? Castroist? Sandinist? Nikaragua'nın sınıfsal yapısını nasıl görüyordu ve devrimde farklı sosyal sınıflara nasıl bir rol biçiyordu? Gerilla mücadelesinde ve devrim sonrası toplumda kadının yerine dair bakışı neydi? FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi) düşüncesinde diğerlerinden, diğer soldan ve Nikaragua'daki diğer muhalif hareketlerden farklı olan neydi? Ölümünden birkaç yıl sonra gelen Nikaragua devriminin nihai zaferine Carlos Fonseca'nın etkisi neydi?

Bu çalışma, Fonseca'nın şimdiye dek bilinmeyen oldukça çok yazısını ve konuşmasını temel olarak yaşadığı dünya ve araştırıp değiştirme savaşı verdiği Nikaragua gerçeği bağlamında düşüncelerinin şekillenmesi hikâyesini resmediyor. Çalışma, Fonseca'nın yaşamında ve politik felsefesinde öne çıkan iki etkene parmak basıyor: Küba sosyalist devrimi ile öncelikle Ernesto "Che" Guevara'nın yazıları ve eylemleri; Nikaragua işçi-köylüsünün uzun direniş geleneği ve kahramanlıkları, özellikle anti-emperyalist Sandino'nun direnişi. Carlos Fonseca diğer herkesten üstün tuttuğu iki kişinin ayak izlerini takip etmiştir. Che Guevara ve Augusto Cesar Sandino… Fonseca'nın kahramanları onlardı. Onların geniş tarihsel deneyimler sunduklarını da düşünüyordu.

Che'nin ayak izlerini takip etmek, Fidel Castro'nun 26 Temmuz Hareketi'ni ve 1953'te Moncada Kışlası' na saldıran isyancıları da takip etmekti. Sandino'yu araştırmak ve ona özen-

mek Kızılderililer' den İspanyol tetikçilere karşı nasıl savaştıklarını ve Sandino'dan on yıllar önce ABD müdahalesine karşı direnişe önderlik eden vatanseverleri öğrenmek anlamına da geliyordu.

Carlos Fonseca'nın yazılarında iki konu iç içe ele alınmıştır, bir yanda ulusal kurtuluş için ABD emperyalizmine karşı savaşmak, diğer yanda sosyalist devrim uğruna mücadele etmek. "Sandinist Halk Devrimi" ABD destekli Somoza diktatörlüğüne karşı bir askeri zaferi de, işçi-köylünün sömürülmesini sonlandıracak sosyal dönüşümü de kapsamalı diye bakıyordu. Fonseca'nın hedefi bir yandan esinlenmek için ve mümkün olanı hissetmek amacıyla Küba'ya, Küba'nın arkasına Rus Devrimi'ne bakarken, öbür yandan Nikaragua gerçekliğine ve Sandino'nun simgelediği isyan geleneğine derinlemesine kök salacak bir hareket inşa etmekti.

"Bizim İşimiz", diye yazıyordu Fonseca 1975'te; "kapitalist toplumdan özgür erkekler ve kadınlar toplumuna dönüşümü sağlayacak evrensel yasaları keşfetmek değildir; bizim mütevazı misyonumuz zaten önceden bulunmuş bu yasaları ülkemiz özgün şartlarına uygulamaktır." (2) Önüne koyduğu, bu görevdi. Doğrusu, 1959 Küba Devrimi' ni izleyen yıllarda Latin Amerika'nın her yanında ortaya çıkan gerilla grupları arasında başarı şansı açısından en kötü şartlara muhtemelen FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi) sahipmiş gibi görünüyordu. Bir avuç radikal öğrencinin halk ayaklanmasına önderlik edecek bir harekete dönüşmesi zaferden daha çok yenilgilerle, uzun yalnız bırakılma süreçleriyle ve uzun şehit listeleriyle dolu yaklaşık 20 yıl oldu. Sandinistler 60'lı yıllara kadar öğrencicler arasında bile iyi bir etkinlik kuramamışlardı. Somoza karşıtı geniş muhalefete olsun, emek hareketinde olsun 1970'ler sonuna kadar ılımlı sesler FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi)'den çok etkilendiler.

Bu dönem boyunca FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi), öğrenci ve işçi gençliği birer ikişer, yavaşça saflarına kattı. Bir çeşit kolektif önderlik oluşturarak sert tartışmalar, müzakereler, fikir ayrılıkları, deneyimler, sapmalar ve sorumlulukların paylaşımı ile geçen uzun bir gelişim süreciyle güçlenerek halk ayaklanmasının başına geçebildi. 1979'da Devrim gerçekleştiğinde herkes-dostlar da, düşmanlar da devrime FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cep-

hesi)'nin önderlik ettiğini kabul ediyordu. Çalışmamda işlediğim konulardan biri de bu deneyimdir, önderliktir. Sözlük anlamıyla bu ''öncü''dür. Nikaragua devriminin başarısı için zorunlu da bir yapıydı. Devrimin en önemli unsurlarından birinin insan olduğuna Che Guevara gibi ben de ikna oldum. Bu kitabın odak noktası 1960'lar ve 1970'lerde FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi)'yi inşa mücadelesi veren, özellikle de Carlos Fonseca ile birlikte merkezi rol oynayan erkekler ve kadınlardır.

Sosyal bilimcilerin Nikaragua devrimi hakkında hazırladıkları çoğu kitap esasen FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi)'nin iktidarı aldıktan sonraki tutumlarını analiz etmeye ilgi göstermiştir. Parti ve hükümetin farklı liderlerinin röportajlarını ve konuşmalarını temel alıp Carlos Fonseca ve diğerlerinin bazı tarihsel materyalleriyle karıştırarak FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi) sanki 1980'den sonra kurulmuş gibi programını ve ideolojisini değerlendirmişlerdir. Bu yaklaşım onlara, 1980'ler başında Sandinist ideolojide yaşanan karmaşayı gösterme olanağı verse de bu siyasi ideolojinin organik gelişimini, öğrenme sürecini, zikzaklarını, tartışmalarını ve stratejik hatalardan dönüşünü göstermeye yetmemiştir. Bu durum onları, birkaç ortak yanlışa götürdü: Sandino'nun sembolleşmesi sürecine şaşırmaları, FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi)'nin şekillenme döneminde kurtuluş teolojisinin önemini abartmaları, yol ayrımlarında Carlos Fonseca'nın anahtar rol değerini tam vermemeleri gibi… FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi)'yle iktidardayken ilgilenen yayınlar Nikaragua devrimi için, nasılsa kaçınılmazdı, temelinde bir izlenim verirler. Çoğu tarih anlatımı bu süreçteki tesadüfleri ve zorlukları yok sayar gibidir. Bu kitabın okurları 1960'larda ve 1970'ler başındaki dönem boyunca Somoza rejiminin sağlamlığı ve istikrarına; FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi)'nin üye sayısının azlığı ve askeri zayıflığına, geniş muhalefet hareketi içinde marjinal duruma geldiğine veya devrim umudunu yitirdiğine sanırım şaşıracaklardır.

Nikaragua devrimi tüm devrimler gibi belirli bir ulusal birikimin, tarihin, geleneklerin ve politik kültürün ürünüydü. Nikaragua'ya özgü devrimci yurtsever ideoloji ve programı geliştirmenin anahtarı Augusto Cesar Sandino'nun yeniden diriltilmesi ve yeniden

yorumlanmasıydı. 1920'ler derslerini 1970'lerin ihtiyacı temelinde ele aldığında Fonseca, iki ana konuya parmak basmıştı: FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi) işçi sınıfı ve köylülük içinde tutunmalı, ABD emperyalizmini kovmaya hazırlanmalıydı. Bu iki konuyu, ulusal bağımsızlık ile alt tabakaların sosyal adalet mücadelesini baş çelişki olarak görüyordu.

Bu gelişimin zorunlu sonucu FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi)'nin Komünist Parti'nin siyasi bakışını ve yöntemlerini reddetmesiydi. Fonseca, aslen Nikaragua'daki Moskova taraftarı partinin bir üyesiyken 1960'lar başında seçim temelli politikalarını, silahlı mücadele isteksizliklerini, Nikaragua işçi- köylüsünün sosyalist devrim yapabileceklerine güvensizliklerini eleştirerek Parti'de bir bölünmeye liderlik etti. Bu, devrimden ziyade reformlara inanma ve orta sınıfın çıkarlarını savunan partilerle ittifak yapma, 1930'larda Sovyet lider Joseph Stalin tarafından geliştirilmişti. Ve tüm Latin Amerikalı partiler Moskova'nın talimatına bakıyorlardı. Nikaragualı bilim insanları, bu politik bakışı, ''stalinizm'' veya ''halk öncülüğü'' veya ''üçüncü enternasyonal geleneği" diye adlandırırlar. Carlos Fonseca ise buna "Browderism"(3) diyordu. Fonseca, Nikaragua KP'sinin tutucu ve bürokratik yöntemlerini reddedip, Che Guevara ile Fidel Costro'nun devrimci Marksizminin tarafını tutmuş, sol bir ayrılığa liderlik etmişti.

Bazı araştırmacılar böylece, Fonseca'nın Marksizmi reddettiğini, fazlasıyla pragmatik milliyetçiliği sahiplendiğini ve 1979 devriminin böyle mümkün hale geldiğini tartışmaktadırlar. Fonseca'nın yirmi yılı aşkın zamana yayılan politik yazıları, bunun tersini, bilimsel sosyalizme ve devrimci Nikaragua vatanseverliğine, ikisine birden zaman harcadığını göstermektedir. Fonseca'nın politik anlayışında Marksizm ve vatanseverlik birbirine geçen iki yöndü. Birbirlerine anti- emperyalizm tutkalıyla yapışmışlardı. Bu, onun değişmez ikilisi, Che Guevara ve Augusto Cesar Sandino ile temsil ediliyordu.

1959 Küba Devrimi'nin Fonseca'nın politik evriminde çok önemli bir dönüm noktası olduğunu savunuyorum: kendi ülkesinde de sosyal devrimin sonuna kadar gidebileceği görüşünün önünü açtı. Sandino tarihini araştırmaya yöneltti, direkt FSLN(Sandinist

Ulusal Kurtuluş Cephesi)'yi kurma düşüncesine sevketti. "Biz Fidelist kuşağız" diyordu Fonseca ve "Amerika'nın [Kuzey ve Güney Amerika-çn-] da ikinci özgür toprağı"nı (5) Nikaragua'da kurma hedefini gösteriyordu.

1990'lar sonunda FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi)'den geriye kalan nedir diyenlerin gözü önünde şu not edilmelidir; bu kitaptaki en tartışmalı nokta budur. Fonseca'nın Sandino tarihi yazıları ve ölümünden bir aydan az zaman önce yazdığı stratejiye dair son yazıları dahil tüm yazılarında Küba devriminin önemine ve Nikaragua'yla bağına sürekli parmak basmıştır. Nikaragua devriminde Küba'nın hem maddi destek verdiği hem de politik etkisinin varlığı geniş kabul görmüştür. FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi), Nikaragua devrim zaferinden sadece yedi gün sonra- Kübalılar' ı hem şaşırtacak hem sevindirecek şekilde- 36 üst düzey askeri sorumlusundan 26'sıyla 26 Temmuz 1979 kutlamalarına katıldı. 6 Kasım 1979'da Nikaragua'da Carlos Fonseca anmasında ve devrimin ilk aylarındaki diğer politik gösterilerde kalabalıklar: "Küba! Küba! Küba!" ve "Yaşasın Fidel!" sloganlarıyla coşuyordu. Ancak, 1980'lerde FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi) liderleri Küba'dan gittikçe daha az bahseder oldular, sonunda tarihlerini, Küba'nın yerine İsveç veya Meksika'yı ikame ederekyazdılar.

Devrim araştırmacıları belki de bu FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi) liderlerini izleyerek devrimde Küba etkisini gittikçe az göstermek eğilimindedirler. Bu araştırmacılar, Sandinistlerin Küba'ya erken hayranlık döneminden sonra, belki de Che Guevara'nın 1967 Bolivya yenilgisi sonrasında Küba modelini terk ettiler ve çok sınıflı, Hıristiyan ve sosyalist olmayan, farklı tipte bir devrim yapmayı kararlaştırdıklarını savunuyorlar. (7) Carlos Fonseca hakkındaki bu çalışmam onun önderliğindeki FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi)'nin Küba devriminin Nikaragua gerçeğine derinlemesine kök saldığı gibi, ona gerçekleştirilebilir örnek gözüyle bakmayı sürdürdüğünü göstermektedir.

Okuyucu bu araştırma projemin akademik meraktan öte bir çalışma olduğunu görecektir. Carlos Fonseca'yı ilk duyduğumdan itibaren Nikaragua devriminin aktif bir destekçisiyim. Nikaragua'ya birçok seyahatimden ilkini Şubat 1980'de Fonseca'nın cesedi

başkentte sevgiyle karşılandıktan sadece birkaç hafta sonra gerçekleştirdim. 1980'ler başında Managua'da yaşadım. Devrim hakkında FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi) hükümetinin ilk birkaç yılını anlatan kronolojik bir dizi makale yazdım. ABD destekli kontra savaşı dönemini savaş bölgesine yakın bir devlet çiftliğinde pamuk toplamak ve ABD'de Sandinist devrimle dayanışma konuşmaları yapmakla geçirdim. 80'lerin sonunda FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi)'nin Kuzey Atlantik Sahili Bölge Özerklik projesine yardım etmek için Nikaragua'ya geri döndüm. FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi) 1990 Şubat'ındaki seçimleri kaybettiğinde bu sonuç sürpriz olmasa da hayal kırıklığına uğramıştım.

1980'ler Nikaragua'sında Carlos Fonseca resimleri posterleri duvarlarda, her yerdeydi. Biraz semavi bakıyordu, biraz da mağrur- yarı aristokrat yarı İsa Mesih. FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi), Fonseca yazılarını yayımlamaya başladığında her duvarda bulunan görüntüsü, ilk konuşmalarındaki sade radikal söylem, devrimci şiddeti sahiplenmesi, Nikaragua işçi- köylüsünün günlük sıkıntı ve endişelerini teşhisi arasındaki çelişki beni çarpmıştı. Latin Amerikalı Marksistlerin çoğunun tersine Carlos Fonseca, sıradan insanların anladığı dili konuşmuş, yazmıştı. Duruluğundan ve samimiyetinden etkilenmiştim. 1985 sonrasında FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi) Fonseca'nın çalışmalarını yayımlamayı aniden durdurunca, yani onun Obras'ı baskı dışı kalınca üzülmüştüm.

1990'larda Nikaragua'ya döndüğümde, duvarlardan devriminin izleri silinmiş, boyaları dökülmüştü ve FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi)'li politikacıların konuşmalarında Carlos Fonseca hiç anılmıyordu. Ama kendilerine "mütevazı sınıf" diyen, onunla ilgili anıları capcanlı bir kısım Nikaragualılar' la buluştum. Markette, otobüste, küçük kasabalarda, bir kliniğin bekleme odasında rastladığım her yaştan kadınlar ve erkekler Carlos Fonseca'nın biyografisini yazacağımı söyleyince neredeyse aynı cümleleri söylüyorlardı: "Carlos, o bizden biriydi. Bizim dilimizi konuşurdu" ve sık sık da "Devrimimizin başına bunların gelmesine asla izin vermezdi."

Bu kitabın yazıldığı dönemde, FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi) artık Latin Amerika'nın her yerinde iktidarda veya

iktidar dışında bulunan diğer reformist partiler benzeri programı ve eylemleriyle bir merkez-sol seçim partisi olmuştu. Fonseca'yla birlikte savaşan bazı idealist genç gerillalar artık milyoner iş adamları, büyük arazi sahipleri veya yozlaşmış politikacılardı. Nikaragua devrimi bitti. Latin Amerika devrimleriyle ilgili 1990'larda yayımlanan çoğu kitap, bu çerçeveyle başlardı. Şu soğuk savaş sonrası ceset artıkları Nikaragua dâhil Küba'dan sonraki tüm devrimlerin yenilgisiyle ilgileniyorlardı. Öncelikle olaki Nikaragua'yla ilgilenilirse başlangıç noktaları 1990'daki seçim yenilgisi oluyordu, 1979 devrimi zaferi değil. Amacım ana simge Carlos Fonseca'yı temel alarak FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi)'yi ve 1979 devrimini ortaya çıkaran olayları ve düşüncelerini yeniden düzenlemeye çalışmaktadır. Fonseca ve takipçilerini yönlendiren neydi? O zaman ne söylediler, ne yaptılar? Ve halk ayaklanmasının tartışılmaz önderlerini nasıl tükettiler? 1979'da FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi) için ölmeye hazır binlerce Nikaragualının on yıl sonra ona oy vermeye isteksiz hale gelmesinin fazlasıyla ilginç, önemli ve olağandışı olduğunudüşünüyorum.

İrlandalı barmen Bay Dooley "bize sadece İv'i öldüreni söyleyin" türü tarih yazımını eleştirenlerden biriydi. Bay Dooley gibi "İv nasıl yaşadı bilmek istedim."(8)

Kikombo Ilunga Ngoy tarafından hazırlanmış Nicaragua haritası

BÖLÜM: 1

MATAGALPA:
Çocukluk ve Gençlik Yılları, 1936- 1950

1936 Temmuz ayı başlarında Matagalpalı bir kadın terzi komşusu Augustina Fonseca'nın yeni doğan erkek bebeğini kaydettirmek için Şehir Bürosu'nda duruyordu. Augustina Fonseca evli değildi. 26 yaşında taşralı bir temizlikçiydi.
Sekreter bilgileri alt alta yazdı. Bebeğin doğumu, 23 Haziran, adı Carlos Alberto Fonseca; evlilik dışı… (1)

Çocuk büyüdükçe keskin ve bazen de şiddetli çelişkilerle dolu dünyasının farkına varacaktı: Ülkesi Nikaragua ile ABD emperyalizmi arasında; Matagalpa bölgesindeki kahve üreticisi tüccar beyazlar ile ezici çoğunluktaki kahve toplayıcısı, köylü Kızılderililer arasında; kurduğu ufak devrimci grup ile güçlü ve iyi silahlanmış Somoza hükümeti arasındaki çelişkiler…

Ancak Carlos Fonseca Amador'un farkına vardığı ilk çelişki ailesinin içindeydi. Annesi abisi Raul ve sonradan gelecek üç kardeşiyle birlikte 12 ayak (yaklaşık 3,5 metre-çn) civarı uzunluğunda penceresiz bir odada yaşıyorlardı. Mutfak dışarıda, teyzesinin avlusundaydı. Yarım mil ötedeyse babası Fausto Amador Aleman eşi ve çocuklarıyla bir malikânede yaşıyorlardı. Matagal-

pa'da iki katlı az sayıdaki konuttan biri Amador malikânesiydi. Malikane kasabanın sonunda kuzeye hakim, ön yüzü yarım blok ötedeki katedral boyunca uzanıyordu. İçerde maun kaplama katlar, dolaplar, mozaik fayanslar, çiçekli ağaçlı bir bahçe, zarif, pahalı döşemeler ve tümünü temiz tutan hizmetçiler vardı.

Carlos'un annesi Augustina Fonseca Ubeda Matagalpa'ya 1930 yılı civarında yağmurlu dağ köyü San Rafael del Norte' den gelmişti. Corlos'un uzak akrabalarının ve bölge sakinlerinin anlattıklarına göre San Rafael del Notre "sıradan halkın yaşadığı bir bölgeydi; ahalisinin çoğu bir deri bir kemikti; şu topraklarında, sığır besleyen, şeker kamışı yetiştirenler"dendiler. Ubeda ailesinin " sığırları vardı; biraz şeker kamışı yetiştiren bir miktar da ürün veren bahçesi olanlardandılar. Çok çalışıp sade yaşarlardı; aşırı dindardılar bazen de Kutsal Hafta (paskalyadan önceki hafta- ç,n) kutlamalarında kasaba da görünürlerdi." (2)

Augustina Fonseca ülkenin çoğu kuzeylisi gibi 1930' da 20 yaşındayken iş aramak için ve savaşın karmaşasından kaçmak için şehre gelmişti. San Rafael del Notre gerilla lideri Augusto Cesar Sandino'nun eşi Blanca Arauz'un memleketiydi. Kasaba kenarındaki Segovian Dağları 1920'ler sonunda savaşbölgesiydi.

Augustina veya tanındığı adıyla Tina, Matagalpa'ya kendinden sadece biraz daha büyük iki halası Isaura ve Victoria Ubeda'yla gelmişti. Tina Hotel Bermudez' de hizmetçi olarak iş buldu. 1933 yılında erkek ikizleri oldu, Raul ve Carlos (bu ilk Corlos bebekken öldü). İkizlerin babası Kuzey Nikaragua'da üslenen anti-sandinist kuvvetlerde görevli ABD Deniz Yüzbaşısı Pennington diye yazıldı. Isaura Ubeda kasabanın güney ucunda Plaza Laborio yanında rahat bir köşede ev edinince Tiana'nın küçük bebeği Raul'la birlikte arka odaya taşınmasına rıza gösterdi. Carlos Fonseca Amador bu evde doğacaktı.

Komşusu Benita Alvarodo arkadaşı Tina'nın yaşantısını " çamaşır yıkamak ve ütü yapmaktan başka bir şeyi olmayan zor ve sürekli bir çalışmaydı" diye anlatıyordu. Ancak Alvarado kendisi ve Tina'nın gençliklerini *fiestejeras* "parti kızları" diye de tanımlamıştı. Alvarado " hepimiz lüks şeyler giyinip Jinotega yolundaki dans salonlarına gitmekten hoşlanırdık. Tina son derece sade giyinirdi;

son derece güzeldi ve erkekleri çok cezbederdi “ diyor. Augustina’nın gelini “onun felaketi çifteydi, hem yoksuldu hem de güzeldi” diyordu. 1935 yılında Tina’nın talipleri arasında Carlos’un babası, ABD’de öğrenim gördüğü okuldan yeni dönen, 22 yaşında varlıklı, gözü pek ve zevk peşinde koşan zengin erkek ünü yapmış Fausto Amador da vardı.

Augustina Fonseca bekâr kaldı ve sonraki 15 yılda üç çocuğu daha oldu. Dönem dönem hamile kaldı- Carlos dört yaşındayken bir, sonra on yaşındayken, sonra bir daha yeni yetme dönemindeyken- Tina çocuklarıyla birlikte Isaura’nın evinden atıldı. Meteliksizdiler, çocukların babaları yardım etmiyordu. Aile dönem dönem yeni bebek doğacak diye kalacak baraka arardı. Carlos bu geçici meskenlerden birini bir arkadaşına şöyle tarif edecekti: “Isaura’nın evi civarında bir köşedeki ağılı, ayda 40 cordobaya (5 dolar civarı) kiralamıştık. Kapısı dahi takılı değildi, geceleri kapı yerinde dursun, açılmasın diye yatakları arkasına diziyorduk.” Tina hayatını değiştireceği dair söz verdiği her seferinde Isaura yumuşar ve bazı dönemler büyüyen ailenin evine gelmesine izin verirdi.

O zamanlar Nikaragua’da işçi, köylü çiftler evlilik formalitelerini yapmadan uzun yıllar beraber yaşar ve çocuk sahibi olurlardı. Isaura Ubeda’nın da eğerci Augustina Castillo ile böyle bir ilişkisi vardı. Oysa Augustina Fonseca’nın tüm hamilelikleri toplumsal kabul gören aile bağlarındaki istikrarlı ilişkilerden çok kısa süreli cinselliklerin sonucu gibi görünüyor. Kadının beş çocuğunun her birinin babaları farklı farklıydı. Röportaj yaptığım arkadaşları ve akrabalarından hiç biri Augustina Fonseca’nın hamileliklerinin tecavüzden kaynaklandıklarını düşünmüyorlardı. Diğer yandan ilk gayri meşru çocuğu doğurduktan sonra Augustina’nın hayatında çok seçeneği kalmamıştı, “ özellikle de birinin babası Yankee diye ünlenmişken” diye anlatıyorlardı. “Bozulmuş” diye bilindikten sonra evlenme ve istikrarlı bir ilişkiye girme şansı azalmıştı. (8)

Fonseca’nın evlilik ve tek eşlilik konusunda katı kuralcılığı muhtemelen bir parça şu ilk çocukluk döneminde yaşadıklarından kaynaklanıyordu. Carlos 18 yaşındayken yakın arkadaşı Ramon Gutierrez’e hiç cinsel ilişkiye girmediğini anlatmış. Ramon biraz da şaşırarak neden diye sorduğunda Carlos, hiçbir kadının annesinin

geçmişte yaptığını yapmamasını istediği cevabını vermiş. Fonseca'nın 1954 yılında Segovia dergisine yazdığı şiirde şöyle mısralar vardı: "*genel olan şu… Tomasa'nın çocuğu olacak / ama kötü olanda* şu… Tomasa'nın çocuğunun babası olmayacak". Fonseca 1964 yılındaki tutukluluğunda zührevi hastalıklarla ilgili izole edilmeyi talep ettiğine dair Ulusal Muhafız'ın düzdüğü rapor hakkında mahkemece sorgulandı. " Bakın, Yoldaşlar" diye diretti. "*Ben çileciyim, neredeyse mistiklik derecesinde. Zamanımın her dakikasını devrime ve vatanıma adadım. Ne söylüyorsanız yanlış. Bu çürük bir komplo."* (9)

Carlos Fonseca 1956 yılında Ulusal Üniversite' ye kayıt yaptırırken ebeveyn mesleği bölümünü "hizmetçi" diye doldurmuştu. Sekreter ona bakıp, *"Ev kadını mı demek istiyorsun?"* diye sordu.

"Hayır, ev kadını demek istemedim" diye hırçınca cevapladı onu. *"Ben bir hizmetçinin oğluyum."* (10)

Fonseca 1960'da babasına yazdığı mektupta annesinin yaşantısını *"sırf sürekli bir keder ve değişmez felaketin* üzüntüsünden başka bir şey değil" diye tarif ediyordu. Carlos kendisi için değil ama annesi için babasından yardım istedi:

> "*Zavallı kadın bu yaşına geldi, kendine ait bir odada yaşamak nedir bilmedi. Daima çalıştığı mutfakların ve bildiğim tek evimizin mutfağının kölesiydi… Annem için iyi günler teyzemle yaşadıklarıydı. Bunun dışında suyu ve elektriği dâhil toplam 100 cordoba kirayla ancak küçük bir yerde yaşabilirdi. Üvey kız ve erkek kardeşlerim tabi ki beraberindeydiler. Senin bize yardım edeceğine dair onu temin ettim. Bunu yapmak zorunda olduğundan değil, bu hayalimi gerçekleştirerek beni sonsuz mutlu edeceğini anlayacağından… Senin büroya geldiğinde ümit ederim ki, onun hayatta üzüntüden başka bir şey bilmediğini ve her zaman büyük acılar yaşadığını bazen küçük düşürücü yollara da saptığını hatırlarsın. ''*(11)

Amador bu ricaya olumlu bir cevap vermedi. Augustina Fonseca 1967 yılında inmeden ölene kadar Isaura Ubeda'nın mutfağında

yaşadı. Öldüğünde beş parasızdı ve oğulları onu gömdükleri sade tabutu borç parayla almışlardı.

Carlos'ın babası Fausto Amador bölgenin en varlıklı ve siyaseten en güçlü ailelerinden birindendi. Carlos Fonseca'nın doğum belgesi ya da vaftiz kaydında baba adı yazılmamışsa da 1937 yılı vaftiz kaydında büyükanne ve büyükbaba Amadorlar görünüyorlar. (12) Carlos ilkokul dönemindeyken babası kendi soyundan olduğunu kabul etmeye başladı.

Matagalpa'lı Amador ailesi 19. yüz yıldan beri kahve yetiştiricisi, tüccar ve politikacı bir aile olarak öne çıkmıştı. Fausto Amador'un babası, yani Carlos'un büyükbabası Horacio Amador Matagalpa'nın önemli bir kahve tüccarı ve kahve plantasyonları ile birkaç evi olan biriydi. Fausto'nın amcalarından biri Sebastian Amador muhafazakâr başkan Adolfo Diaz döneminde, 1915'ten 1917'ye kadar Matagalpa bölgesinin *jefe politicosu*(*siyasi yöneticisi*)ydu. Amadorlar Matagalpalı birçok aristokrat aile gibi geleneksel olarak Muhafazakâr Parti' yi destekliyorlardı. Ama Fausto Başkan Anastasio Somoza Garçia'nın Ulusal Liberal Partisine (Partido Liberal Nacionalista, PLN) bağlılığı seçmişti. FaustoAmador, Somoza'nın birkaç büyük girişimini yönetmek için ailesiyle birlikte 1950'de Managua'ya taşındı. 1970'lerde Matagalpa ve Managua' da büyük tarım arazilerine, Managua' da 4 lüks eve ve ayrıca Matagalpa'daki aile malikânesine sahiplerdi.(13)

Carlos Fonseca'nın doğumundan kısa süre sonra Fausto Amador Matagalpa'nın önde gelen uzmanlarının ve *Cafetalerosları-nın* (kahve üreticileri) kızları ve torunlarından Lola Arrieta ile evlendi. 1939 ile 1950 yılları arasında Fausto Amador'la Lola Arrieta'nın bir kız ve üç erkek çocukları oldu: Gloria, İvan, Fausto JR. (veya Faustito) ve Cairo. Tesadüf şu ki Carlos Fonseca'nın anne tarafından da 3 erkek 1 kız kardeşi vardı: Raul, Rene, Juan, Alberto ve Estela. Faustito Amador ve Juan Alberto Fonseca, ikisi de ondan yaklaşık 10 yaş küçüklerdi. Onlarla samimi bir ilişki geliştirmişti.

Carlos eve birkaç centavo getirmek, kardeşlerine biraz ekmek almak için sokaklarda kapı kapı dolaşıp haftalık gazete Rumores'i dağıttığı, şekerleme sattığı, yoksulluk, utanç ve sürekli açlıkla geçen ilk yıllarını büyük bir şevkle anardı.

Annesinin bir patronu, Salvador Pinera, onu yemek artıklarını oğluna gizlice yedirirken yakalanmıştı. Carlos'un söylediğine göre *"beni köpek kovar gibi kovdu".* Fonseca'nın 1955 yılında yazdığı şiirinde bir mısra; *"zengin seni artıklarla birlikte yer"* diyordu. Carlos 1956'da okul kütüphanesinde çalıştığı dönemde bazen okul kafeteryasında "konuk" öğrenci gibi gizlice açlığını giderebiliyordu. (14)

Annesinin başka patronu Shanghai Restoran'ın sahibi Nacho Lay ile Carlos'un güzel anıları oldu. Çin restoranın sahibi Carlos'un ancak dev duvar saatine baktığında saati söyleyebildiğini görünce, 12–13 yaşlarındayken kendisini ilk gözlüğünü aldırdığını not etmiş. Hayatının geri kalanında Fonseca sürekli kalın gözlük takacaktı. Bazı mektuplarında göz sorunundan endişe ettiği de görülüyor. Yüksek okuldan bir arkadaşı bir keresinde neden üzgün olduğunu sormuş. *"Evet"* diye cevaplamış Carlos *"Managua'dan henüz döndüm, göz doktoruna görünmüştüm, bana artık okumamamı, yoksa kör olacağımı söyledi."*

"Öyleyse, şair, ne yapacaksın?" diye sormuş arkadaşı.

"Hiçbir şey, sanırım kör olacağım, çünkü okumak benim hayatım."

1968 yılında Ulusal Muhafız takip raporu "Komünist Fonseca Amador şimdi neredeyse kör oldu" diye Somoza'yı keyifle – ama hatalı olarak- temin ediyordu. (15)

1940'lar sonunda Carlos babasının bir miktar parasal yardımıyla maddi darlıktan kurtuldu. Fausto Amador'un eşi Lolita, babasını Carlos'a karşı sorumluluk duymaya ikna etmişti. Eşi ve kendi çocuklarıyla dikkat çekici benzerliğini görmüş, parlak bir öğrenci olarak ününü duymuştu.(16) Carlos Amadorlar'ın malikânesini ziyaret ediyor, babasının eşini ve üvey kardeşlerini tanımaya çalışıyordu. O dönem Fausto Amador yaklaşık 30 kilometre uzaktaki San Ramon kasabasında ABD'ye ait La Reyna altın madenini işletiyor (metresi ve diğer küçük oğlu da oradaydı) ve sadece hafta sonlarını Matagalpa'da aile evinde geçiriyordu. Lolita'nın kız kardeşi Nelly Arrieta'nın anlattığına göre, Carlos 1950'de yüksek okula başladığında, Fausto onun aylık 10 Cordoba civarı okul ücretini ödedi, okulun yanındaki bir lokantada yemek yemesini temin etti ve çarşıdan

ona giyecek aldı. Carlos 1960'ta Lolita Arrieta'ya yazdı. Gösterdiği şefkat için minnetlerini belirtti ve "bana ve sana yakın olma şansı bulan herkese gösterdiğin erdemin karşılığı, çocuklarının iyiliği ile sana dönecektir." diye onu temin etti. Ivan'ın iyi kalpliliğini, Fausto Orlando'nu dehasını övdü. Gloria eğer ABD'ye okula giderse bozulabileceğine değinip ilgisini ifade etti. (17)

FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi)'yle ilişkili yazarlar Carlos Fonseca'nın babasıyla Somoza'nın bir bağı olduğunu sık sık yalanladılar.(18) Ama Fonseca'nın mektuplarıyla başka belgeler bayağı karmaşık ve farklı bir gerçek ortaya koyuyorlar. Mektuplarında görülüyor ki, en azında 1960'lar sonuna kadar Fonseca babasının anlayışını ve içten hislerini özeniyordu. Bu ona acı verse de etkileniyordu. *"Seninle dürüstçe konuşmak istiyorum"* diyordu Fonseca 1960 tarihli bir mektupta, *"çünkü sevdiğim bir kişiyle başka şekilde konuşamam."* Ve devam etti *"babamın beni ruhen anlamasının bana ekonomik destek vermesinden çok daha önemli oluğunu sana ilk söyleyişim değil bu… Sadece bir günlüğüne de olsa bu ülkeye [Kosta Rika] gelebilirsen çok mutlu olacağım. Böylece seni görebileceğim ve seninle uzun konuşabileceğim. Yoksa seni görmek için kurşun mu yemeliyim?"*(19)

Aynı mektupta Carlos babasının Somoza diktatörlüğüyle ilişkisini haklı çıkaracak bir gerekçe bulmayı da deniyor;

> *" Bazen senin durumun beni mutsuz ediyor. Ancak babamın herhangi yasadışı bir eylemi görülmemesi gerçeği bana haklı bir gurur veriyor. Haklı bir gurur duyuyorum çünkü birinin gizlenmesi gereken korkunç günahlar işlemeden babamın bulunduğu konuma gelmesi nadirdir. Bu nedenle inanıyorum ki, babam daha iyi bir yerde ve dönemde yaşasaydı yeteneklerini toplumun, insanlığın ve ilerlemenin hizmetine sunardı. Mantığın sesi bana diyor ki, babamı bugün bulunduğu yüksek konuma getiren entrika ve ihtiras değil onunyetenekleridir."*

Fonseca kendini devrimciliğe epey zamandır adamışken, 1967

sonlarında babasına hararetli bir mektup yazdı. Kendisine yedi uzun yıldır neden yazmadığını açıkladı: *"Benden her an mektup beklediğini, paraya ihtiyacım olduğunda sana mutlaka yazacağımı söylediğini duymuştum. Böyle bir yardıma her zamankinden çok ihtiyacım varken bile senin bu inciten yorumun sana yazmamı senden yardım istememi engelledi. Nasıl da üzüldüğümün bir kanıtı bu."* Gerçekten de Carlos-bu mektupta babasından 10.000 cordoba borç istedi ve altı ay içinde *"sana milyon teşekkür yüzdesiyle"* gibi ilginç bir faizle ödeyeceğinin sözünü verdi. Fonseca bir evlat minnettarlığı göstererek babasına *"seçtiğim hayat yoluna gösterdiğin saygı için"* takdir ettiğini söyledi ve mektubunu aralarındaki soğuk dönemin bitişine sevindiğini belirterek bitirdi:

> *"Başımda dönen şeyler hakkında seninle konuşmak isterdim. Seni görmek isterdim, uzun uzun konuşmak için. Seni dinlemek isterdim, senin de beni dinlemeni. Bir daha beni anladığını bildiğimi söylemek istiyorum, ama dinleyebilirsen beni daha da iyi anlayacağını söylüyorum. Değişik nedenlerden kaynaklı şimdilik imkânsız bir istek olduğunu bildiğimden yüz yüze görüşmeyi önermiyorum. Yıllardır rüyalarımda en sık gördüğüm kişisin. Bu rüyalar hep nahoştular. Ama bir süredir artık bu durum yok. Şimdi seni gördüğüm rüyalar güzel. Sonunda seni anlamayı ve seni onaylamayı ve kardeşçe [Aynen aktarılmıştır] şefkatine müteşekkir olmayı başardım."* (20)

Carlos Fonseca kendisini annesinin sosyal sınıfından görüyor. Augustina Fonseca hakkında hissettikleri sevgi, bağlılık ve acıma-suçlama da az değil – karışımı görünüyor. Yer altı yıllarında annesiyle görüşmek için kişisel güvenliğini tehlikeye attı. FSLN(-Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi)'li genç yoldaşlarından annesinin Kosto Rika Honduras'a görüşmek amacıyla götürmelerini istedi. Hayli riskli bir istekti bu. Babasını entelektüel açıdan kendine daha yakın görüyordu. Babasına yazdığı mektuplar tarih ve edebi analizlerle doluydu. Gelişen politik düşüncelerini ve coşkusunu ona taşımaya çalışıyor gibiydi. ABD'de öğrenim gören Fausto

Amador İngilizce ve İspanyolca' ya hâkimdi ve parlak bir yönetici diye ünlenmişti. Diğer tarafta Augustina Fonseca daha sessizliği ve güzelliğiyle tanınıyordu. Komşusunun aktardığına göre küçükken bile *"neredeyse hiç biri diye bilinirdi."* Annesiyle bir arada olan Carlos'un çoğu akrabası onun okuma yazma bilmediğini sanırlardı, oysa gerçek öyle değildi.(21)

Augustina Fonseca'nın ölümünden 1 yıldan az bir süre sonra anneler gününde oğulları ve kızları Ulusal Muhafız tarafından katledilen kadınlara seslendiği mesajda Fonseca annesinin sonuçta devrimciliği kabullendiğini iddia etti. *" Bugün bu mesajın yazarının annesini anmasına, dünyadaki günlerini bitirip giden proleter annemi anmama izin verin. O mütevazı kadın kendinden bir parça olan bu çocuğun gerçek bir vatansever olduğunu gururla söylemişti."*(22) Oysa o dönem Metagalpa'da yaşayanlar Carlos'un radikalizminin annesini üzdüğünü ve şaşırttığını hatırlatıyorlar. Maalesef bu konuda bizzat Augustina'dan kalan bir kanıt yok.

Delikanlı Carlos'un kişisel üzüntüsü ve karşılaştığı toplum baskısı onu etkiliyordu. Doğduğu küçük şehir atmosferinde annesinin hali ve durumunu daha da kötüleştiriyordu. 1940'larda Matagalpa uzun bir şerit şeklinde 12.000–15.000 nüfuslu bir beldeydi. Deniz seviyesinden hemen hemen 2.500 ayak yüksekte, sıcaklarıyla Managua veya Lean'dan çok Güney Amerika veya Guetamala'da yüksek yerleşim yerlerine benzemekteydi. Yılın çoğunda 100 dereceyle pişen bataklığı vardı. Rio Grande de Matagalpa boyunca uzanan dar bir vadideki kentin belirgin özelliği şehrin kuzeyde sonundaki katedral ile güneyde Plaza Laborio'yu birbirine bağlayan paralel iki asfalt caddedir. Avenida Central'in bir ya da iki blok doğusunda yeşil güllük yamaçlar vardı; batıda ise çarşı ve nehir buluyordu. Hava Haziran' dan Aralık' a kadar neredeyse her gün yağışlıydı. Yamaç aşağı şehre çamur akardı. Rio Grande dağlardan hızla akan soğuk suyladolardı.

19. yüzyıl sonlarında Nikaragua hükümeti 25.000 kahve fidanı dikecek ve ürün verene kadar bakım maliyetlerini üstlenecek her yatırımcıya Matagalpa çevresinde yüksek yerlerde 500 manzanalık*

(*) Manzana: 6.879 metrekare

iyi kahve toprağını parasız veriyordu. Bu Almanya, ABD, İngiltere, İtalya ve Fransa'dan hali vakti yerinde 200 civarı göçmen çekti.(23) Matagalpa çevresindeki tepelerde La Bavaria, Washington vb. isimli kahve plantasyonları ortaya çıktı. Carlos Fonseca'nın yüksek okulda Bütsching ve LeCler diye çağırdığı arkadaşları vardı.

Matagalpa aynı büyüklükteki başka şehirlerden daha kozmopolitti. Yüzyılı kapatırken Deutscher Club kuruldu. Varlıklı göçmenlerin çocuklarının geldikleri Club de Extranjeros(-Yabancılar Kulübü)' un öncülü oldu. Dağlarda avcılık pansiyonları ve kulüpleri de vardı. Sonradan bölgelerinin adı Siyah Orman oldu. Amadorlar gibi aristokrat aileler Club de Extranjeros'ta iyi karşılanırlardı. Ancak katedralin yanındaki tepede Nikaragua elitlerinin kendi "Clup Social"leri de vardı. Küçük Çinli cemaat, birkaç küçük tüccar aileden meydana geliyordu. Ve kendi kulübüyle mezarlığı vardı. Hüper Hırdavat ve Tekstil, Lau Ev Eşyaları, Leyton Çocuk Yuvası, Mixter Sanayi Destek Malları, Siles Taşımacılık Şirketi ve Maria Uebersezig "Maria Teyze" Restoranı şehirdeki bazı önemli işyerleriydi.

Bay Potter villasında misafirlerini akşam yemeğine resmi kıyafetlerle beklerdi; Bay Wiley Matagalpa'dan aşağı bölgelere ilk kamyon taşımacılığını organize etmişti. Doktor Josephson Matagalpa üst tabakasının sağlık sorunlarını çözerdi. En büyük kahve plantasyonlarına sahip aileler arasında İtalyan Vitalar, Kuzey Amerikalı Hawkinsler ve Sullivanlar ile Alman Boescheler vardı. Yarım yüzyıl önce Matagalpa'nın kendi sinema salonu, boğa güreşi arenası ve tren istasyonu vardı; bugün bunlardan hiçbiri yok.(24)

1954 yılında Matagalpa'daki yüksekokul gazetesi şehri "düzensiz gecekondular, kayalıklar ve rutubet" ile betimliyordu:

> *Matagalpa çukura batmış, caddelerinde esen soğuk rüzgârlarla hırpalanıyor. Evlerin çoğu çimentodan yapılmış görünüyor, zengin kahve üreticilerinin evleri. Bu beyefendilerin kızları Managua, Grenada, Leon ve ABD'deki en iyi okullara gidiyorlar. Hiçbiri suni Matagalpalı olduğunu düşünmek istemez. Matagalpa'da taşralı hiçbir şey yok. Çinliler, Türk-*

ler, Yankeeler, Almanlar ve hatta Ruslar bile, hepsi kendini buranın yerlisi sayalar. Sadace Kızılderililer yerli değiller.

Matagalpa'nın iki yanında evlerin sıralandığı iki uzun caddesi var: Neredeyse her ev bir mağaza. Şehir bir alışveriş merkezi gibi görünür- herkes bir şeyler satmaktadır. Matagalpa ticarette Managua'dan sonra ikinci Eski Pazar, aslında yeni, hoş ve değişik bir çarşı. Berber salonları, ayakkabıcıları, yemek salonları, gıda depoları ve sürekli yenilikler yapmaya zorlayan bir kalabalığıvardır.(25)

Matagalpa ve kuzey merkez bölgesi çoğu bölgeye kıyasla El Salvador ve Guatemala'daki politik, ekonomik ve kültürel gelişmelerden daha fazla etkilenmişti. Uzun Honduras sınırı fazlasıyla geçilirdi. Sınır bölgesinde çoğu ailenin sınırın diğer tarafında akrabaları vardı. Carlos Fonseca ve Augusto Cesar Sandino kendi ülkelerinde sorun yaşayınca sınırın diğer tarafına göçen binlercesinden sadece ikisiydiler. Matagalpa bölgesi, altın madenleriyle Miskito ve Sumo Kızılderililer'iyle bilinen Kuzey Atlantik Sahili'ne açılan kapıydı.

Matagalpa uluslar arası niteliğine rağmen 1940'larda Carlos Fonseca büyüme çağındayken bir sınır kasabası görünümündeydi. Sokaklarda otomobilden çok at vardı ve taşıma kağnılarla yapılıyordu. Her otelde en lüksünde bile at bağlama yeri ve saman yığınları bulunurdu. Şehir dışına, kahve ekim alanlarına giden yollar sadece kuru mevsim sırasında, yani ocaktan mayısa kadar kamyon ve arabalara geçit verirdi. Çoğu meslek tarımla ilgiliydi. Kahve tüccarlığı, alet-edevat ve yem dükkânları, veteriner gereçleri… Tüm sosyal sınıflardan Matagalpinoslar [Matagalpalılar –çn] taşrayla ilişkiliydiler ve kır yaşamı ile iç içeydiler. "Vogl"lar ve "Vita"lar gibi varlıklı aileler şehirdeki evlerini elde tutarlardı ama esas ikamet yerleri kahve plantasyonlarındaydı. Fonseca'nın yüksek okulda alt ve orta sınıf ailelerden gelme birçok sınıf arkadaşı hafta sonlarını, okul tatillerini ailelerinin fincasında (çiftliğinde) geçirirlerdi. Carlos'un kendisi de uzak Matiguas kasabasındaki büyük babasına giderdi.

Matagalpa'nın ticari yaşamı kahve etrafında dönerdi. Üç dört aylık hasat sezonu genellikle Aralık'ta başlardı. Şubat' ta

beneficioslar(gelişen fideler) kahve taneleriyle dolar, işçiler de, plantasyon sahipleri de şehirde harcayacak paraya kavuşurlardı. İşçilerin çoğu mevsimlik işçiydi. Kahve plantasyonları çok az yıllık (sürekli) işçi kullanırlardı. Hasat aylarında işçilerle geçici anlaşmalar yaparlardı. Bunlar sıklıkla tüm bir ailedir. Sezon sonunda Matagalpa'da buna "sessiz sezon" diyorlar, çoğu kahve toplayıcısı kendi küçük toprağına geri döner; baklagiller, mısır yetiştirirdi.

19. yy sonları 20.yy başlarında Matagalpa'nın yüksek topraklarında kahve üretimi arttıkça geçmişte kendi kendine yeten köylüler kira kontratlarına veya tarımsal alanın ötesine gitmeye mahkûm edildiler. İki dünya savaşı arası dönemde Matagalpa bölgesinde kahve üretimi üç katına çıkarken nüfus sayımında kendini agricultores (çiftçiler) diye tanımlayanlar yarı yarıya indi. Ancak toprak istimlakı ne birden yapıldı ne de hemen tamamlandı. Her ne kadar ticari kahve yetiştiriciliği parlamış olsa da büyük üreticiler daha çok yerel tüketim ve satış amacıyla küçük miktarlarda üretim yapıyorlardı. 2.Dünya Savaşı sonrası dönemde hala kayda değer sayıda orta boy çiftlik kalmıştı.

Matagalpa çevresindeki dağların kahve toplayıcıları ve köylüler büyük oranda yerliydiler. Her ne kadar yerli dillerini İspanyolca değiştirmiş olsa da… Dağlık bölge kırsal nüfusunun 20. yüz yıla kadar Kızılderili kimliğini nasıl koruduğuna dair bilimsel tartışmalar sürüyor. Genelde kabul gören görüş, 1881'de Matagalpa'da bir Kızıldereli isyanı yaşandığı ve sonuçta güçlü etnik dinamiğe sahip bir direniş sergilendiği ve 20. yüz yılın ilk on yılında Pasifik bölgesi nüfusunun tümünün Mestizo(melez) olabileceği biçimindedir. 1974'te yazdığı Viva Sandino [Yaşasın Sandino-çn]'da Carlos Fonseca "yerli savaşı" diye adlandırılan 1881 savaşı için "başta yerli eksenli görünse de gerçekte tüm Kızıldereliler' in değil, sadece anadillerini yitirip İspanyolca konuşan Mestizo campesinoların (köylülerin-çn.) savaşı olduğunu söylüyordu. (26)

Jeffrey Gould'un son tarih çalışması gerçeğin epey karmaşık bir portresini çiziyor. Matagalpa bölgesinden elde edilen kayda değer kayıtlara dayanarak Gould, yerli nüfusun maruz kaldığı baskılar sonucu yaşadıkları komünal toprakları yitirmelerine, ırk ayrımcılığı ve askeri yenilgilere uğramalarına rağmen 20. yüzyıl-

da bazı kültürel özelliklerini ve sosyal örgütlenme şekillerini iyi koruyabildiklerini gösteriyor. Matagalpa Kızıldereliler' i 2. Dünya Savaşı'na kadar özgün giysilerini terk etmediler. Ne zaman ki savaş zamanında ABD'yle pamuk anlaşması yapıldı. Yüksek topraklarda önceleri pıtrak gibi biten Pamuk plantasyonları kökünden söküldü. Matagalpa'da yerli nüfus geçen yüzyılın sonlarına göre epey azalsa da en azından 1940'lara kadar hala kendilerini Kızıldereli diye tanımıyorlardı ve özgün lehçelerini konuşuyorlardı- halk bilimci Dona Pinita'nın betimlemesiyle "şarkı gibiydi şehrin yolları... Dona Pinita 1960'lar başındaki yazılarında Kızıldereliler' in giyinişleri, adetleri, dilleri ve iş aletleri hakkında ayrıntılı betimlemeleryapmıştı. Kızıldereliler'in şehre karşı nasıl kapalı yaşadıklarını ve geriye, dağlara doğru nasıl çekildiklerini gözlemlemişti. (27) Yerli comunidades (topluluk) üyeleri komşuları ve patronlarınca Kızıldereli diye tanımlanıyorlardı. Ve sosyal, ekonomik ayrımcılığa uğruyorlardı. Savaş sonrası dönemde Matagalpa bölgesi kahve toplayıcıları ile köylüler arasında etnik bilinç unsurları vardı ve sınıfsal bilinciyle iç içe geçmişti. (28)

Carlos Fonseca'nın gençliğinde, 1930'lar ve 1940'larda taşradan gelen Kızıldereliler iş bakmak için onun oturduğu evin bir blok ötesindeki Plaza Laborio'da toplanırlardı. Bazı Kızıldereli göçmenler veya Canadaslar aileleri için şehirde ev tutarlardı. Cementerio de los İndios * ladinosların ya da İspanyolca konuşanların ölülerini gömdükleri yerden çok uzakta değildi. Kızıldereliler her yılbaşı Matagalpa'da bir yürüyüş yaparlar, bazıları geleneksel giysileriyle gelirlerdi. Tören sonunda o yılın Kızıdereli topluluk liderine verilen yetkiyi simgeleyen bir püsküllü asa verilirdi. Bu Kızıldereli liderler 1940'larda büyük oranda kapsandılar ve devlet dairelerine alındılar. Seçilen kişinin asayı sonraki yılda alabilmek için yerine getirmesi gereken sorumluluklardan biri örneğin seçimlerde Somozacı adaya oy vermesiydi. Kızılderililer' in Liberal ve Muhafazakâr partili politikacılarla ilişkileri karışıktır ve tarihi en azından 19.yüzyıl sonlarına uzanır. Matagalpalı kahve yetiştiricileri Kızılderili işçilere karşı iki çeşit yasa gücüyle saldırgan bir mücadele yürüttüler.
Cafetalerolar (kahve üreticileri-çn) ortak toprak mülkiyetinin yasaklanmasını istediler, bu geleneksel olarak Liberaller' in talebiy-

di. Bir de angaryanın yasallaşmasını istiyorlardı, bu da genellikle Muhafazakârlar' ın talebiydi. Gould Cementerio de los lndios: yerli mezarlığı hem Liberal Parti hem Muhafazakâr Partili politikacıların toprak ve emek politikalarını kahve üreticilerinin isteklerine göre yürütmeye çalışırken aynı anda Kızılderililerin direnişinden kaçınmak için ve mümkünse seçimlerde desteklerini alabilmek için nasıl yollar aradıklarını gözler önüne sermiştir.

Kahve yetiştirilen yüksek bölgelerde emek ilişkileri daha çok sömügeci geçmişiyle birlikte tam kapitalist üretimdi. Kapitalizm öncesi biçimlerle birlikte Kızılderililer' i zorla çalıştırma ve kölelik borcu Matagalpa'da ve Jinotega'ya komşu bölgede 20. yüz yılın ilk yarısında sürüyordu. Diğer Orta Amerikalı kahve üreticilerine göre düşük verimlilik ve yüksek nakliye maliyetiyle Nikaragualı yetiştiriciler ancak işçilere aşırı derecede düşük ücret vererek toplayıcıları makine kullanmadan uzun günler boyunca çok zor fiziksel emekle çalıştırarak ve işçilerin gıda ihtiyaçlarını kahve üreticilerinin dükkânlarından pahalı fiyata almaya zorlayarak diğerleriyle yarışabilirlerdi. Matagalpa'da emek ücretinin belirlenmesinde Kızılderili karşıtı ırkçılığın etkisi Nikaragua'nın başka yerlerinden daha fazla değildi. Managua yakınındaki kahve üretim bölgelerindeki toplayıcıların sadece yarısı götürü usulü çalışıyorlardı.
Tefeciliğe dayalı kredi politikaları cafetaleroların (kahve üreticileri-çn.) küçük üreticilerin topraklarını ilhak etmelerine yarıyordu. İşbirlikçi Ulusal Muhafız adelanto (nakit avans alıp borçlanan) Kızılderilileri tutuklayıp hasat zamanı bitmeden hapisten bırakmamaya çalışırdı.(29)

Carlos Fonseca'nın doğumundan bir ay önce Nikaragua'ya Ulusal Muhafız'ın başı Jefe Director Anastasio Somoza Garcia emek hareketinin de desteğini alarak seçilmiş Liberal Partili başkan Juan Sacasa'yı askeri darbeyle devirmişti. İki yıl önce, Somoza gerilla generali Augusto Cesar Sandino'ya suikast emri vermiş, Sandino ordusunun birçok komutanının avlanmasını da örgütlemişti. Somoza 1936'da başkan olur olmaz güçlendirdiği devlet aygıtları ile polis gücü Ulusal Muhafız'da otoritesi pekiştirecek politikalar uygulamaya girişti. Halk kesimlerini özellikle de kent işçilerini kendi Ulusal Liberal Partisi'nin seçim mekanizmasına katmaktan

hayli hoşlanıyordu. Somoza'nın kredi ve çalışma politikaları ihracat sermayesine yaradı ve Muhafazakâr Parti ile bir dizi poilitik anlaşma yapmaya uygun bir zeminhazırladı.

1979 sonrasındaki bilimsel araştırmalarda Somoza ailesiyle diğer burjuva katmanlar arasında politik, ekonomik çatışma olduğuna vurgu yapılmıştır. Ancak tarihçi Knut Walter 20 yıllık iktidarı boyunca (1936–1956) Somoza Garcia'nın bir sosyal, siyasak ittifak kurmak için aralıksız çabaladığını ve hayli başarılı olduğunu ikna edici şekilde tartışmıştır. Walter'e göre, iktidarı Liberaller ile Muhafazakârlar arasında dikkatle paylaştırarak "kahve ve pamuk üreticileri, çiftlik ve mandıra sahipleri, sanayiciler ve tarımcıların hepsinin güvenli bir ortamda büyüyebilecekleri devlet istikrarının temellerini koydu. Jaime Biderman'ın 20. yüz yılda Nikaragua devleti ve zirai gelişim üzerine çalışması Nikaragua hükümetini benzer şekilde tanımlamıştı. Biderman ek olarak Somoza ailesinin ilgilerini aktarıyordu: "Bir de sermaye birikiminin genel gerekleri ile kapitalist sınıfın farklı fraksiyonlarının genel ihtiyaçlarına duyarlıydı." Amalia Chamorro ise Nikaragua'daki hegemonyayı Gramşici tarzda ele almıştı. Somozaların sadece çok gelişmiş baskı aygıtlarına dayanarak yönetmediğini, ayrıca"partili hegemonya"yla da iki parti aracılığıyla burjuvazinin geniş desteğine dayandığını, gerideki ABD varlığını; düzenli seçimlerin yapıldığı biçimsel demokrasinin ve görünüşte modern bir devletin varlığını ve alt sınıflar, özellikle de emekçi sınıflar, cezbeden popülistliğini tartışmıştır. Jeffrey Gould da Somoza'nın 1940'larda geliştirdiği emek yanlısı görünen popülist belagatını detaylı incelemişti. (30). Bu revizydnist bilim adamı, Somoza Garcia ile oğulları Luis ve Anastasio Somoza Deba ile yönetimleriyle ilgili, bir feodal ailenin tüm gücü elinde tutması anlamında Somoza Nikaragua'sı klişesinin ikna ediciliğindeki zorluğu ortaya koymuştur: "Hanedanlıkça yönetilen bir ulus, "mafyakrasi" veya bir bilim insanının dediği gibi "üst sınıfın politik dışlamasına" dayanan " mirasçı muhafiz rejim"i …(31)

1930'lar ve 1940'ların başında Somozacı iktidarın sağlamlaştığı Matagalpa bu sırada ülkenin geri kalanının durumuna da yansıtılmaktaydı. Muhafakar Parti' nin geleneksel kalesi Matagalpa Liberal Partili Somoza Hükümeti zamanında gelişti. Kahve fiyat-

ları yükseldi. Tarım işçiliği ücretleri düşük kaldı. Devlet parayı ihracatçıların istediği şekilde, alt yapı inşasına yatırdı.

Somoza' nın yöntemleri öfkeyi ve muhalefeti büyütmüştü. Somoza arkadaşlarına, akrabalarına, Ulusal Liberal Parti' nin üyelerine ayrıcalık tanıyordu. Yeni işlerde onları üst düzey mevkilere getirtti. 2. Dünya Savaşı sırasında Almanlar' dan istimlâk edilen toprakları, işleri daha çok onlara verdi. Bazı Muhafazakâr Partililer' se, liderlerinin Somoza' yla iktidar paylaşımana girişmesini hoş karşılamadılar. 1944 yılında Managua ve Leon'da Muhafakar gençlerin ve Somoza Partisinden ayrılan muhalif Bağımsız Liberal Partililerin (Partido Liberal İndipendiente, Plt) önderlik ettikleri Somoza karşıtı gösteriler patladı.(32) Bu hareketlenmeler Matagalpa Muhafazakâr gençliğinde yankı buldu. Matagalpa Kuzey Ulusal Enstitüsü (İsntituto Nacional del Norte, INN) öğrencileri 1940'ların sonunda Vanguardia Juvenil isimli bir gazete yayımlıyorlardı. Gazete birkaç sayı çıktı. Fonseca INN'e ancak 1950'de girdiği halde bu öğrenci protestolarından etkilenmiş olmalı. 1947'de Carlos henüz 17 yaşındayken Somoza karşıtı öğretmeni Lucia Mantilla okuldan atıldığı için genç arkadaşı Manuel Baldizon'la birlikte okulubıraktılar.
Gençler o yıl derslerini Mantilla'nın evindeki sınıfta tamamladılar.(33)

Doris Tijerino 1943 yılında Matagalpa'da doğmuştur. Sonradan FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi) liderlerinden oldu. Muhafazakâr annesinin radikal muhalefet faaliyetleriyle ilişkilenmesini anlatmıştır.(34). Tijerino'nun annesi Matagalpalı toprak sahibi Muhafazakârlar içinde bir istisna gibi. Muhafazakâr aileler Somoza hükümetiyle 1930'ların sonundan beri kendi barışlarını yapmışlardı. Mülk sahibi göçmen aileler, kendi paylarına, Liberaller' in veya Muhafazakârlar'ın ikisiyle de içli dışlı olmaktan kaçınmışlardır. Bazı Matagalpalı aristokratlarsa, Fonseca'nın babası Fausto Amador gibiler açıkça Muhafazakâr kamptan dönüp Liberal kampa bağlandılar. Onlar iyi bir şirkettiler: Nikaragualı Liberaller' in en güçlüsü, Anastasio Somoza Garcia, Muhafazakâr bir kahve üreticisinin oğlu! İki parti programları arasında her konudaki farklar zaten çokazdı.

2. Dünya Savaşı kapitalist büyüme rüzgârını arkasına alan

Nikaragua ekonomisi 1950'lerde patlama yaptı ve bunu izleyen on yıl iyiydi. Pamuk üretimi patladı, ulusun ana ihraç maddesi oldu; kahve fiyatları ve üretimi yükseldi; devlet bürokrasisi ve iş kollarında orta sınıfın işleri hızla büyüdü. 1950'ler ortalarında Carlos Fonseca ve genç arkadaş grubu matagalpa bölgesindeki işçi, köylü ve kahve toplayıcılarının kötü yaşam koşulları, cehaleti ve sefil durumdaki sağlık koşullarına karşı ahlaki öfkelerini haykırmaya başlayacaklardı. Egemen sınıfların, özellikle ihracatçı kapitalistlerin görülmemiş zenginliği, orta sınıfın bu durumdan hoşnut rahatlığı, buna karşı nüfusun çoğunluğunun yoksulluk ve sömürü altında inlemesi bu yüksekokul ve öğrencileri açısından göründüğü kadarıyla katlanılmaz hale gelmişti.

Genç Fonseca'nın politik, sosyal düşünceleri türlü muhalif geleneklerin ortalığı çınlattığı bir ortamda ortaya çıktı. 1950'ler başında Matagalpa ve çevresinde en az beş farklı tür Somoza karşıtı veya hükümet karşıtı muhalif odakbiliniyordu.

Birincisi geleneksel muhalefet veya burjuva muhalefet, özellikle Muhafazakâr Parti ile ama ayrıca Liberal Parti'nin Somoza karşıtı kanadı PLI'yla temsil ediliyordu. Liberal veya muhafazakâr olsunlar memnuniyetsiz varlıklı Nikaragualılar' ın tamamen Somoza yönetimindeki sisteme muhalefet etme sınırları ondan yararlanmaları geçeğiydi. 1950'de ABD'nin arabulucuğunda, iktidarı Somoza'nın Liberaller' i ile anaakım Muhafazakârlar arasında paylaştıran " Generaller Paktı" resmileşti. Bununla birlikte geleneksel muhalefet içinde kuşak ayrılığı vardı. Daha genç, daha aktif-uyum sağlayan, daha az uşak ruhu bir grup 1940'larda sahneye çıktı. Bu, Matagalpa'da Tomas Borge, Guillermo McEwan, Vargas kardeşler, Ramon Gutierrez gibi gençlerle temsil edildi- çoğu 1940'lar sonunda INN'de öğrenciydiler ve muhafazakâr aileler dendiler.

Bölge İspanyol ve Ladino(Yahudi) tahakkümüne karşı uzun bir Kızılderili direniş tarihine sahiptir. Özellikle de Matagalpa'da 1881 isyanı çıkmıştır. 20. yüz yılın ilk yıllarında Kuzey'deki yüksek topraklarda yerli nüfus topraklarını ve siyasi haklarını hedef alan tecavüzlere karşı korunmak amacıyla liberal veya muhafazakâr partilerin farklı kanatlarına umut bağlıyordu. Fonseca'nın büyük amcası Sebastian Amador da 1920'lerde Matagalpa civarı yerli halkına

karşı yürütülen terör dalgasına katılmıştı. Carlos ve genç arkadaşları bölgede nüfusun çoğunun kendini hala Kızılderili direnişlerini yaşayan bir gelenek olarak değil de tarihte yaşanan bir şey olarak görme eğilimindeydiler. Kahve üreticilerinin ve Ulusal Muhafız'ın yerlilere yönelik ırkçı ve zalimce davranışlarından nefret ediyorlardı ama kendi düşünceleri de paternalist (babacı-çn) eğilimliydi. FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi) kurulduktan sonra bile, Fonseca ve takipçileri gerçekte Nikaragua'nın etnik kimliğinin derinliğini asla anlamadılar veya paternalist yaklaşımın çok ötesine geçmediler.

İki partiden bazı insanların ABD'nin askeri ve ekonomik tahakkümüne karşı duyduğu öfke üçüncü muhalif geleneğin özünü hazırladı. 1927 ortalarından 1932 sonuna dek Matagalpa ve il çevresi ABD Deniz Kuvvetleri' nin işgal merkeziydi. İşgalcilerin Nikaragualılar' a karşı kötü davranışlarının, özellikle de kadınların ırzına geçmelerinin yarattığı öfke yirmi yıl sonra bile canlıydı. Somoza rejimi Deniz Piyadelerine karşı isyan eden Sandino'nun hatırasını en azından şehirlerde yok etmek amacıyla çok şey yaptıysa da bu, tahakküm karşıtı genel ruh hali baki kaldı. İki geleneksel parti ABD'yle sıkı iş ve politik ilişkilere sahiplerse de aynı zamanda ikisi de Yankee karşıtı duygulara eğilimliydiler. Muhafazakârlar Liberal Somoza'yı ve Ulusal Muhafız'ını "*tamamıyla ABD yapımı*" diye tanımlarlardı. Liberaller de, haklı olarak Nikaragua'nın kanal haklarını sevilmeyen Bryan- Chamorro Antlaşmasıyla devreden ve ülkeye deniz piyadelerini çağıran Muhafazakâr başkanlara dikkat çekerlerdi.

Muhafazakâr ve Liberal liderlerin bu milli söylemlerinin kültürel bir karşılığı yoktu. Nikaragua burjuvazisi ve orta sınıfı belki de küçük hacimli olduklarından bir milli kültür geliştirmediler ve ABD'yle çok uyumlu kaldılar. Zengin Nikaragualılar sıklıkla ABD'ye okula giderlerdi; giyeceklerini oradan alırlardı; sosyal münasebetlerde İngilizce konuşmayı yeğlerlerdi. Kuzey Amerika'nın romantik ve esrarengiz romanlarının orijinal baskılarını okurlardı, evlerini Miami veya New Orleans'ta oturuyorlarmış gibi döşerlerdi. Nikaragua sinema salonları Hollywood filmlerini sıklıkla İngilizce ve alt yazısız gösterirlerdi. Zenginlerin kültürel normları yoksulara da geçiyordu- başkentten uzak, kaba, köylü barakalarında tek deko-

rasyon malzemesi duvarlara tutturulan Life Dergisi sayfaları olurdu sıklıkla. FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi) öncesinde bilgi alanında ABD tahakkümüne karşı çıkış sadece sağdan gelmişti. 1930'lar, 1940'lar boyunca Nikaragualı bazı seçkin aydınlar Katolik Falanjizmi'ne eğilim gösterdiler.

Dördüncü geleneksel muhalefet de -ki işçi sınıfından önemli bir destek alan tek muhalefet odağıydı- Nikaragua Komünist Partisi'ydi (Partido Socialista de Nicaragua, PSN).
(35) Yasal bir örgüt olarak II. Dünya Savaşı sırasında ilk kurulduğunda Somoza'ya hatırı sayılır bir destek vermişti. Bu haliyle yasallığı kullanabilir ve Somoza'nın iş yasası çerçevesinde emek hareketinde Somozacı sendikaların solunda önemli rol alacağı bir alan açılabilirdi. (36)

Bu muhalif geleneklerin sonuncusu, 1960-1970'lerde Fonseca için en önemlilerden biri olacak Augusto Cesar Sandino'yla temsil edilen gelenekti. Sandino savaşçılarını imha etmek amacıyla uygulanan şiddete, Sandino'yu bir haydut gibi göstermeyi hedefleyen ideolojik haçlı seferine rağmen taşra ahalisinden Sandino ordusunda savaşan, destek veren insanlar hala vardı 1950'ler başında… Hemen hemen on yıl sonra Carlos Fonseca kendi kendine Nikaragua'nın kuzeyi boyunca eski Sandinistler' i arayıp bulmak ve onlardan öğrenebileceği her şeyi öğrenmekle görevlendirdi. Yalnız bu öylece kaldı. Fonseca yüksek okulun son yıllarındayken onun için Sandinist gelenek diğerlerinden daha az önemliydi. 1954-55'te Fonseca politik, sosyal düşüncelerini ilk açığa vurduğu kültür dergisinde Sandino'yu temel almayacaktı.

BÖLÜM: 2

İsyancı Öğrenci, 1950-1958

Carlos Fonseca Matagalpa' daki tek devlet lisesine, Kuzey Ulusal Enstitü(INN)'ye 1950'de 14 yaşındayken girdi. Anne tarafı kardeşlerinden orta öğrenim gören olmadı. Raul bir veya iki yıl okudu sadece, Rene ve Juan Alberto çok çok zor dördüncü sınıfı bitirdiler. Carlos evinden birkaç blok ötede, kasabadaki tek parasız ilkokul Escuela Superior de Varones' ten sınıf birinciliğiyle mezun olmuştu. INN 1950'ler başında az sayıda yatısız kız öğrenci de kabul etmeye başladıysa da öğrencileri çoğunlukla erkekti. Bazı öğrenciler küçük okul taksitlerini ödeyebiliyorlardı. Yoksul ailelerden yatılı öğrencilerse devletten cüzi miktarda burs alıyorlardı. 1950'ler ortalarında bir öğrenci INN için *"enstitüden çok ıslahevi gibi, bir yatılı öğrenci hayatta kalmak istiyorsa, yemek aşırmayı hızla öğrenmeli"* diyordu. INN'nin öğrenci dergisi *Segovia*'da 1955'te çıkan bir makalede işçi sınıfı kökenli öğrenci yapısıyla ilgili vurgular şöyle:

> *"Bizim enstitü dediğimiz bu küçük fabrika her zaman bize daha çok sayıda vasıflı genç yetiştirmeye hazır olacak-yoksul gençler, mütevazı halkın kızları, erkekleri. INN'den mezun öğrencilerin tümü halkın içinden gelmişlerdir. Araba tamircisi, duvarcı, ayakkabıcı, kadın terzisi, çarşı*

esnafı vb'nin çocuklarıdırlar. Zengin veya az-çok zenginlerin çocuklarının ABD'ye büyük öğrenim merkezlerine gidecek paraları vardı."(1)

INN'nin Somozacı devletle bağı vardı. Bürokratların, Ulusal Muhafız çalışanlarının ve Somozacı Ulusal Liberal Parti seçmenlerinin çocuklarına öncelik tanıyordu. Carlos'un Amador ailesiyle bağının akademik başarısında ve okulun onu tam burslu kabul etme kararı almasında çok etkisi olmuştu. Sonraki yaşamında her ne kadar sadece Fonseca soyadını kullanmayı yeğlediyse de INN'de o her zaman Carlos Fonseca Amador'du.

Yarı resmi durumuna rağmen INN'de öğrenci muhalefeti geleneği vardı. Kısa ömürlü Vanguardia Juvenil 1946'da INN'li öğrencilerin yayınladığı bir dergiydi. Aynı şekilde kısa yaşayan Espartaco dergisi de 1947'den 1948'e kadar yayınlanmıştı. Sonradan FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi)'nin kuruluşunda yer alacak INN öğrencisi Tomas Borge Vanguardia Juvenil' de Somoza karşıtı sert makaleler yazmıştı. 1947 seçimlerinde Somozacı adayı destekleyen bloku şöyle tanımlamıştı: *"Nikaragualı Führer'in ve Nikaragualı Gestapo'nun iktidarını sürdürmesini isteyen gericiler, piyonlar ve korkaklardan oluşan… Bir cephe"*(2) Aynı dönemde seçim öncesinde Borge ve Ramon Gutierrez başka muhalif gençlerle birlikte Somoza'nın geçiş güzergâhındaki bir köprüyü siyaha boyadılar.

INN'li bu radikal öğrenciler bu yaptıklarından dolayı birkaç geceyi hapishanede geçirdiler. Gutierrez bir keresinde *"Parque Central çevresindeki caddeyi bize temizlettiler. Çıplak elle bok toplattılar. Bazı gençler gözaltında dışkılarını şehir kenarındaki Rio Grande'ye boşaltmaya gönderilirdi. Şehir hapishanesinde tuvalet yoktu. Dışkı ve sidik dört bidonda nehre dökülürdü"* diye anlatmıştı.1952'de INN ülkede ulusal üniversiteden Somoza Onur Ödülü almış tek liseydi; üniversiteye giriş için öğrencilerin tercih ettiği bir yerdi.(3)

1940'ların ortalarında Somoza karşıtı gösterilere katılan aydınların liderlik ettiği Halkçı Eylem İçin Ulusal Birlik(Union Nacional de Accion Popular-UNAP)' le birlikte çalışırken Fonseca

1950'ler başında Muhafazakâr Gençlik grubunun birkaç mitingine de katıldı. Hemen hemen aynı dönemde üzerinde önemli bir siyasi etki bırakacak örgütle, Nikaragua Komünist Partisi(PSN) ile temasa geçti. Fonseca 1957'de mahkeme yargıcına *"UNAP(Halkçı Eylem İçin Ulusal Birlik)'ı ve milliyetçi liderlerini gördüm. Halleri vakitleri yerindeydi, ayrıca güzel kokuyorlardı, burjuvalaşmışlardı da, bu beni onlardan kopardı."* diyecekti. Marksizme karşı büyüyen ilgisinin nedenini UNAP(Halkçı Eylem İçin Ulusal Birlik)'ta yaşadığı hayal kırıklığına bağlama eğilimindeydi:

> *"Demokratik duyarlılığım sürüyordu ama UNAP(Halkçı Eylem İçin Ulusal Birlik)'ta tatmin edilemezdi. Sorularıma cevap ararken Marksizme yöneldim. Her kitapçıda Marksist kitap bakıyordum; felsefe, politika, roman veya şiir ne olursa… Merakım beni gazetelerden komünist ülkeler ve dünya komünist hareketleri hakkındaki haberleri sürekli takip etmeye yöneltmişti. Marksizme içten sempati duyduğumdan komünizmle ilgili bu haberlerin suni ajanslarca yayıldığından kuşkulanıyordum."* (4)

1953'te ya da 1954'ün başları da olabilir, UNAP(Halkçı Eylem İçin Ulusal Birlik) liderine bundan sonra kendilerini desteklemeyeceğini, çünkü artık Marksist olduğunu söyledi.(5)

Fonseca Matagalpa'da kitapçılarda, kütüphanelerde Marksist kitap bulamadıysa da INN'de bir öğretmen buldu; Rafael Antonio Diaz radikalliğe eğimli öğrencilere kişisel kütüphanesinden gizlice kitap ödünç veriyordu. Carlos babasının ailesini ziyarete Managua'ya gittiğinde Komünist Parti' yle bağlantılı bir kitapçı buldu.

Fonseca'nın PSN'ye ne zaman katıldığı ve üyeliğini ne kadar ciddi ele aldığı biraz tartışmalı bir konudur. Instituto de Estutio del Sandinismo (IES)'da hazırlanan detaylı kronoloji Temmuz 1955'te Managua'ya gitmek için Matagalpa'dan ayrıldıktan sonra PSN'ye katıldığını söyler. Carlos'un Managuadaki patronu da partiye orada katıldığını söylemiş. Fonseca 1956'da Leon'da PSN'nin ilk öğrenci hücresinin örgütlenmesinde yer aldı. Bazıları bu tarihi

partiye giriş tarihi olarak veriyorlar. Başka tarih de, sanırım gerçek tarih bu olabilir, Fonseca'nın Moskova'dan döndüğü 1957… O zaman Ulusal Muhafız sorgucularına Komünist Parti'nin düşüncesine sempati beslemekle birlikte parti üyesi olmadığını söylemişti. (6) Ancak inandırıcı bir kanıt da Fonseca'nın PSN'ye Matagalpa' da 1954 civarında katıldığına dairdir. PSN Matagalpa hücresinin 1950'lerdeki sorumlusu Tomas Previo (''colocho'')'ya göre Carlos oy hakkına sahip üye olarak haftalık toplantılara katılıyor ve partiye haftalık 1 cordoba aidat ödüyordu. 1955'te Matagalpa'dan ayrılınca Managua'ya ve ardından Leon'a parti Ulusal bürosuna usule uygun gönderildi. Colocho, bir diğer komünist işçi Santos Sanchez (" El Camarada") ve Fonseca'nın arkadaşı Ramon Gutierrez, tümü, Carlos'un hücreyle ilişkisinin toplantılara söz ve oy hakkı olmayan gözlemci statüsünde katılan Ramon'dan farklı olduğunu söylediler. (7)

Jesus Blandon 1950'lerin ortalarında INN'de öğrenciydi. INN öğrencisi iki üye olduğunu söylemişti, Fonseca ve Marcos Altomirano.

> *" Başlıca işleri parti gazetesi Unidad'ı satmaktı. (Matagalpa hücresine) 300 nüshalık bir paket gelirdi. Satış iki gün sürerdi. O sırada barriolara (gecekondulara-çn.) halkın evlerine dalarlardı. Muhtemel alıcılara gazeteden bir yazı okurlardı. Gazeteyi alan ailelerle gazete hakkında daha iyi sohbet etmeye çalışırlardı. Bu yolla alıcı gelişir, parti sempatizanı olurdu."*

Colocho'nun söylediğine göre genç Carlos bazı zamanlar yüzden çok gazete satardı. Gazete tomarlarını kitap çantasında taşır işçi sınıfı mahallelerine, pazardaki satıcılara ve işyerlerine ulaştırırdı. (8)

Fonseca olgun dönem politik yazılarında PSN'yi ağır eleştirdi. Sınıf işbirlikçisi, bürokrat, beceriksiz ve Nikaragua devrimine önderlik etmeye isteksiz diye mahkum etti. ABD Komünist Partisi' nin o dönem genel sekreteri Earl Browder komünistlerin batı yarımkürede burjuva güçlerle "Halk Cepheleri"nde bir araya gelmelerini

savunduktan sonra Fonseca PSN'yi " Browderist" diye niteledi. Fonseca PSN'nin samimi Marksist olmadığına karar verdikten sonra bunu işçilere anlatmayı biraz ağırdan aldı. PSN'ye ne zaman, nerede katıldığına bakmak PSN'nin kendisini nasıl cezbettiğini anlamaya yardım edecektir. 1950'ler başında Matagalpa'da 15 civarı genç işçi bir PSN hücresi kurdular. Colocho 1950'de 26 yaşındaydı ve hücrenin en yaşlısıydı. Carlos Fonseca ve bir iki yüksek okul öğrencisi hariç hücrenin diğer üyeleri işçiydiler, özellikle de inşaat işçisiydiler. Sendikal çalışmalarla ilişkiliydiler, ayrıca taşrada kahve işçileriyle temastaydılar. Bunlar başkentteki parti önderliğinin orta sınıf karakterine uymuyorlardı: 1950'ler başında PSN'de illegal broşür düzenleme sorumlusu yedi komünistten ikisi doktor, biri yazar ve biri işadamıydı. (9)

1950'ler başında PSN'nin yasal bir örgüt olmaması Carlos açısından devrimciliğine sayılıyordu. Matagalpa hücre toplantıları her hafta bir üyenin evinde yapılırdı. Gazete de gizli satılıyordu. *" Çok gizli yöntemler kullanma düzeyine ulaşmıştık. Kapıyı tıklar uzun süre beklerdik, yakalarımızı yukarı kaldırır böylece çenelerimizi örterdik. Bu yöntemleri Arjantin'de diktatör Rosas'a karşı mücadele eden illegalleri anlatan bir kitapta okumuştuk"* diye hatırlıyor Carlos'un bir arkadaşı. 1940'lar sonunda PSN yasaklıydı ve bazı liderleri tutukluydu, zira soğuk savaş başlamıştı. Somoza 1944–1946 dönemi " işçi yanlısı" popülist politikasını terk etmiş, elit muhalefetle köprüleri yeniden kurmuştu.(10)

Fonseca Matagalpa yıllarının başında da PSN'nin devrimci potansiyelinden bir miktar kuşkulanmış olmalı. Ramon Gutierrez'in söylediğine göre Carlos 1954 sonu 1955 başlarında Matagalpa PSN hücresini parti merkezine ' Nikaragua devrimi için işçi köylüleri silahlandırma' önerisi götürmeye ikna etti. Managua'ya Carlos gidemediği için politbüroya söz konusu teklifi sunmaya Ramon tek başına gitti. PSN lideri Manuel Perez Estrada, Gutierrez'i evinde kabul etti. Konuşmaya başlarken yapılan teklifle alay etti. Teklifi "maceracı" diye niteledi ve "Parti disiplinine" başvurmakla tehdit etti. Ayrıca köylülüğün gericiliğinden yakındı. Gutierrez 1994'teki röportajında *" bu tavır şevkimizi iyice kırdı"* diyecekti. Matalgapa hücresi sorumlusu Colocho böyle bir olayın gerçekleşmediğinde ıs-

rarcı. Fonseca'ysa Küba devrimine kadar bu konudaki kanaatini hiç seslendirmedi. 1950'ler ortasında bir komünist parti hücresinde bu gibi radikal düşüncelerin sunulması Colocha'ya göre " Kabul edilebilir değildi, ulusal birliğin çıkarına değildi" (11) Ancak Gutierrez'in anlatımı doğru gibi geliyor. Zira Carlos'un düşünceleri hala değişim sürecindeydi- her şeyden öte, daha 17 yaşındaydı. Aşırı temkinli ve ılımlı PSN' ye tam bağlılığı bağlamında bile silahlı devrim şevkiyle ileri atılmasını, Matagalpa hücresinin genç işçilerini beraberinde sürüklemesini canlandırabilmek çok zor değil.

1950'ler ortasında Marksist aydın Manolo Cuadra'nın evindeki toplantıları Foncesa, sosyal sevimlilikten tamamen uzak, sorgulayan gençlerin kıpır kıpır toplantıları, diye tarif etmişti. Cuadra'nın o misafirlerinden biri 1986'da verdiği bir röportajda zayıf, birikimli, ciddi bir gençten bahsetti. Bu genç sadece ev sahibiyle konuşur ve genelde oturmazdı, *" odanın köşesinde ayakta durur, duvara dayanır ve oradan tartışmaya katılanları seyrederdi".* Carlos arada bir sohbetin durulmasından yararlanıp, *" Manolo, burjuvazinin bu ülkeyi sürekli yönetebileceğini düşünüyor musun?*" ya da *"Manolo, işçi köylü ve aydınların ittifak yapmasını mümkün görüyor musun?"* gibi soru sorar ve ardından köşesine çekilip mahçup ev sahibinden cevap beklerdi. (12)

Carlos Fonseca 15 yaşında orta öğreniminin son sınıfındayken dünya hakkında kendisi gibi düşünen ve değiştirmeye istekli iki genç arkadaşıyla yakınlaşmaya başladı. Küçük bir ayakkabı atölyesi sahibinin oğlu Ramon Gutierrez beş yıldır muhalif çalışmalara katılıyordu. Ramon 16 yaşındayken bir grup baş melek arasında mastürbasyon yarışından bahseden bir tiyatro oyunu yayınladığı için Katolik Kilisesinden aforoz edilmiş ve kasabayı terk etmeye zorlanmıştı. Ramon başkan Jacobo Arbenz döneminde Guatemala'da yaşadı. Komünist Manifesto'nun Fransızca baskısını ve Mao Zedung'un bazı yazılarının İspanyolca'sını bulmuştu. 1954'te Matagalpa'ya geri döndüğünde onları beraberinde getirdi. " Moncho" lakaplı Ramon INN'deki çalışmalara yeniden başladı ve yeni arkadaşı Carlos Fonseca'yla yanında getirdiği bu broşürler üzerine tartışmalar yaptı. Ramon ve Fonseca 1955 Noelinde çektirdikleri fotoğrafta birbirlerine çok benziyorlar- uzun boylu, ince ve açık tenliler, koyu

renk gözlükleriyle ciddi ve çalışkan görünüyorlar. Carlos'un diğer yeni arkadaşının dış görünüşü ise tamamen farklıydı. Kısa boylu, koyu tenli ve daha genç Francisco "Chico" Buitrago orta öğrenemini tamamlamak için kuzeydeki Terrabona köyünden Matagalpa'ya gelmişti. İlahiyat öğrencisi olduğu ve sürekli beyaz giyindiği için INN'de arkadaşları onu bazen "Cura" (papaz) diye çağırırlardı. Ama Buitrago kendisinden büyük iki arkadaşı gibi kilise eğitimine pek hevesli değildi. 1954 başlarında Fonseca 17, Buitrago 15 ve Gutierrez 20 yaşındalardı. (13)

Üç arkadaş INN'de bir grup örgütlediler: Centro Cultural (kültür merkezi), Carlos Centro'ya (merkez -çn) başkan oldu. Ramon kilisenin gazabından kaçınmak amacıyla geri planda kaldı. 1954 Ağustos' unda Centro, Segovia adlı bir kültür bülteni yayınlamaya başladı. Bülten Carlos yönetiminde kendisi 1955 sonbaharında mezun olup Matagalpa'dan ayrılana kadar hemen hemen her ay çıktı. Buitrago da 1956 başlarında Carlos'un peşinden Managua'ya gidene kadar dört sayıdan fazla çıkardı ve ardından Segovia'nın yayınına noktayı koydu. Öğrenciler Segavia'yı satışlardan ve yerel ticari reklamlardan finanse ettiler. Bunlara yeni sayının konularını belirlemek için evinde bir araya geldikleri sempatik öğretmen Matilde Morales'ten aldıkları borç para da eklenebiliyordu.

Segovia direkt Somoza hükümetiyle ilgili konular ele almadı. Diktatörün adı bültende nadiren göründü. Hatta hükümetin desteklediği genel barınma programı bir yazıda övülmüştü. Yazarlar bir kamu enstitüsünde yasal bir öğrenci yayınına kolay müdahale edileceğini bildiklerinden açık siyasi konulara girmekten kaçındılar. Bir iki sayı sonra muhalefetin etkili gazetesi La Prensa, Segovia hakkında " Matagalpa'nın kızıl tohumları " başlıklı kısa bir yazı yayınladı. Yazı hem üstenciydi hem de Segovia gençlerine "kızıl kışkırtıcılar" diyordu. Segovia yayın grubu acil bir toplantı düzenledi. Bu nahoş ulusal ilgi, aile ve öğretmenlerin olası tepkileri ve okul hakkını kaybetme olasılığını endişe ile görüştü. (14) Ancak Segovia bu fırtınayı atlattı. Öğrenci yazarlar ya başka yere gittiklerinden veya ilgilerini kaybettiklerinden Segovia koşusu 1956'da bitene kadar hükümet baskısına yenilmediler.

Carlos Fonseca Segovia'ya aralarında şiirler, öğrenci

yaşamından haberler, kadınlara oy hakkı, 19. yüz yıl bağımsızlık savaşı gibi yorumların olduğu 12 yazı yazdı.

Segovia'da çıkan yazılardan bir derleme hiç yapılmadı. Bu konu araştırmacıların ilgisini neredeyse hiç çekmedi. (15) Carlos Fonseca'nın bu gençlik dönemi yazılarının politik ve sosyal düşüncelerini anlamak açısından hala bir değerleri var. İlk gazetecilik deneyimi Fonseca'nın kolektif politik faaliyet yürütme yanını ortaya çıkarmıştı. Dört beş gençten oluşan bir çekirdek grupla bültenin ana çalışma politikasını yönlendiriyordu; yazı yazan, dergi satan yirmi, belki daha fazla kadın, erkek, genç insanı yönetiyordu. Merkez yönetimde Carlos'la birlikte Cico, Ramon, bir profesörün oğlu olan Raul Lecler ile muhafazakâr aydın bir aileden gelme Cipriano Orue vardı. Daha geniş çevrede ise Carlos'un komşusu bir Ulusal Muhafız albayının kızı Bertha Prado gibi öğrenciler vardı. Bertha Segovia satıyor, ayrıca Carlos'tan ödünç siyasi kitaplar alıyor, bu arada dikiş kursuna da katılıyordu. Öyle ki, bir zaman sonra işçi kadınlara bu mesleği öğretebilir durumageldi. (16) Fonseca'nın Segovia grubundaki misyonu gelecekte politikayla, FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi) gibi bir örgütle ilişkisi olacağının türlü işaretlerini vermiştir. Segovia projesi her ne kadar kolektif bir çabanın ürünü gibi gözükse de Carlos bu çalışmanın tartışmasız merkez organizatörüydü ve böyle davranmadığında dergi zorlanıyordu. Yan yana çalıştığı ikinci derece liderlerin hepsi erkekti. Çalışmaya katılan diğerleri de Fonseca'ya son derece bağlıydılar. Ona katılmadıklarında dahi onun politik akademik yorumlarının seviyesinden etkilenirlerdi.

"Matagalpa gençliği patladı!" diye başlıyordu Segovia'nın birinci sayısında çıkan Fonseca'nın başyazısı… "Patlayan top ısınmaz mı? Bizler ulusu adına ateş alan toplarız." Bu kısa paragraf Segovia'nın iki temel ve birbiriyle bağlantılı konusunu ortaya koyuyordu: Gençliğe anahtar misyonu yükleme, eğitimle ulus veya patria [vatan-çn] arasındaki sıkı bağ. Segovia'da şiddet konusu, değinilse de pek yaygın ya da Carlos'un gelecekteki yazılarında görülecek yoğunlukta değildi.

Carlos kendi kuşağını bir öncekiyle karşılaştırıp "Nikaragua aydınının soğukluğu gençlik tarafından ısıtılacaktır." diyordu. Bir-

kaç ay sonra bu konuya bir başyazıda yeniden değiniyordu. Genç ve enerjik olmak yeterli değildi, öğrenciler birleşmeli, iyi okumalı ve toplumsal misyonlarının bilincine de varmalıydılar. "Biz eminiz ki Matagalpa'nın çok yetenekli gençleri vardır. Ancak önceki devirlerde de aynı yetenekte gençleri varken kültürel yönelimleri olmadığından kötü sonuçlar doğmuştu." (17)

Fonseca'ya ve Segovia'yı yayınlayan diğer gençlere göre gençlerin önemli misyonu işçi-köylüyü okur yazar yapmak, dolayısıyla uygarlık getirmekti. O zamanlar Nikaragua kır nüfusunun yüzde 80'inden fazlası okur yazar değildi. Bu öğrencilerin vatanseverlik görevini eğitimi kırsala yaymakla ilişkilendirmelerine yol açıyordu. Özellikle Francisco Buitrago'nun yazıları öğrenim, modernleşme, sanayileşme ve ulusallık arasında sıkı bağ kuruyordu. Ulusal okuma yazma kampanyası çağrısına attığı başlık "Hadi Ulus İnşa Etmeye!" [Hagamos Patria] idi. Birinci sayıda "Segovia Öğrencilerinin Düşünceleri"nde, öğrencileri "*ulusun çağrısına uymaya hazır ve bilgi silahını kuşanmaya istekli askerler gibi durmaya*" çağırmıştı. Buitrago sonradan bu konuya tekrar tekrar değinecekti. Son sayılardan birinde "*köylülere, küçük mülk sahiplerine okuma yazma öğretmek ve alışkanlık vermek için yapabileceğimiz her şeyi yapmalıyız. Bunu becerebilirsek artık bir avuç okur yazar değiliz demektir, ulus olmaya daha fazla yaklaştık demektir aynı zamanda.*" Buitrago duyarsız öğrencilere karşı sert sözler sarf ederdi, *"vatandaşlarının kanını damla damla emen vampiri ve parasızlıktan işyerlerinde yıkılana kadar çalışanları umursamayanlar kendilerini sömürünün ağzına taze et diye sunarlar."* Bilmeyenlere okuma yazma öğreterek ülkeyi ilerletme konusunda bu öğrenciler sadece kendilerine karşı ısrarcı değillerdi. Bültenin on bir sayısı boyunca "*eğer haciendanız varsa çalışanlarınızdan okuma yazma bilmeyenleri bulun ve öğretin*", "*hizmetçilerinize okuma yazma öğreterek hayatınızdaki en güzel şeyi yapın*" diyerek toprak beylerini ve patronları da teşvikettiler. Segovia'nın son sayısında, 1956 başlarında Carlos Fonseca'nın Genel Eğitim Bakanı' na yazdığı bir mektup yayınlandı.
Fonseca *"berber dükkânına gelen yoksul insanlar, çalışan insanlar gazete ve dergilere bakabilsinler"* diye ülkenin her yanındaki berber dükkânlarında halk kütüphanesi kurulmasını öneriyordu.(18)

Segovia yaşamı boyunca toplumsal konulara da ilgi gösterdi, özellikle de işçi sınıfının yaşam koşullarına. Özellikle kırda sömürgecilik halen etkindi ve Fonseca'nın sözleriyle söylenirse, Nikaragua'yı "*insan gibi yaşanamaz*" hale getirmişti. Yazılar açlık, kalabalık köhne evlerde barınma, sosyal güvencesizlik ve sendika hakkı olmaması sorunlarına ışık tutuyordu. Segovia 1956 yılını "*Yeni yıl yoksullar için gözyaşı ve kederdir. Ancak kurtuluş ideolojisine inananlar için, halk kitlelerinin muazzam gücünün bilincine varanlar için bir umuttur da*" diyen bir yazıyla karşıladı.(19)

Fonseca "ana-çocuk" metaforunu sık kullanmıştır. Nikaragua ya da ulus, annedir; toplumsal bilinçli öğrenciler iyi çocuklardır. Bu metaforu ilk kullanan kendisi değildi, ama bu cinsiyetçi, milliyetçi anlayışı kendi gençlerine aşıladı: Carlos " Gelecek" başlıklı bir yazıda Nikaragua'nın şehirlerini "yarı çıplak bakireler" diye niteliyordu. Sanayileşme denen şeye doğru tereddütsüz ilerleyen bu şehirler "*evlenecekler. Uzun süre bekâr kalmayacaklar! Esrimeyecekler! Evcimenleşecekler, çocukları doğuracaklar! Burada devrim olacak ve devrim öncellikle bu yerli ürünleri beğenen Nikaragualılar yaratacak."* (20) Çelişki çıplak ve katı görünebilir: Bir yanda yarı çıplak bakireler geride kalan tehlikeli, davetkâr bir esrime ve avantajlı isimsiz yabancılar; diğer yanda evli ve çocuklu kadınlar, evlerinde yaşıyorlar, milli cömertliklerini beğenen Nikaragualılar, modern ve hatta devrimciler.

"Kadınlara Oy Hakkı" başlıklı makale 1955 Aralık sayısındadır. Carlos bu makaleyi "Segovia'nın eski editörü" diye imzalamış. Fonseca'nın Managua'dan postaladığı bu kısa yazı önceki Haziran sayısında yer alan Gutierrez'in "Dişilerin Oy Kullanması ve Kadınların Verimsizliği" başlıklı denemesine bir cevaptı. Gutierrez sekter bir tavır almıştı. Marksist terminolojiden ifadelerle, sanayi devrimi kadınları ücretli işçilere dönüştürene kadar dişi oy hakkının "erken doğum" olacağına işaret etmişti. "*Kuzey Nikaragualı kadınlar*" diyordu Ramon "*yaşamını sürdürmek için yapılması gerekeni bile bilmiyorsa, ulusun ihtiyaçlarını da bilemezler. Onlar üretici değiller, çünkü yaptıkları iş bir ürün vermiyor."* Yazı akademik birinin yazısı değildi-Somoza hükümeti, başkanın yeniden seçilebilmesini de öngören, anayasal reform paketi kapsamında

kadına oy hakkı tanıdı sonradan. PSN kadına oy hakkı düşüncesine kayıtsız kalmıştı. Fonseca bu kayıtsızlığa karşıydı; *"gelecek seçimde Nikaragua kadını oy hakkını elde edecektir. Ne yazık ki büyük bir kesim buna karşı olarak Nikaragua kadınının politikaya ilgisiz olduğunu düşünüyor. Biz bu düşünceye karşıyız. Çünkü biz politikadan dolaysız etkilenen herkesin oy hakkı olmalıdır, diye düşünüyoruz."* Nikaragua'da çocukların üçte ikisine bekâr annelerin baktığı gerçeğine parmak basan Fonseca kadınlara, tüm Nikaragua'ya "tohum, giyecek ve özgürlük" (21) vaat eden politikalara oy verme çağrısıyaptı.

Fonseca ve Buitrago'nun yazılarında gelişme ve modernleşme kavramları eğitimi yaymanın hemen hemen kaçınılmaz sonuçları gibi ele alınıyordu. Bu genç adamlar her ne kadar Nikaragua'da yoksulluğun, geri kalmışlığın, özellikle de işçi sınıfının sefil yaşantısının farkında olsalar da bu genç adamlar sanayileşme ve ekonomik gelişimle ülkelerinin Batı Avrupa ve ABD gibi çağdaş uluslaşma yolunu takip edeceğine inanıyorlardı. Öğrenciler kadar aydınlar da eğitsel sorumluluklarını yerine getirirlerse kültürel gelişim ve sosyal ilerlemeyle kapitalist gelişim gerçekleşecekti. Aydınlanma düşünceleri bu genç adamlar için 1950'ler ortasında anlamlıydı. Bu düşünceler onların ülkelerinde Liberal gelenek tarafından 19. yüz yılda yorumlanmıştı. Küba devriminden etkilenen Fonseca sonraki on yılda kapitalist gelişim yoluyla modernleşme düşüncesinden vazgeçti. Ancak kapitalist gelişim yoluyla modernleşme düşüncesi gençliğinde PSN'den öğrendiği Marksizm sürümüyle çok uyumluydu. Komünistler Nikaragua gibi ülkelerin Batı çizgisine yakın uzun bir ekonomik gelişim sürecini geçerek modernleşme hedeflerine varacaklarına inanıyorlardı. Geri bıraktırılmış ülkelere sosyalizm de kapitalizm gibi dışarıdangelecekti.

Segovia geleneksel Muhafazakâr ve Liberal partilerin politik çevresini reddederek bazı yeni noktalar ortaya koydu. 1940'lar sonundaki PSN'den veya muhalif Muhafazakâr gençlerden farklı olarak INN gençliği seçimlere pek ilgi göstermedi. Oylamanın[seçimin-çn.] dile getirildiği tek yazı, şu dişi meselesiydi. Segovia'da değinilmesi gereken diğer iki boyut; ateş gibi gençlik coşkusu ve bölgesel karakteridir. Yazı tarzı ve konu başlıkları yazarlarının sınav

programına bağlıydı. Öğrenciye odaklanması sabitti. Şiirler, fıkralar, kısa öyküler, spor haberleri, tarih yazıları, öğrenci toplantıları ve kutlamalarla ilgili haberler yayınlardı. Segovia kültür haberlerine çok duyarlıydı. Fonseca kendi militan kültürel anlayışını Segovia'da şöyle tarif ediyordu: *"Bizim kültür anlayışımız rakip ordunun hazırladığı tehlikeli duruma karşı düşman askerinin burnuna yumruğunu indiren savaşçıya benzerdir."* (22)Fonseca'nın hayatı boyunca yaptığı konuşma ve yazı tarzına uymayan bu alıntı örnek açısından çocukça sayılır. Fonseca da, Buitroga da Segovia'daki yazılarında sık olarak askeri metafor kullandılar.

Derginin ilk başyazısı "Segovialar' da doğan bu kültür organı"nın orta- kuzey bölgesinin tarım ürünleri ve sağmal ineklerden başka şeyler de üretebildiğini Nikaragua'ya gösterecek sözü vermişti.(23) Francisco Buitrago ilk sayıdaki makalesinde, *"şu soğuk dapların bakir doğası aç gözlü yabancı tüccarlarca tamamıyla sömürülmedi henüz… Şu yamaçların verimiyle taşarak bu toprakların dışına çıktık. Kocaman çam ağaçları kadar muhteşem, bizi her Segovialı'nın yiğit duygularıyla kucaklayan düşüncelerle dolduk"* diyordu.

Segovia'nın önemli eksiği neydi? Yayınlandığı 11 sayı boyunca Augusto Cesar Sandino' nun adını hiç anmamasıydı. Şu bir gerçek ki Segovialar bölgesi Sandino isyanının yayıldığı merkezdi. O nedenle ilk bakışta Segovia'nın kendisini dolaylı (ve o nedenle gizli) yoldan direnişiyle ifade etmesi beklenirdi. Ama Tomas Borge gibi Muhafazakâr gençler Sandino hakkında neredeyse ancak on yıl sonra yazdılar. Fonseca da Sandino'yu ancak öyle bulup sahiplenebildi. Fonseca İspanyol istilasına karşı Nikaragua ulusal kurtuluş mücadelesi tarihini anlattığı ve iki sayıya yayılan yazısında dahi 1926–1933 savaşından bahsetmedi. Büyük olasılıkla bültene Segovia adı bu gençler Segovialar' da yaşadıklarından öylesine seçilmişti. Onlar kendilerini bölgedeki gür bitkili dağ manzarasıyla, Kızılderili direniş tarihiyle ve eski aristokrat başkentler Grenada ve Leon'a kıyasla demokrasi gelenekleriyle tanımlıyorlardı. O dönem Fonseca Sandino'yu elbette duymuştu. Ama o zamanlar Sandino'ya küçük-burjuva maceracısı gözüyle bakan PSN'nin sempatizanı ve hatta üyesiydi.(24) 1950'ler sonunda Küba devrimi dolayısıyla

adından bahsedilene kadar Fonseca'nın yazılarında Sandino'dan hiç söz edilmez.

Carlos 1955 yılında mezun olana kadar beş yıl üst üste kendi sınıfında birinci gelmiş ve altın yıldız kazanmıştı. Zaten Fransızca' yı Komünist Manifesto'yu okuyabilmek için öğrenmişti. Bitirme sınavında Manifesto'dan yararlanmıştı. "Sermaye ve Emek" başlıklı bir makale yazdı. Şöyle diyordu: *"Komünistlere göre her şey savaşım halindedir. Kapital adlı eserinde Karl Marks 'işçinin ürüne direkt emeğini kattığını' açıklıyor. Marksist formül tüm aşırılıklarıyla birlikte bize proletaryanın ölçüsüz sefaleti ve… [okunmuyor](*)… ve bilgisizliğine eşlik eden devasa ekonomik krizin tek çözüm yolunu gösteriyor."*

(*) Kitabın orjinalinde yazarın notu olarak geçiyor.

Carlos lise bitirme sınavında bile hayatının geri kalanında üst sosyal tabakalarla ilişkisinin nasıl olacağını gösteren bir küstahlık ve sınıf kini göstermiştir.

> *"Üretim araçları işçilere ait olmalıdır. O halde bunu gerçekleştirmek için kapitalistlerin mallarına el koymak mı gerekiyor? Evet, mülklerinden soyundurulmalıdırlar. Sürekli proleter emeği sömürerek daüstte yaşayan birkaç kişi cefa çekseler ne fark eder! Halkımızın bir deyişi var: 'Zengin olmanın tek yolu hırsız olmaktır.' Halkımız bu deyişi birkaç komünist demagog kullansın diye bulmadı. Halkımız bunu söylüyor çünkü biliyor ki villa sahibi her gün soyduğu köylülerin öldürülmesinden korktuğu içindir ki kendi toprağında dahi dolaşmaya çekinir*."(25)

Mezun olduktan sonra Carlos Matagalpa'ya taşındı. Kısa bir süre, Ramirez Goyena Enstitüsü Müdürü Guillermo Rothschuh Tablada'yı okul kütüphanesini kiraya vermeye ikna edene kadar, babasının evinde kaldı. *"Bir sabah Goyena'daki büroma aniden girdi ve 'ben şairim' dedi"* diye anlatıyor Rothschuh. *"Ona neler yazdığını sordum. Kendisinin 'Molendero Kuşu'nun Onatlı Mısrası' şiirini ezberden okudu."*(26)

"El Goyena" Nikaragua'da laik yüksek okulların öncülerindendir.1893 yılında kurulmuştur. Matagalpa'daki INN gibi Somozacı Liberal Parti' yle sıkı ilişkileri vardı. Okula alımlarda ve burslarda Liberal Partili siyasetçi, asker, bürokrat çocuklarına öncelik verilirdi. Goyena'nın genç müdürü Rothschuh Tablada öğrencilerini eleştirel düşünmeye teşvik etmesiyle ünlüydü. Onun etkisiyle bir öğrenci grubu 1950'ler ortalarında Meksika devrimini araştırmış ve "Nikaraguada böyle değişimler olsa, diktatörlük devrilse, halk bilgiye, sağlığa, barınağa, ekmeğe kavuşsa" diyedüşlemişti.
Rotschuh'un okul duvarlarına "La Plaza" diye yazdırması bir tepki fırtınası yarattı. La Prensa da onu "komünist unsur" diye gösterenlerdendi. Ancak Rothschuh Eğitim Bakanlığı' na bağlı bir memur olduğundan Somoza'yı direkt eleştirmiyordu. Memleketinde Somozacı Gençlik Örgütü' ne üye olmuştu ve yayınlanan şiirlerinden biri Somoza'nın eşine şükran sunan bir ilahiydi. Rothschuh ünlü bir Somozacı' nın oğlu olsa da Fonseca Amador gibi radikal bir gence kütüphaneyi kiralamasını açıklamakta zorlanmış olmalı:(27)

> *"Eşyalarını açtığında sadece birkaç parça giyecek, bir çift ayakkabı ve çok sayıda kitapla birlikte birkaç Segovia sayısı çıktı… Uzun boylu ve zayıftı. Alnı geniş ve âdem elması büyüktü. Elbiseleri eski ama temizdi… Carlos hemen hemen her akşam okul avlusunda yapılan tartışmalara hızla dâhil oldu. Başta biraz gözlemledi, ama sonra oldukça büyük bir grubun lideri oldu.Grup Goyenalılar ile sınırlı değildi.Sık sık oyuncular, şairler de katılırlardı.[Gazeteci]Manuel Diaz Statelo ve Manolo Cuadra en sık katılanlardılar."*(28)

Fonseca öğrencilerini Nikaragua tarihini araştırmaya teşvik ediyordu. Bir keresinde onları Cleto Ardonez isimli pek bilinmeyen bir kişilik hakkında bulunabilecek her şeyi toplamakla görevlendirdi. *"Onu bulmak için arşivleri taramalısınız"* diyor ve yol gösteriyordu*, "Ardonez'in biyografisini tamamladığınızda onu mahkûm eden uydurma tarihçilerin hor görüşü ve ihmalinden kurtaracaksınız."*(29) Sonra da Carlos kendisi de Augusto Cesar Sandino ile ilgili benzer bir projede yer alacaktı.

Ama Fonseca sadece arşivist değildi. Öğrencilerle siyasi çalışma da yapıyordu. Gençlerden biri şöyle anlatıyor, günün sonunda *"Carlos Goyena kütüphanesini kapatır, kendi odasını açardı, içeride az sayıda ama çok kaliteli kitaplar… Pek giyeceğin olmadığı, yiyeceğin hiç bulunmadığı bir oda. Ama birçok kitap, dergi, broşür doluydu. Fonseca koltuğunun altında kitap olmadan bir yere hiç gitmezdi."(*30)

Fonseca'nın ders dışı siyasi faaliyeti enstitü müdürünün dikkatinden kaçmamıştı. Rothschuh sonradan onun hakkında *"kendi Goyena'ya kayıt şubesini kurmuştu"* dedi, *"İlk* çömezlerini avladığı yerdi Goyena."

> *" Carlos'u koltuğunun altında bir kitap Managua'nanın yoksul mahallerine gidip gelirken hatırlıyorum.*
> *Goyena'daki kitapları işçi sendikalarına aktarırdı. Oradan da belki de, çok gizli özel yerlere… Veya kendi kurduğu Segovia adlı bülteni satarken ya da Managua otobüslerinde Orientacion Popular'ı [PSN'nin gazetesi] satarken hatırlıyorum… Her gece otobüsle gider gelirdi. Tam saat 10'da Balıkçılar Mahallesi'ne [gecekondu] Fray Bartolome de las Casas Park'a gelirdi. Orada saat 10.10'da ayakkabıcılarla buluşurdu."(*31)

Fonseca öz disiplini, içki, sigara ve cinsellikten uzak duruşu ile Goyena'da birçok öğrenciyi etkiledi. Ancak aralarında onu örnek alacak azdı. Zira Carlos'un sıkılığı ve bazı öğrencilerin parti değil grup olmaya yönelmelerini eleştirmesinden dolayı Segovia grubundan nasıl 1955'te uzaklaşmalar başladıysa Matagalpa INN'de de benzer bir savrulma süreci yaşandı.(32)

Carlos'un Gayena'da en önemli taraftarı Jorge Navarro'ydu. Kuzey'in küçük bir kasabasından nazik ve çok çalışkan bir öğrenciydi. Sınıf arkadaşının söylediğine göre *"ciddiydi, hiç dışarı çıkmazdı, tüm zamanını okumakla ve basketbol oynamakla geçirirdi.*" FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi)'li Navarro Fonseca adını sık bir şekilde ahlaki dürüstlük ifade eden terimlerle birlikte kullan-

mıştır. Navarro, Fonseca'nın cebinde FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi)'nin banka soygunu ile "geri aldığı" 50.000 cordoba varken bile 25 centavo otobüs parasını arttırmak için Managua'nın bir ucundan diğerine yürüyerek gittiğini iddia etmişti.(33) Francisco Buitrago 1955'in bitimine biraz kala Fonseca ve Navarro ile birlikte çalışmak için Matagalpa'dan Managua'ya geldi.

Fonseca hala yüksek okul [lise-çn] öğrencileri arasında bir ulusal hareket inşa etmeyi ümit ediyordu. Goyena Enstitüsü' ne diğer okullardan atılan öğrencileri kabul etsin diye bastırıyordu. Onun yönetiminde Goyena öğrencileri İspanyollar' a karşı savaşan Kızılderili şef anısına Diriangen(Nikaragua' da 1520'lerde İspanyollar'a karşı yaşanan ilk direniş) adında uzun ömürlü olmayan, teksirle çoğaltılan bir haber bülteni çıkardılar. Fonseca, Buitrago ve Rothschuh'un 14 Eylül 1955'te Nikaragua Ulusal günü kutlaması münasebetiyle üç devlet lisesinde öğrencilerin katıldıkları, 19. yüz yıl ortalarında istilacı William Walker'a karşı savaşın yaşandığı yere, ünlü San Jacinto villasına doğru bir yürüyüş düzenlediler. Fonseca 1950'ler ortalarında tüm devlet liselerinde ilişkiler kurmuş, özel Katolik Lisesi öğrencilerine de yayılmayabaşlamıştı.

Fonseca Mart 1956'da Nikaragua'da okulların dönem sonunda Goyena Enstitüsü' nden ayrılıp Leon'a gitti.
Nikaragua Ulusal Üniversitesi Hukuk bölümüne kayıt yaptırdı. Leon başkentin 60 mil kuzey-batısında basit, sıcak bir sahile sahip bir sömürge şehriydi. Nikaragua oligarşisi Liberal kanadının geleneksel kalesi ve 18. yüz yıldan beri Muhafazakâr Granada'nın rakibiydi. Leon daha çok katedralleri ve üniversiteleri ile ünlüydü. Katolik kilisesinin şehir yaşantısına önemli ve yaygın bir etkisi vardı. Başka Latin Amerika ülkelerinde Muhafazkarlar kilise partisi diye bilinirler. Liberaller ise genellikle sekülerizmle ilişkilendirilirler ancak Nikaragua'da bu ideolojik çizgiler bulanıktır.

Leon ulusun ikinci en büyük şehri Somoza'nın Milliyetçi Liberal Partisi'nin oy deposuydu. Liberaller' in orada kendilerine ait gazeteleri vardı. Leon'da liberalizmin diğer iki kanadından biri Obrerizmo(işçicilik)' ydu. Zanaatçılar ve diğer kent işçileriyle kurduğu bağlarla öne çıkmıştı. Diğeri, Bağımsız Liberal Parti [PLI]'ydi ve orta sınıf ve Somoza'ya rakip burjuvazi tarafından 1944 yılında

Leon'dakurulmuştu.

Leon ve kuzey komşusu komşusu Chinandega' nın geleneksel sığır besiciliği ve tahıl, şeker üretim alanları 2. Dünya Savaşı'nı takip eden on yılda pamuk üretimi patlamasıyla şekil değiştirdi. 1955' te Nikaragua'da ihracat şampiyonu kahve, iplikle yer değiştirdi. Nikaragua'nın ekmek kaynaklarından biri olan Leon'un çevresindeki topraklar 1951- 1955 arasında, plantasyon sahipleri ormanları kesip kiracı çiftçiler ile Kızılderili topluluklarını yerlerinden kovunca toz yatağına dönüştüler. Artık sonbaharda kuru sezon havası böcek ilacı gibi pis kokar oldu.

Pamuk plantasyonları sahibi zenginler Leon'da mütevazı bir görüntü arkasına saklanmış malikânelerinde yaşarlardı. Bugün bile Leon Caddesi'nin aşağısında yürürken birbirine yapışık üç ya da dört küçük ev geçiliyormuş gibi gelir. Bu yapışık evlerin birer kapısı, ikişer camı ağaçsız caddeye bakarlar. Ama kapı veya pencereler açıldığında bu üç veya dört küçük evin aslında birer lüks konut olduğu görülür. Sütunlara oturtulan kemerlerle belirlenen dört geniş koridor, onları çevreleyen ağaçlar ve çiçeklerle bölümlenen küçük bir parkı andıran avlu ve bu avlu çevresinde oturma ve yatak odaları vardır.

1950'lerde Nikaragua'da sadece bin civarı üniversite öğrencisi olan ve yüksek öğrenim veren sadece bir kuruluş vardı: Leon Ulusal Üniversitesi(1958'e kadar ismi Universided Nacional de Nikaragua'ydı, ondan sonra Universided Nacional Autonoma de Nikaragua, UNAN oldu). Carlos Fonseca'nın okuduğu ve çalıştığı diğer seküler öğrenim kurumları gibi Ulusal Üniversite'nin de Somozacı devlet aygıtlarıyla sıkı bağları vardı. Bu üniversitenin öğrencileri "kırmızı kitap"ta adı geçen sadık Liberal Partililer' in ya çocuklarıydılar ya da onların verdikleri referansla gelmişlerdi. Üniversiteye para yardımı yaptıklarında, rütbeli birinin adına geldiklerinde ayrıcaklıklı muamele görüyorlardı. Üniversiteye özerklik hareketi 1950'ler ortalarında güç kazanmaya başlamıştı. Bu süreçte özerklik isteyenlerin hedefi "politikanın karışmadığı" bir üniversiteydi. 1950'ler başında yayınlanan manifesto Somoza karşıtı öğrenci örgütlerine rejimle ilişkileri ne kadar kötü olursa olsun izin verilmesi konusunda ısrarcıydı. (35).

Rektör Mariano Fiallos Gil'in de zorlamasıyla üniversite özerkliği , sonunda Mart 1958'de kabul edildi. Uygulamanın hukuki modeli tam 40 yıl önce, 1918'de Arjantin Cordoba'da kazanılmış üniversite özerklik modelinden alınmıştı.

Nikaragua'da üniversite öğrencileri ayrıcalıklı bir azınlıktı. Birçoğu meslekte ya da devlet bürokrasisinde yüksek kariyer yapardı. Bununla birlikte UNAN' lı öğrencilerin tümü zengin ailelerden gelmiyorlardı. Bazı öğrenciler görece az zengin Somozacılar' ın çocuklarıydılar. En zenginlerse (kız-erkek) çocuklarını ABD veya Avrupa'daki veya en azından Meksika'daki üniversitelere gönderme eğilimindeydiler.

Carlos Fonseca 1956 sonbaharında Leon'a geldiğinde üniversitenin yanındaki sosyal yardım odasına uğradı ve ucuz yemek standlarında kullanılan bir aylık yemek fişi satın aldı. Öğrenci Merkezi(CUN, sonradan CUUN oldu) onu El Universitario gazetesinde sorumlu editör olarak kaydetti. Goyena Enstitüsü'nden Carlos'u yakından bilen arkadaşı Octavio Robleto onu yine giyecekten çok kitabı olmasıyla, hemen Somoza Nikaragua'sında bulunması zor Marksist kitaplar verecek sempatik bir profesör bulmasıyla hatırlıyor. Carlos, Octavio'ya her gittiğinde beraber gece yarılarına kadar politika ve edebiyat (Cervantes, Neruda, Ruben Dario, Manolo Cuadra) tartışırlardı.(36)

Fonseca Leon'daki ilk yılındaki, yani 1957' deki hareketli politik faaliyetleri övünerek anlatıyor; *"kendimi ona (öğrenci mücadelesine) tüm gücümü vererek geliştirdim.* Çünkü halk karşıtı bir diktatörlüğe karşı gazeteler, mitingler ve *broşürlerin sivil-barışçıl bir mücadele şekillendirirken bunun kesin gerekliliğine inanıyordum. Bu doğru tezler bağımsız liberallerden yürekli bir grup tarafından da, halk kitlelerince de ispatlandılar."*(37). Bu pasaj yazıldığında Fonseca, sonraki yıllarda şiddetle karşı çıkacağı "sivil-barışçıl mücadele"yle değişim düşüncesini henüzkoruyordu.

Fonseca Leon'da PSN'nin sadece öğrencilerden oluşan yurt içindeki ilk hücresini kurdu. Hücre üyeleri ara sıra La Prensa gazetesinde yazan bir Matagalpalı Tomas Borge ile, mütevazı bir toprak sahibi ailenin oğlu, hukuk dördüncü sınıf öğrencisi, Nagarote taşra şehrinden Silvio Mayorga' ydı.

Borge'un siyaset deneyimi genişti.1940'lar sonunda Matagalpa'da Muhafazakâr gençlikle ilişkisi vardı. 1948'de Kolombiya Bogota 'da Latin Amerika Öğrenci Konferansı'nda bulunmuş, Kübalı öğrenci lideri Fidel Castro'yla bir araya gelmiş ve "Bogotazo" diye bilinen şehir isyanını gözlemleme şansı bulmuştu.

PSN'nin Leon kampüs grubu Marksist klasikler çalışması örgütledi ve Silvio Mayorga'yı Dünya Demokratik Gençlik Federasyonu'nun 1956 Srilanka Konferansı'na gönderdi. Tümüyle öğrencilerden oluşan hücre girişimi PSN ulusal liderliğinden çok Fonseca'nındı. Fonseca daha sonra Parti'nin kampüs örgütüne az ilgi göstermesinden yakınacaktı. *"Bu hücre Nikaragua'da varolan Komünist Parti'yle onun direktiflerine göre yönetilmek istediğinden ilişki kurmaya çalıştı. Ancak PSN gerçekte öğrenci hareketi için hiçbir şey yapmaya niyetli değildi.*" Bu, Fonseca'nın Matagalpa ve Managua'daki erken dönem öğrenci çalışması için de doğrudur. Ramon Gutierrez Matagalpa komünist hücresini "saçma" diye niteliyor, çünkü onun ve Carlos'un izinde yürüyecek 20 öğrenci vardı ve sosyalistler bize asla hiçbir direktif vermiyorlardı.(38) Her Halükarda Leon'daki öğrenci hücresi sadece birkaç ay kaldı.

Nikaragua Başkanı Anastasio Somoza Garcia 1956 Eylül ayında Leon'da öldürüldü. Ulusal Muhafızlar' ın kurucusu ve başkanı, İkinci Paylaşım savaşı ve Soğuk Savaş sırasında ABD'nin diplomatik müttefiki olan Somoza Garcia aralıksız iki on yıl Nikaragua Başkanı oldu. Öldürüldükten hemen sonra büyük oğlu Luis Somoza Debayle başkan oldu. Westpoint'ta eğitim almış ikinci oğlu Anastasio, Ulusal Muhafızlar' ın başındaydı zaten. (Anastasio Somoza Debayle Nikaragua'da babasından ayırt edilebilsin diye "Tachito" olarak anılırdı. Anastasio Somoza Garcia'nın göbek adı "Tacho" idi.)

Eylemci Rigoberto Lopez Perez başkanın korumaları tarafından olay yerinde öldürüldü. 27 yaşındaki şair Lopez Perez'in muhalif PLI ile bir ölçüde Muhafızlar'dan askeri eğitim almıştı. On altı yıl sonra yazdığı "Rigoberto Lopez Perez'in Vasiyetinden Notlar" şiirinde Fonseca, Lopez Perez'i *"Sandino'nun öz çocuğu"* diye tanımlıyor ve yaptığı eylemi *"sadece anlaşılır değil hatta savunulur"* diye niteliyordu. Çünkü *"Tüm ülke örgütsüz, öndersiz ve*

devrimci bilinci yoktu."(39). Fonseca ondan önce 1956'da Lopez Perez'i övmemişti, zira o dönem henüz barışçıl yöntemi savunuyor ve PSN 'nin Nikaragua'nın ihtiyacı olan önderliği yerine getirdiğine inanıyordu.

Başkan Luis Somoza babası öldürüldükten sonra olağanüstü hal ilan etti. Özellikle Leon da yoğun şekilde suikast şüphelilerini toplamaya başladı. Üniversite yakınındaki meydan askeri kampa dönüştürüldü. Caddeler dikenli tellerle kesildi ve Ulusal Muhafız devriye gezmeye başladı. Lopez Perez'le asla karşılaşmamış ve suikast planıyla ilgili hiçbir şey bilmeyen Carlos Fonseca dâhil yüzlerce öğrenci ve muhalif tutuklandı. Carlos 27 Eylül'den 14 Kasım'a kadar gözaltında kaldı ve ardından hiçbir suçlamaya maruz kalmadan serbest bırakıldı. Muhtemelen babasının girişimleriyle bırakılmıştı. Tomas Borge ise iki yıldan fazla zaman hapiste kalacaktı. Öğrencilerin ısrarlı protestoları sonucu özgürlüğünü kazanabilecekti.

Ulusal Muhafız Fonseca'yı tutukladığında aralarında Marks ve Engels'in yazıları, Pablo Neruda'nın şiirleri, Faulkner, Balzac ve Dostoyevsky romanları ile siyasi ve dini derlemelerin bulunduğu 18 kitap, broşür ve gazeteye el koydu. Fonseca tahliye edildikten sonra –kendini "Fausto F. Amador'un oğlu" diye tanıtıp – Ulusal Muhafız şefi Anastasio Somoza Debayle'ye el konulan materyallerin kendisine geri iadesi talebini ifade etti: *" Hiç birinin Ulusal Muhafiz'a bir faydası olmaz ama benim açımdan on yıllık çabanın ürünleri"*. Fonseca Albay Somoza'nın "değerli kitaplarını ve sevgili resimlerini"geri vereceğine ve böylece "kendi payıma gereksiz bir hoşnutsuzluğu büyütmekten kaçınacağına" inanıyordu.(40)

Ulusal Muhafız güvenlik memuru bu talep dilekçesini "şef müdür" Somoza'ya sevk etti. Dilekçenin antetinde Ulusal Güvenlik Bürosu (ONS) yazılıydı. Mektup ilgi çekici bir belgedir, tamamı İngilizce' dir. İmza okunmuyor ama yazarın İngilizcesi Amerikalı olduğunu düşündürecek kadar akıcı ve düzgün. Görünüşe göre gizli polisinden İngilizce ileti almak Somoza'ya çok normal gelmiş ki, kendisi de sayfanın altına aynı dilde "Komünistik değillerse bu şeylerin geri verilmesi. ASD." diye karalamış. Gizli polis çalışanlarının Fonseca hakkında çok radikal, politik açıdansa Komünist

Parti üyeliğine çok açık biçimindeki çıkarsamaları her ne kadar o gün için gerçeği ifade etmese de zekice ve kâhinceydi:

1. *FONSECA Amador gözaltına alındığında üzerinde bulunan kişisel eşya listesi örneği ektedir. Çoğu yazı komünistiktir. Her ne kadar kendisi Komünist Parti üyeliğini reddetse de şahıs komünist doktrini benimsemektedir. Komünizm yasa dışı olduğundan Parti' nin gizli üyeleri Komünizmle ilgilerini açıkça konuşmaktan muhtemelen sakındıklarından o da Komünist Parti üyesi olmadığına bizi inandırmaya çalıştı.*

2. Şahsın babası Fausto F. AMADOR, kendisini öz *oğlu diye sahiplenmektedir. Oğlunun hapsedilmesi sonrasında daha açık komünizm taraftarlığı yaptığı gözlenmiştir. FONSECA sorgusu sırasında kendisi ve Tomas Borge'un tahliyeleri sonrasında da Matagalpa ve Leon'daki faaliyetlerini sürdüreceklerini ortaya koymuştur.(41)*

Fonseca hapiste yedi hafta geçirmesine rağmen UNAN'daki ilk yılı sınıfı neredeyse en üstlerde tamamladı.1957 Şubat sınavlarında bir pek iyisi vardı; on üzerinden sekizden aşağı notu yoktu. Ancak bu, onun son iyi karnesi oldu. 1957–1958 öğretim yılında daha çok ülke dışındaydı, öyle ki hukuk fakültesindeki ikinci yılına 1958 Haziran' ına kadar başlayamadı.1959 Ocak ayı final sınavlarında Fonseca'nın karnesinde her derste aynı not vardı: "No se Presento"[Başarısız]

1957'de PSN Fonseca'yı Sovyetler Birliği' ne 6. Dünya Öğrenci ve Gençlik Barış ve Dostluk Kongresi'ne delege olarak gönderdi. Moskova'daki festivale 35.000'den çok, ardından Kiev alt konferansına 700 civarı genç katıldı. Bu gezi hakkında yazdığı kitapta Fonseca'nın gitme kararını alışı neredeyse tesadüf gibi görünüyor. Akut "zihinsel yorgunluk" çekiyordu. Öğrenci eylemlerinin ve hapiste geçirdiği 50 günün ardından final sınavlarına iki ay ineklemenin sonucu olduğunu söylüyordu. Boyu 6 feet'ti[1.82 m –çn] ama 1957 Haziran' ında ağırlığı sadece 140 pound [52 kg –çn]'du.

Doktor ona uzun bir tatil önermişti. Fonseca da dinlenmek için Kosta Rika' ya gitmişti. Orada Manolo Cuadra ile karşılaştı. Gençlik festivalinden bahsedip Sovyetler Birliği'ne uçak biletini ayarlayan da oydu. Fonseca'nın yolculuğu büyük olasılıkla diğer Latin Amerika delegasyonları gibi yerel Komünist Parti tarafından organize edildi. Fonseca PSN üyesiydi, çok bilinen bir öğrenci lideriydi. Büyük bir uluslar arası olaya tek delege gönderebilecek küçük bir partinin mantıken seçeceğikişiydi.
Konferans listesinde, " Nikaragua Jeunesse Sosyalist Partisi"ni temsilen (Pablo Caceras takma adıyla) yer aldı.(43) Fonseca'nın Moskova'da karşılaştığı Salvador' lu devrimci Roque Dalton'a onun o zaman Komünist Parti üyesi olduğunu söylemişti.

1958 başlarında yazdığı *Un Nicaragüense en Moscu* kitabında Fonseca, Sovyetler Birliği ve Doğu Almanya'ya gidişini gazeteci diliyle anlatır, eleştirisi yoktur. Kitapta Sovyetler Birliği'ni işçi cenneti diye tarif ediyor. Beş yıllık planlar tam anlamıyla başarılıydı. Fuhuş gibi sosyal kötülükler tamamen ortadan kalkmıştı. İşsizlik ve ayrımcılık sonsuza dek kaldırılmıştı. *"Bu kitapçığı yazarken amacım"* diye açıklayarak başlıyordu, *" dünya barışının inşasında Nikaragua'nın da* çorbada tuzunun olmasıdır… Farklı sosyal sistemlerle *yönetilen büyük güçlerin barış içinde bir arada yaşamasına katkı sunmaktan mutluluk duyarım".* Sadece ABD'yi eleştiriyor, Sovyetler Birliği'nin barışçıl niyetlerine karşılık vermeyi reddettiğini söylüyordu. Fonseca Sovyet üst düzey memurlarının "mütevazı" yaşam tarzını övüyor*, "gazeteler temel eleştiri kanallarından biridir"* iddiasında bulunuyordu. *"Şimdilerde bazılarının düşündüğünün aksine, Ruslar yaptıkları hiçbir hatayı ve kusuru saklamaktan hoşlanmıyorlar"* diye ısrar ediyordu. Fonseca Kruşçev'in devrimlerini bir kenara süpürüyor, Stalin'i "büyük lider" diyerek kerelerce övüyordu*: "Sovyetler Birliği'ne gittiğimde her yerde Stalin'in eserlerini gördüm ama Nikita'nın bir eserini bile görmedim.* Fonseca 1956 Macaristan olaylarıyla ilgili gerçekleri bildiğini iddia ediyor, Macar gençliğinin *"faşist katillerin iktidara gelişini engellemekte bize yardım ettiği için Sovyetler' e minnettarız"* dediğini aktarıyordu.(44)

Fonseca hayatı boyunca vicdanen dürüsttü.
Sandinistler' in gücünün abartılmasına veya hareketinin ek-

siklerinin gizlenmesine sıklıkla itiraz etmiştir.

Peki,1957 Sovyetler Birliği manzarasını neden tek yanlı ve sanki gül bahçesiymiş gibiymiş gibi tasvir etti. Kuşkusuz ki ev sahipleri Sovyet toplumunu en olumlu şekilde gösterecek turlar ve sunumlar düzenlemişlerdir, ancak bu, Fonseca'nın olumsuzluk görmeyerek düştüğü eksikliği sadece kısmen açıklar. Bunun açıklaması karakterindedir. Sovyetler Birliği'nin teknolojik ve sosyal başarıları onun gözlerini kamaştırmıştı. Zira şu bir gerçektir ki, Rus Devrimi'nden kırk yıl sonra Sovyetler dünyanın büyük güçlerinden birine dönüşmüştü. O, aözellikle az gelişmiş ülkelerden gelen binlerce öğrenci gibi, ülkesindeki geri kalmışlık ve eşitsizlikten çıkış yolunu sosyalizmin pratikte uygulandığı Sovyetler Birliği'nde görmüştü. *Un Nicaragüense en Moscu*,başlığının dışında bu kitap Endonezya, Bolivya, ABD olsun herhangi bir ülkenin Komünist Partisi üyesi tarafından yazılabilirdi. Her ne kadar Fonseca'nın dolaysız ve halkçı tarzıyla yazılmışsa da Küba Devrimi sonrası yazdıkları kadar devrimci değildi. Katıldığı festivalin bakışıyla şekillenmiş, "gençlik kültürü" şevkiyle yazılmıştı. *"Festival aynı zamanda Moskova'ya dünyanın en iyi gençlerini taşıdı. Panama'nın en muazzam şeyi kanalı değil gençliğidir diye düşünüyorum. Küba'nın da en muazzam şeyi şeker endüstrisi değil, gençliğidir."*(45)

Un Nicaragüense en Moscu'da Augusto Cesar Sandino'nun adı anılmıyordu. Fonseca'nın not ettiği bir nokta da diğer ülke delegelerinin çoğu ulusal kahramanlarının isimlerinin olduğu rozetler, iğneler vermiş, kendisinden de benzer hatıralar istemişlerdi. *"Seyahatimin organizasyonu aceleye geldiğinden"* diye yazıyor Fonseca, *"jeton, pul, boş sigara kutusu vb. ülkemi anlatan hatıra toplayacak zaman bulamamıştım."* (46) Bu söylemde Nikaragua'nın kendine özgü bir ulusal kahramanı olduğuna dair bir iz yok.

Un Nicaragüense en Moscu Fonseca'nın sonraki tüm yazılarından dikkat çekici derecede kopuktur.(47) SSCB' yi yüceltiyordu, Sandino'dan bahsetmiyordu; PSN'nin Nikaragua' nın ihtiyacının devrimci dönüşüm değil emek örgütlenmesinin temel rol oynayacağı uzun süreli reformcu ilerleme olduğunu söyleyen teorisini sorgulamadan onaylıyordu. Fonseca, Sovyetler Birliği ve Doğu Almanya'ya seyahati esnasında Nikaragua hakkında birkaç konuşma da yapmıştı.

Bunlardan biri 1957 Ekiminde Leipzig'de Dünya İşçi Sendikaları Federasyonu Kongresi'ne mesaj kayıtlara geçti, bugüne kadar geldi. Mesajda Nikaragua'da işçilerin yoksulluğu ve eğitimsizliği hakkında bazı istatistikler verip 1944–1947 arasında (PSN liderliğinde Somoza'ya nitelikli destek verildiği dönem) sendikal hareketin direngenliğini örnek veriyor. Fonseca ülkesinde yaklaşık bir yıldır süren olağanüstü hali ima bile etmeden emek örgütlerinin açılması ve PSN'nin emek yanlısı gazetesinin dağıtımı önündeki engellerin kaldırılması da gerektiğine işaret ediyor.(48)

PSN Rodolfo Romeo'yu Fonseca'nın bu kitabındaki "siyasi hatıraları " düzeltmekle görevlendirdi. Romero, Fonseca'dan sadece birkaç yaş büyüktü. Ancak yaklaşık on yıldır komünistti. Hem Kosta Rika'da PVP hem de Guatemala'da PGT'yle çalışmıştı. Kitapta birkaç düzeltme yaptı. Ondan başka ilkokul öğrencisi bir kız çocuğunun Lenin'in sesini taklit etmesini anlattığı bölümü çıkarmasını Carlos'a söyledi. Carlos'la Rodolfo kitap üzerine çalışırlarken aralarında bir dostluk kuruldu. Rodolfo 1952'de Guatemala Başkanı Jacobo Arbenz'e karşı askeri darbe zamanındaki deneyimlerini anlattı Carlos'a… Her ne kadar PSN Guatemala'da kalma talimatı vermese de Romero bir süre kalıp darbeye karşı sürdürülen kısa ömürlü ve dağınık direnişe katıldı. Oradaki iktidarı silahlı mücadele ile ele geçirmeyi savunan genç bir Arjantinli doktorla tanışmıştı. Doktorun savaş deneyimi yoktu. Rodolfo ona otomatik silahların nasıl temizleneceğini, nasıl ateş edileceğini öğretti. Romero Arjantinli' yi Ernesto Che Guevara diye biliyordu ama Fonseca'ya 1958'de Kübalı asi Fidel Castro'ya katıldığını ve Kübalılar' ın artık ona "Che" dediklerini de anlattı.(49)

Carlos Fonseca *Un Nicaragüense en Moscu*'yu yazdığında PSN'nin sadık üyelerindendi. Kitap 1958 başında Parti tarafından, Genel Sekreter Perez Estrada'nın önsözüyle yayımlandı. Fonseca kitabı toplantılarda, tren istasyonlarında, alanlarda büyük bir heyecanla sattı. Arkadaşlarına, akrabalarına verdi. Bir nüshayı da Anastasio Somoza'ya bir mektup ekleyerek postayla gönderdi. Mektupta Nikaragua'ya dönüşünde el konan kitapları ve fotoğraf makinesinin geri verilmesini istiyordu.(50)

Bu, Fonseca'nın 1958'de PSN politikalarına katıldığı anla-

mına gelmiyor. Partinin o yıl en önemli projelerinden biri Somoza'nın işçi ücretlerinden daha çok vergi kesintisi yaparak sosyal güvenliği büyütmeyi amaçlayan yeni çalışma yasasına destek örgütlemekti. Fonseca sonradan Somozacı, güvenilmez sendikalarla aynı platformda konuştuğu için PSN şefi Perez Estrada'yı mahkûm etti. PSN'nin bu tavrını *"sömürücü sınıfların güdümündeki geleneksel siyasi grupların siyasi kuyrukçuluğunu yapmak kronik eğiliminin"* bir kanıtı diye niteledi.(51) Bu eleştiriyi 1958'den sonra yaptı tabi…

Fonseca UNAN'da Hukuk ikinci sınıfa Haziran 1958'de başladı. CUUN İdare Komitesi' ne seçildi. Fernando Gordillo ile yakın çalışıyordu. On yedi yaşında şair ve hatip diye biliniyordu artık. UNAN sonunda 1958 Mart' ında özerkliğini kazandı. Somozacı devletle ve Ulusal Liberal Parti ile pek resmi bağı kalmamıştı. UNAN rektörü Mariano Fiallos Gil ve genç akademisyen Carlos Tunnerman özerkliğin kazanıldığı yıl yeni gelen öğrencilere hoş geldiniz konuşması yapması için Carlos Fonseca'yı seçtiler.

Carlos kampüs lideri konumunu öğrencilerin ilgisini ulusal ve uluslar arası politikaya çekmek amacıyla kullandı. Temmuz 1958'de UNAN'ı ABD Başkanı' nın kardeşi Milton Eisonhower' a onursal rütbe vermesine karşı protestolar örgütlerken bu konumu işe yaradı. Fonseca'nın çoğu görevi öğrencilerin sıradan sorunlarıyla daha çok ilgilenmesini gerektiriyordu. Gizli polisin Carlos Fonseca Amador hakkında yeni bir dosya açmasına sebep oldu. Onun imzasını taşıyan dilekçeler arasında öğrenci toplantıları için salon talepleri, şehirlerarası otobüs şirketine öğrenci indirimi yapması için talep, Ağustos 1958 üniversite yıllık fuar programı bildirisi vardı.(52)

Ekim 1958'de Nikaragua tarihinde yapılan ilk ulusal öğrenci boykotu iki yıldan fazla zaman önce Somoza Garcia'ya suikast yapıldıktan beri tutuklu bulunan Tomas Borge ve diğer öğrencilerin serbest bırakılmasını talep ediyordu. Fonseca kampüsteki diğer öğrenci liderleriyle birlikte boykotçuların taleplerini sunmak için 15 Ekim'de Başkan Luis Somoza ile bir araya geldiler. Bu öğrenci faaliyetleri Carlos'un sonradan "bilinmeyen bir sebeple" yapıldığını söylediği Kasım sonlarındaki tutuklamasına iyi bir sebep olacaktı.

Muhtemelen babası araya girdiği için, bu sefer hızla serbest bırakıldı.

Yüksekokul [lise-çn.] öğrencilerinin Ekim boykotuna katılımları ülke genelinde liseliler birliğini örgütlemek amaçlı bir konferansın Aralık' ta Leon'da toplanması sonucunu getirdi. Fonseca bu konferansın baş hazırlayıcılarındandı.
Ayrıca kendisi Nikargua lise öğrencilerine el uzatmayı hayatı boyunca sürekli savundu. Öğrenci gruplarına yazarak onları delegelerini seçmeye teşvik etti. Öğrencilere konferansa katılma izni vermekte tereddüt eden lise müdürlerinin endişelerini gidermesi için UNAN rektörünü ikna etti.

Chinandega yakınındaki Katolik lisesinden gelen bir delegeye göre bir kısım üniversite öğrencisi özerkliğin liselere de uzanmasını onaylamıyor görünüyorlardı. Geleneksel konferans sonuç bildirgesi taslağını hazırlama zamanı gelince o delegeler *"birkaç üniversite öğrencisi başardıklarını önümüze koyunca onaylayacağımızı sanıyorlar"* dedi. Liseliler kendilerine karşı bu üstenci tavrı protesto ettiler, konferans az kalsın dağılıyordu. Carlos Fonseca araya girdi ve *"liselilerin yeni liderliği kimsenin müdahalesine izin vermeden kendi sonuç bildirgesini hazırlama hakkına sahiptir"* dedi. Fonseca Leon'dan ayrıldıktan sonra da CUUN liselilere el uzatmaya devam etti. Sonranın FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi) liderlerinden Rene Nunez okuduğu devlet lisesine 1960'lar başında üniversite öğrencilerinin gelip konuşmalar yaptıklarını, buluşmalar örgütlediklerini ve gösterilere, toplantılara katılmaya teşvik ettiklerini anlatmıştı.(53)

Fonseca parti liderliğinden küçük bir uyarı almıştı ama PSN üyesi olarak kalmıştı. Öğrencileri emek direnişleriyle dayanışmaya katmak için içten çabalarını sürdürdü. Fonseca, El Universitario'da makale yazarak Corinto Limanı işçilerinin grevine destek verdi. Corinto grevi mitinginde öğrenci hareketini temsilen bir konuşma yaptı. PSN'nin gazetesi Unidad'ı da satmaya devam ediyordu. PSN Kızılderili Mahallesi Subtiava' da toprak hakkı mücadeleleriyle ilişkiliydi. Bin civarında insanı harekete geçirmişti ve üniversiteden geniş destek almayı başarmıştı.(54) Ünlü öğrenci lideri ve PSN'li Fonseca elbette hızla bu mücadeleye de katıldı.1958'de Leon'da

oturuyordu, Subtiava'nın merkez meydanı ise üniversiteye bir milden az mesafedeydi.

1958'de gelişmelerin yönü, her halükarda, Fonseca'yı PSN'den ayrılmaya doğru itti. Nikaragua ve Latin Amerika'nın her yerindeki radikal öğrenciler gibi o da Karayip adalarından Küba'yı büyüyen bir heyecanla takip ediyordu.

BÖLÜM: 3

Küba Devrimi, 1958-1961

Fidel Castro önderliğindeki 26 Temmuz Hareketi 1 Ocak 1959'da diktatör Fulgencio Batista'yı devirdiğinde Nikaragua genelinde de kutlamalar yapıldı. Managua'da Katolik Erkek Okulu'nun dini yürüyüş alayı Kübalı gerillalara destek gösterisine dönüştü. Muhafazakâr gazete La Prensa'ya göre 1 Ocak zaferi *"Cumhuriyetin her yerinde kutlamalarla ve büyük bir sevinçle karşılandı. Özellikle Managua'da gün boyu çatapatlar havai fişekler patladı."* Muhafazakâr Parti, Bağımsız Liberal Parti ve Sosyal Hıristiyan Parti'nin gençlik grupları aynı gün öğle vakti kutlama gösterisi düzenlediler. Ulusal Muhafız yürüyüşü dağıtana kadar, *"Viva La Libertad"* [Yaşasın Özgürlük –çn], *"Viva Cuba Libre"*[Yaşasın Özgür Küba –çn] ve *"Viva Fidel"*[Yaşasın Fidel –çn.] sloganları attılar. Polis Küba yanlısı gösterileri birkaç gün sonra sonlandırdı, bu sırada bazı siyasi muhalifleri de gözaltına almıştı. Kutlamalar sadece büyük şehirlerle sınırlı değildi.

Chinandega yakınındaki taşra kasabası El Viejo'dan gönderilen bir gazetenin haberine göre "*Burada da, Küba diktatörünün devrilmesi haberleri halkı sevince boğdu. Haberler evden eve yayıldı, yüzler gülüyordu, alkışlar koptu ve karşılıklı tebrikleşildi. Kasabanın değişik bölgelerinde havai fişekler patladı. Şu açık, tüm bu özgürlük*

isteyenler önder Fidel Castro'ya büyük hayranlık duyuyorlardı." La Prensa'nın 10 Ocak'ta koyu muhafazakârcı şehirden attığı manşet Küba'da yaşama değinmekten daha çok Nikaragua burjuva muhalefetinin hedeflerini ortaya koyuyordu:

> *1 Ocak'ta despot Batista'nın devrildiğini, adalet ve demokrasi bayraktarı tarafından kahraman Fidel Castro önderliğindeki kurtuluş davasının zafere ulaştığını öğrenen Muhafazakârlar ve Muhalif Liberaller sabahın erken saatlerinden itibaren şehrin her yanında hararetle sevinçlerini paylaştılar.*
> *Bu kasabanın çeşitli yerlerinde herkes muzaffer gerillaların Küba'da hangi şehre, nasıl, ne zaman vardıklarını konuşuyordu. Bunu tam bir özenle, neler yaşandığına, ayrıntılara muazzam özen göstererek yapıyorlardı.*(1)

Batista ordusuna karşı gerilla savaşının Nikaragua'daki sonuçlarından biri Somoza karşıtı askeri faaliyetlerin artması olmuştu. FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi) gerilla komutanlarından köylü German Pomares o dönemi şöyle tarif ediyor; *"dünyada herkes illegalite hazırlığına girişmişti."* Matagalpa bölgesinden başlayıp kuzey dağlarında odaklanan sayısız isyan çıktı. Julio Alonso, Matagalpa civarından San Ramon'dan bir öğretmen, bir dizi askeri eylem örgütledi.1954'te Somoza'ya karşı başarısız bir darbe girişimine katılmıştı.1950'ler sonunda Carlos Fonseca ile temasa geçti.1959'da Kübalılar' dan yardım aldı. Chale Haslam, Matagalpa ilinden, 26 yaşında bir çiftçi, o da 1958 sonlarında Sandino'dan beri kurulan tek büyük köylü gerilla birliğini kurdu. Enrique Montoya, bir diğer Matagalpalı, toprak sahibi, haksız tutuklamaya maruz kaldıktan ve yanında çalışan iki köylüyü Ulusal Muhafız'ın öldürdüğünü kendi gözleriyle gördükten sonra isyan etti. Gerilla Jose de Jesus Lopez siyahî olduğundan lakabı "Miskito"ydu. Carlos Fonseca'dan sonra INN' ye girmişti. Matagalpalı Fanor Rodriguez Oscrio adlı müteahhit bir grup eski Ulusal Muhafızla beraber bir muhalif gizli örgüt kurdu. El Chaparral'da Fonseca ile birlikte yaralandı.(2)

Matagalpa her ne kadar isyan yatağı olmuşsa da Pasifik

Bölgesi de 1958-1959'da Somoza diktatörlüğüne karşı askeri eylemler gördü. Çoğu 1940'tan beri ara sıra yapılan darbe girişimlerine benziyorlardı ve 1960-1970'lerde Fonseca'nın önderlik edeceği siyasi hareketten tamamıyla farklılardı. Hepsi, hayal kırıklığına uğramış veya ayrılmış eski Ulusal Muhafız ya da Hava Kuvvetleri mensuplarının önemli rol oynadıkları askeri darbelere benziyordu. Hatta Fonseca'nın da katıldığı 1959'daki kalkışmanın komutanı eski bir UlusalMuhafızdır.
Buna ek olarak, bu isyanlar çoğunlukla Nikaragua oligarşisinin iki geleneksel partisinin çatısı altında gerçekleşiyordu.
Muhafazakâr Parti' nin bir kanadıyla Somoza karşıtı Liberaller' in kendi mini illegal örgütü vardı ve bunlara çok ünlü politakacılar liderlik ediyorlardı. Özgün askeri müttefikleri ve Meksika, Venezuela, ABD'de sürgünlere destek komiteleri vardı. Bu isyanların bir diğer karakteristiği, özellikle Muhafazakâr partililer ortaklaşılmışsa gerekli hiçbir gerçek çatışma görülmeden teslimiyetle bitmeleriydi. Bu askeri hareketler sadece Somoza'yı bürosundan alıp yerine kendi liderini oturtmayabakıyordu.

Eski Sandinist General Ramon Raudales'in örgütlediği gerilla hamlesi kısmen istisna sayılırdı. Raudales 1927–1933 savaşında Sandino'yla birlikteydi. 1948'de Sondino'nun savaşını yeniden canlandırmaya çalışmıştı. (3) Küba olaylarından etkilenerek 1958 yılında 68 yaşındayken 25 genç savaşçıyla bir grup kurdu. Kendilerine Nikaragua Devrimci Ordusu dediler. Sandino dönemi askeri andına bağlı kalarak, ölene kadar savaş yemini ettiler. Raudales'in programı sadece Liberal-Muhafazakâr Ulusal Koalisyon Hükümeti çağrısı yapsa da toprak reformu, yabancıların işlettiği maden ocaklarına millileştirme ve Somoza'yla dostlarının servetlerini kamulaştırma gibi köklü demokratik talepler de içeriyordu. Raudales 1958 Ekim ayı ortalarında Matagalpa'nın kuzeyindeki dağlarda silahlı çatışmada öldü ve küçük ordusu dağıldı.

Somaza karşıtı bu planlar ve kalkışmaların kabarışı ortasında düzinelerce Nikaragualı Küba Devriminin ilk aylarında Havana yolunu tuttular. Carlos Fonseca da onlardan biriydi. 1959 Şubat sınavları sırasında Leon'da değildi. Havana'ya şevkle akın edenler arasında sadece radikal öğrenciler ve tüm muhalif akımların (mu-

hafazakârlar, bağımsızlıkçı liberaller, sosyalistler ve sosyal hıristiyanlar) mensupları yoktu. Aynı zamanda dolandırıcılar, fırsatçılar ve meraklılar da vardı. Kendini isyan ordusu generali diye tanıtan Ignacio Pastora adındaki Nikaragualı, kendine Devrimci Hava Kuvvetleri Komutanı diyen bir İspanyol ve Deniz Kuvvetleri'nin başı olduğunu söyleyen bir Fransızla birlikte gelmişti. Bu üçlü, Kübalılar onları yakalayana dek Havana Riviera Otel'de kalıp gelecekteki Nikaragua devrimine destek amaçlı "bonolar" sattılar. Başka bir hayali ordunun komutanı Chester Lacayo, Somoza'ya karşı savaşa katılacak bin Kübalı kaydetti-kayıt sırasında her birinden beş dolar almıştı- sonra ABD'ye kaçtı. Oradan Fidel Castro'yu Orta Amerika'ya devrim ihraç etmeye çalışmakla suçladı. (4)

Carlos Fonseca Kübalı devrimci önderler Fidel Castro ve Che Guevara ile buluşacak Nikaragualı muhalefet heyetlerinden birinde yer alacak kadar henüz ünlü biri değildi. Somoza diktatörlüğüne karşı silahlı isyan örgütlemek konusunda Küba'dan yardım istemek amacıyla en az iki heyet gelmişti: Pedro Joaquin Chamorro'nun başkanlığında Muhafazakâr gençliğin delegasyonu, Devrimci Direktuar'la organize edilmişti ve çok radikal Devrimci Komite, Direktuar liderlerinden Adan Selva Ramirez'e göre soğuk karşılandılar. Selva isteklerini iletmelerinin ardından Che Guevara'nın şöyle dediğini aktarır: *"Bak… Senin adamların… Fidel'e katılıyorum. Senin Nikaragua'da devrim yapabileceğin kanaatinde değiliz. Gerçekte, ben daha ilerici gruplara destek vermemiz gerektiğini düşünüyorum. Ama bir hareket örgütlemek istiyorsan, adım at ve örgütle. Eğer Nikaragua'da kendiliğinizden örgütlenip ülkenin bir kısmını kurtarırsanız, o halde sizi desteklemezsek ahmaklık ederiz."* (5) Selva'nın aktardığına göre, Muhafazakâr gençlik sonradan Kosta Rika'da ABD elçisiyle buluştu. Elçi kan dökmedikçe ve genel grev çağrısı yapmadıkça Somoza'yı devirmek için kendilerini desteklemeye söz verdi. Chamorro-Selva grubu kötü ve yeteneksizce planlanmış Olama y Mollejones operasyonunu örgütlediler. 1959 Mayıs sonlarında Kosta Rika'dan Nikaragua'ya girdiklerinde planları hızla çöktü.

1959 Şubat' ında "Havana Bildirgesi" diye bilinen silahlanma çağrısı yayımlandığında Küba'dan destek alan grup Nikaragua

Kurtuluş Komitesi'ydi. Komite, Nikaragualılar ve destekleyen Kübalılarca kurulmuştu. Komite PSN, PLI her ikisinin mensuplarından, radikal öğrencilerden ve Venezuela'daki sürgünlerin bir heyetinden şekillenmişti. Che Guevara askeri faaliyetin örgütlenmesine yardım etti ve Rafael Somarriba'yı komutan seçti. Somarriba 12 yıldır ABD'de sürgünde yaşayan Nikaragualı eski bir Ulusal Muhafız'dı. Guevara Küba devrimci savaşına katılan birkaç tecrübeli savaşçıyı da bu grupta görevlendirdi. Ramon Raudeles'in gerilla grubundan sağ kalanların bir kısmı da bu gruba dâhil oldular. Carlos Fonseca'nın Matagalpa'dan çocukluk arkadaşı 22 yaşındaki Manuel Baldizon da bunların arasındaydı.

Guevara Nikaragua muhalefeti hakkında az şey biliyordu, ama Augusto Sezar Sandino'yu bir kahraman sayıyordu. ABD emperyalizmiyle sıkı ilişkilerden dolayı da Somoza diktatörlüğünden nefret ediyordu. 1959 Mart ayında, kısa süren Guetamala direnişi sırasında 1954'te tanıştığı arkadaşı Rodolfo Romero'yu Havana'ya davet etti ve Nikaragua'da devrim umudunu kendisiyle istişare etti. Romero Che'ye PSN'nin politik açıdan "diz çökmüş" olduğunu, Nikaragua'nın ancak "Küba yöntemi"yle ileri taşınabileceğini söylemiş. Bu noktada Guevara onu Somarriba'nın eğitim kampına götürdü. Romero, Endonezya dönüşü Che 'nin kendisini gerilla faaliyet planına katmayı düşündüğünü anlamıştı. (7)

Fonseca Küba'dan ayrılmıştı. Arkadaşı, Rodalfo Somarriba grubuna katıldığı sırada O, 8 Nisan'da Nikaragua'da tutuklandı ve helikopterle Guetemala City'ye sürgüne gönderildi. Guatemalalı öğrenci gruplarıyla aralarında Nikaragua'nın Kurtuluşu İçin Destek Komitesi üyesi Fanor Rodriguez'in de bulunduğu Nikaragualı sürgünlerle teması vardı. Fonseca akrabalarına Guatemala'da hukuk fakültesine kayıt yaptırmaya ve öğrenimine devam etmeyi planladığını söylemişti. Ancak böyle yapmadı, Honduras'a gitti ve Somoza karşıtı eylemlere hazırlık eğitimine başladı. Somarriba'nın grubu Mayıs' tan beri Honduras'ın güneyinde bir çiftlikteydiler, 55 kişiydiler(bu arada Rigoberto Lopez Perez Brigade de 21 Eylül'de gruba katılmıştı). 17'sinin eğitimi sürüyordu. Sadece Kübalılar' ın ve şu Raudales'le brilikte savaşanların savaş deneyimi vardı. Honduras'ın

başkentinde bu gizli operasyon hazırlığı ifşa olmuştu. Nikaragua elçisi grubun faaliyeti hakkında Somoza'ya düzenli raporgöndermekteydi. 29 Mayıs'ta başkan Luis Somoza şöyle dedi: *"Kostarika'da saldırı hazırlayanlar konuşulabilir kişiler, ama Honduras'ta – komünist tarzda- pişirilen diğer bir saldırı hazırlığı imha edilecektir."* (8)

Carlos Fonseca gruba katılmak konusunda Rigoberto Lopez Perez Brigade'yi ikna etmekte sorun yaşadı. Ignacio Briones Torres Havana'da 1960'ta savaş gazileriyle yaptığı görüşmeler sonucunda yazdığı dört bölümlük uzun bir makalede bu katılma sürecini anlatıyor. (9). Buna göre, Somarriba Fonseca'yı hazırlığı ve motivasyonu konusunda sorguladı. Genç Fonseca diğer gönüllülerin neden aynı şekilde sorgulanmadıklarından yakındı. Somarriba Fonseca'nın fiziksel görünüşünün kendisini endişelendirdiğini, gelecek günleri, çatışmaları, riskleri, hava koşullarını açıkladı. Hepsi çok zor olacaktı ve büyük özveri gerektirecekti… (Fonseca'dan) Tegucigalpa'ya geri dönmesini ve devrimci savaşını başka bir alanda sürdürmesini, örneğin kadro eğitmesini önerdi.

"Doğru, ben öğrenciyim" diye cevapladı Carlos*, " ama ben devrimci bir öğrenciyim. Biliyorum, ben bunu yapabilirim. Bırak yapabileceğimi ispatlayayım."* Somarriba ileri derece miyop bu yeni katılımcı için çok endişeleniyordu. Birçok kere onu vazgeçirmeye çalıştı. Şehir savaşını daha iyi yapabilirdi, çünkü " dağ zalim bir düşmandır" diye anlattı.

"Ben savaşmak istiyorum" diye cevapladı onu Carlos, *" unutma beni buraya kimse getirmedi, kimse göndermedi, ben kendi isteğimle geldim."*

Sonuçta, Somarriba teslim oldu ve Fonseca'yı Kübalı Onalio Hernandez komutasındaki kola artçı yaptı. Günlüğe bakılırsa, Hernandez fiziksel zayıflığından dolayı " bu çocuk sorun yaratabilir" diye düşünmüş. Ancak Fonseca'nın savaşa yatkınlığını görünce komutan düşüncesini değiştirdi. *" Genç* öğrenci, miyobuna rağmen dikkatini bir an önce ateş etmeyi öğrenmeye yoğunlaştırıyordu. Uyumlu ve dikkatliydi." İkinci gün, Fonseca grubun doktoruna görünmek zorunda kaldı çünkü yüzünün tamamı inanılmaz şekilde kabarmıştı. Öyle ki gözleri bile kabuk bağlamış gibi görünüyordu, iltihap kaplamıştı. Sivrisinekler yüzünü neredeyse yok etmişlerdi.

Grup o gün ve sonraki gün -24 Haziran 1959'da, (Carlos'un 23.doğum günü)- boyunca yürüdü. Honduras'ta El Chaparral'da Honduras Ordusu birlikleriyle Nikaragua Ulusal Muhafızları'nın kurduğu pusuya düştü. Çatışmada aralarında Kübalı komutan Hernandez ile Fonseca'nın arkadaşı Manuel Baldizon'un olduğu altı asi öldüler. Ağır yaralı ele geçen üç gerilla da yakalayanlar tarafından infaz edildiler. Aralarında Carlos Fonsecca'nın da olduğu diğer on beş yaralı savaşçı da yakalandılar ve Tegucigalpa'daki Honduras Askeri Hapishane Hastanesi'ne kaldırıldılar. Sol akciğerinden yaralanan Fonseca üç hafta sonra hasta yatağında şöyle yazıyordu: *" İlk gün ağzından aşırı miktarda kan geldi. O gün öğleden sonra çok kötü görünüyordum. – bana şimdi söylediler- Yoldaşlarım hayatta kalacağıma kesinlikle ihtimal vermemişler. Tek konuştukları kimin önce öleceği, ben mi yoksa diğer yoldaş mı? O kaybetti çünkü öldü."* Birlik komutanı Somarriba ülkeyi hızla terk etti. Ona bir şey olmamıştı, ABD pasaportu kendisini korumuştu.

" Bir çatışma değildi, korkunç bir katliamdı" diye yazıyor Fonseca aynı mektupta. Elle yazılan mektubun üst tarafına bir uçtan diğer uca karalanan kelimeler katliamın onun dilinden anlatıyor: *"ölümlerin ve felaketin sorumlusu hain Rafael Somarriba'dır."* Fonseca Somarriba'nın gerçekten Somoza ajanı olduğunu değil sadece görevinde yetersiz olduğunu düşünüyordu: *" Sanırım Rafael onurlu bir insan, ama yaşadığımıza benzer bir anı kaldırabilecek yeterlikte bir lider değildi."* Fonseca bu ilk gerilla deneyiminin kendisine neleri öğrettiğini yazıyor ve *" bunlar bin kitaptan yüz* öğretmenden öğrenilmesi imkânsız derslerdir." diyordu. (10)

Fonseca'nın El Chaparral'den çıkardığı temel ders devrimin başarısı için önderliğin gerekliliğiydi. Küba'daki zaferi yaratan şartları, bunları tahlil etmesi onu Sandino'yu araştırmaya ve PSN'yle bağlarını koparmaya sevk etti. El Chaparral'ın üzerinden daha bir yıl geçmeden Fonseca, arkadaşı ve yol göstericisi Profesör Edelberto Torres'e yazdığı uzun mektupta bu konuyu net bir şekilde açıklamıştı. Profesör Torres Somoza'nın kadim düşmanıydı ve Nikaragua Kurtuluş Komitesi üyesiydi. *" Her direnişin inşasında"* diye yazmıştı Fonseca, *"her zaman Rafael Samarribo gibi cidden zaaflı kişiler bulunur. Ancak onlardan net şekilde daha yetkin ön-*

derler varsa fazla zarar vermezler." Fonseca'ya göre Nikaragua'da hareketin *" geri kalmışlığı, halkımız kendi doğal* önderlerini… kendi tartışmasız önderlerini henüz yetiştirmemiştir" anlamına geliyordu. (11)

"Direnişi ileri taşıma sorumluluğu bizdedir, gençliktedir" diye devam ediyordu. Ama gençlik kendi tarihini bilmiyor ve bu, devrimci sorumluluğunu gerektiği gibi yerine getirmesini engelliyor, diye de not düşüyordu. Ardından, ülke tarihini öğrenmek için nasıl Kosta Rika'ya gittiğini anlatıyordu. Bu mektupta Nikaragua'nın neredeyse hiç bilinmeyen bazı 19. ve 20. yüz yıl aydınlarının yazılarına atıf yapıyor, ama Sandino'dan bahsetmiyordu.

El Chaparral Fonseca'nın PSN'yle bağını koparan son darbe olmuş olmalı. Her ne kadar hala PSN'e üyeyse de 1958'de öğrenci hareketi içinde PSN'den bağımsız yürüttüğü özgün faaliyeti gittikçe artmıştı. Derken Küba'da devrimin zaferi Küba Komünist Partisi dışında örgütlenmiş bir hareket önderliğinde gerçekleşti. Nikaragualı komünistler Rigoberto Lopez Perez Brigade'nin toparladığı bir komiteye dâhildiler. Ancak Fonseca'ya uzun bir yürüyüşte beraber olunabilir gibi gelmiyorlardı ve kendi payına asla onların insiyatifinde olmamalıydı. Sonradan Fonseca PSN'nin El Chaparral olayını devrime karamsar bakışına uygun ele aldığına söyleyecekti, *"El Chaparral yenilgisi sonrasında Sosyalist Parti'de gruplaşmalar oldu. Parti'nin önder unsurları silahlı mücadele sonucunu doğuracak her düşünceyi tamamiyle ve kesinlikle reddettiler."* Fonseca'ya göre Parti önderliğindekiler çabuk ve kolay zafer yanılsamasıyla bu eyleme dâhil olmuştu. Sonrasındaysa *"aşırı zor, aşırı olanaksız- gerçekte imkânsız"* (12) olduğu kararını verdiler. El Chaparral Carlos Fonseca için de kesin bir yol ayrımıydı. Yalnız o farklı yöne gidecekti.

Rigoberto Lopez Perez Brigade'yle aynı dönemde PSN'ye katılan Rodolfo Romero diyor ki, "*El Chaparra olayından sonra Parti Carlos'u ve beni attı. Merkez Komite resmi toplantısında bakış açısı uyuşmazlığından ikimizi de attılar. Bize 'gerilla-ist' diyorlardı."*(13)

Siyasi görüş farklılığından PSN'den atılması ve uzaklaşması Carlos Fonseca'nın siyasi düşüncelerinde önemli bir kırılmaya yol açtı. Yaşamında PSN'nin birkaç yıldır büyük etkisi vardı. Fonseca

“Un Nicaragüense en Moscu” yu yazdığı sırada PSN’nin politik bakışıyla uyumluydu. Ki, Latin Amerika’ nın başka komünist partileriyle benzerdi. Nikaragualı komünistlerin uluslar arası görevini başta Sovyetler Birliği olmak üzere sosyalist devletlerin diplomatik çıkarlarını savunmak, ülkedeki görevlerini ise kurulu kapitalist sistem içinde ekonomik talepler, demokratik reformlar çerçevesinde örgütlenmek olarak görüyordu. Nikaragua gibi ülkelerin gündeminde sosyal devrim yoktu ve bir süre daha olmayacaktı. Küba devriminin zaferiyle Carlos Fonseca gördü ki devrim mümkündür ve devrime önderlik edecek yeni tipte bir örgüt zorunludur. FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi) ve PSN artık farklı felsefi çizgilerde ilerleyecekler ve 1960–1970’ ler boyunca birbirleriyle rekabet edeceklerdi. 1979 ayaklanması arifesine kadar komünistler Sandinistleri “ maceracı, intiharcı” diye mahkûm ettiler.

Rigoberto Lopez Perez Brigade, PSN Merkez Komite üyesi Rigoberto Palma 1980’ler başında ölmeden kısa süre önce bir röportaj yaptı. Röportajda Carlos hakkında PSN’ ye üye olduğu halde Managua’dan gelen Parti talimatını *“reddeden genç adam. Zira kendi yolunda gitmeye karar vermişti”*diyor. Palma’nın sözleriyle , *“ ben Managua’ya geldim, o ise Küba’ya gitti.”* (14)

Fonseca Honduras’tan ayrılmadan önce Tegucigalpa’da San Felipe Hastanesi’nde birkaç hafta kaldı. Anne ve babası ayrı ayrı kendisini ziyarete geldiler. Nikaragualı ünlü muhalif ve Silvio Mayorga’nın amcası Simon Delgado El Chaparral tutuklularını Havana’ya götürmek için Tegucigalpa’ya geldi.1980’ ler başında yaptığı bir röportajda Delfado’nun söylediğine göre Fonseca sedyede öyle görünüyordu ki, Pan America Havayolları pilotu onu ve diğer yaralı gerillaları uçağa almak istemedi ilk önce… Fonseca *“ kan kusarak, kanamalı yaralarla ve sağlığı son derece kritik bir halde”* yalandan bir sedyede uçuşu tamamladı. (15)

Yaklaşık olarak Fonseca’nın Honduras’tan ayrıldığı zamanda, Leon’da EL Chaparral’ın dolaysız bir sonucu ve Nikaragua öğrenci tarihini değiştirecek bir olay yaşandı. 23 Temmuz 1959’da Ulusal Muhafız silahsız protestoculara saldırdı. Dört öğrenciyle yoldan geçen iki kişi öldü, yaklaşık yüz kişi de yaralandı. O andan itibaren Fonseca yaşlarındaki radikal görüşlü öğrenciler “59 kuşağı” veya

“ Temmuzun 23 kuşağı” diye anılacak ve Muhafazakâr ile muhalif Liberaller’ in yarattığı “ 44 kuşağı”ndan daha fazla sivrileceklerdi.

El Chaparral’dan sonra Honduras’tan gelen ilk haberlerde ölen Nikaragulalılar arasında Carlos Fonseca’nın da adının geçmesi Haziran sonlarında UNAN’da büyük bir protesto mitingine yol açtı. Temmuz ortalarında Fonseca’nın Tegucigalpa Hastanesi’nde olduğu öğrenildi. CUUN onun can güvenliğinin sağlanması talebi ve EL Chaparral katliamını protesto etmek amacıyla 23 Temmuz’da barışçıl bir yürüyüş çağrısı yaptı. Hem üniversite yönetimi hem de yerel Ulusal Muhafız yetkilileri yürüyüş izni verdiler.

23 Temmuz yürüyüşü birkaç yüz kişiyle başladı üç bin kişiye kadar arttı. *“Sadece bizim üniversitenin öğrencileri değildi, daha fazlası da vardı”* diye yazıyor muhalif lider Fernando Gordillo *“liselileri, teknik okul öğrencilerini de kattık”* neşeliydiler de, Ulusal Muhafız yollarını kesmeye çalıştı.

> *Konuşmaların yanı sıra “viva” lar yükseliyor, tüm çocuklar haykırıyordu. Sonunda geri adım atmama kararlılıklarını göstermek için companerolar (yoldaşlar-çn.) caddede oturdular. Muhafızın çelik kalkanlarına karşı koymanın zorluğuna ve tehditlere rağmen (doğrusunu söylemek gerekirse, biz pek hazırlıklı değildik) galip geleceğimize inancımızla rahat bir tavırla- çoğumuz kendimizi zorlu bir yarışta her şeyini ortaya koyan atletler gibi hissediyorduk- hem caddede oturuyor hem de ne yapacağımızı aramızda tartışısıyorduk.* (16)

Öğrenci liderlerinden biri üniversite kampüsüene geri dönmeyi önermişti ki, Muhafız saldırdı. Önce gözyaşartıcı bomba attı, ardından kaçan öğrenci kalabalığına tüfeklerle ateş açtılar. 17–21 yaşları arasında dört öğrenci katledilmişti. Hepsi de düşük gelirli ailelerdendi. Ertesi günkü cenaze törenine 12 bin kişi-nerdeyse Leon’un tüm nüfusu- çıktı. Fakülte ve öğrencilerin sürdürdüğü başarılı protesto kampanyasıyla Ulusal Muhafız kampüsten kovulana, yani 31 Ağustos’a kadar üniversite kapalı kaldı. Birkaç ay sonra üniversite öğrencilerinin Birinci Ulusal Konferansı Leon’da toplandı. Her ne kadar tip değiştirerek katıldığı söylentisi on yıllarca sürse de Carlos

Fonseca bu konferansa katılmamıştı. Ancak Amerikancı Bryan-Chamorro Antlaşması' nın reddedilmesi, *"iki geleneksel partinin satışçı tavrının kınanması"* ve Latin Amerika genelinde öğrencilerin işçi sınıfı sorunlarına duyarlılığının desteklenmesi gibi kararlar içeren konferans sonuçlarını onaylayıp sahiplenecekti. (17)

Tüm muhalif kesimler 23 Temmuz katliamını protesto etseler de üniversitenin sosyal ve siyasal değişimle bağı özellikle ve radikallerin öğrenci hareketindeki rolüne farklı bakıyorlardı. Fonseca'nın arkadaşı Fernando Gordillo ve La Prensa'nın ılımlı muhabiri Rolando Avedana Sandino gibi farklı tanıkların yayınlarına göre iki eğilim görülebiliyordu. Avedana Ulusal Muhafız' ın silahsız protestocuları öldürmesini kınıyor, ancak öğrenci liderlerine saldırıyordu. *"Demagoglar"* dediği öğrenci liderlerini aşırı derecede eleştiriyor ve *"Demagoglar hedeflerine ulaştığında uzaktan kumandayla yönlendirilen, eski tip politikalar getirecekler"* diyordu. Avedana *"kendilerine komünist diyen kimi"* isimleri belirsiz öğrenci liderlerinin Ulusal Muhafız tarafından kışkırtıldığına inanıyordu. (18)

Carlos Fonseca 23 Temmuz Leon yürüyüşünü izleyen aylarda Küba'da nekahat dönemini geçiriyordu. Diğer yaralı Nikaragualılar' la birlikte Havana'ya vardıklarınca Calixto Garcia Hastanesi'ne yatırıldılar. Carlos Havana'da Kübalı komünist Pedro Monett'le tanıştı. Eşi Rosa Garcia'yla birlikte Carlos'a yardımını ve dostluğunu sundu. Monett, Fonseca'yla Fanor Rodriguez'in hastanede ufacık bir odada kaldıklarını ve ziyaretlerine kimsenin gelmediğini görmüştü. *"Carlos'un odası acınasıydı –ona verdikleri giyecekler komik görünüyorlardı. Boyuna göre kısaydılar, pantolonlar dizinin ancak biraz altına geliyordu."* Carlos sağlığını biraz toparlayınca hastaneden ayrıldı. Orta sınıf gecekondu bölgesi Miramar'da kalacak bir yer aldı. Pedro ve Rosa'ya *"Buraya posta gelebilir mi, evde toplantı düzenleyebilir miyim"* diye sordu. *"Farkında değilsin galiba çocuk, burası senin evin ve burada ne istersen yapabilirsin"* diye cevapladılar kendisini. Monett 1980'ler ortalarında ölmeden kısa bir süre önce verdiği röportajda, *"kaldığımız oda öyle küçüktü ki içine zor sığıyorduk. Küçük bir masa ve sandalye olarak kullanılan dört bira kasası vardı… Toplantılara bu durumda başladılar"* dedi. Her pazar Silvio Mayorga ile

bir araya gelirler, ardından Thomas Borge, Noel Guerrero ve diğerleri onlara katılırlardı. (19)

Carlos Foneca Küba'da bulunduğu süreçte Sandino'yu ciddi olarak araştırmaya başladı. Carlos'un 1959 sonundan önce Sandino hakkında okuduğu tek kitap başkasının yazdığı ancak Anastasio Somoza Garcia adına yayınlanan Sandino Gerçeği Ya da Ateşten Gömlek Segovialar'dı.-çünkü Nikaragua'da sadece bu vardı.-(20) üSomoza'nın kitabının içeriği şaşırtıcı değildi; haydut, terörist, katil, "Segovialar'ı cezalandırmak" gibi… Ancak bu kitapta Sandino'nun bazı mektupları ve savaş mektuplarına da yer verilmişti. Fonseca bu kitabı ilk olarak 1958'de bir ara, Küba'nın Sierra Maestra dağlarında gerillanın ilerleyişini coşkuyla takip ettiği dönemde okumuş olmalı. Sandino'ya merakının peşinde 1959 sonu 1960 başında Küba'dan Kosta Rika'ya gitti.1960'ta babasına yazdığı bir mektupta her ne kadar Sandino'dan bahsetmese de Kosta Rika'da kendi ülke tarihi hakkında önceden hiç bilmediği şeyler keşfettiğini söylüyordu. Fonseca bu çok yararlı Sandino biyografisi için Küba devrimine teşekkür borçluydu. Bueonos Aires'te 1957'de ilk baskısı yapılan Gregorio Selser'in iki ciltlik *Sandino: Özgür İnsanların Generali* adlı kitabı Küba devrim hükümetinin yeni kurduğu yayın evinin ilk kitabı olarak 1960'ta yeniden yayımlandı. Fonseca Arjantin baskısını daha önce görmüşolamazdı.

Araştırmacılar FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi) Sandinistler' in felsefesini analiz etmeye dikkatle yoğunlaşmışlardır. (21) Steven Palmer 1988'de "Sandino yolu"nun Fonseca düşüncesindeki yansımasını, Küba devriminin bunu pekiştirmesini ve Fonseca'nın devrimci Marksizmi ile PSN politikaları arasındaki çatışmanın köklerini ortaya koymayı denedi. Ama Palmer da diğer araştırmacılar gibi Tomas Borge'un *Carlos, Erişilmez Yakın Örneğimizin Düşüşü* şiirsel cezaevi günlüğünü kaynak aldığından diğer araştırmacıların düştüğü hataya düşüyor ve Carlos Fonseca'nın Sandino'yu 1955-1956'da öğrendiğini söyleyerek tarih hatası yapıyordu. Bu ve başka konularda Nikaragua'yı araştıranlar devrim sonrası FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi) önderlerinin yaptığını yaptılar ve Carlos Fonseca ile FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi)'nin ilk dönemi hakkında Tomas Borge'un kita-

bını fazla güvenilir bir kaynak kabul ettiler. Muhtemelen Borge'un günlüğünün büyük ölçüde şiirselliğinin farkında değillerdi. Bu, iyi çalışılmış, dürüst araştırmalarda Fonseca'nın düşünceleri hakkında sinir bozucu çarpıtmalar bulunmasına yol açtı. Ve sanki Fonseca'nın düşünceleri Perulu Marksist Carlos Mariategui tarzındaymış gibi, FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi)'li öğrencilere "vicdandan çok utancı" öğretiyormuş gibi gösterdi.(22) Borge*, "Carlos Fonseca Sandinistlikte 1950'ler ortalarında netleşmişti"*, dediği savunmasını hapiste tecritteyken, gardiyanların uzun süren işkenceleri altında, kitapları, notları ya da tahminlerini, hatırladıklarını başkalarıyla karşılaştırma olanağı yokken yazdı.

Eğer Carlos Fonseca' nın 1956 başlarında Sandino hakkında yeterli bilgisi olsaydı, onu izleyecek "yol" diye görseydi, kuşkusuz ki yazılarında, siyasi çalışmalarında bunun etkileri görülürdü. Sandino hakkındaki kitapları nerden bulmuştu ve onları nerde saklamıştı? Fonseca'nın Eylül 1956'da Ulusal Muhafız tarafından el konan 80 kitap ve broşürlük külliyatı arasında Sandino hakkında tek kelime yoktu. Ayrıca kahramanını küçük gören bir partide Carlos neden iki üç yıldan fazla kalsın? Fonseca'nın 1960 başlarında yazılarında, mektuplarında veya konuşmalarında Sandino hakkında tek bir söylemi yokken, sonrasındaysa Sandino'nun temel unsur olmadığı hiçbir siyasi yazısı yoktur.

Kronolojik ayrıntılardan çok bağıntılar üzerinde durmak gerekir; Fonseca ne zaman, nasıl ve neden Sandino'yu kendi politik-ideolojisinin temel kurucusu sayarak araştırmaya başladı, Nikaragua özgünlüğünde Marksizimle ulusal kurtuluş arasındaki bağlantı ve Küba devriminin Nikaragua devrimci düşüncesine etkisi nedir? Fonseca'nın Sandinistliğinu 1955'lere götürme düşüncesi çelişkilidir. İnançlarını anlattığı yazılarından dönmüş; deneyimleriyle davranış tarzı birbirinden ayrılmış olur.

FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi) ideolojisi ve stratejisini baş önderi üzerinden analiz etmenin avantajlarından biri de şu tarihsel şemalardır. Carlos Fonseca'nın düşünceleri kişisel ve ailevi yaşantısından, Matagalpa ve Nikaragua hakkındaki gözlemlerinden, inandığı örgütlerin tutumlarından, tarih araştırmalarından, yaşıtlarıyla yaptığı görüşme ve tartışmalardan, ülkesinde ve dün-

yadaki büyük olaylardan etkilenerek şekillendi ve değişti. Deneme yanılmayla gelişti.
Örneğin onların muhafazakâr bakış açısını terk etmeden önce bir zaman Komünist Parti' ye baktı. Fonseca' nın ideolojisi toyluğu geride bırakıp olgunlaşana kadar bu dinamik gelişim çapraşık sürmüştür.

1958–1960 dönemi Fonseca'nın politik düşüncelerinde büyük bir dönüm noktasıdır.1958 başlarında hala Stalin'i övüyordu,1960' taysa Sandino'ya odaklanmış, Che Guevara'nın Gerilla Savaşı kitabını okuyordu. Fonseca iki yıldan kısa sürede Marksizm hakkında kitaplar okuyan kampüs eylemcisinden devrimci savaşçıya dönüştü. Fonseca'nın Küba devrimine yaklaşımındaki bu hızlı değişim 1958'de gerilla savaşı ile başlamıştı. Fonseca'yı kendi ülkesinde seçim blokları ve işçi örgütleri bakışına sahip PSN'den daha radikalleşmenin mümkün olduğuna başka her şeyden daha çok ikna eden 26 Temmuz Hareketi'nin zaferidir. Nikaragua'da sosyalist devrimin mümkün olduğuna inanıncı-kişisel merakı da vardı- ulusal tarihini araştırmaya yöneltti. Sandino'ya daha dikkatli bakmaya başladı.

Fonseca,1959'da Havana'da Kübalı devrim önderlerinin Augusto Cesar Sandino'yu bildiklerini ve onu ciddiye aldıklarını keşfetti.1940'lar sonunda Fidel Castro, Dominik diktatörü Rafael Trujillo'yu devirmeyi amaçlayan Sandino Battalion'un kötü kaderini paylaşmıştı. Castro ve Che Guevara 1958 yılında Meksika'da İspanya doğumlu stratejist Alberto Bayo'yla beraber Sandino'nun gerilla savaşı deneyimini çalışmışlardı. El Chaparral grubu 1959 sonbaharında Küba'dan Orta Amerika'ya gitmek için ayrılırken Guevara onları şu sözleri uğurlamıştı: *"Sandino'nun ülkesini seviyorum ve onun için savaşmak istiyorum."*(23) Sandino'nun tek çocuğu Blanco Sandino Arauz da 1960'tan 1979'a kadar Küba hükümetinin onur konuğu sıfatıyla Havana'da yaşadı.

Küba devriminin anti-emperyalist ulusal kahramanı, Sandino'nun doğduğu yıl yani 1895' te İspanyol sömürgeciler tarafından katledilen Jose Marti'ydi. Sandino'nun FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi) ideolojisinde gelecekte alacağı rolün büyük oranda aynısını Marti 26 Temmuz Hareketi' nde almıştı.1960 Temmuz' unda Fonseca tarafından yazılan ve duvar afişi olarak basılan bildiride

hem Marti hem de Sandino'dan bahsediyor ve onları övüyordu. Bu Fonseca grubunun Sandino'yu desteklediğini Nikaragua kamuoyuna açıkladığı ilk bildiriydi.1953'ten sonraki yıllarda özellikle 1959'dan sonra, ozan ve manevi "önder" diye bilinen Marti'yi bir anti-emperyalist savaşçı olarak yeniden dirilttiler. Carlos Fonseca da gelecek on yıllarda politik yazılarda Marti tarzı bir devrimci simge üretme ve yayma yöntemini takip etti ve Sandino'yu araştırmanın peşine düştü. Fonseca Küba'da yayınlanan Bohemia dergisine 1970'in ortalarında gönderdiği bir mektupta Sandino'nun Jose Marti'yle paralelliğini kuran bir yazısını över ve yazarın birkaç yerde Sandino ile Marti'nin yazıları hakkındaki yorumları ve gerçekler konusunda bazı yanlışlara dikkat çeker.

Önceden Matagalpa' da, Leon' da beraber çalışan 8–10 öğrenci 1959 sonları 1960 başlarında Havana'da düzenli olarak bir araya gelmeye ve ülkelerinin durumunu tartışmaya başlamışlardı. Bir anlamda, Nikaragua öğrenci hareketinin en radikal kanadının operasyon merkezi geçici olarak Leon'dan Havana' ya taşındı.1960 Haziran' ında Havana Gazetesi bu öğrencilerin Nikaragua'nın Kübalı diplomatları kovmasını kınayan bir açıklamasını yayınladı. Leon öğrenci merkezi CUUN adına Tomas Borge(Küba'daki temsilci) ve Carlos Fonseca(Kosta Rika' daki temsilci) imzalamışlardı. Devrimci eski öğrencilerden Silvio Mayorga, Rodolfo Romero ve Noel Guerrero da Venezüla'daki sürgün Nikaragualılar adına imzalamışlardı. Nikaragua'da bulunup da imzalamayanlar arasında tanınmış kimse yoktu. (25) Şunu göz önünde bulundurmak gerekir ki, CUUN öğrenci sayısı açısından küçük bir üniversiteydi-Orta Amerika'daki en az mevcut-ancak Öğrenci Konseyi'nin uluslar arası ilişkileri genişti. Küba ve Kosta Rika'daki temsilciliklere ek olarak CUUN 1960'ta Fernando Gordillo'yu Bağdat'a Uluslararası Öğrenci Konferansı' na, Jorge Navarro'yu ise-öğrenci değildi-kuzey Vietnam'daki konferansa göndermişti.

Beş yıl önce Matagalpa'da Segovia'yı yayınlayanlardan oluşan bu çekirdek gruptaki tüm eski ve yeni öğrenciler erkektiler. Küba zafer kutlamalarına ve El Chaparral'la ilgili protestolara katılan üniversiteliler ve toplumun diğer kesimleri arasında genç kadınlar da vardı. Ancak kadınlar Havana'ya gitmediler veya ge-

lecekte FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi)'yi inşa edecek grupta direkt misyon üstlenmediler. Erkek devrimciler bir şekilde kadınların katılımını akıllarına getirdiklerinde göründüğü kadarıyla bu, ya yardım amaçlı ya da gösterilerde sayıyı arttırmak için oluyordu. Genç kadın eylemciler ancak zamanla ve kendi kendilerinin misyonlarını öğreneceklerdi.1959'da Havana'da iken yeni kurulan iki örgütü-kadın erkek karışık-Devrimi Savunma Komiteleri ile Küba Kadın Federasyonu(FMC)' na yönelik sahiplenmesi Fonseca'nın ilgisini çekmişti. Hastaneden taburcu edildikten hemen sonra refakatçisi Rosa Garcia'dan kendisini FMC toplantısına götürmesini istedi. Toplantıda Nikaragua'daki durum hakkında ateşli bir konuşma yaptı. Bu, onun Küba'daki ilk siyasi faaliyetiydi.

Carlos Fonseca bir daha asla öğrenci olmayacak veya üniversite onun ana faaliyet alanı olmayacaktı. Bu ciddi karar Küba devriminin dolaysız sonucuydu. El Chaparral katliamından kısa süre önce El Salvador'da ziyaret ettiği arkadaş Roque Dalton onunla ilgili şöyle diyor; *"Üniversiteyi bırakıp Somoza'ya karşı gerilla hareketine katılma kararı" "o dönem ikimizin de üye olduğu partiye benzer bir siyasi partiye katılım kararından çok daha zordu."* Bu karar Augistina Fonseca'yı üzecekti. Matagalpa'dan bir arkadaşı 1962'de Carlos'a Havana uçağında rastlamış ve şöyle demişti: *"Anneni sürekli görüyorum. Evime konuşmaya geliyor. Sen bu işle uğraşıyorsun diye mutsuz. Şimdiye sen avukat olmuştun diyor."*

"Bak, kardeşim," diye cevap verdi Carlos *"Nikaragua'da avukat bolluğu var ama bir miktar gerçek devrimciye ihtiyaç var."*(26)

Carlos Fonseca ile Havana'da buluştuğu diğer Nikaragualı öğrenciler 1960'ta oradan ayrılıp kendi ülkelerine veya komşu Kosta Rika'ya döndüler. Rodolfo Romero Küba'da temsilci olarak kaldı. 23 Temmuz öğrenci katliamının birinci yıl dönümünde Managua ve Leon'da gösteriler örgütlemesine yardım ettiler. Protestoya katılanlar polis saldırısına uğradılar, öğrenci hareketi en az iki şehit verdi. Leon CUUN "23 Temmuz 1960" adıyla bilinen bir manifesto yayınladı. Ve Nikaragua halkını şehitlerin anmasına katılmaya çağırdı. Bu manifestonun afiş şeklinde düzenlenen bir nüshası gizli polis dosyalarında var ve üst tarafında bir baştan diğer başa *"C.F.*

Amador tarafından düzenlenmiştir" diye el yazısıyla bir not düşülmüş. Her ne kadar Carlos Fonseca 23 Temmuz 1960'ta Nikaragua'da değildiyse de manifestonun siyasi içeriği bildiri taslağına elinin değmiş olabileceğini düşündürüyor. Manifestonun ana konuları, şehit öğrencileri anmak, Somoza hükümetinin "demokrasi oyunu"-nu mahkûm etmek, radikal sosyal devrim yapmak, ABD emperyalizmini Orta Amerika'ya diktatör rejimler empoze etmekten sorumlu tutmak, Küba devriminden esinlenmek, Sandino'yu örnek göstermek ve değişim dinamiği olarak gençliğin tarihsel rolü… (27)

1959 Küba devriminden FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi)'nin kuruluşuna kadar geçen 3 yılı aşkın süre Fonseca ve arkadaşları açısından gergin tartışmaların ve ideolojik değişimin yaşandığı bir dönemdi. Temmuz 1960 Manifestosu bir dönemeci ifade ediyordu kuşkusuz…Küba ve Sandino'nun Amerikan Deniz Piyaleleri' ne karşı savaşı net örneklerdir. Nikaragua'da bir devrimci değişim imkânı olup olmadığı konusundaysa,PSN ile ideolojik,stratejik kesin kopuş yaşanmıştı.

Fonseca ve takipçileri manifestoyu yayınladılar ve genç devrimciler ara sıra silahlı direniş vaat eden PSN'den koptular. Ancak böyle bir ifade durumu fazla basitleştirmek olur. Zira ülkede siyasi anlaşmazlıkların çözülmesinde veya başkan değiştirmelerde şiddet kullanmak zaten Nikaragua siyasi kültürünün bir parçasıydı. FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi) veya PSN'den çok önce de karşıt siyasi yelpazeden grup veya partiler silahlı mücadele ilkesini kabul edip uygulamışlardı. PSN'nin kendisi de silahlı mücadele kararı verdiğini, hatta çeşitli darbe girişimlerine ve şiddet içeren isyanlara da katıldığını da iddia ediyordu. Aynı şey Muhafazakâr ve Liberal partiler içindeki muhalif güçler açısından da geçerliydi. Her ne kadar başarısız El Chaparral ve 1959 güzündeki Olama y Mollejones saldırıları geleneksel Komünist, Liberal ve Muhafazakar partilerin hiç girişmedikleri son askeri eylem isteklerini söndürse de bu gruplar yeni on yılın ilk bir-iki senesinde silahlı mücadeleyi söylemde desteklemeyi sürdürdüler-hatta birkaç şiddet eylemi de yaptılar-. 1960' ın ilk aylarında Muhafazakar Parti' yle bağlantılı kişilerin liderlik ettiği Matagalpa kuzeyindeki dağlarda odaklanan başarısız bir isyan görüldüğü gibi, Honduras sınırı yakınında

LosTrojes'te de gerilla eylemleri görüldü. Öğrenci protestoları ve grevlerin yanı sıra bazen gerçekleşen silahlı eylemler Başkan Luis Somoza'yı 1960 Kasım ayında ikinci kez olağanüstü hal ilan etmeye itti(ilkini 1956'da babasına yapılan suikast sonrasında ilan etmişti). Muhafazakâr Gençlik 1960 sıkıyönetim ilanına birçok şehirde şiddet saldırılarıyla karşılık verdi. Fonseca'ya göre, bu eylemler *"onlara şehir küçük burjuvazisi içinde kesin etkinlik sağladı".* 1961 başında Kosta Rika Komünist Partisi'ne bağlı olarak muz işçileri Nikaragua'nın en güneyinde gerilla eylemleri başlattılar. Fonseca sonradan PSN içinde silahlı mücadeleyi savunan gruplaşmaların 1961'de başladığını ve kafa karıştırdığını, zira bağımsız bir yönelime insan katmakta kendisine fazlasıyla zorluk çıkardığını söyleyecekti.(28) Yani 1962'de silahlı mücadeleden bahseden ciddi anlamda etkin grup Fonseca'nın çevresindeki cılız asiler grubu değil Muhafazakâr Parti'ydi. Muhafazakâr Parti'nin 1963 başkanlık seçimi adayı Fernando Agüero eğer kaybederse silahlı devrim başlatma tehdidi savurmuştu.

Genç devrimciler Küba devrimini izleyen bir iki yılda, silahlı mücadele konusu dâhil PSN' yle kesin kopuş olmadan farkları üzerine düşündüler, çözümlediler. Fonseca bu strateji üzerine ilk tartışma dönemini sonradan, *"parti içinde alan açmak amaçlı bir iç mücadele"* diye tanımlayacaktı. Çünkü 1959 sonu 1960 başında kendini hala en azından ismen parti üyesi görüyordu. Kendi misyonu hakkındaki diğer bir referans *"Chaparral'i takiben PSN içinde birkaç ay sürdürdüğümüz tartışmalar sonuçta bizi bu parti içinde devrimci silahlı direniş örgütlemenin imkânsızlığına inandırdı, inancımız tamamen ölmüştü".* Fonseca' nın bazı takipçileri hala PSN' nin devrimci rotaya girebileceğine inanıyorlardı. Fonseca 1960'ta Kosta Rika'dan Nikaragua'ya gizlice girdiğinde konuştuğu bu gruba şöyle dedi:

> *Sosyalist Parti önderliğinde öne çıkan unsurlarla yapılan tartışmalarda şüphesiz ki, yanılgılar olmuştu. Şöyle ki, bu liderlerin daha radikalleşmeleri, samimi tavır almaları konusunda pek umutlu değildik, o kadar da ileri gitmedik ama örgüt kurma projemizi onlara anlatmıştık. Bu hata,*

oluşumumuzun veya embriyonun diyebiliriz, Nikaragua'da faaliyetimizin gelişimini yavaşlatan bir rol oynadı, yardım etti.

Fonseca birkaç yıl sonra geriye baktığında o dönemle ilgili şöyle yazacaktı:

1959'dan 1962'ye kadar FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi)'yi kuranlardan bazıları Nikaragua Sosyalist Partisi önderliğinin pasifist çizgisini değiştirmenin mümkün olduğu yanılgısını taşıyorlardı.1962'de Sandinist Cephe bağımsız bir örgüt olarak kurulunca bu yanılgının fiilen sonu geldi. Gerçi Sosyalist Parti önderliğini bir çeşit birlik kurarak kazanmak imkânı olabilir düşüncesi sürdü-bir süre sonra zaten gerçeğin kendisi bunun imkânsızlığını ispatladı.(29)

1959–1962 arasındaki kritik dönemden bugüne Fonseca' nın grubu veya PSN' nin resmi temsilcilerinin bu örgütsel ayrılığı nasıl gördüklerine dair tabloyu tam çizecek belge kalmamış. Fonseca'nın bu bölünme hakkındaki en erken değerlendirmesi ise, 1963 ortasındaki bir röportajda yer almış. Meksikalı muhabir FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi)'nin ideolojisini soruyor, Fonseca açıklıyor: *"Biz, yani hareketin şimdiki önderleri sosyalistiz. Ama biz elleri temiz tüm Nikaragualılar'ı hangi partiden olurlarsa olsunlar, ayaklanmadan yana tavır alan Muhafazakâr Partililer'i, Nikaragua Sosyalist Partisi diye bilinen Komünist Parti'yi bizimle beraber savaşmaya* çağırıyoruz."

Muhabir; *"Bu, Komünistler FSNL'de yoklar anlamına mı geliyor?"* diye sıkıştırıyorFonseca'yı.

Fonseca, *"şimdi içinde yoklar"* diye cevaplıyor.(30)

Fonseca PSN'den kopuşun sadece devrimci şiddete bakışla ilgili olmadığını, ayrıca hedeflerde uyuşmazlıklar, çeşitli toplumsal sınıflara yaklaşımda, hatta enternasyonalizm anlayışında uyuşmazlıklar olduğunu sonradan dile getirecekti. 23 Temmuz 1959 öğrenci katliamını şöyle yazdı:

Ülkedeki durum şöyle görünüyor; devrimci mantıkla *düşünen gençliğin küçük grupları silahlı devrimci bir hareket kurmayı tartışmaya başlamışken, diğer tarafta Sosyalist Parti'nin etkin unsurları eski tarz faaliyetlerini sürdürmeye niyetliler. Partinin geleneksel küçük burjuva katmanlarla flört etmesi ve onlara bağlanması...*

Aynı belgede PSN gibi Moskova yanlısı partilerin Sovyet hükümetinin diplomatik ihtiyaçlarına göre bir yerel mücadele vermek anlamına gelen enternasyonalizmlerine de değiniliyor: *"Bu sadece dünyanın belirli yerlerindeki işçileri dikkate alan, diğer bölgelerdeki işçileri, kendi ülkesindekiler dahil yok sayan aptal bir enternasyonalizm cinsidir. Gerçekte bu, enternasyonalizmin bir karikatürüdür."*(31)

İlk dönem her ne kadar bazı FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi) önderleri böyle görmüş olsalar da Fonseca PSN'den ayrılıklarını asla Marksizmin reddi olarak görmemişti. O, gerçekte, Moskova yanlısı parti liderlerini *"Yanlış Marksistler"*; kendi örgütünüyse, Marks, Lenin ve Rus devriminin tarihsel sürdürücüsü olarak görüyordu.1970' te yaptığı bir röportajda ısrar ediyor: *"Dağlardaki köylüler için,* şehirler etrafındaki yoksul mahalleler için, taşra köylerindeki öğrenciler için, biz devrimciler, asiler, komünistler, Sandinist cepheliler, hepsi denizler ötesinden gelen bir topluluğuz ve tüm aksi sebeplere rağmen, bizi yadsıyorlar." 1961'in hemen başında PSN'den ayrıldıktan sonra ama daha FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi) kurulmadan önce Fonseca,*"- Ben komünist değilim, çünkü bazı eksiklerim var ve açıkçası kendimi örnek bir devrimci görmüyorum. Yürekten komünistler, gerçek komünistler emsalsiz kişilerdir, gerçek devrimcilerdir"* diyordu. Kendine Marksist diyen bir partinin varlığına rağmen FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi) kurulmadan önceki yıllarda Fonseca, *" proletaryanın sosyal dönüşümü gerçekleştirmek için kendini güçlendirebileceği, bilimsel yöntemi temel alan bir mücadele unsurunun Nikaragua'da bulunmadığı açıktır",* diyordu.(32) Kendi ülkesinde Latin Amerika ile kıyaslandığında bile, sosyalist hareketin geriliğini, kısmen sosyalizm yanlısı Avrupalı göçmen işçi gelmemesinebağlıyordu.(33)

Fonseca'nın gözünde FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş

Cephesi) bir "mücadele aracı" sunmak, dünü bugünde sürdürmek,1930'larda yapılanları tarihselliği içinde sahiplenmek için kuruldu. Fonseca'nın inancına göre, Marksist düşünceler ülkeye geç gelmiş olsa da *"Nikaragua halkı kapitalistlerimize birçok uykusuz gece geçirten zengin bir isyan geleneğine sahiptir… Bu zemin, bize devrimci hareketin kaybettiği zamanı hızla telafi etme olanağı verecektir."*(34) Sandino tarihi üzerine yazılarının tamamı bu bakışı empoze ederler.

Fonseca kendisi ve takipçilerinin Küba devriminin bir dergisini, Moskova yanlısı Komünist partilerin tutuculuğundan kopmak gerektiğini anlatan dersini Latin Amerika'daki diğer tüm gruplardan daha erken anlamış olmakla gurur duyardı.

> *Latin Amerika ülkelerinin genelinde oportünizme karşı mücadele henüz gündemde yokken PSN içinde yaşanan iç mücadele gerçekten önemliydi. 1959 yılında daha sonra ortaya çıkacak çatışmanın henüz belirtileri yoktu. Şundan dolayı vurguluyoruz. Bizce Nikaragua'da, gerici rejime karşı savaşta, ne kadar erken kalıcı devrimci yaklaşıma geçiş yapılabilirdi,üzerine düşünmeye değer. Bunu diğer Latin Amerika ülkelerinin benzer anlayışla hesaplaşmalarından yıllar önce yapmıştık.*(35)

Carlos Fonseca açısından Nikaragua'ya gerçek Marksizm ancak Küba devriminden sonra ulaştı. Fonseca 1970'te bir röportajda, *"Benim ülkemde Küba devriminin zaferine kadar pratikte sosyalizm hakkında gerçekten konuşan kimse yoktu. Devrimci ideolojiyse ancak aydınlarımızın aklına ulaşmıştı"* diyordu. Aynı yıl bir başka gazeteciye 1958 yılının *"Nikaragua halk hareketinde çeyrek yüzyıl süren karanlığın, felcin ve dumurun…"* sonunu temsil ettiğini söyledi. *"Çeyrek yüzyıl boyunca ne devrimci bilinç ne de devrimci örgüt vardı… Bu, çeşitli nedenlerle Marksizm'in Nikaragua'da görünmesi çok çok yıllar aldı; sonunda göründü ve alt sınıfların geniş kesimleriyle gençlik tarafından kucaklandı."*(36)

Küba devrimi Fonseca'yı Nikaragua'nın yeni tipte bir Marksist örgüte ihtiyacı olduğuna inandırdı.1960'ların ilk birkaç yılını bu göreve adadı.

BÖLÜM: 4

FSLN'nin Kuruluşu, 1960-1964

Carlos Fonseca ve takipçileri 1960 başlarında Küba devriminden esinlenen, Somoza'yı devirmek için bir şeyler yapma ateşiyle tutuşan heterojen bir grup genç isyancı olarak başladılar. Bu ruh haliyle yıkıcı ve maceracı faaliyetler onları çekiyordu. Fonseca o zaman Che Guevara' yı anımsatan bir dille ve ısrarla *"maceracılığın tehlikeleri kaplumbağa adımlarıyla hareket etmenin mazereti olmamalıdır"* diyerek bunları onaylıyordu.(1)

Fonseca ve çevresindekiler Nikaragua Komünist Partisi'nin devrime önderlik edeceğine güvenlerini hızla yitirdiler. Yeni tipte bir siyasi hareket zorunluydu. Seçimler ve yasal reformlar için kulis faaliyetleri peşinde koşmaktan daha fazlasını yapacak bir hareket… 1960 bildirisinde, Fonseca Nikaragua'nın durumunu tartışır, *"yasal mücadele zafere götüremez"* ve şu *"papelitos y reunioncitas" (kâğıt kırıntıları ve birkaç miting)* sosyal düzeni değiştiremez.(2) Fonseca Nikaragua halkının diliyle konuşmaktadır. Reunioncitas kelimesinin ağzından çıkmasına izin vererek halkının bam teline vurmuştur. Ama 1960'ta ne onun ne de yoldaşlarından birinin Küba örneğinin Nikaragua somut gerçeğine nasıl uygulanacağı konusunda net bir düşüncesi vardı. Gerekli örgüt tipi ve talepler programı konusunda ortaklaşmak, deneyimler, tartışmalar ve Somoza rejimine karşı

savaşla geçirilen yılları alacaktı.

1959 Ocak ayındaki Küba zaferinin ardından Fonseca ve öğrenci arkadaşları devrimci bir yer altı örgütünü ayakta tutabilecek kadroyu ortaya çıkarmak amacıyla çeşitli örgüt şekilleri denediler. 1959 başlarında aralarında Fonseca ve Silvio Mayorga'nın da bulunduğu PSN'li öğrenciler, öğrenciler dışındaki şehir gençliğine, ulaşmak amacıyla Nikaragua Demokratik Gençlik'i (Juventud Democratica Nicaraguense, JDN) kurdular. Örgüt "dürüst ve Somoza karşıtı" tüm gençlere açıktı. Çalışmaları duvarlara devrimci sloganlar yazmaktan ve burjuva muhafeletin Küba devrimini desteklemek için Ocak 1959'da yaptığı gösterilere katılmaktan ibaretti. Sonra JDN varlığını sonlandırdı ve 1959 sonlarında hemen hemen aynı kişiler Nikaragua Devrimci Gençlik (Juventud Revolucionaria Nicaraguense, JDR) örgütünü kurdular. Bu grup ya Havana ya da Kosta Rika San Jose odaklıydı. Çoğu faaliyeti Kosta Rika'daydı. Juventud Revolucionario adında küçük bir bülteni vardı, on sayı yayınlandı. (3) JRM'liler Kosta Rika'da Nikaragualı muz işçileri ile ayakkabı işçileri arasında çalışma yaptılar. Kosta Rika Komünist partisi (PVP) ile ilişkileri tutuktu.

JRN Sandino'ya yapılan suikastin 26. yıl dönümünde, 21 Şubat 1960'da Venezuela-Maracaibo'da Nikaragualı sürgünlerle bir konferans düzenledi. Bu toplantıyı Nikaragua Birleşik Cephesi (Frente Unitario Nikaraguense, FUN) düzenlemişti. Bu cephe, Meksika, Orta Amerika, ABD ve Venezuela'da bir kısmı PLI ile veya muhafazakâr muhalefetle ilişkili sürgündeki bir düzine grubun gevşek bir birliğiydi.

Silvio Mayorga kongrede JRM delegesi olarak, Carlos Fonseca Leon Ulusal Üniversitesi öğrenci yönetimi temsilcisi olarak yer aldılar. İkisi de FUN bildirgesini, "Kanlı Müdahale: Nikaragua ve O'nun Halkı" ile "Asgari Program"ı imzaladılar. Fonseca ve Mayorga Venezuela Merkez Üniversitesi' nde öğrencilere sundukarı raporla Nikaragua'daki durum hakkında çok radikal analizlerini aktarma fırsatı bulabildiler. FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi)'nin ilk üyeleri olacak bu iki genç Venezuela'da tanışmış oldular.(4)

JRN'nin Nikaragua'da gerçek bir varlığı yoktu. 1960 başlarında, bununla birlikte JRN liderleri ülke içinde tabanı olan yeni bir

öğrenci grubuyla temas kurdular. Çoğunlukla Muhafazakâr Partili muhaliflerin çocuklarının olduğu Nikaragua Vatansever Gençlik (Juventud Patriotika Nicaraguense, JPN) hareketi Küba devriminden etkilenen, El Chaparral ile Olama y Mollejones yenilgileri sonucu geçici zayıflamanın etkilediği muhafazakâr ve muhalif libarel öğrenciler bağlamında son derece kendiliğinden ortaya çıkmıştı. 1960 tarihli oldukça muğlâk ve "JPN ilkeleri"yle "niçin, niye ve nasıl JPN" başlıklı iki belgede örgüt kendini demokrasi ve sosyal adalet için bir araya gelen, "partisizlik bayrağını" izleyen bir gençlik grubu diye tanımlıyordu.(5) JPN'liler arasında gelecekte FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi) liderlerinden olacak emekçi sınıftan iki Managualı genç vardı. Julio Buitrago -1960'da yeni yetmeliğin başındaydı- ve Jose Benito Escobar. JPN 1960 Temmuz ayındaki Leon öğrenci katliamının 1. yıl dönümü faaliyetlerinde büyük bir rol oynadı, damgasını vurdu. Birkaç ay sonra da Nikaragua hükümetinin Kübalı diplomatları sıkıştırmasına, protestocu öğrencilerin katledilmesine karşı, Managua'daki Roosvelt Caddesi' nin adının Sandino Caddesi' ne çevrilmesini isteyen protestoları destekledi. JPN sadece başkentte değil, Matagalpa, Carazo ve hatta bir anlamda, Managua çevresindeki kırsal bölgede de protestolar düzenledi. Fonseca Matagalpa'dan, INN günlerinden siyasi müttefiki Marcos Altamirano'dan JPN faaliyetlerine katılmasını istedi. Altamirano kısa süre sonra örgütün genel sekreteri olacaktı.
Genç kadınlar gösterilere ve protesto eylemlerine katılsalar da JPN ve diğer radikal öğrenci gruplarının o dönemki önderlerinin tümü erkekti.

Fonseca sonradan JPN'nin inisiyatifliliğini, JPN'lilerin coşkusunu, gençliği diktatörlüğe karşı yönlendirebilmesini, daha da önemlisi, kendi deyimiyle, kendilerini " rastlantıyla" hareketin başında bulan herkesi övecekti. Başkan Luis Somoza artan radikal faaliyetlere cevap olarak 1960 Kasım ayında sıkıyönetim ilan edince JPN aniden gözden kaybolduğu içinse, onun deneyimsiz liderliğini mahkûm edecekti. Öte yandan ajan provakatörler sızabilir diye JPN'ye kıyasla zayıf eylemler örgütleyen, bütün militan sokak eylemlerini kınamayı normal gören ve hiçbir şey yapmama yaklaşımını savuna PSN'yi sert eleştirecekti.(6)

1960 başlarındaki öğrenci gruplarının kısa yaşamına katılan öğrencilerin çoğu sonradan FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi) üyesi olmadılar. Ancak bu gruplar militan sokak eylemleri, Küba devrimi ile dayanışmaları ve iki geleneksel burjuva parti ile komünist partiden bağımsız oluşlarıyla FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi)'nin önemli habercisiydiler.

Somoza rejiminin baskısı 1959'da başlayıp hızla artan militan muhalif eylemlere bir cevap değildi sadece. Leon'daki devlet üniversitesinde gelişen radikalliğe karşı, Somoza yönetimi 1960'ta Managua'da bir özel Cizvit üniversitesinin kurulmasını destekledi. Orta Amerika Üniversitesi(Universidad Centramericana, UCA) Somoza ailesinin toprakları üzerine inşa edildi. Üniversitenin ilk rektörü sunulan papaz, başkan Somoza'nın amcasıydı. CUUN Leon birimi 1960 Mayıs ayında Panama'da yapılan Orta Amerikalı Öğrenciler Konferansı' nda yeni üniversiteye karşı saldırgan bir açıklama yayımladı. Özel okul ücretine sadece "üst sınıftan gelen öğrencilerin" gücünün yeteceği ve dindar kimliğiyle nedeniyle "üniversite öğreniminin gerçek temeli olan doğa ve bilimsel araştırmanın engelleneceği" kehanetinde bulunmuşlardı. Öğrenci liderleri UCA'yı kuran Somoza'yı diktatörce hükümet kollarını kullanarak ulusal üniversiteyi yıkma tertibiyapmakla suçladılar. Başkan Luis Somoza babasından edindiği taktiği uyguladı.1940'ta sendikal harekette komünistlerin etkisini kırmak için Jeffrey Gould'un anlatımıyla, Anastasio Somoza Garcia'yı kutsamasıyla karılmış sendikalar ortaya çıkarılmıştı.(7) Ama Luis Somoza'nın alternatif üniversite kurup bunu radikallere ucuza pazarlaması onun için tam bir felaket oldu. Sadece birkaç yıl sonra orta sınıflardan bazı aileler UCA'daki radikallerden uzaklaştırmak için oğulları ve kızlarını artık Leon'a göndereceklerdi.

Küba'da devrim zaferinin direk sonucu o dönem muhalif çalışmaların artmasıydı. Bu da Fonseca ve çevresindekilere politik faaliyetlerini yaymak ve örgütlenmek için geniş bir alan sağlamıştı. Fırsat penceresi 1962'de kapanmaya başladı. Hemen hemen tüm muhalif güçler Muhafazakar Parti adayı Fernando Agüero'nun başkanlık kampanyasına dahil olmuşlardı. Öğrenciler yeni başkan Rene Schick döneminde birkaç yıl legal faaliyet imkânlarını dene-

diler. Devrimci politikaya ilgileri azalmıştı. Rene Schick Nikaragua'da 30 yıl sonra Somoza ailesinden olamayan ilk başkandı.

Fonseca 1959–1960 yılları boyunca öncelikle öğrenci hareketi ve örgütleri içinde çalıştı. Hemen hemen sadece öğrenci örgütlenmesi kurma çalışmalarına katıldı. Yine de çok yönlüydü. Mart 1960'ta Venezülla'da, bir "İç Direniş Cephesi (Frente İnternal de La Resistencian, FIR) kurma ve bununla Nikaragua isyanını yaratacak bir örgüt inşa etme olanağı üzerine konuştu. Ayrıca 1960'ta FIR'ın ve "Hak Savunma Ordusu'nun (Ejertico Defensor Del Pueblo, EDP) ilkelerini yazdı. Sonuncusu sonradan Sandino Ulusal Egemenliği Savunma Ordusu veya EDSN adını aldı. Her halükarda FIR veya EDP'nin Fonseca ve Mayorga'nın hayalleri dışında var oldukları asla ispatlanmadı.(8)

1961 başlarında Yeni Nikaragua Hareketi(Manimiento Nueva Nikaragua, MNN)' nin yola çıkışıyla FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi)'nin şekillenişine doğru büyük bir adım atılmış oldu. Yeni Nikaragua Hareketi(MNN) üyeleri eski ve yeni öğrenci liderlerinden bilinen isimlerdi; Fonseca, Mayorga, Borge, Gordillo, Navarro ve Francisco Buitraga gibi… İşçi sınıfı gençliğinden Jose Benito Escobar, küçük iş adamlarından Julio Jeres Suarez, köylü eylemcilerden German Pomarez gibileri de vardı. Çok önemli bir nokta, Yeni Nikaragua Hareketi(MNN) kurucularının Sandino'nun Amerikan Deniz Piyadelerine karşı savaşına katılanlardan hayatta kalan az sayıdaki kişiyle de temasa geçmeleriydi. Santos Lopez, Sandino'nun yanında savaşmış ve çok genç olanların katıldığı "Melekler Korosu"na katılmıştı.1961'de hemen hemen 50 yaşındaydı. Gelişiyle genç Yeni Nikaragua Hareketi(MNN)'ne değerli bir askeri deneyim ve Sondino direnişinin moral gücünü getirmekle kalmadı, ayrıca farklı kuşakları da birleştirmiş oldu.(9). Gerçi Yeni Nikaragua Hareketi(MNN) başta Honduras tabanlıydı ama Nikaragua içinde de Managua, Esteli ve Leon'da üç küçük hücre kurmuştu. Nisan 1961'deki Domuzlar Körfezi çıkarmasından bir ay önce Küba karşıtı kampanyasını tırmandıran Washington'a karşı yaptığı protestoyla da ilk kez görünmüş oldu.

Yeni Nikaragua Hareketi(MNN) çok geçmeden–1961 sonları 1962 başlarında- kendine Ulusal Kurtuluş Cephesi(Frente de Libera-

cion Nacional, FLN) diyen daha büyük bir örgüte katılarak benzerleri gibi yok oldu. FLN ismini Cezayir'de Fransız sömürgeciliğine karşı savaşan örgütten almıştı. O dönemler Nikaragualı gençler Küba devriminden sonra en çok Cezayir'e önem veriyorlardı. Carlos Fonseca Sandinist kelimesinin eklenmesini, grubun adının FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi) olmasını önerdi, ancak yoldaşlarını buna ikna etmesi bir yıldan fazla zaman aldı. FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi) imzalı ilk bildiriler 1963 Eylül-Ekim' inde yayınlandı. FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi) adı ilk olarak 1963 Kasım' ında Meksika'da yayınlanan Siempre dergisinin Fonseca'yla yaptığı röportajda basında çıkmış oldu.(10)

Fonseca'nın çevresindeki devrimciler örgütlerine, 1962 yılında, Sandinist demekte neden tereddüt ettiler? Sandino adı öğrenci hareketinde henüz yankı buluyordu, 1960'ta Roosevelt Caddesi'nin adının Sandino Caddesi yapılmasını talep eden gösterilerde olduğu gibi… Fonseca 1960 başlarındaki yazılarında Sandino'yu kendi örneği olarak belirlemeye başlamıştı artık. Kendi kuşağına *"Sandino'nun Çocukları*" diyordu. Sonradan Kurtuluş *Ordusu'na "Sandino Ulusal Egemenlik Savunma Ordusu"* adını önerdi. 1960'ta yazdığı *"Nikaragua, Acı Ülke"* başlıklı makalesinde Sandino'nun kahramanlığını övdü ve onun iyi bilinen söylemlerinden aktarımlar yaptı. (11)

Fonseca'nın grubun adına *"Sandino"*nun eklenmesi önerisine en sert muhalefet Leonlu avukat Noel Guerrero Santiago'dan geldi. Guerrero gerçi Fonseca'nın çevresindeki öğrencilerin çoğundan daha eskiydi, FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi)'ye önderlik eden çekirdeğin bir parçasıydı. Hayatının çoğunu Meksika'da geçirmişti. Orada Komünist Parti üyesiydi. PSN'ye 1950'lerin sonunda Nikaragua'ya döndüğünde katılmıştı. El Chaparral'daki kötü sonuçtan sonra Carlos Fonseca'yla birlikte PSN'den ayrılmıştı. Ancak sanki PSN'nin muhafazakâr politikalarını terk etmemişti. Tomas Borge onun Sandino hakkında ilk dönem görüşlerini anlatıyor:

> *Leonlu adam bilgili biriydi. Marksizmi biliyordu. O günlerde çok azimliydi, bize kardeşçe yaklaşıyordu; bizimle*

tarışıyordu da.
Bir keresinde Carlos " Sandino yolumuzu aydınlatıyor" dedi, "onu yılda bir yıldönümlerinde anıp başka zaman unutan hatalıdır diye düşünüyorum. Onun düşüncelerini araştırmalıyız diye düşünüyorum…" Noel Guerrero şöyle cevapladı, "Yol mu? O sadece edebiyat! Unutma ki o gerilla hakkındaki şüpheli övgü burjuva ideolojisinin bir çeşididir. Sandino yabancı işgale karşı savaştı, emperyalizme karşı değil. O bir Zapata değildi. Toprak sorunuyla ilgilenmedi." (12)

O zamanlar Guerrero Fonseca'dan daha bilgili sayılıyordu. Cezayir Devrimi'nin Sandino'dan daha çok radikal olduğu tespitine diğerlerini ikna edebilmişti. Örgütün sonunda Sandinist diye tanımlaması kararının 1961–62 yıllarında üç sonucu oldu: Sandino'nun yaşantısı ve düşünceleri hakkındaki çalışmaların derlenmesi; gerçekten Nikaragua karakterli bir devrimin yapılabileceği düşüncesinin gelişmesi; Carlos Fonseca'nın hareketin tartışmasız önderi olarak ortaya çıkması.

Fonseca, sonraları FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi)'nin şekillenişinde teorinin değil eylemin belirleyiciliğine dikkat çekmiştir:

FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi) bir kongre veya kurultayla doğmadı, bir kuruluş ilanı bildirisiyle hiç değil. Bir program bile sunmamıştı. Cephe açısından öncelik eylemindir. Programı, stratejisi ve taktikleri öncelikle kendi deneyimini değerlendirmeye ve yeniden değerlendirmeye dayanır. Çünkü her zaman özeleştiriye önem vermiştir. FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi) gerçekten de Nikaragua halkı tarihinin ürünüdür.

Fonseca eylemin önemini vurgularken düzensiz tekil eylemlerden bahsetmiyordu. *"Görevimiz eyleme geçmek diye düşünüyorum"* diye yazıyordu 1964'te, *"ama örgütsüz eylem olmaz."*(13)

Fonseca'nın o yıllardaki yaşantısı bu eylemci düşünce-

sine örnektir. Sürekli hareket halindeydi. Havana, Kosta Rika ve Honduras'taki genç gruplarla çalışmakta, fırsat buldukça Nikaragua için kayıp savaşçı adaylarıyla bir araya gelmekteydi. Fonseca'dan birkaç yaş büyük ve FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi)'nin kurucu grubundan Heriberto Rodriguez Marin, 1996'da verdiği röportajda bu döneme öncelik verdi. Heriberto, hemen Honduras sınırındaki Ocotal çevresinden küçük toprak sahibi Liberal Partili bir ailedendir. Kendini "Sandinist doğumlu" diye tanımlıyor. Ailesinden bazıları Sandino'nun emrinde savaşmışlar. Rodriguez Sandino ordusunun Ocotal çevresindeki gizli örgüt deneyimlerini öğrenerek büyümüş.

1960 başlarında aralarında, çoğu zaman, Carlos Fonseca'nın da olduğu birkaç Nikaragualı devrimciyle birlikte Honduras Tegucigalpa'da küçük bir evde yaşadı. Rodriguez o faaliyetlerini şöyle anlatıyor: *"Carlos tüm eski Sandinistleri bulmaya çalıştı, Sandino'yu bilen kim varsa… Ben onlara Fonseca'yı tanıtıyordum, onlar da bizi başkalarına tanıtıyorlardı. O dönemler ben askeri konularda bir kısmından daha deneyimliydim. Çünkü köylüyüm ve sınır bölgesindenim. Tegucigalpa'dan Esteli'ye bir gizli hat açma sorumluluğunu almıştım. İrtibatı kurdum ve orada propaganda materyalleri dağıttım."* Grubun başka bir üyesinden Fonseca'ya gönderilen 1961 tarihli bir mesajda politik mesaj kurmanın Somoza karşıtı propaganda yapmanın tehlikeli olduğu sınır bölgesinde sürekli muhafız devriyelerinin bulunduğu anlatılıyor.(14)

Fonseca Tegucigalpa'da iken *"sürekli nasıl* örgütleneceğine dair şeyler anlatırdı" diyor Rodriguez, *"bize sürekli, büyük halk ayaklanması günlerine hazırlanmak için çalışmanın ne kadar önemli olduğunu söylerdi."* Rodriguez güvenlik söz konusu olduğunda Fonseca'nın ayrıntılara dikkatinden özellikle etkilenmiş. *"Carlos'un bana şöyle dediğini hatırlıyorum: Her zaman bir planın olsun, küçük şeylerde dahi çıkıp kesin kola almaya gidiyorum deme.* Önceden belirle eğer kola yoksa pepsi. Eğer pepsi yoksa fanta. *Gafil avlanma, her zaman önceden düşünmeyi öğren, hazırlıklı ol."*

Rodriguez Fonseca'nın 1962'de bir ara kendisini Ocotal'den

Tegucigalpa 'ya geri çağırdığını ve sonuçta örgütün kurulduğunu söylüyor. Diğerleri de Küba ve başka yerlerden gelmişlerdi. Rodriguez, Borge, Guerrero, Ivan Sanchez, Bayardo Altamirano ve Fauistino Ruiz'in olduklarını hatırlıyor. Rodriguez'in hatırladığına göre bu noktada grup kendine MNN demekten vazgeçip FLN adını aldı. Bu anlatım Fonseca'nın 1964 Temmuz' undaki Managua bildirgesine tamamıyla uygun. FLN ve FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi)'ye katılma kararının ayrıntıları sorulduğunda Fonseca şöyle anlatmaya başlamıştı; *"1962 yılının ilk yarısı civarında Noel Guerrero Santiago, Tomas Borge, Martinez ve Pedro Pablo Rios Honduras'a vardılar"* (Küba'dan gelip Tegucigalpa'dakilere katıldılar, bunu sonraki sorulara cevaplarında söylüyor) *"ve beraber Nikaragua'nın siyasi durumunu tartışmaya başladık."*(15)

FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi)'nin şekilleniş süreci birkaç yıl sürdü. Birkaç toplantı ve en az dört ülkede görüşmeler yapılması gerekti. Örgütsel şekle ve politik programa bakılırsa FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi) başlangıç sürecindeki deneyimler, yanlış başlangıçlar ve değişik güç bloklaşmalarından süzülüp gelmişlerdi. Grup düşünsel netleşmemişliğiyle ve katılımların izin verdiği ölçüde sürekli yeni kadro arayışındaydı. Trinchera(Siper) adlı illegal bir dergiyi birkaç sayı çıkardılar.1963 Ocak sayısındaki başmakale örgütün hala FLN adını kullandığını ve politikalarının heterojenliğini gösteriyor.(16)

FLN/FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi)'nin o dönemki son başarısı öğrenci hareketi çalışmalarını koordine edecek yeni bir örgütü, Devrimci Öğrenci Federasyonu(Federecion de Estudiantes Revolucionario, FER)' nu kurmaktı. FER her ne kadar sık sık rejimin zulmüne uğrayan legal bir kurum olsa da 1979'a kadar varoldu ve her zaman FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi)'nin önemli bir üye kaynağı ve etkili kurumu oldu.1963'te FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi)'li Casimiro Sotelo, Julio Buitrago ve David Tejada Managua UCA'da öğrenci yönetiminin başına seçilince ilk zaferini kazandı. Öğrenci meclisi birinci kongresinde on dört maddelik bir manifesto yayınladı ve "gerçek bir devrimci düzeni savunan bir devrimci hareket örgütleme" çağrısı yaptı. UCA'lı öğrenciler şöyle yemin ediyordu.

Sömürülen sınıfları oligarşi ve kapitalizmden kurtarmak için savaşmak, zenginliğin adil dağıtımını, okuma yazma bilmemenin yok edilmesini ve yeni bir eğitim sisteminin kurulmasını savunmak;...Tam bir toprak reformu, şehir reformu ve yabancı işyerlerini millileştirmek için *ayağa kalkmak; Nikaragua halkının çektiği acılardan büyük oranda sorumlu olan geleneksel siyasi partileri yok etmek için mücadele etmek.*(17)

Kendi tarih görüşüne göre FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi) Nikaragua halk geleneğinin bir parçası olarak ortaya çıktı. Nikaragua devrimi hakkındaki hemen hemen tüm kitaplar örgütün Tegucigalpa'da 1961 Haziran veya Temmuz' da Silvio Mayorga, Carlos Fonseca ve Tomas Borge'un katıldıkları toplantıda kurulduğunu gösteriyor.(18) Bu toplantı 1979 öncesi yapıyı belirledi. FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi)'nin ilk dönemi hakkında 1979'dan önce yazanlar Fonseca'nın yazılarına ve Tomas Borge'un 1976'daki uzun belgesine dayanıyorlar ve herhangi bir kuruluş toplantısından bahsetmiyorlar. Ancak 1979 devriminden sonradır ki Tomas Borge'un anlatımı sonucu, kendisi üçlü kurucu toplantının yaşayan tek üyesi diye belirtilmeye başlandı. Borge toplantı için belirli tarihler de verdi.1979'daki konuşmasının ortalarında ansızın FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi)'nin 19 Temmuz 1961'de kurulduğunu söyledi. FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi) kurulduktan tam 18 yıl sonra Somoza'yıyıktı.(19)

FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi)'nin ilk yıllarında hayatta kalan az sayıdaki kişilerden biri Rodolfo Romero 1994'te yaptığı bir röportajda üçlü kuruluş toplantısının bir efsane olduğunu söyledi. Romelo Borge' la aynı yaştaydı. El Chaparral'daki kötü sonuçtan sonra PSN'den ayrılmıştı. JPN, MNN, FLN ve ilk dönem FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi)'de öne çıkan bir eylemciydi. *"Frente'nin bir kurucu toplantısı kesinlikle yoktur"* diyor Romero üzerinde önemle durarak, *"Bu konuda tüm okudukların yanlıştır."*

"Komutan'dan[Borge] etkilenmeme rağmen" diye sürdürüyor Romero *"Frente Sandinista'nın[Sandinist Cephe-* çn] herhan-

gi bir kurucu meclisi, herhangi bir kongresi ya da anlaşması veya resmi toplantısının kesin olmadığını söylemeliyim. Kesin olarak yok. Kesinlikle FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi) kızgın savaşın içinde şekillenmiştir."(20)

FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi) pratik içinde doğdu ve 1969'a dek program niteliğinde bir belge yayınlamadı. İlk yıllardaki görüşme ve tartışmalar, bununla birlikte, temel politik ortaklaşmayı kesin şekillendirmişti: Küba örneği, Muhafazakâr, Liberal, Komünist geleneksel partilerden bağımsızlık, illegal örgüt gerekliliği, silahlı mücadele kararı ve başta biraz ayrılık yaşansa da kendini Augusto Cesar Sandino'nun mücadelesiyle tanımlama…

Küba devrimi embriyon halindeki FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi)'ye sadece askeri değil-kesinlikle çok önemli-siyasi dersler de verdi. Fonseca Küba devriminin Batista'yı devirmesini izleyen yıllarda Nikaragua gençliğinin radikalliğini arttırmaya, pekiştirmeye ağırlık verdi. Küba önderliğinin *"1961'de kimliğini proletarya ideolojisi diye tanımlaması Nikaragualı derimciler için çok önemliydi"* diyordu. *"Çünkü bize gerici güçlerin saldırılarına ve sömürücü sınıflarla temsil edilen emperyalizme karşı başarılı bir devrimi savunacak çok iyi yol gösterici bir düşünce vermişti."* Şöyle devam ediyordu, Küba'da 1960 sonları 1961 başlarında yaşanan olaylar "[Nikaragua] Sosyalist Partisi' nin silahlı mücadeleye kesin sırt çevirdiğini ve en ufak bir ilgi duymayı reddettiğini netleştirdi.(21)

FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi) siyasi çizgisinin şekillenmesi Sierra Maestra'daki askeri kampanyaya veya sakallı gerillaların 1959 Ocak ayında Havana'ya girişlerine rastlamaz, daha çok Küba'da 1960–61 yıllarında emekçi sınıfın muazzam şekilde seferber edilmesine, ekonomide artan millileştirmelere, toplumda sınıf temelinde keskin saflaşmaya ve Castro'nun 1961 yılında devrimin sosyalist karakterini ilan edişine rastlar. 1962 Ekim ayında, Küba Füze krizi sırasında Fonseca Havana'daydı. Küba hükümetine destekleyen kitle seferberliğine katılmış ve Sovyetler kendilerine danışmadan füzeleri çekme kararı alınca Kübalılar' ın öfkesini anlamıştı. Kriz sonrasında tüm dünya liderleri arasında bir tek, Cezayir Cumhurbaşkanı Bin Bella'nın Castro'nun tarafından durduğunu görmüştü.1960' lar sonunda, FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş

Cephesi) Küba yönetimini izlemeyi kararlaştırarak sadece ABD destekli Somoza diktatörlüğünü yıkmayı değil Nikaragua'nın sosyalist dönüşümünü de savunmaya başladı. Fonseca 1970'te Kübalı bir gazeteciye şöyle diyordu: *"Küba devrimi zaferinin etkisiyle, Vietnam yükselişinin etkisiyle, kahraman Komutan Ernesto Che Guevara'nın etkisiyle… FrenteSandinista(Sandinist Cephe) temel devrimci hedefini Nikaragua'da sadece emperyalizmin değil tüm sömürücü sınıfların tahakkümünü yok etmek [olarak belirledi]"* (22)

FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi) şehir illegal örgütünün başında bulunan Julio Buitrago, 1968'de, Sosyalist Küba'yı kendi gözleriyle gördükten sonra Nikaragualı işçi ve köylüler haklarını kazanana kadar savaşacağını açıkladı. Kendisini tehlikeden uzak Kosta Rika'ya yerleştirerek yardım etmeyi öneren babasına şöyle yazdı:

> *Ben ülkemden kendime yeni bir hayat kurmak için değil, ülkemde sömürülen kesimlerin sesini her gün açlık ve yoksullukla boğan tiranlığa karşı kavgaya kendimi hazırlamak için ayrıldım. Benim hayatım deniz aşırıdır. Nerede insan sevgisi olan insanlar varsa, nerede bir pueblo[halk] yönetimi varsa, nerede karnı tok ve üşümeyen çocuklar varsa, nerede toprak üzerinde çalışanınsa, nerede evini terk etmen için iki saat zaman tanıyan katil çeteler yoksa, nerede hapishaneler okullara çevrilmiş ve işçi ve köylülerin emeğine kollarını açmış yeni bir dünya varsa bu deneyimlerden güç alıyorum.* (23)

Honduras'ta Fonseca'nın çevresinde toplanan grubun hedefi Küba devriminin bir kopyasını yapmaktı. Ancak zaferi yorumlayışları Küba'dan farklıydı. Çok kere, belki Fonseca da dâhil, askeri organın önemini büyütüyor siyasi örgütlenme, direniş ve kitle faaliyetinin önemini küçümsüyorlardı. Bu, Che Guevara ile Fidel Castro'nun 26 Temmuz hareketinin şehir organlarına Liana zirvesinden, Sierra'daki İsyan Ordusu merkezinden komuta etmekte ısrar etmelerini yanlış yorumlamalarına dayanıyordu.1962'de Nikaragua için planladıkları kendilerine ait ayaklanma modeli; köylülüğü-

ne dayanmayı ve dağda üstlenmeyi temel alan kır gerilla savaşı, tüm ulusun katılacağını isyana hızla öncülük etmek ve diktatörlük ordusunu askeri bozguna uğratmak… Bu yaklaşım Regis Debray'ın Küba deneyimin tahlil ettiği fokoculuk ve foko teorisinin etkisi sonucuydu.(24)

10 yıldan fazla bir zaman sonra Fonseca,1963'te kabul edilen askeri stratejiyi *"gençliğe özgü coşkulu ama toy"* ve Küba deneyimi derslerini yanlış anlamış diye niteleyecekti.

> *Görülüyor ki o dönem biz Küba deneyiminden halkı isyana çağırarak silahlı mücadeleyi başlatmayı her şey diye anlamıştık. O süreçte bizi Rios Coco y Boca'ya götüren, bize böyle bir faaliyeti yaptıran sebep buydu. Rus ve Çin halklarının devrim deneylerine biraz daha özenli yaklaşmak bizi sadece silahlı devrimci mücadeleye yoğunlaşmaktan bir parça sakındırdı.* (25)

Ancak toplumun alt sınıfları içinde yapılan siyasi faaliyette karşılığını bulmayan askeri eylemliliğe aşırı önem vermek FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi)'de bir sorun olmaya devam etti.1970'lerde FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi)'nin bir bölümünün stratejisine hâkim oldu ve 1979 devrimi sonrasında politik ayrılıklara sebep oldu. Askeri başarı açısından Küba devriminin eşsizliği ispatlanmıştı. Sierra Maestra'da geçen sadece birkaç ayda isyan ordusu kalıcı kamp ve iletişim ağı kurmuş, düşmana başarılı saldırılar düzenlemişti. Bölgedeki köylüleri safına katmış, eğitmiş ve kontrol ettiği bölgede basit üretim ve paylaşım sistemi örgütlemişti. Aralıklarla gerilla eylemleri yaptıkları on yedi yıl boyunca Sandinistler' in hiç radyo vericileri olmadı. Bazen tek bir düşman askeri saf dışı etmeden yıllar geçti. Bu sürecin büyük kısmında gerilla "ordusu" şehirden öğrenci katılımlarıyla büyümekten çok ölümler ve firarlarla küçüldü. FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi) 1979'a kadar, gerilla eylem bölgesinden uzakta Nikaragua'nın batısında bazı kasaba ve şehirlerde kurtarılmış bölgeler kurana kadar hiçbir bölgede denetim kuramadı.

Buna rağmen FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi)

kurucuları 1963 yılında Küba deneyini kopyalamayı umuyorlardı. O kadar mekaniktiler ki kendi devrimci savaşlarının, Sierra Maestra'da gerilla savaşının patlak vermesi ile İsyan Ordusu'nun Havana'da zafer yürüyüşü arasında geçen süre kadar, yani 25 ay süreceğini yazıyorlardı.1961-1962'de askeri eğitim almak ve ve Küba deneyini Nikaragua alanına uyarlamak için eskiden Sandino ordusunda deneyim kazanmış kişileri arayıp buldular. Hazırlandılar.

Yeni FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi)'nin askeri eylemlerinin başında bulunan Santos Lopez, Fonseca gibi El Chaparral'a veya 1959-1960'taki diğer başarısız ayaklanmalara katılan az sayıdaki bir parça deneyimlilerden başka 1963'te toplanan gerillaların savaş deneyimleri yoktu. Bununla birlikte birkaçı FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi) formasyonundan da önce Küba'da askeri eğitim almışlardı. Rodolfo Romero 1960 sonuna doğru Nikaragualı gençlere Küba'da askeri eğitim sağlamak için eski arkadaşı Che Guevara'ya gitmişti. Yirmi ya da otuz Nikaragualı 1961 Ocak veya Şubat'ında ağır silah kursunu tamamladılar. O zaman Fidel Castro onlardan (Fonseca, Mayorga, Borge ve Romero'nun olduğu) küçük bir gruba Escambray dağlarında karşı-devrimcilere karşı savaşan Küba kuvvetleriyle birkaç hafta geçirme izni de vermişti. Bu askeri deneyim –galiba Borge ve Mayorga'nın ilkti- Domuzlar Körfezi saldırısından hemen önceki aylara rastlamıştı. Mayorga Nisan 1961'deki Domuzlar Körfezi saldırısında Havana savunmasına katılan Nikaragualılar' dan sorumluydu.(26)

Gerillalar askeri açıdan hazır oldukları izlenimi uyandırıyorlardı, ancak Nikaragua'yı Sierra Maestro ile özdeşleştiriyorlardı. Bu maksatla Fonseca ve Santos Lopez 1962'de Nikaragua'da kuzey dağları boyunca dolaştılar ve Coco ile Bocay nehirlerinin kavuştukları yere yakın Matagalpa'nın kuzeydoğusunda uzak bir alanda karar kıldılar. *"Yereldeki Sumo Kızılderililer'inin sefalet içindeki yaşantılarını gördüğümüzde"* dedi Fonseca, -kısa bir süre sonra- *"kendi kurtuluşlarına yardım edecek bir mücadeleyi destekleyebileceklerini düşünmüştük"*. 1970'ten geriye bakıp bir yargıya varınca, *Fonseca "şüphesiz çapraşık bir tahmindi"* diye kabul ediyordu. Bu alanın çeşitli dezavantajları vardı: *"Tecrit olmuştuk-ülkenin*

kuzeyinde çok izole bir bölgeydi- nüfus çok dağınık ve geriydi, ekonomi ilkeldi."(27)

Rios Coco y Bocay veya Raiti-Bocay diye bilinen gerilla kampanyası Honduras üzeri saldırı yapmak biçiminde değildi. Fonseca El Chaparral'dan ders almıştı. Bununla birlikte tüm lojistik hazırlıklar Honduras alanında yapıldı. Askeri eğitim, teczizat satın alma, kadroların seçimi, savaş planlarının yapılması… 1962'ye doğru birkaç düzine adam bir miktar savaş aracıyla planlanan faaliyet bölgesine girdiler. Felaket derecedeki koordinasyon eksikliği sonuçta harekâtı batıran, silah ve destek çağrısını anlamsız kılan bir nokta oldu. Daha da önemlisi bu gerilla "ordusu" üç kol biçiminde düzenlenmiş ve 63 kişiden ibaretti. Bu savaşçılardan sadece yarısı ateşli silah taşıyordu, bunlarında çoğu av silahıydı. (28)

FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi) kurucuları gerilla mücadelesini başlatacak hazırlıkları örgütlemeyi tam özümsememişlerdi. Fonseca Temmuz 1964'te Managua hâkimine verdiği ifadede şöyle diyordu:

> *Ben şahsen denememizin ters yüz olup, başarısı imkânsız bir serüvene dönüşeceğinden çok endişeliydim. Çünkü dikkatsizlik sadece iç cephede yoktu, aynı zamanda [Honduras'taki]faaliyetlerdemizde de ciddiyet eksikliği ve disiplinsizlik vardı… [1962] Haziran faaliyetini tasarladığımız andan itibaren karşılaştığımız sorunların üzerine gittik. Tartışmaları – bazen sabırlı bazen sabırsızca- sonuca vardırdım. Bazı yoldaşlar gelecek sonuçla ilgili çok pembe bir tablo çiziyorlardı, ülkede bir isyanın ortaya çıkışına önderlik edeceğiz şeklinde görenler bile vardı. Bu iyimserliğe katılmıyordum. Yoldaşların bedel ödemeye hazır, fedakâr ve yüksek moralli olmalarının ülke içinde çalışma yapabilmelerinde belirleyici olabilmelerine inanıyordum. Ama başarmak için bazı zamanlar yüksek moralden çok, disiplinin daha zorunlu olduğuna ikna oldum, hatta bir miktar deneyim de zorunludur, ülke içindeki yoldaşlar bunlara sahip değillerdi.* (29)

Hareketin yeniliğine güvenip fazla iyimser görüşleri sahiplenenlerin düşüncelerine karşı durdukça Fonseca kendini bu yeni örtgütün mali sorumlusu, etkili sesi Noel Guerrero Santiago ile karşıt tartışma içinde buldu. Bu özel karşıtlığın ayrıntıları karanlıktadır. Bugüne kadar sadece örgütsel ihlaller konusundaki karşılıklı ithamlar su yüzüne çıktı. Guerrero o zamandan beri FSNL ile resmi ilişkisini bitirmişti. Görünüşe göre Guerrero Nikaragua'da sosyalist devrim umuduyla ilgili FSN'nin karamsarlığını taşıyordu ve ayaklanma stratejisi konusunda farklı düşünüyordu.1963 ortasında FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi)'den ayrıldı. Ardından sürekli kalacağı Meksika'ya taşındı. Guerrero ile zıtlaşmanın ortaya çıkardığı iç kriz Fonseca'yı planladığı gibi Rio Coco y Bocay gerilla faaliyetine katılmaktan alıkoydu.(30) İlk gerilla faaliyeti için belirlenen alanda öncü çalışma az yapılmış veya hiç yapılmamıştı. MNN ve ondan sonraki FLN/FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi) başlarda enerjilerini tamamen ülke içinde askeri eylem hazırlıklarını geliştirmeye ayırmışlardı. 1962 sonları ve 1963 başlarında FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi) Nikaragua içlerinde neredeyse hiç bilinmiyordu. Elbette ki faaliyet üssünün bulunduğu Atlantik kıyısındaki yağmur ormanlarında da bilinmiyordu. Faaliyete katılanlardan Borge sonradan şöyle dedi; *"Gerillanın faaliyet bölgesi nüfusu politik olarak ilkeldi… Çoğu İspanyolca konuşmayı bilmiyordu ve bizim kim olduğumuzu bile iyi anladıklarını sanmıyorum. Biz Ulusal Muhafız mıydık, ya da neydik emin olamadılar biz onlara gerçekten yabancı insanlardık"*(31) Gerillalar arasında Sumo veya Miskito dillerinden birini konuşan grupla dolaşan 12 yaşındaki bir Sumo köylüsünden başka kimse yoktu.

1979'daki röportajda Borge durumu şöyle tanımlıyordu, *"gerçekte gerillaların başarılı olabilmeleri mümkün değildi,* çünkü düşünebileceğinden de çok geri bir gerilla faaliyetiydi. *Bölgeyi bilmiyorduk, destek hattımız yoktu, başarılı bir gerilla faaliyetini görebilecek şeyler yoktu".* Savaşçılardan Pablo Rios sonradan Honduras sınırından Raiti kasabasına süren yürüyüş için şöyle diyecekti; *"kalacağımız dost tek bir ev yoktu, sosyal tabanımız yoktu ve açıkta uyuyorduk."* (32)

Sık sık kayboldular, hemen hemen her zaman çok açtılar, soğuktu… Gerillalar 1963 Mayıs' ından Ağustos' a kadar dağlarda dolanıp durdular, Ulusal Muhafız' la karşılaşmamaları tesadüftü. Nasıl olduysa her hafta birinin dönüşümlü komutanlık yapması düşüncesini ortaya attılar. Che Guevara'dan öğrendikleri bir şey değildi bu kesinlikle, muhtemelen kampus faaliyetleri yıllarından kalma bir anlayıştı. Ölüm-kalım ciddiyetindeki gerilla savaşında komuta paylaşımı felakete götürdü. Küçük gruplar halindeki gerilla gevşek örgütlendiğinden sık sık kendi içinde bölünmeyaşadı. Gruplardan biri Ağustos' ta Ulusal Muhafız pususunda imha oldu ve faaliyet tamamen bitti. Aç, hasta ve dağınık bir şekilde Honduras sınırının diğer tarafına sağ geçmeleri bir aydan fazla sürecekti. Fransisco Buitrago, Jorge Novarro, Ivan Sanchez, Modesto Duarte ve Faustino Ruiz, hepsi de onlu yaşların sonlarında, yirmilerin başlarındaydayken öldüler. Olayın tanığı köylülerin anlatımına göre sağ alındılar ve yakalayanlarca katledildiler. İyi tanınan genç isyancıların katledildiği haberi ulaştığında protesto eden sadece FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi) sempatizanı öğrenciler oldu. Bu, hareketin tecrit edildiğinin net göstergesiydi. *"Nikaragu'daki diğer güçlerin"* diyordu sonradan Fonseca *"ne üniversite liderlerinin ne kilisenin ne de aydınların katliama karşı protesto yapmadıkları gerçeğini not etmeliyiz".* (33)

Rios Coco y Bocay faaliyeti döneminde yeni FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi)'nin üyeleri Nikaragua köylüsünün politik ruh halini çok az tanıyorlardı. Fonseca on yıl sonra diyecekti ki, *"Tek bir ilişkimiz dahi olmaması büyük bir engeldi, dağlık bölgedeki köylüler arasında, çok izole olsak da doğru bir kır gerilla savaşı vermek için büyük çaba sarf ettik. Sabırla Muhalif Muhafazakâr toprak ağaları arasında çalıştık, tüm boş zamanı buna harcadık".* (34) FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi)'nin bazı gençlik liderleri, Fonsca dâhil, taşra, köy ve kasabalarda büyümüşlerdi. Kır şartlarına yaşamaya alışıktılar ve Faustino Ruiz, German Pomares gibi küçük bir kısmı da kır kökenliydiler. Ancak örgüt 1963 yenilgisine kadar küçük köylüler ve tarım işçileri arasında gerçek bir siyasi çalışma

başlatmamıştı. Bunu o zaman başlatan, Rios Coco Bocay gerillalarından ve faaliyet dağıldığında kuzey dağlarında kalan (Pablo Beda kod adıyla bilinen) Rigoberto Cruzol' du.

Fonseca, gerilla yenildikten sonra *"örgütten geriye ne kaldıysa toparlayacak"* durumdaki tek kişi olduğunu anladı. Ama krizin gereğini yapmak için Nikaragua'ya hemen dönmek yerine Honduras'ta aylarca kalıp Nikaragua ve dünya tarihi üzerine çalışmaya karar verdi: *"Uzun bir dönem"* diyordu birkaç ay sonra, *"Nikaragua'da devrimci hareketin tarihsel deneyimi – yanı sıra diğer ülkelerin devrici mücadele derslerini-çok ayrıntılı çalışmayı tercih ettim*". Nikaragua'dan gelen raporlar FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi)'nin yaşayamacağı konusunda onu endişelendiriyordu. Ama 1964 Mayıs sonuna kadar durumu kendi gözüyle görmeye gitmedi. Bu noktada şöyle diyordu; *"Askeri eylemlere hazırlıkla ilgili* örgüt içi eksikler konusundaki tüm kaygılarım fena halde doğru çıkmıştı". (35) Ülkeye dönüşünden sadece bir ay sonra Fonseca bir başka FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi)'li ile, Meksika doğumlu Victor Tirado Lopez ile birlikte Managua'da yakalandı.

Carlos Fonseca Managua işçi sınıfı gecekondusu San Luis'de 29 Haziran 1964 günü yakalanacağını anlayınca yapabildiği kadar yüksek sesle bağırdı*: "Ben Carlos Fonseca Amador'um, ben Carlos Fonseca Amador'um".* Gözaltına alınanları götüren jip polis merkezine varana kadar gecekondu sakinleri yerel radyoları ve muhalif gazete La Prensa'yı aramışlardı bile. 1960-70'ler dönemi boyunca FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi)'nin sayılı merkezi liderini sağ yakalıyorlardı; görgü tanıklarına ve Ulusal Muhafız raporlarına göre sadece gözaltına direnenler veya kaçmaya yeltenenler öldürülüyordu. Tomas Borge 1976 Ağustos' undaki duruşmada nezaretten kaçmayı denemek veya kurtulmak niyetinde olmadığını, güvenlik güçlerinin başına gelecek herhangi bir şeyden sorumlu olduğunu söyledi. Bu ifadesinin verilen hükme etkisi olmuştu. Ertesi gün ifade de La Prensa'da yayınlandı. Belki de Tomas Borge'un uzun hapisliği sonrasında sağ kalmasında bu yayının da bir etkisi oldu.(36)

1964 Haziran'ında Fonseca Nikaragua'da 8. ve son kez gözaltına alındı.1960 sonları ve 1970'lerde hiç yakalanmadı. Talihliydi, ele geçip öldürülene kadar fevkalade şanslıydı. 1964'te Nikara-

gau'nın siyasi havası hapistekilere kötü davranmaya uygun değildi. Özellikle de Carlos Fonseca gibi fazla tanınanlara… Nikaragua'nın yeni başkanı Rene Schick 1963 seçimlerini kazanmıştı. Anastasio Somoza hala ulusal Muhafız'ın başındaydı. Nikaragualılar bu durumla ilgili "Büyük Başkan" (Tachito), "küçük başkan" esprisi yapıyorlardı. Schick geçmişte yapılan aşırılıklara karşı çıkmak istiyordu. Fonseca ile Tirado'yu yakalayan memur işkenceleriyle ünlü Ulusal Muhafızlar' dan biriydi. Hapishane yolunda ikisini defalarca darp etti. Bununla birlikte, Fonseca hapisteyken esas katlanmak zorunda kaldığı şey işkence değildi. 9 Temmuz'da açık mahkemeye çıkarılacak ve 6 ayı tamamladığında tahliye edilecekti. Avukatı şöyle diyor; *"Ulusal Muhafızın onu [hapiste] öldürmesini engellemek için kendisini sürekli ziyaret ettim. Kendisiyle de yalnız bırakılmıyordum".* (37) Ancak Fonseca'nın 1964'te, o dönem hapiste öldürülme tehlikesi gerçekten küçük bir olasılıktı.

29 Haziran'da hükümet, birkaç gün boyunca, Carlos Fonseca'nın yakalandığını reddetti. Öğrenci hareketi durup beklemedi, her halükarda, kampanya başlattı. Yürüyüşler, direnişler, bina işgalleri, basın toplantıları düzenledi. O dönem protestolar FSLN(-Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi)'ci öğrencilerle sınırlı kalmadı. Muhafazakâr Gençlik üyeleriyle PLI Gençlik Grubu gazetelere mektuplar gönderdiler. Üniversite rektörü Leon'da bir protesto yürüyüşüne önderlik etti. 30 Haziran gecesi, 26 öğrencilik bir grup Leon'da Managua'ya adım adım bir yürüyüş başlattılar(mesafe 60 mil civarıdır). Geride kalanlar desteğe gelen öğrencilerle birlikte oturma eylemi yaptılar, yönetim binasına "öğrenci katliamı dursun", "öğrenci yoldaşımız Carlos Fonseca'ya Özgürlük ve yaşam hakkına saygı istiyoruz" yazılı pankartlar astılar. Leon ve Managua üniversitelerinde öğrenciler direniş yaptılar, bazı bölümleri kapattılar. Goyena Enstitüsü ve birkaç başka lisede dayanışma faaliyetleri sürdü. O zaman yeni çıkan mani şöyleydi*: "Bize sunulan şu hoş şey ne? Carlos Fonseca ve onun gerilla savaşı"*. Nikaragua halkının Purisima'daki dini festivalinden uyarlanmış bir büyü sözüydü. Bu mani, FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi) sempatizanı gençlerin Katolik kilisesini çok rahatsız eden yaratıcı uyarlamalarla dini deyimleri laikleştirme eylemlerinin sonuncusu değildi.(38)

Fonseca'nın vekilinin anlattığına göre, açık mahkemede yargılamada sürerken haberler "*Managua'ya toz gibi yayılmakta ve çok kişi duruşmayı salonda olanlarda daha iyi canlandırmaktaydılar*". Fonseca'nın bildirgesi 9 Temmuz'daydı, ertesi gün La Prensa'da tamamı yayınlandı. Bildirge FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi) tarihinin ve programının canlı savunucusuydu. Fidel Castro'nun 1953 yılındaki "tarih beni beraat ettirecektir" konuşması ve Nelson Mandela'nın kendi savunmasını yaptığı 1963'teki Rivonia yargılaması gibi Fonseca da mahkeme salonunda hareketinin temel programatik yazınının bir kısmını dile getirdi.(39)

Adli sorguyu yönetenler yargıçtan gelecek soruları cevaplasın diye tutuklunun etrafında durdular. Fonseca kendisi için yaratacağı sıkıntıyı hiçe sayarak 1963 gerilla faaliyetinin nasıl ve neden örgütlendiğini açıklamaya, FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi)'ye destek istemeye girişti. Fonseca'nın 1964 Bildirgesi Sandinistler' in temel politik araçlarından birinin olacağını gösteren ilk örnekti. Sandinistler mahkeme salonunu hikâyenin FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi) tarafını anlatmak için kullanarak böylece yakalanma ve hapislik talihsizliğini hapishaneye ve Somoza iktidarına karşı çevirmeye çalıştılar. FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi)'nin kullandığı diğer bazı propaganda araçlarına – teksir, bildiriler, duvar afişleri, askeri bildiriler ve röportajlar – kıyasla mahkeme konuşmaları hareketin faaliyetlerini ve hedeflerini halk tabakaları arasında daha hızlı yayıyordu. Savunmanın içeriği-Fonseca'nın 1964 Bildirgesi gibi- yargılama hukuku sınırları içerisinde olsa da mahkeme ortamının kendisi, genç isyancıların devlete ve polisine karışı ayaklanmışlar görüntüsünü gösteriyordu. Tutuklular hükümetin devrimcileri yok etme gayretini boşa çıkarmak, anlamsızlaştırmak, etkisizleştirmek gibi ağır suçlarla itham ediliyorlardı.

Basın savunmaları kelimesi kelimesine aynen haberleştirince mahkeme salonu stratejisinin etkili olduğu ispatlandı. Fidel Castro " Tarih Beni Beraat Ettirecektir"ini kapalı kapılar ardında sunduğundan bu avantaja sahip değildi; savunmasını ancak sonradan hafızasından kâğıda dökmüş ve hapishane dışına gizlice çıkarmıştı. Nikaragua'da televizyon Somoza ailesinin kontrolündeydi. Carlos Fonseca, Tomas Borge gibi Sandinist davalıların sesini sadece la

Prensa duyuruyordu. Gazetenin sahibi ve yöneticisi 19. yüz yıldan beri Nikaragua politik alanında çok tanınan bir aile, Chamorro ailesiydi. Bir kısım Chamorrolar Nikaragua başkanlığı yaptılar, düzinelercesi Muhafazakâr Parti yönetim kademelerinde bir dizi kilit görevde bulundular. La Prensa'nın toplum saflarında genç kızları sosyeteye takdim baloları haberleriyle süper zenginlerin düğünlerinde yapılan röportajlarda yeralırlardı.

Ama La Prensa günlük gazete olarak Somoza karşıtı geleneksel muhalefetin sesiydi. 1950'lerde babasını yerine yayın yönetmenliğine geçen Pedro Joaquin Chamorro politik faaliyetlerinden dolayı hapse girmişti. La Prensa her ne kadar Sandinistler' in yaklaşımlarıyla şiddetli uyuşmazlık içinde olsa da onların faaliyetlerini basın toplantılarını ve mahkeme konuşmalarını veriyordu. Schick yönetimi 1964'te Fonseca'yı -diğer şeylerle birlikte- La Prensa bürolarını yakmayı planlamakla itham ettiğinde muhtemelen FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi)'yi fazla alenileştirmemesi için bu Muhafazakâr gazetenin gözünü korkutmaya çalışıyordu.(40)

La Prensa Fonseca'nın 1964'teki yakalanması ve mahkemesini geniş takip etse de tutukluluğu anlatırkenkidili Somoza hükümetinden pek az farklıydı. Nikaragua Başkanlık Basın Sekreterliği Fonseca'nın yakalandığını duyurduğu haberinde onu " solcu lider" ve " çok bilinen bir yabancı ajan" diye tanımlamıştı. La Prensa da onu " genç terörist" ve "uluslar arası komünizmin ajanı" diye sunmuştu. Anne babaları çocuklarını hilelere ve sloganlara kanarak uluslar arası komünizmin araçları olmamaya ikna etmeye çağırmıştı. Editör Pedro Joaquin Chamorro imzalı iki yazıda Fonseca'yla alay etmişti. Birine şu başlığı atmıştı: *"Onu ne yapmalıyız? Okula geri gönderelim!"*. Aynı konuda 2 Temmuz tarihli makalenin başlığı La Prensa'nın politik tutumunu net olarak gösteriyor: *"İnsan Haklarına Saygı Talepli Protestolar, Komünistler için de"*… Muhafazakâr Partili entelektüel yazar Reynaldo Antonio Tefel La Prensa'nın 1960-1970'ler boyuncaki sesini şu tanımlamayla gösteriyor: Somoza "teröizm" sorununu sağduyulu muhafeletin önünü kesmek için yaratmıştır. (41)

Fonseca 9 Temmuz'da mahkemeye gittiğinde sonradan en çok bilinecek hapishane yazısını tamamlamıştı; *"Hapishaneden Diktatörlüğü Suçluyorum"*. Bunu hapishane arkadaşlarının bulduk-

ları kalem kırıntılarıyla yazmıştı.

Fonseca'nın Yo Acuso' su kendisi daha hapishanedeyken Leon'da broşür şeklinde yayınlandı. Bu broşür içerik ve edebi tarz olarak "Tarih Beraat Ettirecektir"e benzerdir, Fonseca onu iyi okumuş olmalı. Castro gibi, Fonseca da diktatörlüğün kendisini nasıl da yalanlarla itham ettiğini, tüm suçların sorumlusunun diktatörlük olduğunu söylüyor ve onu katillik ve hırsızlıkla suçluyordu.

Fonseca Ya Acuso' da Sandinist Parti'yi şekillendiriyordu, *"yeni kuşağın partisi, bu parti eylem partisidir, Cumartesi, Pazar günlerini anlamsız gevezeliklerle doldurup boşa zaman harcayan"* ların değil. Muhafazakârlar, Libareller ve Komünistler' den "eski kuşağı" eleştiriyor, kendilerini adres gösteriyordu*: "Benim kuşağım, o beni bilen, beni anlayabilen… Benim üzüntülü ama yenilmemiş kuşağıma sesleniyorum… 23 Temmuz kuşağına*". Yılın ilk döneminde yapılan, PSN, UNAN ve diğer muhalif grupların destekledikleri siyasi foruma işaret ederek, öğrencilerin kısır tartışmalarla zaman harcadıklarını görmenin kendisini çok üzdüğünü söylüyordu.(42)

Victor Tirado, 1979'da verdiği röportajda Fonseca'nın Ya Acuso'da Sandinist Parti çağrısı yapmasının diğer siyasi akımlardan coşku değil küçümseme bulduğunu söylüyordu. *"Hiç kimse ona ilgi göstermedi, oysa bazı muhalif uluslar arası devrimci güçler değerlendirmişlerdi. Sonunda tecrit edildi, yalnız bırakıldı, hatta bazı yoldaşlar O'na [Fonseca'ya] sırt çevirdiler."* Başka bir gözlemcinin aktardığına göre ise, her ne kadar bazıları iktidar baskısı korkusundan "bazen de kişisel ilgisizlikten" dolayı uzak dursa da bu broşür üniversite ve yüksek okul sınıflarında, emekçi evlerinde bazı "almaya hazır akıllar"la buluştu. Görünüşe göre FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi) içinde ve dost çevresinde bile henüz yeni siyasi parti diye adlandırılacak bir bağ yoktu. Eylül'de Fonseca başka bir bildirgesini hapishane dışına gizlice çıkarttı: "İşte gerçek"… Bu bildirge muhafelefet üyelerine (komünistler dâhil) yönelik suikast, La Prensa vb. muhafazakâr parti gazetelerini yakma gibi planların yapıldığına dair iktidarın iddialarına karşı FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi)'yi savunuyordu.(43)

Carlos Fonseca 1964' teki bu hapisliğinde âşık oldu. Maria

Haydee Teran, Leon'dan genç bir eylemciydi. Hemen hemen her pazar ve Perşembe –hapishane ziyaret günleri- onu ziyarete gitmek için Managua otobüsüne binerdi. Teran Fonseca'dan iki yaş küçüktü. Libaraller' le fikir ayrılığıyla bilinen bir aileden geliyordu. Babası ve kardeşi PLI liderlerindendi. Ailenin Leon'da kendine ait, muhalif küçük bir yayınevleri ve kitapçıları vardı: Antorcha Editoriol. Maria Haydee her ne kadar üniversiteye hiç kaydolmadıyda da Antorcha kitap evi kampüsün yanında olduğundan bazı eylemci öğrencilerle tanışmıştı. 23 Temmuz 1959'daki öğrenci yürüyüşüne katıldı. 1960 başlarında Somoza karşıtı faaliyetlerle daha fazla ilgilenir oldu. FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi)'li öğrenciler, grubun yeraltında bulunan liderleriyle konuşmasını organize ettiler. Haydee Carlos Fonseca'yla buluşmasını, bu gizli görüşmesini ancak sonradan açığa vurdu. Octavio Robleto'ya anlattı. FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi)'ye girmemeye karar vermişti, ama 1964 tutukluğu sonrasında eski arkadaşı Carlos Fonsca' yı hapiste ziyeret etmek için kendisine eşlik etmesini Robleto'dan rica etmişti.(44)

Maria Haydeé Carlos'u hapiste son kez 1965 Ocak ayı başlarında ziyaret etmeye çalıştığında Muhafızlar kendisine Fonseca'nın gittiğini ve başka bir bilgi veremeyeceklerini söylediler. Maria Haydeé Carlos'un güvenliği için endişelenmişti. Cesaret edip Fausto Amedor'un lüks evine gitti ve oğlunun nerede olduğu hakkında ne biliyorsa kendisine söylemesini istedi. Amador başta bilgisi olduğunu inkâr etti ama sonra OSN'nin kendisini gece yarısı yataktan kaldırdığını ve havaalanına götürdüğünü söyledi. Carlos'la konuşmuş ve askeri uçağa bindirilmeden önce kendisine 50 Amerikan doları vermişti. Fonseca'nın varacağı yer Guatemala'ydı, Somoza Nikaragua'sının Latin Amerika'daki en sıkı müttefiki. Bu, onun Guatemala'ya dördüncü sınırdışı edilişiydi. La Tigrera hapishanesinde birkaç gün mahpus kaldı. *"Orada sıkıntılı birkaç gün geçirdim"* diye yazdı salıverildikten sonra. *"Guetemala'da kimse nerede hapsedildiğimi bilmiyordu. Bu şartlarda başıma ne geleceği konusunda bir ölçüde ciddi endişeliydim".* Bir zarar görmeden salıverildi, ama sonra tekrar Meksika'ya sınırdışı edildi. Maria Haydeé kısa bir süre sonra anne babası ile birlikte Mexico City'e geldi. Maria Haydeé ile Carlos 3 Nisan günü Don Edelberto Torres'in evinde evlendiler. (45) Bir yıl

veya o civarda süre boyunca yeni evliler Nikaragua dışındalardı. Carlos Nikaragua'yıdeğiştirme stratejisine sıkıca sarılan yer altı örgütünden bedenen uzaktı ve kişisel ilgisi bir miktar başka yöne kaymıştı.

BÖLÜM: 5

FSLN STRATEJİSİNİN EVRİMİ

1964-1968

Fonseca örgütlenme çalışmalarını tanımlarken sık sık 'illegal' kelimesini kullanıyordu. FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi)'nin şekillenişinden önce bile kır gerilla savaşı ile *'korsan gösteriler, duvar yazılamaları, sarsıcı kısa bildiriler ve yer altı radyo yayınları gibi… illegal faaliyeti'* birleştirmeyi savunuyordu.1960'ta örgütlenme hazırlıkları başında şöyle diyordu: *"Halk kitleleriyle silahlı direnişi başlatabilmemizin yolunu açacak tamamıyla yeni baştan örgütlenecek illegal faaliyeti başarmak için ilk başta bir grup devrimci peşpeşe Nikaragua'ya girdiler.*" (1) Fonseca 'illegal' terimini 'devrimci' terimiyle hemen hemen eş anlamlı kullanıyor; kastettiği sadece gizli örgütlenme değildi, kadroların ortak moral değerleriydi de. Stratejisi seçimlerden çok silahlı mücadeleye dayanıyordu, hedefi de sadece rejim değişikliği değil sosyal dönüşümdü. Legal faaliyeti yapacak ortam kaldırılmamışsa ona yer altı ve askeri faaliyetlere destek olarak bakıyordu.

Yine de FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi) üye-

leri 1964 sonbaharından 1966 ortalarına kadar Komünist Parti ve muhalif gruplarla ittifak halinde hemen hemen sadece legal faaliyet yaptılar. Fonseca sonradan bu sapmayı, FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi)'nin bağımsız bir devrimci güç olmasını engelleyen sebep diye yorumladı. O zamanlar, bununla birlikte, hareket Fonseca'nın 1964 Temmuz' undaki mahkeme konuşmasında ana hatlarını *"Somazo karşıtı ve devrimci güçleri, hiçbirini dışarıda bırakmadan, birleştirmeye yoğunlaşmamız gereklidir"* diyerek çizdiği bakış açısını uygulamaya çalışıyor görünüyordu. FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi)'nin *"silahlı halk savaşı'na önderlik edemeyecek kadar zayıf ve tecrit edilmiş olduğunu kabul ediyordu ancak hala 'devrimci' iktidarı kazanabilmenin tek yolu"*nun bu olduğunda ısrar ediyordu. Şöyle diyordu; *"Geçmiş yenilgiler 'bize öğretti ki biz kendimize* özlemlerimizden vazgeçme, somut gerçekle bağımızı koparma hakkı veremeyiz."(2)

FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi) 1963'teki gerilla bozgunundan varlığını güç bela koruyarak çıkmıştı. FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi)'ye 1963'te Managua'da katılan Jacinto Suarez'in anlattığına göre, örgüt dağlarda en çok on gerilla, Monagua ve Leon'da da kendisi gibi belki yirmi gençten ibaret kalmıştı. *"O yıllar"* diye aktarıyor Suarez; *"hiçbir şeyimizin olmadığı yıllardı-bunu kabul ediyorduk-net olarak hiçbir şeyimiz yoktu! İpek kumaşla baskı için bir tahta çerçeve, bir güvenli ev. Bir kutu renkli kalem. Birkaç yerde kumaş en fazla iki tabanca. Ve bol miktarda bir şeyler yapmak isteği"*. Öyle ki FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi)'nin hala varolduğu bilgisine ihtiyaç duyabilen kişiler de vardı: Humberto ve Daniel Ortega Saavedra kardeşler dâhil, hareketin yarım düzine üyesi Suarez'den iki blok ötede Managua'nın gecekondu mahallesi San Antonio' da oturuyorlardı veya çalışıyorlardı. (3)

Nikaragua'da açık siyasi örgütlenme olanağının çıkışı yirmi yıldan da fazla zaman almıştı. 1960-62'de öğrencilerin ve aydınların protestolarındaki yükseliş, bununla bağlantılı olarak emekçilerin militanlığının az da olsa artışı muhalefete daha geniş alan açması yönünde Nikaragua hükümetine baskı yapmıştı. Aynı dönemde, ABD hükümeti temiz seçimler ve diğer reformların yapılması amacıyla baskı yapmış, gelişim için ittifak programını kullanarak Nikaragua' ya karşı katı tavır koymuştu. Yeni Liberal Başkan

Rene Schick bu demokratik güvenilirlik ölçülerinden memnundu ve 1963'te oyların yüzde 90'ından fazlasını alarak seçildi. Rios Coco y Bocay gerilla faaliyetlerine katılan bazıları Schick' in af programından yararlanarak Nikaragua'ya yasallığa döndüler. Bir araştırmacı bu dönem için "sivil toplumda önemli açılımla karakterizeydi" diyor. Ayrıca özellikle orta sınıfta ve meslek örgütlerinde genişleme, onlara ilginin artması ile birlikte Somozacı devlet zemininde genişleme etkili bir Liberal kadın örgütü, örneğin orta sınıf kadınların politik görevlerde, uzman mesleklerde varlıklarını artırmanın yolunu açmayı başardı. Buna ek olarak Somozacı adayların oylarını artırdı. Başarılarının bir göstergesi de 1974'te Anastasio Somoza'ya 2–3 kere oy veren kadınlardı. (4)

1961–67 arasında ekonomi patladı; Nikaragua yaklaşık yüzde 7 ile Latin Amerika'nın en yüksek yıllık büyüme oranına sahipti. Tarımda büyüme oranı yalnızca 1950'ler ve 1960'lar dönemi yılda hemen hemen yüzde 5'ti. Dünyanın en yüksek oranlarından biri. Pamuk üretimi patlaması 1950'de başladı.

Sonraki on yılda keskin bir büyümeyle ihracatta Nikaragua'nın geleneksel ürünü sığır etinin yanında yeraldı. Şeker, deniz ürünleri, tütün ve muz ticari ürünler olarak ihracatta daha geniş alan kaplamaya başladılar. Yeni kurulan Orta Amerika Ortak Pazarı mütevazi bir sanayileşme getirdi. Özellikle de ilk dönem haşere ilaçları, gübre paketleme ile tarım ürünleri gelişti.

Gelişim için ittifak, desteklediği programlarla sivil hizmet ve eğitim sektörlerinde bir miktar genel iş alanı yarattı. Tarım ve sanayideki genişleme yönetsel ve ticari istihdamın büyümesini getirdi. 1968'de yapılan ABD ekonomik yardımı 1960'tan itibaren yapılanların yirmiyedincisiydi. Başkentteki inşaat patlaması gecekondularda yeni bir orta sınıf üretti. Managua şehir merkezi yeni zengin müşteriler için ABD malı eşyalarla dolu mağazalarla gerçek bir ticari merkez halini aldı. Nikaragua ortasınıfı kültürel olarak ABD'ye çok eğilimliydi ve Amerika ölçülerinde dahi dar bir tabaka olarak kaldı.(5)

Ekonomik patlamanın Nikaragua nüfusunun çoğunluğuna bir faydası olmadı. Kırda servet dağılımı her zamankinden daha eşitsizdi. 1963'te kır nüfusunun yüzde 0,1'i toprağın yüzde 20'sine sahipti ve alttaki yüzde 50 toprağın yüzde 3' üyle idare ediyordu.

Pamuk küçük üretimde rekolte vermez. 1960 ortalarında pamuk arazilerinin yüzde 90'ı büyük toprak sahiplerinin elindeydi. Köylülerin proterleşmesinde 1950'ler ve 1960'larda pamuk üretiminin büyümesi önceki ürünlerden daha çok sorumludur. 19. yüz yılda ve 20. yüz yılın başlarında kahve üretiminin ve sığır çiftliklerinin genişlemesiyle küçük toprak sahipleri ya kira kontratlarına veya kırsalda boş bölgelere mahkûm edildiler. Nikaragua tarihinin çok karlı ve üst düzeyde makinileşmiş ürünü pamuk gelmeden önce de büyük sayıda köylü topraklarını kaybetmiş, bazıları da şehirlere göç etmişlerdi. Managua'nın doğu bölgesinde *barrios orientaleslerde*[doğu gecekonduları çn-] oturan binlerce yoksul yeni şehirli topluluklarıydılar. Bazıları hasat mevsiminde çalışmak için her yıl pamuk bölgelerine giderlerdi. Başkentin nüfusu 1950'lerde ikiye katlanarak 230.000 civarı oldu. 1960'larda da neredeyse bir daha ikiye katlandı. Her ne kadar orta sınıf başkentte yoğunsa da şehir nüfusunun büyük çoğunluğu yoksuldu. 1969'da Managua'nın dörtte üçünün ev geliri ayda 100 Amerikan dolarının altındaydı. 1960'ların sonlarında Nikaragua nüfusunun neredeyse yarısı kentlerde yaşıyordu. Managua yüzünden tüm diğer şehir ve kasabalar cüce kalmışlardı. (6)

Başkent, PSN'nin yönlendirdiği legal solcu ittifak Cumhuriyetçi Seferberlik(Movilizacion Republicana, MR ve PMR)'in eylem üssüydü. MR 1958'de şekillenmişti. Carlos Fonseca- o zaman hala PSN'le ilişkideydi- MR kuruluş belgesi imzacılarından biriydi. 1964'te Rios Coco y Bocay yenilgisi ardından FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi)'nin genç eylemcileri MR'ye girdiler ve bu biraz sakin sayılan örgüte hayli fazla enerji aşıladılar. Tomas Borge MR'nin genel lideri ve gazetesinin editörü oldu. Sonradan Tomas Borge bu grubu doğru olarak "radikal küçük burjuva örgütü" diye tanımlayacaktı. (7)

Cumhuriyetçi Seferberlik muhalefet hareketinin sol kanadı işlevi görüyordu. FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi)'yi tehlikeli ve hayalci görüp devrimci bakış açısını öğrenmek ve Somoza karşıtı emek mücadelesine katılmak isteyenlere bir alan sağlıyordu. MR Muhafazakarlarl'a, PLI' yle ve Sosyal Hristiyanlar' la sıkı çalıştı. 1967 seçimleri yaklaştıkça Muhafazakar başkan adayı Fernando Aguero'ya desteğini arttırdı.

FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi), MR içinde küçük ortaktı. Cumhuriyetçi Seferberlik' in politikaları PSN' nin politikalarıydı. Nikaragua'da değişimin devrim yoluyla değil reform yoluyla yapılacağı konusunda ısrarcıydı.
FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi) ittifakı oluşturan ortaklar içinde radikal gençliğin bağlılığıyla öne çıkıyordu. PSN de FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi)'ye eşsiz bir araç sunuyordu; uzun bir tarih, emekçi sınıf tabanı, kendi gazetesi, serbest dolaşım ve Sovyetler Birliği' nde öğrenim bursları olanağı… FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi) emek hareketinde ya azdı ya hiç yoktu. Komünistler köylü hareketinde de bir güçtüler. 1965 ortalarında Managua'da birkaç yüz köylünün katıldığı bir protesto yürüyüşü örgütlemişlerdi. FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi) üyeleri 1964'te MR'ye girdiklerinde, bir kaynağın aktardığına göre, kırsal alan dışında kalmayı kabul ettiler ve buraları PSN'nin politik çalışmasına bıraktılar. (8)

Sandinistlerin MR'deki ılımlı müttefikleriyle denk çalışma yapacakları tek alan öğrenci hareketiydi. Her ne kadar sayıları az olsa da FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi)'liler FER'de örgütlenerek üniversite öğrencileri yönetimini iki yerde, Managua ve Leon'da hızla aldılar. Casimiro Sotelo UCA öğrenci lideri ve FER genel sekreteriydi. İki üniversitede ve birkaç yüksek okulda devrimci eğilimi anlatan El Estudiante gazetesini çıkarıyordu. Kadın öğrenci lideri Michelle Najlis sonradan Sotelo ile birlikte gazete de nasıl da "her şeyi yapan" ufak bir takım olduklarını anlattı. *"Makaleleri yazmak, matbaa bulmak, hataları düzeltmek, gazeteyi satmak, satış paralarını ve her şeyi… Az sayıda gönüllüden ilan alabiliyorduk veya az sayıdaki taraftarın gönüllü bağışları oluyordu."* (9)
Bununla birlikte 1960 ortalarında FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi) öğrenci hareketinde bile ılımlı güçler lehine alan kaybetti. 1965'te Leon'daki öğrenci seçimleri Hristiyan Dmokrat Cephe(Fronte Demokratic Eristiano, FDL)'ye gitti. Sonraki yıl idare radikallerin çok tanınmış lideri Casimiro Sotelo' yu okuldan atınca Managua'da UCA yönetimini de kaybetmiş oldular. UCA öğrencilerinin on gün süren kampanyasına, bina işgalleri, açlık grevleri ve protesto yürüyüşlerine rağmen idare Sotelo' nun kampüse dönüşüne

izin vermeyi reddetti. FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi)'nin kampüsteki etkinliği kısmen liderlerinin kararlı, yetenekli ve öğrenci çalışmasına hazır olmalarındandı. Sotelo atılmıştı, bazı etkili ajitatörler gizlenmişlerdi. Çünkü "*quemado*(yani "yanmışlardı", açıktaydılar)"ydular. Bir kısmını da FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi) şehirde yeraltında veya dağlarda savaşmak için kasten çekmişti.

1965-66'da FER'i dağıtan öğrenci ittifakı Nikaragua Hristiyan Sosyal Parti(Partido Social Cristiano de Nikaragua, PSCN verya PSC)'ye bağlıydı. PSCN MR'yle işbirliği yapıyordu, ama onun bir parçası değildi. Büyük ölçüde orta sınıf öğrenci ve aydınlardan oluşuyordu. Yoksulları "yükseltecek" ve çoğunluğun yaşam koşullarını düzeltecek reformlar yapılmasını savunuyordu. Bu hareket göreceli rahat şartlarda 1960'ların ortalarında serpilmişti. Kısa sürede 30.000 imza toplayarak resmi seçimleri kazandı. Parti parlak öğrencilere Şili, Portekiz ve Venezüella'ya gidip emek örgütlerini araştırmaları ve "ideolojik öğrenim" almaları için burs veriyordu. (10)

FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi)'nin 1964 ile 1966 arasında verdiği legal ara sırasında Sandinist gençler eğitsel çalışmalara ve sosyal örgütlenmelere yoğunlaştılar.
İşçiler için okuma yazma kursları açtılar. Ders metinlerinde "Sandino büyük komutandı" gibi cümleler kullanıyorlardı. Managua'daki işçi sınıfı gecekondularına su ve elektrik getirme kampanyaları yaptılar. Jacinto Suarez sonradan kendisinin ve diğer öğrencilerin işçilerle iletişiminde sorun yaşadığını ve örgütünün sosyal çalışmada pederşahi davranışa düştüğünü kabul edecekti: *"Gerçekte, gecekonduya gidiyorsun, ama orada yaşamıyorsun ve hemen hemen her zaman babacan tutum alıyorsun. Bu epeyce yaygın bir sorundu… Bu halkla gerçekten iletişime geçmemiz bizim için zordu. Kısmen farklı bir dilimizin olmasından, kısmen de öğrenmenin yolunu gerçekten anlayamadığımızdan bu böyleydi."*(11)

Legal ittifakla çalışma döneminin FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi)'ye güç toplamak, etkinliğini yaymak ve zayıf üyelerini güçlendirmek için zaman kazandıracağı düşünülüyordu. Fonseca sonradan sonucun tam zıt olduğunu söyleyecekti: *"Gerçek*

bize öğretti ki verilen ara morali düşürdü, üyelerimizin şevkini yıktı. Sadece bir şey 'topladık' o da güçsüzlük." FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi) MR'den ayrıldıktan iki yıl sonra yazılan Hora Cero*'da Fonseca 1964–1966 arası çalışmayı *"uç sınırda"* olmakla eleştirdi ve *"reformist yol"* diye niteledi. Rios Coco y Bocay bozgununun hemen peşinden askeri eylem örgütlemenin pratik açıdan mümkün olmadığını teslim ediyordu, ancak FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi) isyan stratejisinden vazgeçmeye çok yaklaşmış ve bağımsız bir devrimci güç olmaktan çıkmıştı diyordu. Teraziye vurduğunda MR içinde çalışmayı olumsuz diye değerlendiriyordu; alt düzeyde faaliyet, kadrolarda moral yitimi, geleneksel küçük burjuva aletlerini ve tarzını benimseme, *"kendilerini hristiyanlar diye adlandıran karşı devrimci unsurların"* öğrenci hareketinde ve PSN'nin hem köy hem de şehir mücadelesinde yarattığı hasar…(12)

MR'nin haftalık haber bülteni Movilizocion Republicana ölçüt alındığında Fonseca'nın, FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi) bu ittifak içinde çok az yarar sağladı değerlendirmesi doğrulanıyor. Örneğin gazetenin 1965 ortalarındaki sayısında ana başlık, Somazacı ölüm mangaları tarafından katledilen Marvin Guerrero'nun cenaze töreni olduğu halde FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi)'nin adı kesinlikle anılmıyor. FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi)'nin kurucularından Guerrero'nun kimliği sadece MR eylemcisi diye belirtiliyor. FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi)'nin çok önemli işçi örgütçülerinden Carlos Reyna MR'nin "Kent Avamı Merkez Komitesi" başkanı diye listelenmiş. Modesto Duarte, başka bir FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi) kurucu üyesi, "Bocay-Raiti'de katledilen yurtsever" diye tanımlanıyordu sadece. "Nikaragua Gençliğine Mesaj"ın yazarı "Silvio Mayorga, Cumhuriyetçi Seferberlik Sorumlusu" diye yazılmış. Belki de Mayorga, ve Reyna yasa dışı örgütle ilişkileri açığa çıkarsa politik durumlarının etkileneceği düşünmüşlerdi. Ama Guerrero ve Duarte zaten ölmüşlerdi. FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi)'nin ülke içindeki liderleri önemli ölçüde etkiledikleri bir gazetede örgütlerinin reklamını yapmamayı kararlaştırmışlar sonucuna varmaktan kaçınmak zor. (13)

*Hora Cero: saat sıfır

Fonseca'nın Sandinistler' in 1960'lar ortası faaliyetlerine eleştirisi legal çalışmanın kendisine yönelik değildi. Daha çok, üye şekillendirmekte ve kendi devrimci çizgilerinin etkisini genişletmekte legal alanı yanlış kullanmalarına yönelikti. Örneğin, 1964'te Managua'da Mayıs günü [1 Mayıs-çn] gösterisinde dağıttıkarı bidirilerde FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi)'nin adı bile anılmamıştı diye not düşmüş. Fonseca Sandinistler PSM'nin reformist-uzlaşmacılığıyla farklarını koymak için daha fazlasını yapmalıydılar diyordu. Oysa *"FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi) net Marksist- Leninist ideolojiye doğru ilerlemek"* ile sonuçta stratejide *"ulusal düzeyde uzlaşmacılığa batmaya"* doğru gitmek arasında tereddüt yaşamıştı. (14)

Yirmi yıl boyunca FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi)'nin kampüs örgütlenmesinin en zayıf dönemi 1966– 67 genel seçim kampanyası dönemidir. Leon CUUN Tachito Somoza' ya karşı başkanlık yarışında başarısız olan, Muhafazakâr Parti'nin uzun süreli adamı, zengin sığır yetiştiricisi, Fernondo Agüero'yu desteklemek için Sosyal Hıristiyanlar ve PSN' yle birlikte sıkı çalışıyordu. Öyle ki Che Guevara Ekim 1967'de Bolivya ordusu tarafından yakalanıp öldürüldüğünde Nikaragua'da öğrenci gösterileri olmadı. Ayrıca, öğrenci hareketliliği seçimler dışında tamamiyle yok olmuştu. 1966 beyzbol sezonu açılış maçında, Anastasio Somoza stadyumdaydı. 30 kadar Sosyal Hıristiyan ve Sandinist öğrenci aniden *"Yeter, Somoza'ya Hayır"* yazan dev bir pankart açtılar –kalabalık bu sürprizi alkışladı- Ulusal Muhafız genç protestoculara şiddetle saldırdı ve birkaçını katletti. UCA'dan eski hukuk öğrencisi FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi)'li David Tejada 1968 başlarında Ulusal Muhafız tarafından katledildiğinde, öğrenciler Leon ve Managua da bunu protesto ettiler. Tejada'nın cesedi helikopterden yanan volkanın içine atılmıştı, ulusal muhafızlar buna dair raporları tahrif etmişler.

Fonseca FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi)'nin Cumhuriyetçi Seferberlik'e katılma kararının tüm sorumluluğunu üstlendi. Bununla birlikte kendisi bu dönemin büyük kısmı veya tamamı boyunca ülke dışındaydı. FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi)'nin günü birlik faaliyetine önderlik etme sorumluluğu

yoktu. Sürgünde geçecek sonraki dönemlerine kıyasla 1960'lar ortasındaki sürgününde ülke içindeki örgütsel ve politik inşa görevlerine daha az zaman harcamıştı. Yalnız FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi)'nin baş önderi olarak görülüyordu. Harekete hayran gençlerin gözünde zaten süper insanniteliğindeydi. Ancak bu dönem boyunca onun zihni başka konularla meşguldü gibi görünüyor. Nisan 1965'te Maria Haydee Teran' la evlendikten sonra bir süre Meksika'da ve ardından Kosta Rika'da beraber yaşadılar. San Jose'de, Fonseca edebiyat araştırmaya dönüş yaptı. İlk önce Edelberto Torres'le başladı. 19. yüz yıl anti-emperyalist şiirini ve Nikaragualı şair Ruben Dario' yu dikkatle araştırdı. Fonseca'nın hapishaneden tahliyesi sonrasında, 1965 başları ile 1966 sonları arasında yazdığı neredeyse apolitik şiirleri vardır.

1966' daki bazı gelişmeler FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi)'nin legal arayı sona erdirip devrimci illegalite ilkesine dönüşünde rol oynadı. FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi) 1966'daki Havana Tricontinental Konferansı' na delege gönderdi. Fidel Castro'nun PSN gibi Latin Amerikalı komünist partilerin statükocu politikalarına saldırısını Sandinistler alkışla karşıladılar. Ardından Che Guevara'nın *"iki, üç daha fazla Vietnam"* dediği "Tricontinental'e mesaj" okundu. 1966 ortalarında Carlos Fonseca Nikaragua'ya gizlice döndü ve FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi) önderliğine daha dolaysız katılmaya başladı. Başkan René Schick kalp krizinden ölünce 1966 Ağustos' unda Anastasio Somoza başkan adaylığını ilan etti. PSN, Cumhuriyetçi Seferberlik'in tüm enerjisini burjuva muhalefet adayının kampanyasına sevk etti. Kasım 1966'da FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi) merkez önderliği Cumhuriyetçi Seferberlik' in politikalarını reddeden bir bildirge yayınladı. Bildirgenin başlığı "Sandino'ya Evet, Somoza'ya Hayır, Devrim'e Evet, Seçim Maskaralığına Hayır" idi ve Fonseca, Mayorga, Rigoberto Cruz, Oscar Turcios ve "Conchita Alday" (Doris Tijerino) tarafından imzalanmıştı. (15)

Bu dönemin belirgin olayı burjuva partiler ile PSN'nin beraber çağrısını yaptıkları 22 Ocak 1967 Somoza karşıtı mitingdir. 23 Temmuz 1959'da Leon öğrenci yürüyüşü gibi 1967 yürüyüş ve mi-

tingi de Ulusal Muhafız'ın silahsız göstericilere ateş etmesiyle sona erdi. Mitingde 50 bin gösterici vardı ve 100'den fazlası katledildi. (16) Fonseca ve FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi) gösteriyi düzenleyenleri neredeyse Ulusal Muhafız kadar katliamdan sorumlu tuttular. Muhafazakâr, Liberal ve Komünist muhalefet liderlerinin bu felaketi kasten düzenlediklerini iddia ettiler. Bu provokasyonu yaklaşan seçimleri etkilemek veya Muhalefet adayı Agüero'yu hizaya sokmak amacıyla direkt ABD'nin müdahelesiyle Ulusal Muhafız'dan bir grubun yaptığına inanmıyorlardı. Her ne kadar bu iddiayı destekleyecek kanıt yoksa da ateş açılmadan önce bu yürüyüş liderlerinin Gran Hotel'de tamamiyle güvenlik içinde oldukları doğrudur. Ayrıca o zamanda da sonrasında da bu partililerin politik bakışı ABD'den Somoza rejimini devirmesini beklemek şeklindeydi.

FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi) ocak gösterisinin ardından parlamenterist muhalefete karşı sert bir eleştiri yayınladı. Ancak dikkatini kuzey dağlarına yöneltmişti. İkinci gerilla faaliyeti hazırlıkları 1966 ortasında, Che Guevara' nın safdışı kalacağı Bolivya'ya hazırlığı dönemine denk geldi. FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi) faaliyet bölgesi olarak Pancasan'ı seçti. Her ne kadar uzaksa da, Matagalpa'ya 1963'te savaştıkları alandan daha yakındı. Bu bölgede Miskito Kızılderliler' i değil İspanyolca konuşan köylüler yaşamaktaydı. Gerillalar politik açıdan 1963'tekinden bir dereceye kadar daha iyi hazırlanmışlardı. Fonseca dâhil bazı FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi) liderleri bölgeye gitmiş, gıda ve sığınak desteği verecek köylü aileler belirlemişlerdi. 1959'daki Chale Haslam gerilla isyanına katılan bazı eski savaşçılarla, hatta Sandino hareketinin eski birkaç destekleyicisiyle karşılaşmışlardı. Ulusal Muhafız' ın bölgedeki rutin hareketi ve muhbirleri hakkında bile bazı şeyler öğrenebilmişlerdi. Ora köylerden rehber Victor Guillen, Fila Grande diye bilinen bölgede Fonseca'ya eşlik etmişti:

> *Commandante Carlos gece gündüz çalışırdı. Ben sürekli ona eşlik ederdim. Çalışma yöntemi şöyleydi: Bir eve yaklaşıyorduk her şeyin yolunda olduğundan ve bizden önce misafir gelmediğinden emin olmak için önce ben ortaya çıkıyordum. Komutan her zaman ısrarcı bir örgütçüydü. Köylüler "İsa"-*

yı anlamakta hiç sorun yaşamazlardı. "İsa" [Fonseca], orada bu isimle tanınıyordu. Bize sürekli zenginliğin nasıl bir sömürüyle yapıldığını ve toprak reformunun gerekliliğini anlattığını hatırlıyorum. Yoksulları biz örgütlemezsek Nikaragua'da asla güç olamayacakları gerçeğine vurgu yapardı. Fila Grande'de toprak çok iyi değildi. Böyle sürekli yağışlıydı. Komutan köylülere devrim zafere ulaştığında ekip biçecekleri daha güzel topraklar alacaklarını söylüyordu. Gerçekten de bunun gerçekleşmesi için uzun sürecek bir mücadeleye göre örgütlenmek gerekliydi. Her zaman herkese şöyle diyordu; " kafana takma bu kolayolacak".(17)

1967'deki gerilla faaliyeti de 1963'teki gibi, Kuzey Nikaragua'nın ortasındaki dağlarda, Montana denen isyanlar bölgesinde üslenmişti. Fazlasıyla seyrek nüfuslu, 10 bin mil kare kadar bir alandı. Matagalpa'dan kuzeye hemen hemen Honduras sınırına, doğuya Bonanza ve Siuna'daki altın madeni bölgelerine kadar uzanıyordu. Çeşitli bitkiler, yükseltiler, nemli sık cangıllar, çam ormanları ve çalılarla örtülü yamaçlarla doluydu. Bölgenin çoğu Mayıs' tan Aralık' a kadar her gün yağışlıdır. Çapraz nehirlerle kesilmiştir. Bu nehirler ya sığ yerlerden yürüyerek veya ancak sandallarla geçibilirler. Waslala 1960 ve 1970' lerde bölgede binden fazla nüfusa sahip tek kasabaydı. Nüfusun çoğu elektrik, sağlık hizmeti, okul bulunmayan 100–200 kişilik köylerde ve genellikle dağınık çiftliklerde yaşıyordu. Bölgede asfalt yol yoktu. Köyler arasındaki toprak yollardan uzun yağmur mevsimi boyunca araç geçmezdi. Bölge Nikaragua yüz ölçümünün yüzde 10- 15'ini kaplıyordu, ama nüfusun yüzde birinden azı buradaydı. FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi)'nin gerilla bölgesiyle Sandino'nun bir zamanlar ki bölgesi çakışıyordu. Ama Sandino'nun EDSN'si daha doğuya ve daha batıya da yayılmıştı.

Montana [dağ-çn] sakinlerinin çoğu Kızılderili soyundan İspanyolca konuşan köylülerdi. 19. yüz yılda kahve, pamuk plantasyonları büyüdükçe iyi kötü ellerindeki topraklarından olmuşlardı. Sığır üreticileri 1960'larda Montana'nın güneyindeki alanlarda sürülerini dolaştırmaya başlamışlardı. Yükseklerdeki cangıl sakin-

lerinin çoğu çiftçilikle geçinirlerdi. Kendi tüketimleri ve bölgede satmak için mısır, fasulye ve yuka (avize ağacı) yetiştirirlerdi. Nehirde kanolar dışında herhangi bir taşıma sisteminin yokluğu daha da uzaklara satış için üretim olanaklarını sınırlıyordu. Gerilla faaliyet bölgesinde, çok uzaklarda Miskito ve Sumo dilleri konuşan gruplar oturuyorlardı. Ama bu Kızılderili halkların ana bölgeleri daha kuzeyde ve daha doğuda Rio Coco Nehri'nin altında ve Atlantik kıyıları boyundaydı.

Ulusal Muhafız'ın komuta merkezi Waslala kışlasındaydı. Ulusal Muhafız Montana'yı baştan başa köy diktatörü veya bölge yargıcı gibi yönetiyordu. Gerillalar ulusal muhafızdan gizlenmek, gıda ve kılavuz desteği bulmak gibi şeylerde yereldeki köylülere güveniyorlardı. Fonseca Sandinist gerillaların 1960 başlarında öğrendikleri ilk derslerden birinin, *"yeni bir köylüye yaklaştığımızda her zaman ihtiyatlı olmanın"* önemi, olduğunu söylüyor. İhtiyatın bir sebebi bölgede köylü ailelerinin çoğunluğunda en az bir kişinin Ulusal Muhafız olmasıydı. Zamanında Sandino EDSN'si burada üslendiğinden Somoza 1930'lardan beri bu bölgede aktif bir devşirme politikası benimsemişti. Fonseca sık sık Sandino'nun *la montana no entrega a nadie* "dağlar kimseyi ele vermez" sözünü tekrarlardı. Köylülerin şehirli sempatizanlara göre daha sağlam maneviyatlı ve Ulusal Muhafız'ın propagandası, rüşveti veya işkencesiyle isyancılara ihanet etme ihtimallerinin daha az olduğuna inanıyorlardı. Pratik gerekçe ise bu düşünceyi ancak biraz ispatladı. FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi) deneyimi muhbirlerin her sosyal sınıf veya alandan gelebildiğini göstermiştir. Sandinistleri gördüğünde koşup Ulusal Muhafız'a haber veren yoksul köylüler de, gerilladan kaçıp eski yoldaşları hakkında bildiği her şeyi yetkililere anlatan zengin şehirli aile çocukları da vardır.(18)

FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi) Pancasan faaliyeti için sadece 40 civarı gerilla seferber edebilmişti. İki üçü dört yıl öncekinden de vardı. Savaşçıların eğitimi az da olsa iyiydi, çoğu Küba'da eğitilmişti ve hemen hemen hepsinin savaş deneyimi vardı. Sandinist saflarda ilk kez bir kadın savaşçı vardı. Gladys Baez 26 yaşındaydı, savaşçı arkadaşlarının çoğundan büyüktü. Chontalesli işçi bir aileden geliyordu. FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephe-

si)'ye katılmadan önce on yıl PSN'de çalışmıştı. Baez köylü geçmişi ile fabrika deneyiminin gerilla savaşının fiziki zorluklarına dayanacağına FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi)'li liderleri ikna ettiğinden kabul edildiğine inanıyordu. O zaman FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi)'de çok az kadın vardı, üyelerin yüzde 5-6 veya 10'u civarında, fazla değildiler. Baez hariç, daha çok öğrenciydiler.

Baez'in anlattığına göre merkezi liderler –Fonseca, Mayorga ve Oscar Turcios- kadınların katılması düşüncesini savunuyorlardı. Ama diğer gerillalar kendisini orda istemiyorlardı. *"Bazıları hepsinin ölümüne sebep olacağımı söylüyorlardı, bazıları da kadınların katılımını onaylıyorlardı ama simdiden değil."*. Baez'den kaynaklı üç köylü gerilladan ayrıldı. Fonseca bu konuda grubun geri kalanına konuştu;

> *Saat sabahın dördü, dondurucu soğuk. Carlos, kim sonuna kadar savaşmak istemiyorsa gidebilir, onun hakkında hain diye düşünmeyeceğiz. Herkes bana baksın [demişti]. Ben de gerillayı bırakmayı isteyip istemediğimden emin değildim. Hepimiz Carlos'a baktık –delici bakışları vardı, doğrudan sana bakardı. Kimse bırakıp gitmedi. Kadın bırakmayacaksa biz de bırakmayacağız diye düşündüler. Bırakmak istiyorlardı ama maçolukları izin vermiyordu.*(19)

Baez gerilla komutanları arasında bile kadın katılımı açısından farklı bir bilinç yarattı. *"Carlos kadınların* çocuklarını, ailelerini ne kadar çok sevdiklerini anlıyordu, kavga için ailesini bırakmaları düşüncesine çok büyük saygı gösteriyordu." Baez'in fikrince Mayorga kadınların katılımı için çok istekliydi. Diğerleri de gerekliliğine ikna olmuşlardı ama Silvio bu konuda da harekete geçiriyordu. Kadınların kendiliklerinden yeni yöntemle düşünmeyi öğrendiklerini, böylece devrime bir ölçüde özgünlük getireceklerini düşünüyordu."1967'deki Gladys Baez deneyimi FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi)'de kadına yönelik alınacak tavrı etkiledi: kadının eşit temelde katılım hakkı genel düşüncesi; beraberinde erkek Sandinistler' in davranışlarına yansıyan devasa

eşitsizlik ve kadının sosyal rolünün ne derece kavrandığı…

Pancasan gerilla faaliyeti Mayıs 1967'de başladı. Carlos Fonseca –otuzbirinci yaşgününü dağlarda kutladı- üç gerilla kolunun birinin başıydı. Birkaç ay sonra artık gerilla Ulusal Muhafız'la birkaç küçük rastlaşma yaşamıştı. 400 kişilik bir kontrgerilla gücü bölgedeydi. Ulusal Muhafız 27 Ağustos'ta, Mayorga'nın kolunu pusuya düşürdü. Bu pusu da FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi)'nin önemlin lider kadrolarından bazıları öldüler. Kurucularından Mayorga'yla birlikte örgüt, Carlos Reyna'yı, 1966'da Havana'daki Tricontinental Konferans'ta FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi)'yi temsil eden Managualı işçiyi de kaybetmişti. Bir de 1963'ten sonra sorumluluk alarak dağlarda ilişkileri neredeyse tek başına geliştiren Rigoberto Cruz'u… kalan iki koldaki gerillalar faaliyeti iptal kararı aldılar. Bölgeyi 1963'teki seleflerinden iyi biliyorlardı, hızla Honduras'a çekildiler.

Askeri açıdan 1963 Rios Cocoy y Bocay ile 1967 Pancasan faaliyetleri arasında az fark olduğu görülür. Ama Fonseca ve diğer FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi)'liler Pancasan faaliyetinin politik zafer olduğunu iddia ettiler. Çünkü bütün ülkeye FSLN(-Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi)'nin hala varolduğunu, dağlarda askeri eylem yapma gücünü göstermişti. Çünkü PSN ve Cumhuriyetçi Seferberlik'in reformcu-uzlaşmacı politikalarından kesin kopuşu ifade etmişti. Fonseca Pancasan'ın FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi)'yi Nikaragua'ya kabul ettirdiğini söylerken olasılıkla abartıyordu. Nikaragua devrimiyle ilgili çok okunan bazı kitaplar yazan Amerikalı siyaset bilimi Thomas Walker Hristiyan Demokrat Hareket hakkında yazacağı küçük bir kitapla ilgili araştırma yapmak amacıyla 1967 yazını Nikaragua'da geçirmişti. Bu kitabında legal muhalefetin genç liderleri hakkında iyi bilgi vermiş ama FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi)'den bahsetmemiş.(20)

Pancasan'ı takiben Fonseca ve hayatta kalan diğerleri yanlış giden şeyi bulmak amacıyla bir dönem aralarında gergin tartışmalar yürüttüler. Köylüleri örgütleme ve birliklere alma yöntemlerinin bazen amaca hizmet etmediği sonucuna vardılar. Örneğin Poncasan hazırlıkları sırasında güvenlerini kazanmak için köylülere ekonomik yardım sağlamışlar veya borç vermişlerdi. Bu pratikleri *"bazı*

köylüleri bozmuştu, onlara paranın kişisel de kullanılabileceğini düşündürmüştü. Örgüt için fedakârlık yapmaktan çok örgütü zenginleşme aracı olarak görmeye başlamışlardı." Köylü savaşçılar evlerinden uzakta savaşmaya gönderildiklerinde sık sık kaçıyorlardı. Not etmek gerekir ki çoğu zaman bu kaçaklar kendi bölgelerinde toprak ağalarına ve ulusal muhafıza karşı eylemlere de girişiyorlardı. FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi) bundan ders çıkardı ve bu köylülerden(kaçak-çn) en azından bir kısmıyla ilişkiye girip onları lojistik destek yaptı veya başka bölgelere göndermeyip kendi bölgeleri civarında savaşçı olarak bile aldı. Fonseca şehir gençliğine, zamanda deneyim kazandıkça Nikaragua köylüsünün doğal isyancılığını yönlendirmeyi öğrendiklerini söyledi: *"Köylülerle ilk temas kurduğumuz dönemde onları şimdiki gibi anlamıyorduk. Onlara gerilla saflarına katılmalarını sağlayacak doğru örgütsel formlar sunamamamıştık."* (21) Haberleşmelerindeki eksiklik Sandinist gerillaları 1963'te ve 1967'de kır nüfusundan, 1964'ten 1966'ya kadar da şehirlerde işçilerden kopardı. Sonraki on yılda da bu eksikliksürdü.

Pancasan sonrası tartışmalarda derin sorular ortaya atıldı. Ekim 1967 Che Guevara'nın Bolivya'da yakalanması ve öldürülmesine tanıklık etmişti. Latin Amerika ülkelerinde iktidarların orduları kır gerilla hareketlerini ardarda ezdiler ve bunların bir kısmı da FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi)'den büyüktüler. Devrimci Silahlı Güçler' in kurucusu Luis Turcios Lima Guatemala Ordusu tarafından katledildi; gerilla liderleri Hector Bejar ve Hugo Blanco da Peru'da hapse atıldılar. Jacinto Suarez' in aktardığına göre*, "tüm bunların ortasında Sandinist Cephe'nin tam merkezinde bir tartışma başladı. Biz neyiz? Neyiz? Parti miyiz? Silahlı grup muyuz? Foko muyuz? Neyiz? Ünlü fokoculuk teorisini sorgulamaya başladık ve kendimizi tanımlamaya çalıştık. Tamam, o halde Sandinist Cephe nedir? Biz kimiz? Kaynağımız nerede? Biz gerçekten ne istiyoruz"* (22)

Henry Ruiz FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi)'yi o dönem katılmıştı. FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi)'liler arasında Pancesan derslerini yorumlamada aralarında keskin farklılıklar bulunduğunu söylüyor. Bir kısmı kır gerilla savaşının temel alınmasını istiyordu. Diğerleri silahlı mücadeleyi bırakmayı ve şehir-

de gecekondular ile öğrenci hareketinde politik çalışmaya yoğunlaşmayı öncelikli görüyordu. Fonseca'nın bu tartışmalarda misyonu iki uç arasında bir yol bulmaya çalışmak ve hareketin farklı yerlerinden gelen bazı militanların tepkilerinin yarattığı ümitsizliğe, hatta paniğe karşı durmaktı. Fonseca birkaç yıl sonra bir grup FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi)'liye yaptığı konuşmada, *"Che'nin ölümünün verdiği ders FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi)'nin karşılaştığı güçlüklerin genel bir sorun olduğunu, Nikaragua'ya özgü bir tuhaflık olmadığını göstermesiydi"* diyecekti. Bunların *"devrimci savaşta tamamiyle deneyimsiz olunan dönem ile devrimci orduların halk zaferine karar verecekleri dönem"* arasında yaşayan bir örgütün karşılaşacağı *"normal sorunlar"* olduğunda ısrarcıydı. (23)

Fonseca Panceson yenilgisinden sonra kırda kendisine kılavuzluk yapan Victor Guillen'i Managua'da güvenli bir evde buluşmaya çağırdı. Guillen'e alana dönmesini ve gruptan ölmeyen ya da yakalanmayan kimse kalıp kalmadağına bakmasına söyledi. *"Yeniden hazırlıklara başladık"* dedi Fonseca *"çünkü mücadelemizi hiç kimse durduramaz"*. (24) Bu sırada, Oscar Turcios Guatemala'da başlayan gerilla mücadelesine katılmaya yollanmıştı. Hem oradaki harekete yardım edecek hem de pratikte askeri eğitimalacaktı. Nikaragua içindeki şiddet eylemleri büyük ölçüde şehirlerde ve diktatörlüğün sembol isimlerine, bankacı hırsızlara karşı misillemelerle sınırlı şekilde sürdü. Ekim 1967'de, Pancesan yenilgisinden sadece birkaç ay sonra FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi) en nefret edilen Somozacı işkencecilerden birine, Gonzalo Lacayo'ya ajusticiamento(adalet uyguladı, infaz etti) uyguladı. FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi)'yi finanse etmek için banka ve şirketlere yönelik yarım düzine soygun girşimi yapıldı. Bunların bazıları başarılı oldu. Şehir gerilla eylemleri FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi)'ye pahalıya patlıyordu. Gonzalo Locayo infaz edildikten sonra birçok Sandinist militan katledildi. Soygunlar sırasındaki silahli çatışmalarda safdışı olanlar Pancasan'daki kayıpların tümünden fazlaydı.

FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi) politik-askeri ricat yaptığı Rios Coco y Bocay yenilgisi sonrası dönemle karşılaştırıldığında Pancasan sonrasında atak bir politika izledi. 1968'e girerken sık dağıtılan küçük bildirilerle yeni katılımcılar bilinçlendiriliyor,

geniş protestolar için harekete geçiliyordu. Bu bildiriler, Şubat'ta Sandino'nun suikastle ölümünün 34. yıldönümünde eylem çağrısı, Mayıs Günü'nde (1 Mayıs) işçilerin belli bir ekonomik ve sosyal konularda mücadelesini destekleme mesajı, Anneler Günümünasebetiyle işçi ve köylü kadınların koşullarına dikkat çekilmesi, ABD Başkanı Johnson'un Temmuz ayındaki ziyaretini protesto çağrısı, Ekim' de Che Guevara'nın birinci ölüm yıldönümü mesajı, Kasım'da Casimiro Sotelo'nun katlinin yıl dönümünde parlamantarizm karşıtı manifesto, gibi bildirilerdi. Tüm bu bildirileri Fonseca yazıyordu. FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi)'de Ulusal Yönetim bünyesinde artık birçok yetişmiş lider bulunduğu halde Carlos Fonseca grubun politik duruşunu belirleme sorumluluğunu hemen hemen tek başına elinde tutmayı sürdürüyordu. 1968 Ocak ayında ona, FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi)'nin politik ve askeri şefi deniniyordu. 1969 Şubat' ında örgütün genel sekreteri oldu ve ölene kadar bu mevkie kaldı.(25)

FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi)'nin yüzden az üyesi vardı, ama o dönemki propogandası, politik etkisi veya askeri başarısı örgütün hacminden daha büyük ses getiriyordu. Tipik bildirilerden birinin başlığı "Gerilla Hareketi Yenilmez"di, diğer muhalif güçlerle uzlaşma eğilimi olmadığını gösteriyordu. Carlos Fonseca tarafından yazılan bildirilerin dili keskindi, *"sahte muhalifler, sahte devrimciler, sahte hıristiyanlar ve sahte Marksistler… hepsi ellerini neşeyle ovuşturup, gerillalarda yollarına hiç çıkmayacak, kendileri de pazarlık yaparak büyüyeceklerinisanıyorlar."*(26)

Carlos Fonseca Nisan 1968'de devrim stratejisiyle ilgili en önemli yazılarından birini "devrimci öğrencilere mesaj"ı yazdığında koşullar böyleydi. UNAN'ın komünistler ve Sosyal Hıristiyanlar' ın desteğiyle yayınladığı yeni "Gelişim Planı"na cevaben yazdığı bu manifesto'da kendine devrimci diyen öğrencileri PSC'nin ve PSN'nin "sahte Marksist" demologlarının maskelerini düşürmeye çağırıyordu. 1960'ta Don Edelberto Torres'e mesajında ve 1970'lerde gerilla savaşı üzerine yazılarında olduğu gibi Fonseca'nın 1968'deki Mensaje'sinin ana konusu da önderlik sorunuydu.

Fonseca 1960'larda öğrenci hareketinin bazı önde gelenlerine sert eleştiriler yöneltti. '44 kuşağını "günü geçmiş libarel talepleri"

sahiplenmek ve "sosyal hareketi ateşlememek"le suçladı. 1950'ler başında üniversite özerkliğini *"kendilerine demokrat diyen profesörlerin beter saçmalığı"* diye adlandırıyordu. Fonseca, *"üniversite hükümete bir müdahele yolu sunacak sahte bir özerklik talep etmekten ziyade işçi ve köylülerin çıkarlarıyla ilgilenmelidir"*, diyordu. *"Üniversite işçi sınıfının terini korumalıdır. Kültür çalışan kitlelerin binlerce yıllık emekleri üzerinde yükselmektedir."*(27)

Fonseca'nın bu dönemdeki başka yazılarında orta sınıf aydınları da aynı kızgınlıkla mahkum ettiği görülebilir.
1968'de "R.C"ye mektubunda mali destek isterken, Fonseca şöyle yazıyordu:

> *Kültürlü insanlar mücadele eden devrimci savaşçılara ve Nikaragua halkına büyük minnet borçludurlar... Nikaragualı aydınlar hangi dönem bu kadar aşağılık tavır takındılar? Sömürücü sınıflarca hemen hemen tamamen yutuldukları Agusto Cesar Sandino'nun şehit düşüşünden Küba'da sosyalizmin zaferine kadar süren dönemde mi? Yoksa belki de, düzenin çürümüşlüğünün bilincinde oldukları halde hiçbir şey yapmadan kollarını kavuşturarak durdurları son 10 yıllık —1959- 1968 arası –dönemde mi?*

Başka bir mektupta Fonseca "Dr. A.R."yi söz verdiği aidatı göndermediği için mahvediyor ve hareket başarısız olursa sorumlu olacaksın, *"ikiyüzlü adam"* gibi şeyler söylüyor. *"Bize uygulanan tecrit yarın yenilgimize neden olursa"* diye devam ediyor Fonseca, *"dökülecek kanımız bizim* çokbilmişlerin duyarsız vicdanlarını uyandırmaya yetecek şiddette bir çığlık*olacaktır."*(28)

1968'deki Mensaje a Los Estudianter Revolucionarios(devrimci öğrencilere mesaj-çn)'unda Fonseca öğrencilere karşı sert sözler kullanıyor. Dağlarda öğrenci gerillalar öldükçe Fonseca onlara yükleniyordu, *"okulu kendilerine kalkan yapan devrimci öğrenciler temelde hiçbir şey yapmadan ellerini kavuşturmuş duruyorlar."* Sorun, öğrencilerin genelinde bir duyarsızlığın varlığı değildi. Fonseca ısrarla diyordu ki Silvio Mayorga, Casimiro Sotelo gibi

liderler katledildiğinde öğrencilerin büyük çoğunluğu aslında bunlara tepki vermek istiyorlardı. Che Guevara öldürüldüğünde öğrenciler sadece eylem çağrısı bekliyorlardı. Sorun, bir kısım devrimci öğrenci liderlerinin –Fonseca'nın suçlamasıyla- "disiplinsizliği" ve "üniversitelere işleyen kapitalizmden" etkilenmeleriydi.

Fonseca, devrimci öğrenciler öğrenci arkadaşlarını seferber etme ve ılımlı öğrenci örgütlerinin kampüs odaklı dar kampanyalarına karşı geniş bir politik yaklaşım ortaya koyma fırsatlarını çoğu zaman kaçırdılar. Reformist kafalı öğrencilerin UNAN'a para kaynağı yaratmak için piyango bileti satış kampanyaları düzenlemelerine dikkat çekti. Devrimci öğrencilerin bu tarz para toplanmasına karşı çıkmalarının yeterli olmayacağını yazdı: *"Öğrenci kitlesini toparlamakta kendilerine güvenmemelilerdi; hükümetin üniversiteye düşmanlığını ortaya koyan bilgilendirici materyaller düzenlemelilerdi; üniversite bütçesini büyütmesi, genelde de eğitime daha çok harcama yapması için hükümeti zorlamak amacıyla geniş halk kitlelerineulaşmalılardı."*

1968 Mensaje'si Fonseca'nın üniversiteye ve hatta liseye sadece ayrıcalıklı azınlığın gidebildiği Nikaragua gibi bir ülkede öğrencilerin özel bir sorumluluğa çok erken değindiği bir yazısıdır. Öğrenciler *"kitlelerin bayraklarıdır"* ve fabrikalardan, gecekondular, köyler ve plantasyonlardan *" kendi rotalarını bulmayı öğrenirler. Öğrencilerin halka karşı sorumluluğu da ona net politik alternatifi"*, şüphesiz ki, radikal devrimci "ideolojiyi" ulaştırmaktı. Fonseca, ılımlıların baskısı maalesef FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi)'ye yakın öğrencileri bile etkiledi, diyordu. Mensaje, Sosyal Hıristiyanlar' ın sınıfların uyumu vaazlarına daha atak karşılık vermeleri için Sandinist öğrencilere bastırıyorlardı: *" Tarih bize zengin ile yoksul arasında, milyonerler ile işçiler arasında barış olamayacağını öğretiyor. Yoksullar zenginler tarafından sömürülürler ya da yoksullar milyonerlerin zenginliğini yok ederek özgürleşirler."*

Fonseca, FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi)'li gençleri Marksizm' i araştırmaya ve daha çok Marksist düşünceleri sahiplenmeye yönlendiriyordu. Sınıf ilişkilerinde köklü değişiklik yapmadan Somoza diktatörlüğünü devirmenin ve ulusun kendi geleceğini tayin etmesinin büyük ölçüde mümkün olduğunu düşünen

PSCN ve PSN gibi partilere karşı duruyordu. Biz devrimci hareket olarak diyor Fonseca;

> *Net bir biçimde söylemekteyiz ki, hedefimiz, sömürenler-sömürülenler toplumsal bölünmesini zalimler-mazlumlar toplumsal bölünmesini sonlardırmaktır. Net olarak söylüyoruz ki, temel hedefimiz işçiler, köylüler ve tüm emekçi halktan zorla koparılıp alınan zenginliği onlara geri vermektir. Ulusal bağımsızlığı kazanmak veya yabancı emperyalizmi yenmek tüm insanları mutlu edecek yeni bir dünya kurmak için gerekli şartlardır. Yeni bir dünya arayışımızda Karl Marks'ın geliştirdiği soylu ilkeler kılavuzumuzdur. Modern tarih göstermiştir ki, Marksizmin prensipleri, yoksul, istismar edilen ve ezilen insanlığın en kararlı savunuculuğunu esas alan pusulamızdır.* (29)

1970'te, Devrimci Öğrenciler Federasyonu Leon'da öğrenci yönetimini tekrar ele geçirdi. Adaylar FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi)'ye yakınlıklarını açıkça ifade ederek kazanmışlardı. Bu yeni kampanyayı yöneten Edgard (kedi) Mungia hakkında FSLN(-Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi)'den Omar Cobezas şöyle diyor: *"Kedi bir sınıftan diğerine gidiyor, Komünist olduğunu, Sandinist olduğunu, FER'li olduğunu tekrar tekrar söylüyordu. Bu şekilde CUUN'un ilk başkanı seçildi."* Fonseca ve takipçilerine göre öğrenci liderliğine hak kazanmak için okula kayıtlı olmak şart değildi. Sadece genç olmak ve öğrenci çevrede politik faliyette bulunmak yeterliydi. Örneğin Francisco Buitrago UNAN'a hiç kayıt yaptıramasa da CUUN'un merkez lideri olmuştu. Politik faliyete katılmak amacıyla Carlos'un peşinden Leon'a, 1956'da da Managua'ya gitmişti. (30).

Fonseca "Devrimci Öğrencilere Mesaj"ında, sonradan Sandino'yla ilgili yazılarında tekrar ele alacağı bir konuya değinmekteydi, kapitalist mülkiyet ilişkilerini kaldırmayı amaçlamayan bir ulusal kurtuluş mücadelesinin sonuçta başarılı olamayacağına dikkat çekmekteydi:

> *Silahlı ayaklamanın ülkede varolan sosyal sistemi dönüştürememek, devrime götürememek tehlikesi vardır.*

Bu nedenle Nikaragua ayaklanmasının derin devrimci içeriğinden emin olmak zorundayız, bu, radikal bir sosyal değişim talebine bağlıdır. Ulusal kurtuluş mücadeleleri modern tarihinde bir halk ayaklanmasının fiili zafer kazandığı halde, sonuçta devrimci hükümetin iktidarı eline almadığı durumlar, proletarya devrimin muzaffer olmadığı durumlar vardır. (31)

FER'li ve FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi)'li öğrenciler 1960'lar sonunda Nikaragua politik koşullarında çetin çatışmalar yaşadılar. Nikaragua'nın durumu Meksikalı sosyal bilimci Jorge Castenada ve başkalarının çalışmalarında ortaya koydukları şu düşünceyi çürütmüştü: 1960'larda Küba devriminin enerjisiyle Latin Amerika ılımlı solu oyun dışı kaldı; parlamanterist sol kendisini ancak 1980'ler sonunda Sovyetler' in çöküşü ile ciddiye alan ABD'ye karşı durmaktan çok onunla uzlaşmayı seçti. (32) Nikaragua da 1960'lar kabarış döneminde devrimci olmayan muhalefet çok keskindi ve FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi)'den daha etkiliydi. Geniş çekiciliği, birçok ünlü lideri ve ülkede yaygın dağıtılan günlük gazeteleri vardı. Nikaragua'da kendini Küba devrimiyle tanımlayan tek gurup FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi) ise, lise ve yüksek okullarda bile sesini duyurma savaşıveriyordu.

1960'larda devrimciliği reddeden bazı aydınlar sonradan FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi)' ye gireceklerdi. Carlos Tunnerman, Sergio Ramirez ve Ernesto Cardenal dâhil. Carlos Tunnerman 1964'te UNAN direktörüyken üniversite özerkliği. *"katılımcılık demektir, sokoklardan aşırı duygular ve bağırışlarla sıkıştırılarak üniversiteyi politikleştirmek değildir"* diyordu. 1970'te *"Üniversitede politikacılara ve yığınları kışkırtanlara yer yoktur. Eğer politikadan ulusun köklü sorunlarını yansıtmayı ve üzerinde çalışmayı anlıyorsak, bu, politikacıların işidir*" diyerek düşüncesinde ısrar etmişti. (33)

FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi)'nin öğrenci hareketi içinde reformcu-uzlaşmacı rakiplerinin ortaya çıkışı tam da 23 Temmuz 1959 öğrenci katliamının onuncu yıldönümünde,

iki düzine akademisyen ve aydının yayınladıkları ortak manifestoya denk geldi. Manifesto tam bir sosyal değişim için üniversitenin birliğini güçlendirmenin önemini vurguluyor ve bunun "güçle değil akılla" başarılacağı üzerine duruyordu. Toplumsal ilerleme ancak *"aydınlar, bilim insanları ve yüksek eğitimli teknisyenler genel kültürel seviyeyi yükseltmeye katılırlarsa, buna yeteneklerini katarlarsa mümkün olur"*du. Nikaragua'da toprak mülkiyetindeki aşırı eşitsizliği özetledikten sonra aydınlar, "makul" bir toprak dağıtımı yapılması için *"seçkinlere ve halk kitlelerine birlikte karşılıklı anlayış gösterme ve beraber barış içinde yaşamayı başarma"* çağrısı yapıyorlardı. Uyumlu toprak reformunun uygulanması yanı sıra, devletin sermaye mallarının ihracına izin vermesi, ülke içindeki kredi akışını geliştirmesi, sanayileşmeye teşvik etmesi, eğitimi canlandırması ve verimli yatırımı kolaylaştırması için hükümete baskı oluşturuldu. Ilımlı akademisyenler Nikaragua' nın ihtiyacı olan değişimin ancak "patronlarla işçiler arasındaki ilişkileri insanileştirmekle, ekonomi ve sermayeyi insanlığın hizmetine koymakla" yapabileceğini söylüyorlardı.(34)

Fonseca'nın 1968'deki "Devrimci Öğrencilere Mesaj"ı ile 1969'da akademisyenlerin "23 Temmuz Kuşağı Belgesi" yazılarının karşılaştırması Somoza karşıtı öğrenci hareketi içindeki devrimci kamp ile reformist-uzlaşmacı kamp arasındaki geniş uçurumu ortaya koymaktadır: Silahlı mücadeleye karşı seçimler, Montana' ya [dağlara- çn.] karşı üniversite kampüsü, sınıf savaşına karşı sınıf uzlaşması, işçi ve köylülerin önderliğine karşı aydınlar ve teknisyenlerin önderliği, sosyalizme karşı kapitalist gelişme. Bununla birlikte, bu tartışmaların sınıflarda, öğrencilerin bir araya geldikleri yerlerde ele alındığını, açık ya da keskin bir ayrışma yaşandığını farz etmek muhtemelen hatalı olur. İki ideolojik kamp mevcuttu ama Nikaragua' da birçok öğrenci- muhtemelen büyük çoğunluk- bunlardan sadece biri ile kendini ifade ediyor değildi. 1960 sonları 1970 başlarında Nikaragua' da keskin politik tartışmalar ve öğrenci eylemleri dönemiydi, dünyanın çoğu ülkesinde olduğu gibi… Dünyadaki olayların etkisiyle, ulusal politikalar, ailenin konumu, bireyler, baştanbaşa değişiyordu. Bazıları radikal yönelime kaydılar, bazıları daha fazla mahafazakarlaştılar.

FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi) ile Sosyal Hıristiyanlar arasında ki rekabet inançtan çok politikalarıydı. PSCN'nin Katolik kilisesi ile resmi bağı yoktu. "Farklı dinlere inanan hatta dinsiz insanlar" ilkesi ve gerçeğine bağlıydı. Ama gerçekte parti ve ona yakın öğrenciler kendilerini, çevrede gördükleri yoksulluk, ırkçılık ve şiddetten ahlaken etkilenen her sınıftan Nikaragualı gençlere yardım eden "hıristiyanlar" olarak tanımlıyorladı. Hıristiyanlık ile Marksizim ilişkisi üniversite kampüsünün sıcak tartışma konusuydu. Fonseca mensaje(mesaj) 'sinde bu soruna da değinmişti. *"Marksizm'e inanan"* diyordu Fonseca, *" Nikaragua halkının dini inançlarına saygısızlık yapmaz"* (35) İnanç özgürlüğü hakkındaki bu açık sözlü demokratik taahhüt ileride, on yıl sonra konacak, Hıristiyanlık ve Marksizmin felsefi açıdan birbiriyle uyumlu olduğu hatta bir ölçüde aynı olduğu bakışından tamamen farklıdır. Katolik öğrenciler FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi)'ye katıldıklarında dinlerini terk etmezlerdi ama toplumsal hastalıkların şiddet içermeyen yöntemlerle iyileştirilebileceğine dair düşünceleri bırakırlardı. Fonseca, varlıklı bir aileden gelen, gerilla savaşına katılıp 1966'da çatışarak ölen Kolombiyalı genç rahip Camilo Torres'e dikkat çekmiştir.

Camilo Torres rahipti ama politik yazıları PSC ve Muhafazakâr aydınlardan çok Carlos Fonseca' ya yakındı. Torres, Fonseca'dan sadece birkaç yıl önce "Öğrencilere Mesaj"ını yazmış, üniversite öğrencilerini topluma ayak uydurmamak, sosyal basamakları tırmanmaktan vazgeçmemek ve somut krizlere "gevezelik ve iyi niyet"ten başka ekleyecek şeyleri olmamakla suçlamıştı. Dili dikkat çekecek derecede Fonseca'nınkine benziyordu. Kolombiyalı rahip *"işçi sınıfının talepleri öğrencilerin gündemine gerçekten, disiplinli ve sorunlu şekilde her girdiğinde, öğrenciler belirsiz sözlerle veya bahanelerle karşılık veriyorlar."* diye itham ediyordu.(36)

İkinci Dünya Savaşı sonrası dönemde üçüncü dünya devrimci hareketlerinin durumu hakkında yeni yapılan bir karşılaştırmalı analiz, ABD ve Batı Avrupa'da öğrenim gören öğrencilerin önder rolünün altını çiziyor. (37) Nikaragua özgülündeyse, gerçekte, FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi)'yi ortaya çıkaran önderler ileri sanayi ülkelerinin üniversitelerinden gelmiş değillerdi. Bununla

birlikte, FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi) liderlerinden iki grup Nikaragua dışında okumuşlardı. Üniversite deneyimleri politik düşüncelerinin gelişimine önemli etkide bulunmuştu. Nikaragua'nın zengin ailelerinden az sayıdaki genç Allende yıllarında Şili'de öğrenim görmüşlerdi. Bunlar sonradan FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi)'deki eğilimlerden birinin liderleri oldular. Daha önemlisi 1960'larda Moskova'da Patrice Lumumba Üniversitesi' nde öğrenim gören biraz daha büyük Nikaragualı öğrenci grubuydu. Fonseca'nın başlattığı PSN benzeri komünist partilerin devrimci potansiyeli hakkındaki tartışmanın aynısı Moskova'da da yaşanmıştı. PSN kendi gençlik grubu üyelerine veya örgütlemeye çalıştığı diğer öğrenci liderlerine sık sık eğitim bursu verdi. PSN üyesi ve sendika lideri genç kadın Gladys Baez taşralı işçi sınıfından gelmeydi. 1963 yılında burs aldı. 1994'te yaptığı röportajda, oraya vardığında Sovyet karşılayıcılarının kendisine söyledikleri ilk şeyin Oscar Turcios'tan uzak durması olduğu ve "kafanı Sandino hakkında yalanlarla doldurur" dediklerini aktarmıştı. Buna rağmen Turcios 1964 yılında FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi) yeraltısını örgütlemek için Nikaragua'ya dönmeden bir süre önce Baez onu arayıp buldu. Turcios'tan etkilenmişti. Moskova'da FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi) çizgisini benimseyen diğer öğrenciler Doris Tijerino, Henry Ruiz, Plutarco Hernandez, Leticia Herrera, Rene Tejada ve Jose Vavildia'ydı.(38)

1968'de Patrice Lumumba'daki Orta Amerikalı öğrenciler hizbe bölünmüşlerdi: Nikaragua ve Guatemala'daki gerilla hareketlerini destekleyen ve Sovyetler' in bazı dış politikalarını eleştirenler… Moskovacı komünist partileri desteklemeyi sürdürenler… 1967 Ekim' inde gerilla taraftarı grup Che Guevara' nın katlini protesto için kampüste miting örgütlemeye çalıştı ama Arjantin ve Venezuela'dan Ortodoks Komünistler' ce engellendiler. 1968 Ağustos' unda Mexico City'deki Tlatelolco katliamdan sonra Meksikalı öğrenciler Patrice Lumumba'daki çoğu radikal öğrencinin Moskova'daki Meksika elçiliğine doğru bir protesto yürüyüşü düzenlediler. Polis gösteriye şiddetle saldırdı, öğrenciler şaşırmışlardı. Yetkililer gösterinin Kremlin'in Meksika hükümetiyle ilişkisinin tehlikeye atabileceğinden korkmuşlardı. Daha sonra, aynı yıl içinde

İran Şah' ı Moskova'yı ziyaret ettiğinde de polis öğrencilerin protesto gösterilerini dağıtacaktı. Kısa süre sonra ise, Sovyetler Birliği kalan FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi) taraftarı öğrencileri kovacaktı.(39)

Moskova'da öğrencilerin bu ideolojik olarak karşı karşıya gelişleri Carlos Fonseca'nın 1968'de PSN'nin muhafazakâr politikaları mahkûm edişine rastladı. "Devrimci Öğrencilere Mesaj", "Küba vatansever devrimi sonucunda Latin Amerika'da uyanan isyan hareketleri"nin ilk yenilgilerinden PSN gibi komünist partilerin "oportünist" politikalarını sorumlu tutuyordu. Fonseca açısından, 1967'de Che Guevara'nın ölümü PSN'nin sahte Marksizm' i ile FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi)'nin gerçek Marksizm' i ayrımında bir dönüm noktasıydı. Fonseca 1968'de takipçisi öğrencilere şöyle konoşuyordu;

> *Che Guevara'nın fedakârlığı Marksist düşünceyle tanımlarsak bize kendini gizleyip uyumlu görünme çağının Marksistler için geride kaldığını göstermiştir. Şu anda Marksizm Latin Amerikalılar' ın en coşkulu savundukları ideolojidir. Tüm devrimci Nikaragualılar' ın proleter kurtuluş hedefine sarılmasının tam zamanıdır.*(40)

FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi) kurulalı beri çoğu neferi üniversite kökenli görüntüsü veriyordu. Dolayısıyla Fonseca'nın stratejisini anlattığı ilk uzun yazısının üniversite ve lise öğrencilerine yönelik olması şaşırtıcı değildir. Fonseca, aynı dönemde, insan hakları ihlallerine karşı seslerini yükselteceklerini, Sandinistlerin mücadelesini çevrelerine yayacaklarını ümit ederek etkili aydınlara da ulaşmaya çalıştı. Fonseca'nın bu ünlü aydınlara yönelik üslubu ricacı, egolarını okşayan tarzda değildi, bazen kibar dahi değildi. Ernesto Cardenal ünlü bir şairdi, 1967-68 döneminde Nikaragua'da değişik güvenli evlerde Fonseca'yla buluştu. Candenal diyor ki;

> *Carlos gerilla hareketiyle direkt ilgili şeyler yazmadığım için beni eleştirdi. Kendisine istek üzerine şiir yazamayacağımı*

açıkladım, ama gerçek şu ki, onun istediği türden şeyler yazmaya hazır değildim. Benimle ilgilenmeyi sürdürdü. Sonuçta hazır olmuştum. David Tejada katledildiğinde Carlos'un benden işkence hakkında büyük bir denuncia [teşhir] istediğini hatırlıyorum. Radyoya gittim ve bir şeyler yazdım. Bu konuda kendisine söz vermek istemiyordum, ama çok ısrarcıydı, kaçmama izin vermedi. Eğer bir şey yazmazsan demek ki işkenceyi savunuyorsun, dedi.(41)

Fonseca Nikaragua'nın yaşayan en ünlü şairi Jose Coronel Urtecho ile de bir gizli buluşma düzenledi. FSLN(-Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi) lideri, Coronel'i *"bugün Nikaragua'nın yolundaki engellerden, Somoza'dan sonra, en büyük sorumluluğu olan kişisin"* diye suçlayarak ürküttü. Birkaç saat sonra, Coronel bir konuşma yapmak için ayrılacağını söylediğinde Fonseca *"o insanlar bekleyebilirler ve çok da önemli değiller"* diyerek kalmasını istedi. Cardenal'ın röportajına göre, Coronel'in buluşma anlatımı Fonseca'nın aydınlara yönelik karakteristik törpüleyici tutumunu gösterdiği gibi onlara saygısını da gösteriyordu. Coronel Urtecho bu buluşmalarda Fonseca'nın aydınlardan sağlamayı ümit ettiği yardımlardan uzakta ve üstünde ilgi çekici bir kişi olabildiğini de ima ediyordu. *"Edebi hareketlere, Carlos'un şiire ilgisine vb. diğer konulara geçince kalplerimiz birbirine çok yaklaşmıştı"* diyeaktarıyordu. Cardenal Fonseca'yla birkaç saati felsefe, edebiyat ve din tartışarak geçirdiklerini de söylüyor. (42)

FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi) potansiyel katılımcılara ve sempatizan aydınlara ulaşırken kadrolarını çok etkili organize etmişti. Fonseca Haziran 1968'de örgüt içinde *"Örgütümüzde Bir Devrimci Savaşçının Aktif Üye Olması Ne Demektir"* başlıklı bir yazı dolaştırmıştı. Belge şöyle başlıyor:

Sıklıkla, çoğu FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi) üyesi günlük iş programı yapmıyor. Üyelerimiz çoğunlukla dağınık çalışıyorlar. Bunun ciddi sonuçlarından biri hareket enerjisinin israfıdır. Tüm çalışma ağırlığının az sayıda yol-

daşa düşmesine izin vermek eğilimi haldeki huyumuzdur. Her üyeyi katmadan devrimci hareketin tüm görevlerini başarmamız mümkün değildir. (43)

Bu belge, şehir alanındaki militanlara yönelikti. Gündemi önceden hazırlamanın önemi, her üyenin sözü kesilmeden konuşma hakkı, toplantılara düzenli katılma gerekliliği gibi yer altı meseleleriyle ilgiliydi. Üyeleri pankart ve duvar yazısı sloganlarının çok somut olması, *"halka soyut sömürü ve baskıya karşı mücadele çağrısı yapmak hatasına düşülmeme"*si gibi belirli konuları öğrenmeye sevk ediyordu. Fonseca eleştirel tavrın üyeleri harekete geçirdiğini önceden görmüştü. Kişisel inisiyatife parmak basıyor ve FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi) toplantılarının devrim hakkında konuşan ve konuşan, ama pratikte kitleleri ve ulusu savunacak eylemler yapmayan "laf satıcıları"nın buluşması olmadığında ısrar ediyordu. Fonseca Marksist' ti ve FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi) de herkese Marks ve Lenin incelemeyi öğretiyordu. Ama üyelik için her zaman tek ölçütü kişinin ideolojik hazırlığı değil gönüllü devrimci eylemdi. Örneğin Marksizmi benimsemeyen ama hayatlarını devrimci harekete adayan iki genç şair için övgüler düzmüştü, başka sözler değil: Fernando Gordillo proletaryanın varlığına ve Nikaragua'da gerçek sınıf mücadalesine inanmıyordu. Ama Pancasan'daki gerilla faaliyetine henüz katılmak üzereyken öldü. Leonel Rugama her Pazar ayinine katılırdı, ama 1970 başlarında Ulusal Muhafız' la girdiği çatışmada öldü.

Bu belgenin farklı bölümlerinde Fonseca geleceği nasıl gördüğü hakkında net konuşur. Sanki 1968'deki FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi) gerçeği küçücük ve tamamen tecrit edilmiş bir grup gerçeği değildi. Fonseca diyor ki;

her alanda örgütlenmek: inşaat işçileri, şoförler, tamirciler, ticaret çalışanları, büyük fabrikalardaki işçiler, hamallar ve liman işçileri, her düzeydeki öğrenciler, yoksul köylüler, tarım işçileri vb… her gecekondu mahallesinde, her üretim alanında, her iş alanında FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi)'nin etkili bir grubunun bulunması hedeflenmelidir.

Fonseca Dominik Cumhuriyeti'ndeki ayaklanmayı ve 1968 ortalarında Paris'te kurulan barikatları örnek veriyor ve FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi)'nin bunları güya yapabileceğini 1965'te söylüyordu. Bunların FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi) için doğrusu hırslı hedefler olduğunu muhtemelen oldukça doğru şekilde yansıtan muhalif haftalık dergi Extra Semenal'in 1969'daki manşetidir; "Bugünkü FSLN Bilançosu: 28 ölü, 16 gözaltı ve 12 illegal birimin [imhası- çn]"(44)

FOTOĞRAFLAR

Carlos Fonseca Amador,
1936–1976.

Augusto César Sandino,
1895–1934.

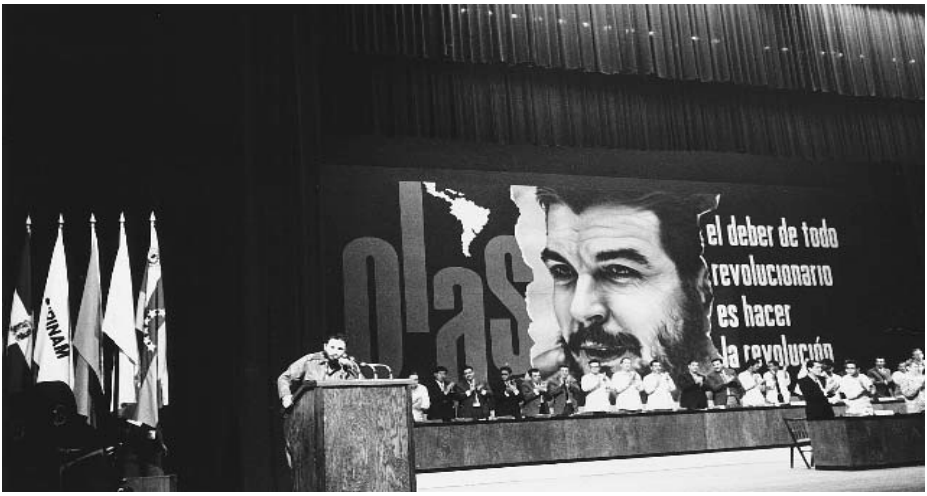

Fidel Castro bir konferansta, Havana, 1967... Che Guavera' nın fotoğrafının olduğu pankartta "Devrimcinin görevi devrim yapmaktır" yazıyor

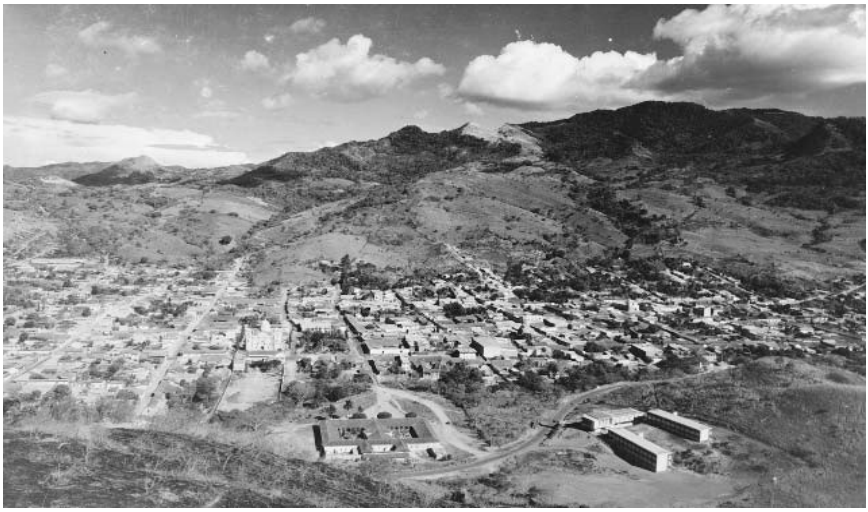

1950'ler öncesi Matagalpa...

Carlos Fonseca annesi Augustina ve küçük kardeşi Rene ile birlikte, 1945.

Anastasio Somoza Debayle, 1925-1980

Fonseca Kübalı Kadınlar Federasyo'nunda konuşuyor, Havana, 1959

Soldan sağa: Carlos Fonseca, Carlos Agüero, ve Humberto Ortega, Havana, 1970.

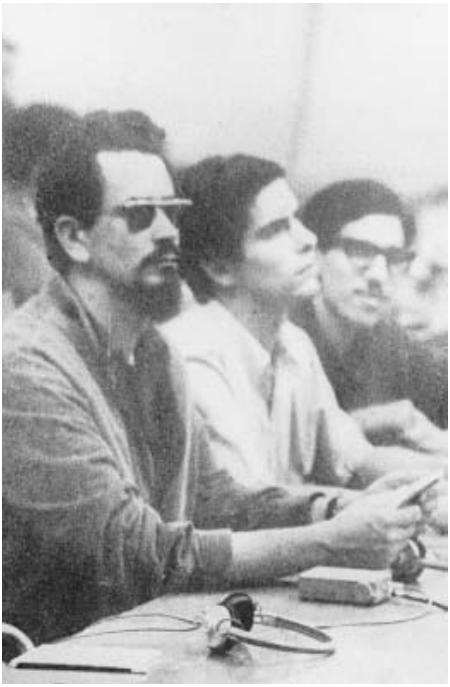

Carlos Fonseca ve Maria Haydee Teran'ın nikah töreni, Mexico, 1965.

Sağda oturan Carlos Fonseca, 1974 Aralık eylemiyle özgürlüğüne kavuşan tutsaklarla birlikte, Havana

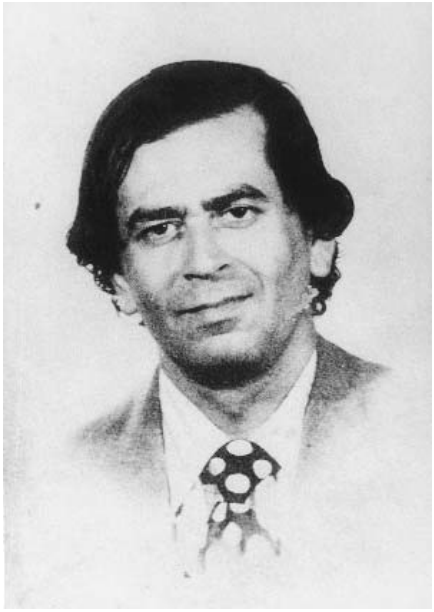

Carlos Fonseca, 1975 yılında ülkeye işadamı kılığında döndü.

Carlos Fonseca'nın cenaze töreni, 7 Kasım 1979, Managua.

Tomás Borge ve Daniel Ortega Fonseca'nın tabutunu taşırken.
7 Kasım 1979.

FSLN Ulusal Yönetim 1979 (soldan sağa): : Luis Carrión, Victor Tirado, Carlos Núñez, Humberto Ortega, Tomás Borge, Bayardo Arce, Jaime Wheelock, Henry Ruiz, Daniel Ortega.

Yazar Ramón Gutiérrez ele birlikte.
Rivas, 1994

Managua, 1979 Aralık

Nikaragua devriminin birinci yıldönümü kutlamaları, 19 Temmuz 1980

Kamulaştırılan ayakkabı fabrikası, Managua, 1981

Toprak haklarını alan köylüler, Carazo, 1982.

BÖLÜM: 6

Yeraltı ve Hapishane Yaşamı, 1968- 1970

FSLN'ne dikkatini, 1967' de Pancasan' daki yenilgisinden sonra şehirde yeraltına yöneltti. Sonraki birkaç yılda, yeraltı ve hapishane kültürü Nikaragua' nın şehirlerindeki güvenli evlerde ve hapishane hücrelerinde şekil almaya başladı. Kendi efsanelerini, değerlerini, gizli dilini, kadın-erkek ilişkisini, adlandırma kurallarını, mizah anlayışını ve edebiyatını oluşturan bir kültür. Yeraltı faaliyetlerinde Fonseca merkezi bir rol oynuyordu. İnsan üstü boyutlarda yeraltı savaşçısı diye namı vardı. FSLN üyesi Hugo Torres Fonseca ile ilk karşılaşmasını şöyle hatırlıyor:

> İşte önümüzde, duruyordu. Özel bir duruş *sergilemeden veya rol yapmadan (illegalite yapmadan demek istiyor –ç.n.), hatta kendini tanıtmadı bile. Orada Carlos, efsane, Zorro, silahşörlerden biri, Arap Kadir, görünmez adam, Guardia'nın gözünün önünden kaybolan, kendisini tutuklayanları gücüyle ve ölümü küçümseyerek alay eden, eşi Haydee'nin Leon'daki evine düşmanın şüphesini çekmeden girebilen ve tekrar kaçmadan hamile bırakan, ölüp de tekrar dirilen, sırf zevki ve halkın yaratıcılığını göstermek için Somoza ve ahbaplarını aptal gibi gösteren, halkı şereflendirerek ezen-*

ler üstündeki üstünlüğünü gösteren kişidir o. (1)

Carlos Fonseca'nın şehir yeraltı yaşamı ile ilgili efsanesinin tarihsel gerçekler ile pek ilgisi yok. Örneğin Maria Haydee Teran, Carlos'un polis tarafından aranırken yıllar içinde onu hiçbir zaman Leon'daki evlerinde ziyaret etmediğini, asla telefon açmadığını, asla postayla mektup göndermediğini anlattı. Eşiyle tek irtibatı ya FSLN kuryeleri ona mektup verdiğinde veya başka bir şehirde güvenli bir evde buluştuklarında oldu. Bu ziyaretler düzenli olmazdı. Fonseca, 1966'da doğan oğlu Carlos Fonseca Teran'ı, 10 aylık olana kadar görmedi. Kızı Tania de los Andes Fonseca Teran, 1969 yılı Ocak ayında doğdu. Ancak Fonseca 7 ay sonra Kosta Rika'da tutuklandığında onu hala görememişti. OSN'de Teranlar' ın telefon dinlemeleri, gözetlenme raporları, kendilerine gelen veya gönderdikleri el konan kişisel yazışmalardan yüzlerce sayfalık raporlar birikmişti. (2)

Fonseca kılık değiştirmesi zor fiziksel özelliklere sahipti. 6 ayaktan (182cm) uzun boyu, beyaz teni, zayıflığı ve delici mavi gözleriyle Fonseca Nikaragualı arkadaşlarından özellikle de taşralılardan hayli farklı görünüyordu. Şekli dikkat çeken gözlüğü olmadan kör sayılırdı. Carlos 1960'da Matagalpa' ya annesini ziyarete gittiğinde polise karşı gözcülük yapan komşuları Benita Alvarado Fonseca'nın eve mangal kömürü satıcısı kılığında geldiğini söylüyor. Benita her ne kadar Fonseca'nın rahibe kılığında Matagalpa'ya geldiği öykülerini duymuşsa da kendisi onu bu kılıkta hiç görmemiş. Anlattığına göre, Carlos'un annesinin cenazesine rahibe kılığında katıldığı söylentileri "bir parça efsane". Fonseca'nın INN'den bir arkadaşı 1960'lar sonlarında Carlos'u Managua otobüsünde kadın kılığında gördüğünü söylüyor. Fonseca 1974-75'te Küba'dayken Nikaragua'ya dönüşte farklı görünmek için 30 pound civarı masraf yapmayı düşündüğünü söylemiş. 1975'te Managua'da kendisiyle birlikte bir güvenli evde kalan genç kadın da Fonseca'nın görünüşünü değiştirmek için hergün yüz egzersizleri yaptığını rapor etmişti. Bu da belki efsanenin bir parçasıdır, kimbilir. Maria Haydee Teran ise Carlos'un hiçbir zaman kadın kılığı kullanmadığını bildiriyor. Söylediğin göre Carlos Küba'da hem yaşı ilerlediğinden hem

de çok düzenli bir hayat yaşadığından kilo almıştı. (3)

Fonseca 1975'te Nikaragua'ya son girişinde kontaklens alt çeneyi kabartan bir ağızlık kullandı. Sahte pasaportla seyahat etmiş, kendini iş adamı diye tanıtmıştı. Nikaragua içindeyse Fonseca güvenli evler arasında sadece asgari düzeyde kılık değişikliği yaparak geziyordu. Örneğin elbiselerini veya saç tarzını değiştiriyor veya kontak lens yerine gözlük kullanıyordu. Kendisine öğrenci "kılıklı" diyen birkaç anlatım var. Humberto Ortega Managua'da bir işçi gecekondusunda gerçekleşen ilk buluşmasında, Fonseca'yı beyzbol oyuncusu "kılığında" gördüğünü söylemişti. Görünüşünde böyle küçük değişiklikler yapmayı Somoza polisini atlatmak için yeterli görüyordu. Polisin, kılığını tespit ettiği iddiaları sürekli yanlış çıktı. Örneğin 1973'te Nikaragua'nın Guatemala elçisi Somoza'ya telsiz mesajıyla Fonseca'nın kesin olarak kızıl haç uçağında görüldüğünü, doktor gibi giyindiğini, Guatemala'da hala bu görünüşte çalıştığını bildirdi. (4) Fonseca 1970'lerin başında, Havana'da bulunduğu süreçte Nikaragua içinde tekrar tekrar onu görenler çıktı! Bu konudaki bildirimlerin bir kısmı yaygın dedikodulardan ortaya çıkmış olabilir; çünkü FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi)'yi desteklemeyen insanlar bile Fonseca'nın Ulusal Muhafızlar' ın burnunun dibinden görünmeden geçebileceği efsanesineinanıyorlardı.
Diğer kısmını ise Ulusal Muhafızlar ve başka devlet görevlileri üstlerine yaltaklanmak amacıyla üretmiş olabilirler.

İllegal FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi)'liler tümünün, ilişkilerinse birçoğunun kod adı vardı. Fonseca da birçok sahte isim kullandı. FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi) iç güvenlik kuralları militanların gerçek isim kullanmasını- çoğu durumda birbirlerinin isimlerini bilmesini de- yasaklıyordu. Yeni üyelerin kod adlarını çoğu zaman onları örgütleyenler verirdi. Yer altı koşullarında özellikle çok gençlerin kod adları lakapları veya ufak (anlamı veren-çn) adları olabiliyordu. Daha deneyimliler genellikle kendi namı değerlerini (takma adlarını-çn) tercih ediyorlardı. Bu adlar hareketin yer altı kültürünü bir hayli ortaya koyuyor. 21 yaşındayken Ulusal Muhafız tarafından katledilen Luisa Amanda Espinoza Küba devriminin kadın kahramanlarından Lidia Doce'ye atfen "Lidia" adını seçmişti. Doris Tijerino 1927'de ABD Deniz Piyadeleri tarafından

katledilen Sandino taraftarı Nikaragualı bir köylünün adı "Conchita Alday" adıyla biliniyordu. FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi)'liler sıklıkla, eylemlerde katledilen yoldaşlarının adlarını kullanıyorlardı. Fonseca, öğrenci liderlerinden David Tejada öldürüldükten sonra sıklıkla "David" adını kullandılar. And ülkesi Bolivya'da Che'nin yanında savaşan Tamara Burke'ye yani "Tania"ya atfen kızına da Tania De Los Ander Fonseca Teran adını verdi. Zengin şehir kökenli genç kadınlardan Dora Maria Tellez Ulusal Muhafız'la çatışarak ölenlerden sevdiği isimleri kullanırdı. *"Kod adı net bir kararı anlatır; şehit düşmeyi"* diye açıklıyordu. 1980'deki röportajında *"şehit kadının yaktığı meşaleyi yukarı kaldırmak gibidir."* (5)

İllegal Sandinistler bazen birbirlerinin adlarını da kullandılar. Bu durum pratikte belki de OSN'den çok tarihçilere sorun çıkarmıştır. Ernesto Cardenal bir keresinde Carlos Fonseca'ya Ghandi hakkında bir kitap verdi. Sonradan Fonseca yazdığı yorumla birlikte posta yoluyla kitabı geri gönderdi. *"Carlos Fonseca imzasıyla bir mektup göndererek bana bir sorun yaratmak istememişti"* diye açıklıyor Cardenal, *"o nedenle Tomas Borge'un adını kullanmıştı, kendisinden geldiğini bileceğimi biliyordu.*"(6) Fonseca Meksika'da Victor Tirado ile aynı evde kalırken 1960'lar ortalarına kadar bazen Victor adını da kullandı.

OSN bu gizli isimleri ortaya çıkarmaya çalışırken kapsamlı bir kayıt oluşturmuş. 1969 tarihli "Carlos Fonseca Amador'a gelen-giden mektuplarda geçen adlar ve kod adlar" başlıklı gizli rapor, bir düzineden fazla FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi) üyesinin en az bir kod ismini veriyor. OSN'deki tarihsel veya kronolojik sıralı kayıtlardan her biri Fonseca'nın kullandığı bir adla ilgili – örneğin kaldığı güvenli ev gibi- bilgileri de içeriyordu. OSN'nin hiçbir zaman tespit edemediği kod isim Fonseca'nın sadece kır gerilla faaliyeti sırasında kullandığı "İsa"ydı.(7)

1960'larda Fonseca ve illegal FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi)' liler Nikaragua'nın batısındaki tüm büyük şehirlerde güvenli evlerden oluşan bir ağ kurmuşlardı. Bu evler, tamamen gizli yerler ya da transit geçiş noktaları değillerdi. Hemen hemen tüm evler işçi mahallelerindeydi. Ya da hemen kasaba dışındaki küçük çiftliklerdi. Burada gerillaların yaraları tedavi ediliyor,

politik kitaplar çalışılıyor, yazılar yazılıyor, stratejinin tartışıldığı liderlik toplantıları ve askeri eğitim yapılıyordu. Güvenli evlerin çoğu gerillayı barındırarak kendilerini tehlikeye atan FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi) taraftarlarının aile evleriydi. Nunez ailesi 1960'lar ortaları boyunca Managua'nın güneyindeki küçük fincasını [kulübe] illegal Sandinist örgütçülere açmıştı. 22 Ocak 1967 gösterisi ve katliamından sonra 11 yaşındaki erkek çocukları da dâhil ailenin tamamı tutuklandı.(8)

Bir kısım gerilla evlerinin güvenliğini devrimcilerin ebeveynleri – özellikle anneleri- sağlıyordu. Fonseca analığım diye hitap ettiği Dona Teodorita Rubi'nin evinde sık olarak kalırdı; oğlu Jose Rubi, 23 Temmuz 1959 Leon gösterisi sırasında katledilen 4 öğrenciden biriydi. Fonseca Haziran 1964'te yakalandığında Jose Benito Escobar'ın annesinin, Dona Irene'nin evinde kalıyordu. Fonseca sık sık Roger Nunez'in annesi Dona Aurora Davila' da kalırdı. Kendisine mamita (annecik) diye hitap ederdi. Jorge Navarro'nun bağlantıları eski Managua'nın işçi mahallesinde bir gizli ev sağlamışlardı. Carlos Reyna'nın ailesi Managua Gölü yakınındaki kenar mahallede bulunan evlerini açmışlardı. Bu ailelerden bazıları sığınak sağlamak için birçok kez farklı yerlere taşındılar.(9)

Bazı FSLN'liler orta sınıf hatta burjuva ailelerden gelmişlerse de tümünün evleri yoksul gecekondulardaydı. Çok dikkat çekmeden gidip gelebiliyorlardı. Komşuları onlara çok iyi koruma sağlıyorlardı. Nunezler' in çiftliği Managua dışındaydı, derme çatma kulübeden halliceydi. Elektiriği, suyu yoktu. Dona Irene'nin San Luis barriosundaki evi kaba inşaattı, penceresiz iki ya da üç odalı ahşap bir evdi. Fonseca ve Victor Tirado Haziran 1964'te Dona Irene'nin evinden iki blok ötede yakalandıklarında gecekondu mahallesi hemen tepki verdi. Mahalle sakinleri basını çağırdılar. Genç kurye de şehrin öbür tarafına Fonseca'yı bekleyen Dona Aurora'ya gitti. Dona Aurora tüm FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi) kâğıtlarını bir bavula attı ve caddenin karşısına, kendisi gibi yoksul komşusuna koştu. *"Dona Zoilita"* diye rica etti, *"bu bavulu benim için sakla, senin bu ayki kiranı ödeyeceğim."* Aurora'nın evi arandıysa da bavul FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi) onu geri alma imkânı bulana kadar Zoilita'nın yatağının altında kaldı.(10)

Öğrenci lideri ve FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi)'nin Leon örgütçülerinden Omar Cabezas pek şansı olmasa da, şehrin ünlü muhaliflerini illegal devrimcileri evlerinde barındırmaları için ikna etmeye çalışmıştı. *"Sorun şu ki bu adamlar yaşlıydılar, 1970-71'de ben onlara göre çocuktum… İhtiyardılar ve ihtiyarların gizlilik kurallarını kullanıyorlardı. Bir tiyatro kulubünün yan tarafında veya Leon'da bir soylu malikânesinde, Muhafazakâr ve Libareller' in gizli planlarındaki gibi, bir planın etrafında toplanan yaşlı adamlar"* Bu sorun, yani kuşak farkı birçok toplumsal ayrılıktan biridir. Cabezas o "soylu malikanesi"nden sadece 1 mil civarı ötede Subtiava yerli mahallesindeki bir tecrübeli örgütçü liderini, Kızılderili işçi Magnus Bervis'i buldu. Magnus Bervis Sandinistler' in saygıyla "Kale" dedikleri evini güvenli bir eve çevirdi.(11)

Güvenli evlerde temizlik, beslenme ve arananlara hastabakıcılık yapma gibi görevler hemen hemen tamamiyle kadınların üzerine kalıyordu. Fonseca'nın da aralarında olduğu sadece az sayıda Sandinist işlerin cinsiyet temelli bölüşümünden rahasızdılar. 1975 sonlarında Fonseca ile aynı güvenli evde kalan genç kadının dediğine göre Fonseca'nın kirli çamaşırlarını sorduğunda kendi çamaşırını kendisinin yıkayacağı cevabını almış. Fonseca'ya dışarıya [erkeğin] çamaşır yıkadığı görüntüsünü vermesinin güvenli ev kurallarına aykırı olduğunu hatırlattığında, ancak, o zaman çamaşırın devamını getirmesine izin veriyormuş. Şehir yer altı örgütünün 1960'lardaki başı Julio Buitrago'nun haftalık temizlik sırasındaki görevi beklenmedik misafirlerle muhatap olmaktı. Ayrıntılı görev tanımı şöyleydi: Carlos duvarları yıkıyor, Roger toz alıyor, Amânda ortalığı süpürüyor ve Tamara yarı otomatik silaları temizliyor.(12)

İllegal kadınlar ev kurumsallaştırma görevine katılmaktan fazlasını yapmayı umuyorlardı. Askeri sorumluluk gerektiğinde eşit muamele gördüler. Gerçekten de onlara silah tahsis edildi ve kullanmayı öğrendiler. Açıkcası bu genç kadınlar yer altı yaşamı tarihinin bir bölümünde öne çıkacak kadar çok başarılı oldular ve güven verdiler, gizlilikte erkek yoldaşları kadar sıkıydılar. Bir erkek FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi)'li 1980 yılında yazar Margaret Randall'a:

"Hatırlıyorum bir keresinde Luisa Amânda, dağdan geliyor-

du. Üç ulusal muhafız onu durdurdular. Üzerinde hemşire elbisesi vardı. Onu bir kenara çektiler, biri ona tecavüz etmek istiyordu. Onu aşağıya nehre götürdü. Âmânda başta buna itirazı yokmuş gibi yürüdü. Sonra nehir kıyısına vardıklarında onu öldürdü. Nikaragualı kadının gücüdür bu" diyordu.

Carlos Guadamuz genç kadınların şehir illegalitesine nasıl katılıp hemen askeri eğitime başladıklarını anlatıyor: *"Geç bitirmiştik – en azından biz erkeklerin gözünde kadınlar taze papatyalardı, ama- günün sonunda bile fazlasıyla mutlu ve kendilerinden memnun görünüyorlardı. Bize dediler ki emniyetten bir köpeği yolun ortasına posta pulu gibi yapıştırmak için bir tesadüf bekleyemeyecegiz."*(13)

Değişik gelenekler ve baskılar yer altında da kadın erkek ilişkilerini etkiliyordu. Nikaragua kültürünün derinlerinde ailede ve sosyal ilişkide ataerkillik vardır. İdeal erkek evin başıdır. Ailesini geçindirendir , bağlı olunandır ve tüm kararları alandır. Kadın ise evde kalır, çocuklarla ilgilenir. Kadınların dünyası evleridir. Erkeklerinse ekonomik, politik ve daha da büyük bir dünyaları vardır. Oysa sadece burjuva ve orta tabakadan ailelerin bu şablonu uygulayabilecek maddi olanakları vardır. İşçi sınıfı ve köylü ailelerin ya başı yoktur ya da sıklıkla ailenin başı kadındır. Ebeveynlerin ikisinin olduğu durumlarda dahi yaşamı sürdürmek için kadın ve çocukların sağlayacakları gelire de ihtiyaç vardır. Ancak, kadının, evde aldığı ideal kültürel şablon toplumun tüm tabakalarına nüfuz etmiştir. Genç kadın ve erkekler silahlı isyana katılıp toplumsal gelenekten koptuklarında dahi bu sabit kültürel beklentilerin etkisindeydiler.

FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi) yer altı örgütünde kadının rolü konusunda bazı adetleri vardı. Bunların bir kısmı güvenlik önlemleriyle ilgiliydi, bir kısmı da Carlos Fonseca belirlemişti. Kendi yetişme tarzından kaynaklı Fonseca geleneksel tutuma, tek eşlilik ve evlilik bağının bozulmazlığına yatkındı. Bu, Sandinist erkekler kadar kadınlar için de zor olabiliyordu. FSNL'li bir kadın ve erkek beraber yaşamak istediklerinde örgüt sorumlularından izin almaları gerekiyordu. Yoksa yaptıklarından sorumlu tutulabilirlerdi. Doris Tijerino ve Ricardo Morales Avilés 1960'ların sonlarında aşka düştüklerinde örgüt sorumluları bizzat Carlos Fonseca'nın kendisinden onay istediler. Çünkü Morales yasal olarak başka bir

kadınla evliydi (sadece dört ay olmuştu).

Fonseca evlilik talebine cevap vermeyi reddetti. Tijerino yeterince beklediklerini düşündükten sonra ne olduğunu anlatıyor: *"Biz evde, o boş odada dururken, tamam dedim, bu Ricardo ile benim odam olacak çünkü biz bir ilişkiye başlıyoruz. Carlos'un öfkelendiğini ve bana tek kelime söylemeyip kırıldığını hatırlıyorum."* Morales 1973 Eylül'ünde katledildiğinde Tijerino Küba'daydı. Fonseca'nın bu konudaki tavrı Tijerino'yu kızdırmıştı:

> *Ricardo katledildiğinde Carlos yasal eşine bir mektup yazmayı uygun gördü. Kadın Nikaragua'da bile değildi. Meksika'ya taşınmıştı. Fonseca ona başsağlığı mesajı yazdı, ama bana nazik bir kelime bile söylemedi.*
> *Ricardo'nun ölümüyle ilgili benimle konuşanlardan biri de o idi. Ama konuşması ölüm haberi geldiğinde nöbette olmamdan dolayıydı. Böyle davranmasını sonradan, Ricardo'nun eşi ben değil o olduğundandır, diye yorumlamıştım. Ama bu düşüncesi tamamiyle yanlıştı.(14)*

Fonseca kadınlara yönelik gerici tavır takınan erkeklere karşı sert de olabiliyordu. Bir FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi)'linin anlatımına göre 1970'lerin başında Havana'dayken:

> *Bir grup delikanlı bazen bir araya geldiğimizde kadınlar hakkında konuşmaya başlardık –o şartlarda bu doğaldı- şu bu derdik. Oysa Carlos geldiğinde kadınların misyonuna, kadın haklarına, kadın sömürüsüne, maçoluk sorununa değinirdi. Bir erkek kadınlara kaba davrandığında yerinde duramazdı, bu onu öfkelendirirdi.*(15)

Şehir yer altı örgütünde katı güvenlik kuralları zorunluydu. Militanlar "yeşil kitap" denen bir kitapçıktan güvenlik ilkelerini ezberlerlerdi. Şifreler, kod isimler, şifreli mektup yazma, haberleşme yöntemleri. "Bölümlendirme*" diye adlandırılan yöntemle kadın veya erkek her militanın sadece birkaç militanı daha bilebileceği farz edilirdi. 1960'ların sonunda sadece birkaç düzine üyesi bulunan

ve bunlardan bir kısmının birbirlerini çocukluktan beri tanıdıkları bir örgüt için bu imkânsız bir hedefti. Güvenilmezlik hükmü verilip ilişki zincirinden çıkarılan bazı üye ve sempatizanlar "bölümlendirme"de olduklarını anlatmışlardır. Gerillalar güvenli evlerde günün yirmi dört saati nöbet sistemi koymuşlardı. Hızla kaçabilmek için tam giyinikyatarlardı. Aynı sebepten dolayı kadınlar etek değil pantolon giyerlerdi.

Yeraltında militanlar arası haberleşmede şifre kullanılacağı varsayılırdı. Ama eldeki örnekler yazılanların tamamıyla açık olduğunu gösteriyor. Örneğin Aralık 1965'te René Schick Nikaragua başkanı olduğunda ve muhaliflerin çoğu Luis Samaza'nın kardeşi Anastasia'ya kıyasla ehveni şer olduğunu düşünürken Fonseca güya şifreli bir mektupta şöyle yazıyordu:

> *Don René'nin bugünkü pozisyonunu gelecekte Luis'in alabileceği ile ilgili olarak, ben bazılarının propagandasını yaptığı ve Luis'in kardeşi daha büyük tehlikedir diyen düşünceye katılmıyorum. Bu düşünce atanacak yeni bir René'nin az da olsa iyi bir şey olacağı yanılgısına götürür. Yeni bir René veya Luis'in kardeşi, kim olursa olsun her şey aynı kalacaktır.*
> *Dolayısıyla doğru şey bizim ateşimizi continiusma'ya (devamlılığa-çn) yoğunlaştırmamızdır, hepsi aynı kumaştandırlar.(*16)

Gerillalar arasında komik güvenlik sorunlarıyla da karşılaşıyorlardı. Carlos Guadamuz bir gece Managua'da bir güvenli evde nöbetçiyken dışarıda park eden bir otomobilin şoföründen şüphelendi. Yarım saat, bir saat kendi kendine şüpheleriyle boğuştuktan sonra Julio Buitrago'yu uyandırdı. Buitrago arabaya birkaç saniye baktı ve

(*) Bölümlendirme: Hücre sistemine göre örgütlenme anlamındadır.-çn

canı sıkkın bir sesle *"o adam hiç hareket etmiyor"* deyip yatağına geri döndü. Guadamuz o anı şöyle yorumluyor. *"O an onun neden şehir yer altı örgütünün başı olduğunu anladım."* Yer altı örgütü sorumlularından ikisi bir keresinde eğitmeye çalıştıkları bir öğrenciye FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi) kurallarının bir kopyasını verdiler. Sonraki buluşmada ne öğrendiğini sordular. Öğrenci önemli güvenlik ilkelerini öğrendiğinden duyduğu gururla, kuralları okuduğunu ve sonrasında yaktığını söyledi. *"Bana ceza verdiler"* diye itiraf edecekti sonradan. "Çünkü o kopya o örgütsel birimdeki *sağlam tek kopyaydı, ancak yapacak bir şey yoktu*."(17)

Bununla birlikte, Carlos Fonseca'nın güvenlik kuralları ile ilgili hiç ve asla şakası olmazdı. Herhangi bir ihmali önemsememenin affedilemez olduğunu bilirdi. 1960 başlarında Heriberto Rodriguez masum bir hata yapmıştı. Fonseca kendisine kızmış ve ağır konuşabilmişti. Fonseca arkadaşlarını ve halk ilişkilerini, militanları korumak amacıyla konan bu güvenlik tedbirlerinin boşa çıkarılmasına göz yumulmayacağı konusunda sık sık uyarırdı. Şehir yer altı örgütü üyelerinin çalışma koşulları ile ilgili 1968 tarihli bildirimde şöyle diyordu: *"Kötü alışkanlıklara sahip birçok militanla devrimci çalışma gerektirmedikçe açıkta buluşmaya son vermeliydik. Çünkü bir ölçüde hasta bir anlayışa sahip arkadaşlardı. Sorunlar gizli toplantılarda ciddiyetle ele alınmalıdır, sokakta olaylı sohbetlerde değil."* Fonseca FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi)'ye Havana'da dahi Honduras veya Kosta Riko'daymış gibi ve hatta Nikaragua' daymış gibi yarı gizli bir yaşantı aşılamaya çalıştı. Bu, Havana'daki diğer Latin Amerika ülkelerinden solcu sürgünlerin özellikle Nikaragualılar' ın tarzından çok farklıydı. Çünkü kaçınılmaz şekilde Kübalı arkadaşları ve komşularıyla legal ilişkiler kuruyorlardı. Eylül 1973'te FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi) Ulusal Yönetim üyelerinden sadece ikisi Nikaragua'daydılar. Ricardo Morales Avilés ve Oscar Turcios… Managua dışında bir güvenli evde yakalandılar. Ulusal Muhafız tarafından katledildiler. Fonseca bu katliama sebep olan güvenlik ihlallerini ayrıntılarıyla anlatan yirmi sayfalık bir yazı yazdı.(18)

Bununla birlikte, OSN belgesine bir değer vermek mümkün-

se, Carlos Fonseca illegalitede en ciddi ihlallerden birini yapmış. 21 Mart 1967 tarihli gizli polis raporuna göre Fausto Amador 18 Mart'ta ve 21 Mart'ta OSN'yi aradı. İki görüşmede de oğlu Carlos Fonseca'dan henüz telefon aldığını, merkezde maaş ödeme bürosu İngenios'un bir saldırıya hedef olacağını, oradan uzak durması için uyardığını söyledi.(19)

Yer altı örgütü üyeleri ve taraftarları sürekli ortaya çıkarılma ve katledilme tehlikesi altında yaşıyorlardı. 1960'ların sonu boyunca ulusal muhafız FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi)'li diye bilinen militanları tekrar ve tekrar güvenli evlerde veya sokaklarda izledi, buldu ve katletti. Bazen gerillalar da karşı ateş açma olanağı buldular ama genellikle gelenler sayıca fazlaydılar ve aradaki ölü sayısı uç noktada dengesizdi. Eski öğrenci lideri Casimiro Sotelo Küba'da askeri eğitim gördükten sonra geldiğinde üç FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi)'liyle birlikte katledildi. Nikaragua'ya gizlice geleli daha bir hafta olmamıştı. Şair Leonel Rugama 15 Ocak 1970'te Managua'da ortaya çıkarıldı ve iki FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi)'liyle birlikte katledildi. Rugama'nın son sözleri direniş kültürüne bir örnektir, öldüğünde yüzünde bir gülümseme vardır. Bu FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi)'nin mistik yanıdır. Ulusal Muhafız onu kıstırıp, "dışarı çıkıp teslim ol", diye bağırdığında Rugama, "Anana teslim olmasını söyle!" diye karşılık verdi. Daha yirmisinde bile değildi.(20)

Şehir yer altı örgütünün başı, Julio Buitrago'nun direnişi çok ünlüdür. Katledildiği operasyonun televizyon ve radyoda canlı yayınlanması ulusu heyecanlandırmıştı. 15 Temmuz 1969'da Ulusal Muhafız Buitrago'nun güvenli evini buldu. Managua'nın işçi gecekondu mahallesiydi.Buitrago'nun ateş desteğiyle aralarında Doris Tijerino'nun da olduğu üç isyancı kurtuldular. Birkaç saat sonra tanklar, helikopterler ve yüzden fazla asker desteğindeki Ulusal Muhafız iki odalı mütevazı eve doğru saldırıya geçti. İçeriden gelen ateş gücü gösteriyor ki bu ev düzinelerce "komünist terörist"in bulunduğu bir eşkıya yuvası, açıklaması yapıldı. Ancak çatışma bittiğinde görüldüki ateş eden sadece Buitrago'ydu. 23 yaşındaydı ve 52 kiloydu.(21)

Managua'da muhalif bir haftalık yayın organı Buitrago'nun üzerinde ele geçen günlükten pasajlar yayınlandı. 1968 ortalarında üç hafta boyunca çıkan günlük, illegalitedeki sorunlar ve FSLN(-Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi)'nin o zamanki durumu hakkında birçok şeyi açığa çıkardı. Ortaya çıkan manzara merkezi liderler arasında izlenen strateji ve örgütün uzun vadeli perspektifi konularında gerçek farklılıklar ve tartışmalar olduğunu gösterdi.

Buitrago'nun zihnini böylesine meşgul eden can sıkıntısı ve boşluk hissi tehlikesi değildi. Özellikle Fonseca'ya ve diğer merkezi liderlere karşı sabırsızlıktı. Buitrago onbeş gündür güvenli evden dışarı çıkmadığını not etmiş yani gerçekte gizlilik kuralları onu etkisizleştirmişti. *"Monotonluk bizi* öldürüyor" diye yakınıyordu, *"Bunu boşa çıkarmanın tek yolu devrimci eylemler diye düşünüyorum."* Hareket gerçekte herhangi bir şey yapma olanağı aramamakta ancak geçinmek amaçlı ekonomik sıkıntılardan bahsetmekte, diye şikâyet ediyordu.1959 öğrenci katliamı yıl dönümü geçti ve *"Biz hiçbir şey yapmadık; birkaç protesto örgütleyecek malzememiz bile yoktu".* Onbir kod adlı bir yoldaştan heves kırıcı bir rapor almış, *"Bazıları kesinlikle hiçbir şey yapmıyorlar; toplantılara bile gelmiyorlar"* diyor. Fonseca'yla birkaç kere uzun tartışmıştı. Buitrago fazla muhafazakâr düşünüyordu. *"Bazen düşünüyorum da bir süre önce yaşanan yenilgi [Pancasan] sonrası kendine gelemedi ve bu onun kendine güvenini kaybettirdi"* diyordu Fonseca onun hakkında.

"Henüz kendime inancımı kazanamadım" diye yazmış Buitrago günlüğüne, *"Bu dönemde politik çalışmayla birlikte bazı askeri eylemler yapabileceğimiz doğru değil.*" Günlükten anlaşılıyor ki Buitrago'yu intihar kabilinden bir maceradan alıkoyan tek şey Fonseca'ya saygısıdır. *"Eğer David [Carlos Fonseca] öldürülürse ne yaparıza dedim Tere'ye. Düşmanlarımıza karşı ölümüne, gelişi güzel bir savaş başlatmayı kararlaştırmıştık.*" (22)

Buitrago'nun 1959 öğrenci katliamını anmak için boya veya teksir kağıdı dahi alacak para yokluğundan yakınması FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi)'nin yaşadığı kronik mali sorunu gösteriyor.1970 yılında Şilili dergi Punto Final Fonseca'yla yaptığı röportajda FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi)'nin önemli eylemlerini sordu. Fonseca 1969 ile 1970 arasında yapılan düzinelerce

eylem sıraladı. Büyük eylemler 'recuperacione'ler (banka soygunları)idi. Bu tarzdaki ilk eylem Mayıs 1963'te Managua'daydı.10.000 dolar alınmıştı. Diğer eylemlerin ancak küçük bir kısmı başarılı oldu. Sandinist gerillalar şehir veya kırdaki askeri eylemlerinin çoğunda sadece küçük silahlar kullanıyorlardı. Zira ancak bunlara para bulabiliyorlardı. Orta sınıf muhaliflerden bağış istemek bazı zamanlar Fonseca'nın bizzat kendisinin üzerine aldığı önemli bir görevdi. OSN dosyalarında Fonseca'nın, Somoza'ya karşı *"direnişi destelemek iddiasındakilerin gerçek fedakarlığını bağışları gösterir"* diyen kendi el yazması mektup kopyaları (bazıları da asıl) bulunuyor.(23)

Somoza'nın Ulusal Güvenlik Bürosu OSN 20 yıl boyunca Carlos Fonseca, arkadaşları ve bağlantıları hakkında toplayabildiği her bilgi kırıntısını arşivlemiş. Fonseca'nın 1956 yılında Anastasio Somoza Debayle'ye yazdığı müsadere edilen kitaplarını istediği çocukça mektuptan 1976 Kasım'ında kanlı cesedi üzerinde bulunan naylona sarılı küçük paketteki el yazısı notlara kadar pek hacimli bir dosyası vardı Fonseca'nın. Sadece tek kopyası olan bazı yazıları Somoza 1979 yılında Nikaragua'dan kaçtığında FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi)'nin el koyduğu gizli polis arşivlerinde buldular. OSN dosyaları önemli bilgi kaynağıdır ama bu belgeleri dikkatli kullanmak gerekir. Bazen başka FSNL'lilerce yazılan yazılarda yanlışlıkla Fonseca' nınmış gibi gösterilmiştir. (24) Bazı OSN birimlerinin okumadan veya okuyamadan dosyalamış olmaları mümkündür; zira bazı raporlar ve nüshalar memurların okuma yazmayı az bildiklerini göstermektedir.

OSN dosyaları arasında göründüğü kadarıyla kasıtlı tahrif edilen bazı belgeler de vardır. Bir ölüm kararı buna örnektir: Kararın başlığı Prof. Eloy Canales Rodriguez. İmza ise "Carlos Fonseca" . Mektup Canales'e "Ramirez Goyena Enstitüsü'nde bir oreja('kulak' veya ajan) gibi aşağılık tavırlarından" ve "ülkelerini kurtarmak için yaşamlarını tehlikeye atan demokratik unsurlara karşı adice saygısızlıklarından dolayı" FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi) tarafından ölüme mahkûm edildiğini bildiriyordu. FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi) her ne kadar Somozacı ajanlara karşı arasıra böyle eylemler yaptıysa da hedeflerini dikkatli seçiyordu. En meşhur ajusticiamento [cezalandırma]

eylemi Ulusal Muhafız'ın nefret edilen işkencecilerinden Gonzalo Lacayo'ya karşı 1967'de yapılan eylemdi. Ki Lacayo'nun öğrenci liderlerinden David Tejada'yı bir volkana attığına inanılıyordu. Canales Rodriguez ise her ne kadar Somoza'nın Liberal Partisi' nden birkaç kere Yasama Meclisi' ne seçilmişse de dürüstlüğüyle ün yapmış tanınan bir eğitimciydi ve Ulusal Muhafız veya diğer baskı kurumlarıyla bir ilişkisi yoktu.1934 yılında kadınlara seçme hakkı verilmesini destekleyen ilk meclis üyesiydi. (25)

Dosyada Josefina Tijerino'dan 8 Şubat 1965'te Mexico City'e, "Viktor"a gönderilen ateşli bir aşk mektubu da var.
OSN memuru mektubun üst tarafına "Carlos Fonseca Amador'a" diye yazmış. Josefina göründüğü kadarıyla bir öğrenci ve okulda "Viktor'un aşkıyla" zaman geçirdiğini söylüyor. Bu mektup Fonseca'nın dosyasına kasten konulmuş ve Maria Haydee Teran'la evliliği de katılarak sürgündeki devrimciler arasında dedikodu çıkarmak amaçlı kullanılması umulmuş olmalı. Zira otuz yıldan fazla yıl öncede bir ABD deniz piyade yüzbaşısı Augusto Cesar Sandino'nun eşi Blanca Arauz'a –gerçek yazısıyla- kocasından metresine yazılmış bir mektup vermiş, Sandino'ya bir sorun yaratmıştı. (26)

Fonseca'nın 1968'deki "Militancia activa"sı ile Julia Buitrago'nun aynı döneme ait günlüğü FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi) içinde gidilecek yön ve atılacak adımlar konusunda anlaşmazlık olduğunu gösteriyordu. Fonseca 1969'daki Sıfır Saati [Başlama anı-çn.]makalesinde Pancasan yenilgisinden sonra bazı üyelerin "coşkularının söndüğü" , bu nedenle yeni kadrolar örgütlemeye ve politikleştirmeye yöneldiğini söylüyordu. Fonseca böyle bir ortamda, 1969 başlarında Kasta Rika' ya gitti. Temel programa ait belgelerin taslaklarını hazırladı. FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi) önderleri genel toplantısı için hazırlık yaptı.
Humberto Ortega toplantıyı şöyle anlatıyor; o ara *"bir çeşit durgunluk dönemiydi. Zengin bir deneyimi tahlil etmek amacıyla buradaydık.Bu deneyimi tahlil ediyor,çalışıyor,büyütüyorduk".* Fonseca Kosta Rika'ya biraz gönülsüz gitmişti. Bunu Buitrago' ya San Jose' den gönderdiği mektupta şöyle açıklıyordu:

Doğrusu beni üzüyor, sanki bir tatildeymişiz gibi… Nikara-

gua' da yerine getirmemin neredeyse imkânsız olduğu bir görevi, bir dizi yazı hazırlamak adlı görevimi burada yerine getirebildim. Burada kalışımı mümkün olduğunca kısa tutup dönmek için ve bu dönemin yeterince verimli olması için elimden her şeyi yapacağım. (27)

Nikaragua' ya hızla geri dönme arzusu Fonseca'nın sürgündeki tüm yazılarından geçen ortak bir çizgi gibidir.

Fonseca Kosta Rika'dayken 1960 ortalarındaki legal durumu ve 1967 yenilgisinin bilançolarını ortaya koyduğu, Nikaragua'nın sosyo-ekonomik şartlarını kısaca tahlil ettiği Hora Cero adlı makalesini tamamladı. İlk kez 1969 yılında "Sandinist Program" adıyla yayımlanan ve "Tarihi Program" diye bilinen taleplerin ana hatlarını da burada çizdi. Programa Historico'nun[Tarihi Program] taslağını Managua'daki Julio Buitrago'ya da gönderdi. Nikaragua'da hapiste bulunan FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi) liderlerine gizlice ulaştırdı. Buitrago katledilmeden altı hafta önce ticari bir metinmiş gibi düzenleyerek gönderdiği mektupta Fonseca "katalog"un bir nüshasını not düşmeleri için meslektaşlarına da gönderdiğini söylüyor:

Diğer mektuplardaki bu belgedeki düşüncemizin uzun dönem geçerli olacağını açıkladım. Yaşanacak gelişmelerle ilgili günlük belgelerde çıkarılması gerektiği konusunda bir anlaşmazlık yok… Projenin bütününde farklı ortakların tekliflerine göre değişiklilkler oldu. Ama siz de notlarınızı göndermeden son şeklini vermek istemedim. Buradaki ortaklar bu belgeyi çok beğendiler, hatta bazıları bölge ülkelerindeki bize benzer şirketlerden daha üstün olduğunu düşünüyorlar. (28)

1969 Temmuz'u veya Ağustos' unda San Jose'de FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi)'nin hemen hemen tüm liderleriyle birçok üyesi toplanmışlardı. Tarihsel Program'ı şekillendirdiler ve yeni bir iç tüzük hazırladılar.

Hora Cero ve Tarihsel Program FSLN(Sandinist Ulusal

Kurtuluş Cephesi)'nin ideolojik atılımını temsil ettiler. On yıla yakın zamandır süren eylemlerde ve tartışmalarda şekillenen politik yaklaşımlar ilk kez yazılı hale getirilmiş oldu. Tarihsel Program FSLN(-Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi)'yi 1979 devrim zaferine taşıyacak talepler metni olacaktı. Hora Cero'da ise Fonseca, Nikaragua' ya neden bir devrim gerektiğini, diğer muhalif grupların neden sosyal ve siyasi bir dönüşüme önderlik edecek yetenekte olmadıklarını ve FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi)'nin bir devrim başlatmak için neler yaptığını analiz ediyordu. Nikaragua'yı "kendine 'muhalefetçiler' diyen kapitalist tabaka" aracılığıyla yöneten "gerici kliğin" otuz yılda ülkeyi ABD'nin yeni- sömürgesi haline getirdiğini, ülkeye gerici ve eşitsiz bir ekonomik düzen empoze ettiğini, işçi ve köylüleri sömürdüğünü, soyduğunu yazıyordu. Hora Cero'da yapılan Nikaragua devleti ve ekonomisi tahlilleri direkt olarak Tarihsel Program'daki çözüm önerilerine götürüyordu. Tarihsel Program FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi) imzasıyla yayınlandı, ama Hora Cero'da olduğu gibi Carlos Fonseca'nın izlerini taşıyordu. Programda, Nikaragua Ulusal şairi Ruben Dario' nun ABD emperyalizmini hicveden kısa bir şiiri ve ardı sıra Fonseca'nın kahramanları Augusto Cesar Sandino ile Ernesto Che Guevara'dan altı-yedi alıntıyla başlıyordu.

Tarihsel program, Nikaragua halkını on üç temelde talep ve devrimci görev etrafında harekete geçmeye çağırıyordu: Diktatörlüğü yıkmak ve radikal bir toprak reformu yapmak. Devrimci iktidarın öncelikle temel demokratik haklar sağlayacağı; Somoza ailesi ve işbirlikçilerinin mülklerini kamulaştıracağı; bankaların, yabancı şirketlerin ve yabancılara ait doğal zenginliklerin millileştirileceği sözüveriliyordu. Bunlar, devamındaki taleplerle de destekleniyordu. *"Yankee'nin Nikaragua'nın iç işlerine karışması sonlandırılacak"* , deniyor; Ulusal Muhafız'ın dağıtılacağı ve yerine *"savunma temelli devrimci halkıçı bir ordu"* ile halk milisi getirileceği sözü veriliyordu. İkincisi "toprak işleyenindir" temelinde büyük bir yeniden bölüşümü içeren kapsamlı bir toprak reformu yapılacağı söyleniyordu. Geri kalan maddelerdeyse çoğunlukla yoksullaştırılanların ihtiyaçlarına odaklanan sosyal ve ekonomik planların ana hatları çiziliyordu. Kültürde ve eğitimde devrim yapmak, emek ve sosyal

güvenlikle ilgili yasalar yapmak, yönetimdeki rüşvetin kökünü kurutma kampanyası, Atlantik kıyısını yeniden birleştirmek, Kızılderililer' e ve siyahlara karşı "iğrenç ayrımcılığı" bitirmek kadınların özgürleşmesi, dini inançlara saygı, Orta Amerika halklarının birliği, dünyanın her yerindeki anti-emperyalist direnişlerle dayanışma ve Sandinist şehitlere saygı çağrıları yapılıyordu. Bu talepler büyük oranda demokratik ve ulusal karakterdeydiler. Belirgin şekilde işçi ve köylülerin ihtiyaçları tarafını tutuyorlardı. Nitekim Somozacı kurumlar tarafından uzlaşmaz bir karşıtlıkla karşılandılar.(29)

Atlantik kıyısı ve kadın özgürlüğüne değinilmesi kadınlara ve Kızılderili halklara karşı uygulanan özel baskıyla ilgili somut taleplerde bulunulmaya başlandığını gösteriyordu. Ancak FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi)'de bu konuların önemi genellikle anlaşılmamıştır ve örgüt bu konularda Tarihsel Program'da şekilsel olarak bulunan demokratik idealler izleniminden öteye gerçek bir ilerleme asla kaydetmemiştir. Kızılderililer ve kadınlar sosyal dönüşümü gerçekleştirebilecek unsurlar olmaktan çok emperyalist ve kapitalist sömürünün neredeyse çaresiz mağdurları olarak görüldüler sıklıkla. Bizzat Fonseca bu önemli politik sorunlarda zayıf bir önderlik göstermiştir. Bunun ötesinde bir kısım erkek Sandinistler' in cinsiyetçi tavırları büyük hayal kırıklığı yaratmıştır. Bu konularda gösterilen politik irade yoksunluğu ve özellikle etnik kimliğin Nikaragua toplumundaki önemini yakalamamak 1979 devrimi sonrası yıllarda ciddi sorunlaryaratcaktı.

Tarihsel Program ve örgütsel şekil 1969 ortalarında kabul edilince Fonseca yeni bir gerilla hamlesi hazırlıklarına başlamak için bir an evvel Nikaragua' ya dönmek istedi. 29 Ağustos'ta Kosta Rika polisi tarafından tutuklanınca, bu planı yarım kaldı. Hapisteyken uluslar arası basına bir röportaj verdi. Sorunların çoğu 20 Ağustos' ta Managua' da üvey kardeşi Fausto Amador Arrieta'nın yaptığı, babasının da hazır bulunduğu, FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi)'yi ihbar edip Carlos'a kendine gelmesini, sosyal dönüşüm için legal yöntemler kullanmasını söylediği ve bomba etkisi yapan basın toplantısıyla ilgiliydi.(30)

Fonseca kendisinden dokuz yaş küçük kardeşi Fausto'ya diğer tüm kardeşlerinden daha çok bağlıydı. 1960'ta babasına ve

babasının eşine yazdığı mektuplarda Fausto' yu cömertçe övüyordu. Lola Arrieta'ya *"Tekrar tekrar okudum ve böyle bir kardeşim olduğu için gerçekten gururlandım"* diye yazıyordu. Carlos'un bu üvey kardeşi 1960'ların ortalarında kısa bir dönem FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi) taraftarı veya belki de üyesiydi.(31)

Küçük Fausto Managua' da ailenin saray gibi evinde yaptığı basın toplantısında FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi)'nin *"anlamsızlaştığını, kitlelerin geriliğinin arkasından kör bir kavga verdiğini, gerçekleştirebilceği tek bir düşüncesi dahi olmadığını"* söyledi ve *"Somoza ile babam arasındaki derin dostluğa dayanarak"* Carlos'un Nikaragua'da legal yaşama güvenli bir şekilde dönebileceğini ekledi. Küçük Fausto'ya göre her ne kadar diğer FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi)'liler "yabancı bir ideoloji"yi izliyorlarsa da Carlos komünist değildi ve kişisel olarak barışçıl mücadele taraftarıydı. Somozacı günlük Novadedas gazetesi ve de muhalif basın Fausto Amador'un abisine fiziki benzerliği (biri "aynı mavi gözler, müthiş benzeyen ses ve tavırlar" demişti) ve FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi) üyelerine verdiği ailelerine dönmeleri ve kendilerini araştırmalarına vermeleri öğüdü üzerinde durdular.(32)

Fausto'nun basın toplantısından sadece iki gün sonra yazılan Carlos'un kızgın cevabının başlığı *"Yaşasın Gerilla Savaşçılarının Kardeşliği"*ydi. O soylu bir terim olan *"hermono"*yu (kardeş) kullanarak onu mahvediyor, *"saflarımızdan korkakça kaçtığından açıklamaları Ulusal Muhafız radyosuna ve Novedades La Prensa gibi kötü ünlü gazetelerce yayınlandı"* diyordu. (33)

> *Çamura batmak bu kaçağa yetmedi. Bir de kavganın kaçınılmaz tehliklerine rağmen dik durup yoluna devam edenlere çamur sıçtratmak istiyor. Bu kaçak, bu satırların yazarının gerilla çizgisini yabancılardan baskı gördüğü için izlemekle itham ediyor. Bu çirkin ve aşağılık bir yalandır… Halkımızın sömürü ve baskıdan çektiği acılar yalvararak sona erdirilemezler. Bu kir, "suyla temizlenmez" kutsal su bile temizleyemez onu.*

Ancak kan bu lekeleri yok edebilir… Bu ahlaksız kaçağın gerilla hareketine saldırısı kendi teslimiyetini pazarlamak amaçlıdır.

Fonseca sosyalizme inancını da savunuyor, şöyle diyordu: *"Tarihin ve halk kitlelerinin umutlarına ondan daha iyi cevap verecek başka bir şey yoktur."* Baba tarafından olan kardeşinin ihanetini sadece bir ay önce katledilen Julio Buitrago'nun kahramanlığıyla ve hapse atılan Doris Tijerino'nun cüretli tavrıyla da kıyasladı.

Carlos Fonseca babasını ve kardeşini bir daha hiç görmedi. Onlar hakkındaki düşüncesi düşmanca kaldı. Büyük Fausto Amador ve Rene Fonseca, öldürülen bir FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi) gerillasının cesedinin Carlos Fonseca'ya ait olup olmadığını teşhis etmeye davet edildiklerinde kasten gitmediler. FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi) bildirilerinde Carlos ölüyü teşhis etmeye gitmedikleri için "Bay Amador'u .. Somoza ailesine kişisel bağlılığını göstermek", Sandinist taraftarlarının moralini bozmak ve diktatörlüğün propagandasına destek vermekle suçlamıştı.(34) Amador ve Rene Fonseca'nın gitmeyerek Ulusal Muhafız'ı aldattıkları böylece Ulusal Muhafız'ın avladığı kişinin kendi oğulları, kardeşleri olduğu ümidini söndürdükleri gibi daha insani ve daha iyi bir nedeni kabul etmemişti.

Fonseca son ve en uzun hapisliğini, Nikaragua'da var olmayan yargılama ilkelerine sahip olduğunu ileri süren demokraside, Kosta RİIka'da yaşadı. Kosta Rika Başkanı uzun zamandır Somoza diktatörlüğüne zıttı. Bununla birlikte FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi) Nikaragua Ulusal Muhafız' ının ve Somoza' nın, Fonseca' yı geri almak veya ona suikast yapmak için Kosta Rika polisi ve hapishane birimiyle sıkı ilişki kurduğuna inanıyordu. Fonseca'nın Nikaragua'ya iadesine karşı, ünlü kişilerin de desteğini alan ve ABD ile Avrupa' da bir kısım medyanın ilgisini çeken uluslar arası bir kampanya başlatıldı. Bir yandan da FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi), önderini hapaihaneden kurtarmak için eylem hazırlığına başladı.

Fonseca kaçışın planlanmasında aktif rol oynadı. Eş ziya-

retinden faydalanıp kendisine etekliği altında gizleyip bir tabanca getiren Haydee Teran aracılığıyla dışarıya mesajlar iletti. Operasyona katılacakların seçimine katkıda bulundu. Katılacaklar o sıra Kosta Rika'da sürgün olan 22 yaşındaki Humberto Ortega, 1963 ve 1967 kır gerilla faaliyeti deneyimlerini yaşamış köylü German Pomares, Esteli kasabasından genç bir işçi Rufo Marin ve Kosta Rikalı öğrenci Plutarco Hernandez'di. Kaçırma girişimi ilk olarak 23 Aralık 1969'da gerçekleşti. Ortega yaralandı, Kosta Rikalı gardiyanlardan biri öldü. Fonseca ve Ortega, Rufo Marin'in kullandığı arabayla girişten kaçmanın bir yolunu buldular. Takip edildiler. Kosta Rika basınına göre 55 polis aracı peşlerine takılmıştı. Arabaları polis barikatına yaklaştığında Fonseca teslim olma emri verdi. Çünkü Ortega'nın sağlığı için endişelenmişti. Çok kan kaybediyordu ve hızla tıbbi yardım almazsa ölecekti.(35)

Kosta Rikalı hâkim Fonseca, Ortega ve Marin'e ağır hapis cezaları verdi. Fonseca'ya 18 yıl. Teran kocasının firarına yardım etmekle suçlandı ve birkaç ay ceza verildi. Sonradan mahkemesiz tahliye edildi ve sınırdışı edilip Kosta Rika'ya giriş yasağı kondu. Fonseca, Kosta Rika ve Şili basınına gönderdiği mektuplarda firar denemsi sonrasında tutukluların sert şartlarda tutulduğundan şikâyet etti ve Ortega' ya yeterli tıbbi özenin gösterildiği sözlerini deyalanladı.(36)

Fonseca, başarısız firar denemesi sonrasında da gazete ve kitaplarını alabiliyor, izin alan habercilerle röportajlar yapabiliyordu. Teran ona Revista Conservadora del Pensamiento Centroamericano gazete setini gönderdi. Ortega'nın dediğine göre, Fonseca bu seti hızla yedi yuttu. Nisan sonlarında Teran istediği 17 kitap ve dergiyi kendisine yolladı. Aralarında Nikaragua Merkez Bankası istatistiklerinin yedi sayısı, yarım düzine roman ve şiir kitabı ile Stokely Carmichael'in Black Power'ı [kara güç] vardı.

1980'deki bir rörortajda Ortega şöyle dedi,

Carlos kendini inanılmaz disiplinli bir programa sokmuştu, çalışmalar, analizler ve spor hareketleri… Carlos'un kendine koyduğu günlük program disiplinine, pazarları da dâhil,

uymadığı tek bir gün yoktu. Uluslar arsı durumla ve Nikaragua tarihiyle ilgili koca koca kitapları yedi yuttu. Şafak vakti uyanır, sporunu yapar, sonra sabah sekizden ertesi sabah iki ya da üçe kadar okurdu ve saat beşte tekrar spor yapmaya hazır olurdu.

Hapishane arkadaşlarının anlattığına göre Fonseca, gazetelerden Nikaragua ve Orta Amerika' nın diğer bölümlerindeki olayları takip ediyordu. *"Sosyal ilanları dahi okurdu, öyle ki egemen sınıftaki tüm zengin ailelerin isimlerini bilirdi."* Nikaragua'daki müdaheleciliğe karşı direnişler hakkında kendisine ait ilk kronolojiyi bu hapisliği sırasında hazırladı.(37)

Yazıları Fonseca'nın hapishane koşullarında yumuşadığına dair bir belirti vermiyor. Sadece Somoza diktatörlüğüne karşı değil, çoğu muhalif grup yöneticilerine karşı da kim olursa olsun, saldırgan hareket ediyordu.Hapishanedeki hücresinden La Prensa yazarlarıyla öfkeli tartışmasını sürdürdü. Fonseca yakalanmadan önce yazdığı, "İşkencenin İdeolojik Savunucusuna Cevap" başlıklı mektubuyla Somoza karşıtı diye bilinen aydınlardan Jorge Eduardo Arellano'ya karşılık vererek ateş püskürtmüştü. La Prensa, Fonseca'nın mektubunu basmadı ama başsayfada *"Fonseca'nın Mektubu: Aslında Kızıl Gerillaların Acınacak Haline Dökülen Acılı Gözyaşlarıdır"* başlıklı imzasız bir makaleyle cevap verdi. 1969 sonlarında Fonseca hapishaneden La Prensa başyazarı Pablo Antonio Cuadra' ya yazdığı makaleyle öfkeli bir cevap vermişti. Bu mektubun son bölümü Fonseca'nın OSN' deki dosyasında var. Yarısı yırtılmış kahverengi bir kâğıdın iki tarafına neredeyse okunmayacak kadar eğimli ve karışık yazılmış. Mektup yazarının uç derecede kızgın ve hızlı yazdığı hissi uyandırıyor. Bununla birlikte, Fonseca bu durumda bile ülkesinin tarihinin ayırdındaymış: *"1969 var oldu çünkü ondan önce 1959, 1956, 1947, 1944, 1936, 1934, 1927, 1925, 1914, 1912, 1910, 1893, 1857, 1856, 1855, 1838, 1824, 1821, 1812… 1743… 1650… 1531 varlardı"* diye yazıyordu. Tüm bu sayılar Nikaragua için önmeli tarihleri gösteriyordu. Gittikçe daha büyüyen rakamlarla eğik hatta yukarı doğru yazılmışlardı. (38)

1969 Ağustos' unda yakalanmasını takiben Kosta Rika ve uluslar arası basının kendisiyle yaptıkları röportajlarda Fonseca, Muhafazakâr Parti Lideri Pedro Joaquin Chamorro' yu diktatörün eline hoşgörülü olduğunu iddia edecek şeyler vererek sadece Somoza'ya hizmet eden etkisiz bir muhalefet örgütlemekle suçladı. Fernando Agüero' yu 1967 seçimlerinde neden desteklemeyi reddettiği konusunu tekrar açtı ve kendi sorduğu soruyu cevapladı: *"Sen Agüero'yu getirmekle Pedro Joaquin'in yanlışlarını milyonla çarptın"*. Chamorro Fonseca' yı hapiste ziyaret etmeye çalıştı. Aralarındaki farkları hiçe sayarak Nikaragualı bir mahpusu ziyaret etmeyi genel nezaket gereği olarak düşündüğünü söyledi. Fonseca kendisiyle konuşmayı reddetti ve –Chamorro'nun sonradan Ernesto Cardenal' e söylediğine göre- *"hücresine yılan gelmiş gibi davrandı"*.(39)

Fonseca, San Jose Merkez Ağır Ceza hapishanesinde 26 Mart 1970'te yazdığı " Kosta Rikalı Sahte Devrimcilerin Saldırmasından Onur Duyuyoruz" yazısında Kosta Rika Komünist Partisi(PVP)'ni şiddetle eleştirdi. PVP, Libestad gazetesinin 21 Mart tarihli sayısında Fonseca ve hareketi ile alay etmişti. (40)

Uluslar arası dayanışma kampanyası Nikaragua'ya iadesini engellediyse de mahpuslar ve FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi), Fonseca'nın yaşamına kastedilmesinden çekiniyorlardı. Ansızın "Mama Dolares" kod adlı bir mahkûm Fonseca'nın hücre arkadaşı olarak ortaya çıktı. Bu suçlu, Managua'da La Avacion hapishanesinde siyasi tutsaklara saldırması ve Ulusal Muhafız'la sıkı ilişkisiyle ün salmıştı.

Amerikan Gizli Servisi CIA'nin, Fonseca'yı sahte bir kaçış girişimiyle öldürmeyi planladığı söylentileri de vardı. (41)

İkinci bir doğrudan saldırıyla Fonseca'yı hapisten kurtarmak imkânsızdı. O nedenle FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi) önderliği rehine takasıyla onu özgürleştirecek bir girişime karar verdi. 21 Ekim 1970'te üç erkek ve iki kadından oluşan FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi)'li bir komando grubu bir Kosta Rika ticari uçağını ele geçirdi ve United Fruit Company'nin (Birleşik Meyve Suyu Şirketi) Kuzey Amerikalı iki yetkilisini rehin aldı. Eylem sorumlusu yirmi iki yaşındaki Carlos Agüero, Nikaragua'nın en zengin ailelerinden birindendi ve uzun zamandır Muhafazakâr Parti

başkan adayı olan Fernando Agüero'nun yeğeniydi. Carlos Fonseca bu eylemin de planmasına doğrudan katılmış, uçaktaki yolculara saygılı davranılması da dâhil gerekli bilgileri gizlice göndermişti. Agüero'nun ekibi, Amerikalı iş adamlarını ve diğer yolcuları Fonseca ve üç hapishane arkadaşıyla değiştirmeyi teklif etti. Kosta Rika hükümeti anlaşmayı kabul etti ve Fonseca, Ortega, Marin ile Hernandez önce Mexsico City'ye ordan da Havana'ya uçtular.(42)

Fonseca'nın Kosta Rika'da hapishanede kaldığı dönemde birkaç düzine Sandinist de Nikaragua'da hapse girmişlerdi. FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi)'lilerin hemen hemen tümü 1960'larda ve 1970'lerin başlarında hapiste bir süre kalmışlardır. Daniel Ortega ve Jacinto Suarez 1967 sonlarında yakalandılar, yedi yıl kadar parmaklıklar ardında kaldılar. Ricardo Morales Aviles, Doris Tijerino ve Tomas Borge, hepsi de tekrar tekrar hapise girdiler.

Nikaragua'da hapishane kültürü ve edebiyatı bu şartlarda ortaya çıktı. Fonseca 1973' teki FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi) tarihi ile ilgili notlarında, hapishanedeki entellektüel yaşamda Katolik sağcı ve faşizim sempatizanı düşüncelerin ilk dönem baskın olduğunu açığa çıkardı ve örneğin 1956 sonrası *"Devrimci Kültürün Yeniden Doğuşu"* yazıları birer birer ayıkladı.(43) Carlos Fonseca'nın hapishane yazıları tarihsel ve politik tahlillerden meydana gelmektedir. Diğer FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi)'liler genelde politik içeriğe sahip şiir, testimonios [belgesel araştırma] ve resim üretmişlerdir. Daniel Ortega hipishanede yazdığı "Managua'yı Mini Etek Modayken Hiç Görmedim" şiiriyle meşhur olmuştu. Carlos Guadamuz yazdığı "Ve… Evlerden Kesif Dumanlar Yükseldi" başlıklı Julio Buitrago'nun politik biyografisini La Aviacion hapishanesinden dışarı kaçırabildi. Ricardo Morales Aviles 1969 yılında hemen hemen her gün Doris Tijerino' ya aşk şiirleri yazdı; hücresinin bulunduğu bloktan kadın hapishanesine bunları ulaştırmak için işbirliği yapan gardiyanlar, adli mahpuslardan bir ağ oluşturmuştu. Tomas Borge da Carlos Fonseca'yı öven nesir şiirlerini hapiste yazmıştı.

Hapishane edebiyatı malzeme kısıtlamaları altında uç derecede zorluklarla oluştu. Doris Tijerino 1973 yılında Carlos Fonseca

ile yaptığı ve kaydedilen röpörtajda La Avacion'da kâğıt kalemin FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi)'li mahpuslara yasak olduğunu, her türlü yazı materyalini yakınlarının gönderdikleri paketlerden çıkardıklarını söyledi. Hapishane sansüründen geçebilen az sayıdqa kitabın boş sayfaları genellikle mektup ve doküman yazımı için kullanılabiliyordu. Sandinist hapishane edebiyatı sık olarak sigara kutularından çıkarılan küçük kağıt parçalarına, hapishane çevre temizliğinde çalışanların çok genç mahpuslara (tijerino "çocuklar" kelimesini kullanmış) bağışladıkları kalemlerle yazıldı. (44)

FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi)'nin mahpuslar politik ve kişisel yazılarının hapishaneden çıkarılması ve hapishaneye geçirilmesi konusunda adli mahpuslara, ziyaretçilere ve işbirliği yapan gardiyanlara güveniyorlardı. Adli mahkumlara ve gardiyanlara saldırmama politikası güdüyorlardı. Görüşlerde ve sınıflarda politik olmayan mahpuslarla ilişki kurmaya çabalıyorlardu. Humberto Ortega, 1970 yılında Fonseca' yla hapiste kalmıştı, adli mahkûmların ve hatta gardiyanların bile Fonseca' ya saygılarını belirtmek için "Don Carlos" diye seslendiklerini söylüyor. Ortega'nın dediğine göre Carlos adli mahpusların nasıl yaşadıklarını ve neden hapse düştüklerini öğrenmeye çalışmanın *"somut gerçekliğimizin bir parçasını bilmek açısından"* önemli olduğuna inanıyordu. (45)

Sandinist kadınlar hapishanede çoğu zaman fahişelerle bir arada tutuluyorlardı. Onları politikleştirmeye ve FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi)'ye kuryelik yapmaları için iknaya çalıştılar. Managua'daki erkek hapishanesi müdürü kendi biriminde fuhuş ticareti yapıyordu. Politik mahpuslar her salı hapishaneye getirilen kadınlardan seks hizmeti almayı reddettiler ama o kadınları kurye yapmaya çalıştılar. (46)

Doris Tijerino 1969'daki hapisliği sırasında hapishane işiyle ve dış dünyayla gizli haberleşme ağı örgütlemeyi üstlenmişti. Gardiyanlara ve onların aile fertlerine FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi)'lilerin mektuplarını hiç taşıtmadı. 1994 yılında kendisiyle yapılan bir dizi röportajda Tijerino Morales'ten o dönem almış olduğu birkaç yüz şiir ve politik yazıyı paylaştı. Bazılarını sadece kendisi okuyabildi. Örneğin, uzun bir politik yazı sadece birkaç inç kare kâğıt parçasına imkânsız derecede küçük harflerle

yazılmıştı. (47)

Çoğu zaman dayak, elektrik, cinsel işkence ve başa uzun süre torba geçirmeden kaynaklı, Fonseca da dâhil, çoğu siyasi mahpus bedensel sakatlıklar yaşadılar. Dışarıda FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi)'li şehir veya kır gerillaları başarılı eylemler gerçekleştirdiklerinde dayak sıklaşıyordu. René Nunez kalıcı sakatlandı. Gladys Baez parmaklıklar ardında maruz kaldığı ihlallerden kaynaklı kapsamlı bir tedavi gördü. Ama psikolojik işkence gördüklerini söyleyen mahpusların bir kısmı bunun bedensel işkenceden daha kötü olduğunda hemfikirler. Doris Tijerino ilk kez 1967 başlarında yakalanmıştı, yüzbaşı kendisini 16 aylık oğlunu "kucağında sadece bir gün boyunca hayatta kalıp kalmayacağını görmek için" getirmekle tehdit etti. (48) Ricardo Morales Avilés "Pise y Corre" denilen işkence yöntemine birkaç kez maruz kaldı. Salıveriliyor, hapishane çıkışına yaklaşınca bir daha yakalanıyordu. Gardiyanlar ve müdürler özellikle FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi)'li merkezi liderlerinden birinin veya mahpusun eşi ve sevgilisinin ölümü gibi haberleri mahpuslara eziyet etmekte kullanıyorlardı.

Kadın siyasi mahpuslar sık sık gardiyanların tecavüzüne uğruyor, türlü cinsel suistimallere maruz kalıyorlardı. Erkek mahpuslardan daha sık çırılçıplak soyuldular, çıplak halde aşağılayıcı hareketler yapmaya zorlandılar, cinsel organlarına elektrik verildi. Diğer yandan, kadın mahpuslara yönelik yaklaşımla ilgili genel duyarlılık ve bazen iyi bağlantıları olan akrabaların müdahaleleri kadınlara çoğu zaman erkek yoldaşlarından daha iyi koşullar kazandırdı. Toprak talebi ve örgütlenme hakları için direnişe katılan köylü kadınlar muhtemelen Sandinist kadınlardan daha kötü ihlallere maruz kaldılar, çünkü kamoyuna seslerini duyuracak benzer olanaklarıyoktu.

Doris Tijerino 1967'de hapsedildiğinde tutulduğu hapishanede on kadar kadın siyasi faaliyetten tutukluydular. Bu on kadından ikisi hamileydi ve en az üçü hapiste tecavüze uğramıştı. Tijerino, Gladys Baez ve ergen yaşlardaki hamilelerden biri FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi)'liydiler. Diğer kadınlar erkek arkadaşlarının FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi) üyesi olduğundan şüphelenildiği için tutuklanmışlardı. Tijerino 1969 başlarında yirmibeş yaşındayken bir daha tutuklandı. Tutuk-

lu kaldığı altı ay boyunca tekrar tekrar cinsel tacize uğradı. Ancak destekleyenlerinin basın açıklamaları, açlık grevleri de yaptıkları bir kampanya sonucu, dışarıdaki kamoyu baskısıyla tahliye edildi. İktidar Tijerino'ya öfkesini Somoza'nın kendi gazetesi Novedades'in 5 Ağustos 1969 tarihli sayısında büyük bir fotoğrafın üstüne attığı manşetle dile getirdi: "Kölelik için Terörizm Cephesi çıkarına en üst düzeyde gündem oluşturmak için fanatik komünist Doris Tijerino Haslam'ın kendisini ilgilendiren doğal kadın mahremiyeti detaylarını ifşa ettiği bu utanmazlık yetsin.Tıbbı tetkikler, yalanı net şekilde ortaya çıkarmıştır."(50)

Kadın mahpuslara karşı yapılan suistimallerden biri de Somoza'nın Managua merkezde bulunan yer altı sığınağı yanındaki OSN karargâhında tutulmaktı. Carlos Fonseca'nın 1972 de yazdığı makalede belirttiğine göre bizzat Anastasio Somoza Debayle'nin Sandinist kadınlara işkence yapılması emri verdiğini duyan tanıklar var. Doris Tijerino da Somoza'yı kadın mahkûmlara tecavüz etmekle suçlamıştı. (51)

Mahpus haklarını desteklemek amaçlı protesto gösterileri FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi)'nin geniş bir kesime ulaşmasını sağladı. Bu konuda öğrenci hareketi özellikle seferber oldu. Fonseca'nın 1964'teki tutukluluğundan 1979 devrimine kadar geçen sürede öğrenciler, siyasi mahpuslara özgürlük, fiziksel saldırılara ve daha çok spor hakkı, daha iyi yemek, hapishanelerde daha çok kitap talepleriyle tekrar ve tekrar gösteriler düzenlediler, basın toplantıları yaptılar, açlık grevlerine gittiler, kilise ve üniversite işgalleri yaptılar.1971'deki protesto kampanyası "Kiliseler Hareketi" diye bilindi. Çünkü öncelikle katedral işgallerini içeriyordu ve üniversite yönetimden bir heyetin, yaşadıklarından emin olmak için, Sandinist mahpusları ziyaretine izin verilmesi zaferiyle sonuçlanmıştı.

Muhtemelen, Kızılderililer de ayrımcı tutuklamaların, polis ve gardiyan vahşetinin uzun zamandır mağduru oldukları için yerli topluluklar mahpus hakları temelli protestolara destek verdiler. Siyasi mahpusların 1970 sonları ile 1974 başlarındaki açlık greviyle kitlesel dayanışma eylemlerinden birini Leon'da *"Subtiava beldesinden halk kesimleri geleneksel yerli müzik aletleri bombo ve caja*

eşliğinde bir yürüyüş yaptılar." (52)

Öğrenci biriminden başka kadınlar da, özellikle mahpus yakını kadınlar, mahpuslara destek genel kampanyasını çok güçlü şekilde örgütlediler. Gldays Baez protesto eylemlerine ilk katılanlardandı. PSN üyesi kocası 1956'da tutuklanmıştı. "*Mahpusları nereye koyarsanız, genellikle orada sokağa çıkan anneler, eşler, kız çocukları bulacaksınız"* diyordu. Erkekler para verebilir diye not düşüyordu Baez, ama hareketin " fiziki varlığı" kadınların katılımından geliyordu. Santos Buitrago oğlu Julio 1969'da katledildikten sonra mahpus hakları kampanyasını merkezi örgütleyicilerinden biri oldu. Hapishane önlerinde gösteri yapan ve siyasi mahpusları ziyaret eden kadınların çoğu işçi ve köylü ailelerindendi. Bazıları Pazar günleri ziyaret için başkente uzak yerlerden gelirlerdi. Bu annelerin ve akrabaların çoğu yaşlıydılar, daha önce hiçbir siyasi eyleme katılmamışlardı. Onur kırıcı aramalara ve gardiyanların sözlü tacizlerine katlandılar. Hapisteki oğulları ve kızlarını destekleyerek kendilerinin ve aile fertlerinin güvenliğini tehlikeye atmış oluyorlardı. Kendi çocukları öldürüldükten sonra bile diğer siyasi mahpusları ziyarete gitmeyi sürdürürlerdi. FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi)'li anneler genellikle mahpuslara yemek getirir gibi yapıp dışarıyla not akışını sağlar ve mahpusları korumaya çalışırlardı.(53) Az sayıda FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi)'li mahpus burjuva ailelerdendiler. Ebeveynleri, Carlos Fonseca'nın babası gibi, bazen kendi çocuklarını, tahliye ettirmek için girişimde bulunurlar ama asla hapishaneye ziyarete gitmez veye gösterilere katılmazlardı. İllegal örgütleyicilerden Marta Cranshaw yakalandığında Somoza hükümetinde bakan olan babası onu alenen reddetti.

Sandinist mahpuslarla genel dayanışma örgütleme amaçlı kampanyayla Fonseca kişisel ilgi toplamıştı. Bu insan hakları sorunu Nikaragua ve dünyadan geniş destek aldı. Fonseca kendinin ve diğer mahpusların yaşamlarının oluşturulan bu genel baskıyla korunduğuna inanıyordu. Doris Tijerino ile 1973'te yaptığı ve kaydedilen röpörtajında uluslar arası insan hakları yelpazesinin bir parçası olmayı plandığını söylüyordu. Şilili dergi Punto Final'le 1970'te yaptığı röportajda da –Fonseca o zaman kendisi de hapisteydi-devlet kurumlarına ve medyaya bir mesaj ulaştırmak için

okur-yazar birini bulmak ve ikna etmek zorunda olan iki düzine mahpusun listesini vermişti. Fonseca 1972 sonlarında Havana'da bir broşür yayınladı ve kimisi 1967'den beri parmaklıkların ardında bulunan FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi)'li mahpusları özgürleştirmek amaçlı bir uluslar arası kampanya çağrısı yaptı. *"Nikaragua'da mahpus olmanın"* diye yazıyordu, "*hemen hemen idam hükümlüsü demek olduğunun farkındayız. Yine de cellâtları engellemek, işçileri, öğrencileri ve diğer Sandinistler'i özgürleştirmek mümkündür".* Yıllarca süren mahpuslara özgürlük ve koşullarını insanileştirme kampayalarının rejimin ve muhalefet unsurlarının *"FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi) amaçlarına ulaşmak yolunda esas olarak şehitlikle ilgilenir"* ithamlarına verilen en iyi cevap olduğu notunu da düşüyordu. (54) FSLN(-Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi)'nin 1970'lerdeki en görkemli eylemleri – Aralık 1974'teki Castillo konutu baskını ile Ağutos 1978'deki Milli Saray'ın ele geçirilmesidir – öncelikle hapisteki liderlerini bıraktırmak için yapılmışlardır.

1960'lar Fonseca ve FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi) açısından keşfetme ve deneyim kazanma on yılıydı. Genç kadrolar uzakta, Montana'nın ve şehirde, işçi sınıfının yaşam koşullarını öğrendikçe FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi)'ye daha çok ve daha çok Nikaragualı'nın geldiği ve yer altı örgütünün kurulduğu bir on yıldı. Nikaragua toplumunun katmanlarını daha iyi kavradılar, işçi ve köylülrin günlük yaşamlarını paylaştılar, "onları, Nikaragua gerçeğinin bir parçasını" öğrenmek için adli mahpuslarla konuştular ve hatta zenginleri ve güçlüleri öğrenmek için sosyal sayfaları bile okudular. Bu gelişimin sonucu Tarihi Program'dı –program toprak reformu yapması ve emperyalist baskıdan özgürleşmesi gereken herhangi bir Latin Amerika ülkesi için değil, Nikaragua için yazılmıştı.

Bu genç isyancılar – en başta Carlos Fonseca- 1963'de kendilerini Augusto Cesar Sandino' nun devamcıları olarak görüyorlardı. On yılın sonunda Tarihsel Program ve FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi) ilkeleri dâhil yayınladıkları tüm çözümleme ve program niteliğindeki belgeler Sandino' yu ve gerilla ordusunu örnek aldıklarını gösteriyordu. İzleyen on yılda ve Fonseca' nın yaşamının sonraki aşamasında Sandino'yu sistemli bir şekilde

araştıracaklardı. Sandino düşüncesini 1970'ler gerçeğine uyarlayıp, bu gerçekliğe yeniden giydireceklerdi.

BÖLÜM: 7

Sandino Üzerine Yazılar, 1970-1974

Carlos Fonseca, San Jose Ağır Ceza hapishanesinden kurtulduktan sadece birkaç gün sonra, Kasım 1970'te, Havana' da habercilere halkı devrimci savaşa hazırlamak amacıyla hemen Nikaragua' ya dağlara dönmeyi düşündüğünü söyledi. Ancak, ülkesinden uzakta, beş uzun yıl geçirmek zorunda kalacaktı. Askeri eğitim amacıyla altı aylığına Kuzey Kore' ye gittiğinden ayrı, Küba'da 5 yıl geçirdi. 1971' de Maria Haydee ve iki küçük çocuğu yanına, Havana'ya geldiler. Aile başlarda birlikte ve bir dereceye kadar normal bir yaşam sürdürme olanağı buldu.

Fonseca bu uzun sürgünü örgütünü ve Nikaragua halkını örgütlemek ve ayaklanma savaşına seferber etmek amacıyla tasarladığı iki projeye vakfetti. Birincisi Nikaragua Ulusal kimliğini kazanma ve kendi kaderini tayin etme savaşında Augusto Cesar Sandino'nun rolünü araştırmak, yorumlayıp yazmak, ikincisi devrim stratejisi konusunda diğer FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi)'li liderlerle kıyasıya tartışmalara girişmek.

Fonseca, 1970 yılını Augusto Cesar Sandino'nun Amerikan Deniz Piyadeleri' ne karşı on yıl süren savaşını araştırmakla geçirdi. 1960'ların başında isyancı arkadaşlarını ikna etmiş, örgütlerinin adlarını Sandino yapmışlardı. Fonseca'nın 1960'daki

tüm önemli yazılarına, istilacı yankeelere karşı köylü ordusuna önderlik eden 1930' ların vatansever generalinin izi düşmüştür. Fonseca uzun Havana sürgününe dek Sandino tarihini sistematik bir biçimde araştırmamış ve 1926-1934 yılları arası yaşananları kendine özgü tarzda yazamamıştı henüz…

Fonseca'nın tüm tarih yazıları aynı temel politik noktaya vurur: FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi)'nin tarihi misyonu Sandino' nun tamamlayamadığı görevi sürdürmektir. Fonseca' ya göre Sandino ezilen halk kitlelerinin uzun direniş geleneğinin bir halkasıdır. Askeri başarılar ve embriyo halindeki sosyal dönüşüm planıyla bu doğal isyancılığı bir aşamaya taşımıştır. Öte yandan dış koşullar Sandino'nun daha ileri gitmesini engellemiştir. FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi) Augusto Sandino'dan esinlenerek ve özellikle Küba devriminin yaşandığı yeni dünya koşullarında Nikaragua işçi ve köylülerini ABD emperyalizmine ve yerli işbirlikçilerine karşı zafere ulaştırılabilirdi artık.

Fonseca 1970 sonları ile 1975 başları arasında Sandino hakkında 5 uzun metin yazdı. "Sandino: Proleter Gerilla"yı Mart 1971'de, Uzak Doğu' ya gitmeden önce bitirdi. Bu broşür halk kitleleri için yazılmıştı. İlk olarak 1971 sonlarında Küba'nın Tricontinental dergisinde yayımlandı. Peşisıra 1972'de Leon'da illegal basıldı. " General Sandino'nun Politik İdeolojisi" ise Fonseca'nın 10 yıl boyunca biriktirdiği Sandino anlatılarından oluşuyordu. 1970 başlarındatamamlandı. 1977'de Küba'da yayımlandı. İlk teksir nüshaları 1960 ortalarında Nikaragua' da dolaşımına girmişti. Sandino dizisindeki diğer üç uzun yazısı ise, 1974'te veya 1975 başlarında tamamlandılar. Ama ancak 1979 devrimi sonrasında gün yüzüne çıktılar. "Sandinist Direniş Kronolojisi" 1823 Monroe Doktrini'nden 1966 Anti-emperyalist Tricontinental Konferansa kadarki süreci kapsıyor ve Sandino'nun yaşadığı dönemdeki (1895–1934) olaylara ışık tutuyordu. "Gizli Tarih: Augusto Cesar Sandino İhanetçilere Karşı" başlıklı kalın kitap hiçbir zaman bir bütün olarak yayımlanmadı. "Viva Sandino" başlıklı uzun makaleyse, devrimden sonra birçok kez basıldı. Fonseca' nın Nikaragua ulusal kahramanının tarihinden alınacak dersler hakkındaki son ve en gelişmiş tahlillerini içeriyordu. (1)

Fonseca, bu Sandino tarihi yazılarına 1956 yılında Anastasio Somoza Garcia suikastini yapan genç Nikaragualı Rigoberto Lopez Berez hakkında da birkaç kısa bölüm ekledi. Bu yazılarda özellikle Lopez Perez' le ilgili ve az dikkat çekmiş iki konu vardı: kişisel kararlılığın, fedakârlığın önemi ve Küba Devrimi öncesi Nikaragua'nın politik geriliği. (2)

Jaime Wheelock, Fonseca'nın Küba, Meksika, Kosta Rika ve Nikaragua'daki FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi)'lileri Sandino ile ilgili gazete haberleri ve belgeler bulmaları için nasıl kütüphane ve arşivlere gönderdiğini aktarır. Sandino hakkında az bilinen kaynakları bulana kadar vazgeçmediler. Nikaragua' yı izleyen uluslar arası basında 1920-1930'lu yıllara ait haberler buldular. Küba'da ABD denizcilik kayıtları ile ABD devlet telgraflarını taradılar. Wheelock' un söylediğine göre Fonseca, araştırma yapacakları çalışma başlamadan önce siyaseten yönlendirmişti:

> *Carlos tüm o kitapların yanlı olduğunu, bir kısmının uydurulduğunu, bir kısmının da Sandino'yu folklorik bir köylü gibi gördüklerini anlattı. Bir kısmı Sandino'nun az eğitimli olduğunu blie söylüyor, bu doğrudeğil.*
> *Gerçekte o, dönemine göre iyi eğitim almış biriydi, dedi. Ayrıca Sandino hakkındaki en önemli şey onun eylemidir, ne yaptığıdır, dedi, bunları toplayacaktık.*(3)

Arşiv kayıtları ve önemli yayınlara ek olarak, Carlos Fonseca'nın kendisinin alıntıladığı bazı tarih yazıları ile eski Sandinocular' la yaptığı röportajlar vardı. (4)

Fonseca'nın Sandino ilgisi akademik bir ilgi değildi. Fonseca her ne kadar bir tarihçi değilse de ülkesine Sandino hakkındaki tek tarihçiyi kendisi kazandırdı. Araştırdığı konuda bilerek bilgi tahrifatı yaptığına dair bir belirti yok. Onu tarih yazılarının çoğu geniş dipnotlar kullanılan özenli dokümanlardır. Ancak Sandino'nun düşüncelerini ve faaliyetlerini araştırmaya karar verdiğinde ve bunların tahlil ederken aklında önceden belirlediği bir amaç vardır. (5) Temel yazılarında sınıfsal ve ulusal yanlar üzerinde duruyor. Sandino' nun siyasi yönüyle ilgisiz diye düşündüğü mistik inançlarınıysa göz ardı

ediyordu. Fonseca yazılarını tarihçiler için veya genel anlamıyla gelecek kuşaklar için yazmadı. Kendisi için ve geleceğin devrimci kuşağı için yazdı. Geleceğin devrimci kuşağını Somoza düzenini yıkmaya inandırmak ve ülkenin ulusal kahramanı Sandino' yu hak ettiği yere yerleştirmek istedi. *"Bizim en büyük mutluluğumuz"* diye yazıyordu Viva Sandino' da *"kahramanlarımız hakkında yazmak değildir. İster kırda siperlerde, ister şehirde sığınaklarda onların yolunda yürümektir."* (6) Fonseca'ya göre, geçmişi araştırmakrtan amaç bugünü ve geleceği değiştirmektir.

Fonseca, Sandino yazıları üzerinden hem FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi)'yle hem de genel Nikaragua muhalefetiyle çok yönlü diyaloğunu sürdürdü. Tartışmaları çoğu zaman eğitici ama bazen de sert polemiklerdi. İlk aşamada örgütünün dikkatini Muhafazakâr muhalefete yönlendirdi. Mesela *"Bay P.J. Chamorro'nun* çalışma odasına Sandino portresi asma yiğitliği göstermesi"yle alay etti.(7) Muhafazakâr Parti çoklukla Sandino'nun adını ve eylemini savundu, ama ABD hükümetlerinin Nikaragua tarihinde genellikle olumlu rol oynadığına da inanıyordu. Bu da onu hem Sandino'dan hem de FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi)'den dramatik bir şekilde ayırıyordu. Sandino' ya, Nikragua'da sosyalist devrim ihtimalini reddeden küçük burjuva maceracı, diyerek radikal "Marksist"çe eleştiren PSN' yle Fonseca' nın eski tartışmalarının sürdüğü bu tarih yazılarında da görülüyor. Fonseca Sandino' yla birlikte savaştığını söyleyen öğrenci ve köylülere de ulaşmak istiyordu. Sandino'nun süregelen olumlu etkisini de değerlendirerek bu kişileri FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi)' ye katma politikası güttü. Son olarak; FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi)'li diğer önderlerle stratejik konuları tartışırken kendi argümanlarını güçlendirmek amacıyla Sandino' nun yazılarından da yararlandı.

Fonseca bir kısım kitap ve makalelerinde çalıştığı konuyla kişisel benzerliğini de gösteriyor. İki devrimci de tam anlamıyla direnişçi ailelerden gelmişlerdi. İkiside evli olmayan yoksul bir kadın ve çok zengin bir işadamı babadandılar. İkisi de toplumdan tepki gören annelerinin gittikleri yolun bedelini ödediler. İkisi de babalarına karşı geldiler ve bir ölçüde desteklerini almayı başardılar. Sandino,

Fonseca'dan daha fazla almıştı.

Fonseca, Küba devrimi dünyasının ve tarih yazılarının politik düşüncelerini çok etkilediğini tekrar tekrar açıklamıştır.1970 başlarında yazdığı çok önemli makalesi "Viva Sandino", Küba devrimiyle bitiyordu. Makale, 1966 Havana Tricontinental Konferansı' nı, Che Guevara'yı ve Birinci ile İkinci Havana Bildirgeleri' ni anlatarak başlıyordu. *"[Bu] iki bildirge Küba devriminin ürünüdürler. Latin Amerika'yı savunacak savaşçıların takip edecekleri yolu çizmişlerdir."* diyordu. Yazı Küba devrimini *" Nikaragua isyanının ruhudur"* ve FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi) *"Lenin, Fidel, Che, Ho Chi Minh Marksizmi'ni"* temel almaktadır vurgularıyla bitiyordu. Fonseca "Cronologia"sında anti-emperyalist Tricontinental Konferansı' nı yüzelli yıllık Sandinist direnişin zirvesi diye tanımlıyordu. "Viva Sandino"da Sandino'yu ciddiyetle araştırmaya başlamasına Küba devriminin yol açtığını belirtiyordu: *"Ancak yeni bir kurtuluş kavgası patlayıp, bu kavga ilk kez belirli bir yerde, Küba'da kesin zaferi kazanınca biz Nikaragualılar kendi kimliğimizi yeniden hissetmeye başlamıştık."* (8)

Fonseca, 1973 Ekim ayında Havana'da tarih görüşünü ve tarihi herkesin anlayacağı şekilde sunmanın önemini açıkladı. O konuşmasında tarih bilgisini, *savaşçı için ateşli silah kadar önemli bir devrimci silah*, diye tanımlıyordu.

> *Biz ülkemizin kurtuluşı ve gerçeği özgürleştirme mücadelesini sürdürme iddiasındaysak geleneklerimizi kurtarmalı, düşmanımıza karşı ideolojik savaşımızı sürdürecek gerçekler ve simgeler koymalıyız. Bu ideolojik savaş elde silah yürüttüğümüz savaşla beraber adım adım yürüyecektir. Hatta diyebilirim ki, normlarımızı etkili kullanabildiğimiz ölçüde halkımızın tarihsel geleneklerine can verebileceğiz ve halkımızın geleneklerini kavradığımız ölçüde düşmana karşı namlularımızı daha etkili doğrultabileceğiz.*(9)

Fonseca da Che Guevara gibi ancak doğru aktarıldığında tarihin devrime yardımcı olabileceğine inanıyordu. Bir keresinde Rubén Dario' nun ünlü şiirine atıf yaparak gerilla arkadaşlarına

"tanrı" yerine "pueblo(halk)" kelimesini kullanmalarını söylemişti ve Küba'da yayımlanan Bohemia dergisi yazarı Sandino'nun Jose Marti'den mektup aldığını hiçbir delile dayanmadan öne sürünce ona dersini vermişti.(10) Diğer yandan içerdiği tüm zıtlıklara rağmen Sandino felsefesinin eklektizmini gösterme görevini üstüne almadı. Bu felsefenin daha çok kendi kuşağına yarayacak yanlarını aldı. Bu yanları doğru şekilde gösterdi. *"Sandino'daki en önemli şey eylemdir"* diyordu Fonseca takipçilerine. Tarih yazılarının içeriğini de bu bakış açısı belirledi.

1970 başlarında politik mahpusları savunmak amaçlı Somoza rejimi karşıtı protestolar büyüdü. Öğrencilerin liderliğinde bina işgalleri, açlık grevleri ve öğretmenler ile inşaat işçilerinin militanca direnişleri… 1972 Aralık ayında Managua'yı vuran ve onbin kişinin ölümüne sebep olan depremdeki yıkımdan sonra rejime karşı muhalefet daha da kabardı. Bu ortamda FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi)'ye yeni katılımlar olmuş, FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi) çok daha büyük sayıda genci etkilemeye başlamıştı. Fonseca, Sandino üzerine yazılarıyla FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi) yöneticilerinin ülke devrim tarihi bilgisini arttırmaya ve bu yeni militanları, sempatizanları politik olarak eğitmeye çalışıyordu. Fonseca, 1973'teki bir toplantıda Sandino derslerinin ve FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi) düşüncesinin ısrarla anlatılmasını vurguluyordu.

> *Nikaragua halk tabakaları "bu insanların düşünceleri güzel, ilerici yolu gösteriyorlar, La Prensa pisliğine benzemiyorlar" diyecektir.Bu halk kendiliğinden "ben hiç bu insanlarınkine benzer net anlatım görmedim.*
> *Sadece yazmakla yetinmiyorlar, halkı savunmak için hayatlarını tehlikeye de atıyorlar. Bu ülke felakete gidiyor diye düşünüyordum ama şimdi görüyorum ki halkın sorunları için gerçekten mücadele eden insanlar var" demeye başlayacaktır.*(11)

Sandino yazıları Fonseca'nın Nikaragua ufkunda göründüğü-

ne inandığı silahlı halk ayaklanmasına hazırlık çabasının bir parçasıydılar. 1973 başlarında Fonseca Havana' daki FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi)'lileri dört gruba ayırdı. Her gruba farklı görevler verdi. Humberto Ortega'nın grubu askeri stratejiyi geliştirmekle görevlendirdi. Camilo Ortega sorumluluğundaki komite Nikaragua'nın sosyal ve ekonomik koşullarını araştıracaktı. Jaime Wheelock ve Doris Tijerino sorumluluğundaki üçüncü grup örgütsel ilkeler taslağı hazırlayacaktı. Fonseca hem Sandino araştırma grubunun başındaydı hem de diğerleriyle koordinasyonu sağlayacaktı.(12) Fonseca'nın komitesi her ne kadar Sandino grubu diye tanımlanmışsa da politik ve programatik sorunları da ele aldı.

Sandino tarih yazıları Fonseca'nın kendi döneminin devrimcileri için önemli olduğunu düşündüğü politik dersleri ve ortak yanları ortaya çıkardı. Bu yazılarda altı ana konu üzerinde durdu. Ulusal ve anti-emperyalist bir sembol olarak Sandino; Sandino hareketinin işçi ve köylü tabanı; gerilla generalinin manevi dinamiği; her iki burjuva partisinin iflası; Sandino'nun enternasyonalist tavrı ve dünya komünist hareketiyle ilişkileri; Sandino suikastı sonrası hareketin dağılma sebepleri.

Fonseca açısından Sandino'nun önemi her şeyden önce 1912 yılından 1933 yılı başındaki çekilmeye kadar dönem dönem ülkeyi işgal eden ABD Deniz Piyadeleri' ne karşı savaşa önderlik etmesinden geliyordu. Fonseca ülkesinin ve Latin Amerika'nın büyük kısmının ABD emperyalizminin politik ve ekonomik hegemonyası altında olduğuna ve ancak ABD destekli Somoza düzeni yıkılırsa gerçek ulusal bağımsızlık sağlanabileceğine inanıyordu.

Fonseca sürekli Sandino EDSN'sinin askeri başarılarına değiniyordu. Marine Corps' tan gerilla güçlerinin çatışma istatistiklerini alıntıladı. Genelde değer verdiği Sandino kitabı yazarı Gregorio Selser'in çatışma sayılarını düşürdüğünü iddia ediyordu.1974'te Küba dergilerinden Bohemia yayın yönetmenine bir süre önce Sandino hakkında yayınladıkları yazıya gönderme yaparak EDSN'nin askeri açıdan Amerikan deniz piyadeleri için çok ciddi bir meydan okuma oluşturduğunu ispatlayan uzun bir mektup yazmıştı. ABD birliklerinin Nikaragua'dan çekilmesini büyük oranda Sandinolar' ın askeri zaferlerine bağlamıştı. Fonseca, Anastasio Somoza'nın

Sandino'yu öldürmeyi planladığını ABD Büyükelçisi Bliss Lane' in önceden bildiği konusunda ısrarcıydı. Bu tavrı suikastten sadece Somoza' yı sorumlu tutan Muhafazakâr muhalefetle FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi)'nin ayrışmasında da etkili olmuştu. *"1934 cinayetini izleyen birkaç on yıl boyunca"* diye yazıyordu Fonseca Viva Sandino'da *"Nikaragua oligarşisinin mirasçıları ve kendilerini vatansever diye sunan bazı aristokrat prensler suikastın tüm sorumluluğunu kiralık katillere yıkarak cinayetin esas sorumlusu Yankee emperyalizmini aklama cüretini göstermişlerdir."*(13)

Fonseca EDSN'nin ABD Deniz Piyadeleri' ne karşı savaşını anlatarak, Amerikan emperyalizmine karşı savaşmanın ne imkânsız ne de delilik olmadığına çağdaşlarını inandırmayı ümit etti. Sandino komutasında zayıf silahlanmış, sayıca küçük birliklere ve EDSN'nin başlangıçtaki yenilgilerine ısrarla değiniyor, böylece FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi)'yle aralarında açık paralellikler kuruyordu. 1920'lerdeki köylü gerillalar için *"elbiseleri yırtık pırtıktı, soğuktan korunmak için sadece muz yaprakları vardı."* diye yazıyordu. Ardından 1963 ve 1967'de yoldaşlarının da Segovia dağlarında benzer soğukla karşılaştıklarını anlatıyordu.
Fonseca askeri derslerini Sandino tarihinden almıştır. İkisinin de taktikleri sayıca küçük, hafif silahlı kır birlikleriyle farklı yerlerde darbeler vurabilen çok dayanıklı bir ordu; pusular, el yapımı silahlar, savaş hileleri, vahşi ormanlarda hayatta kalabilmektir.

Fonseca takipçilerine kazanabileceklerini hem de Sandino gibi halkın desteğini alacaklarını, önderliğin savaşmaya istekli olduğunu göstermek için Sandino örneğini veriyordu. Sık sık ABD'li komutanların ültimatomlarına Sandino'nun verdiği cüretli cevapları aktarıyordu. Bu cevaplar FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi)'nin bir çeşit duası gibi olacaklardı. Sandino 1927'de, ABD Deniz Piyade Binbaşısı Hatfield'a şöyle cevap veriyordu: *"Teslim olmayacağım. Senin gelmeni bekliyorum. Ya özgür vatan ya* ölüm, istiyorum." Ertesi yıl da Amiral Sellers'i bir özdeyişle cevaplıyordu: *"ulusal egemenlik müzakere edilecek bir şey değildir, silah elde savunulacak bir şeydir."* Sandino'nun ABD Deniz piyadelerine karşı zafer kazandığı bir çatışmadan önce yazdığı San Albino Bildirgesi'ni Fonseca, Viva Sandino da aktarıyor:

*Gel ve bağımlısı olduğun maddeyi al. Gel ve bizi kendi toprağımızda katlet. Vatansever savaşçılarımın başında ve ayakta seni bekliyorum. Ne kadar askeri gücün var merak ediyorum. Bilmelisin ki burada yaşanacaklar, yani büyük gücünü harap edişimiz Washington'da Capitol(*Amerikan Kongre Binası –çn)*'u sarsacaktır. Dökülecek kanlarınız suçlarınızı planladığınız ünlü Beyaz Saray'ın beyaz kubbesini kırmızıyaboyayacaktır.*(14)

Fonseca, Sandino'nun yazılarından başka ABD'ye karşı ayaklanan ve az tanınmış Sandinocular' ı da da araştırdı, halk direniş geleneğine kattı. Viva Sandino'da Sandino'nun ünlü bir generalinin kızının denize giderken başına gelen bir olayı anlatıyor. *"Bandit Pete'nin kızı değil misin sen?"* diye bağırdı ona asker, genç köylü kız ona sert cevap verince de *"General Pedro Altamirano' nun, o bay it oğlu itin, sert adamın kızı seni"* dedi.(15)

Fonseca Sandino direnişinin –İspanyol sömürgeciliğine karşı direniş geleneğiyle birlikte – Nikaragua ulusal egemenliğini doğurduğunu, ulusal birliğinin ancak bu direnişle oluştuğunu, kendilerine Nikaragualılar deme hakkını kazandıklarını düşünüyordu. 1970'te bir röportajda Anastasio Somoza Garcia ve Anstosio Somoza Debayle için *"onları Nikaragualı sayamayız"* diyordu. Idearío'da ise Sandino'nun EDSN' yi bir ordudan çok *"silahlı vatandaşlar"* diye tanımladığını aktarıyordu.(16)

Fonseca'ya göre, gerçek vatanseverler yabancı tahakkümüne karşı elde silah savaşanlardır. Araştırmacılarını arşivlere gönderirken onlara şöyle demişti: *"Sandino hakkında* önemli olan şey eylemidir, ne yaptığıdır." Sandino'nun politik programındaki eksikliklere değinenler için Fonseca, Che Guevara'nın "koltuk devrimcileri" söylemine şaşırtıcı derecede benzer kelimler yazmıştır. Sandino'yu eleştirmek doğru değildi.

Bu eleştiricilik işçinin, köylünün Sandino'suna karşı bir aydın züppeliğini yansıtmıyor mu? Nikaragua dağlarındaki sade köylülerden bir şeyler öğrenmeyi düşünemeyen ve masalarına

oturup devrim teorileri icat eden bu profesörler bir direniş-te işe yarayacak gerilla savaş taktikleri dersi verebilirler mi?(17)

Nikaragua'da 1970'lerde ABD Deniz Piyadeleri işgali yoktu. FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi) yabancı istilacılara karşı değil, çoğunlukla Nikaragualı köylülerden oluşan Ulusal Muhafız'a karşı savaştı. Fonseca Ulusal Muhafız' ın ABD hegemonyasının bir aracı olduğunda ısrarcıydı. Sandino'nun da Ulusal Muhafız' ı Nikargua ulusal bütünlüğüne bir tehdit gördüğünü düşünüyordu. Ancak bu düşüncenin 1934' te genelde kabul görmediğini de reddetmiyordu. Oysa 1970'lere gelindiğinde, Nikaragualılar artık onyıllardır Ulusal Muhafızlar tarafından maruz kaldıkları eziyet nedeniyle inim inim inliyordu. Fonseca'ya göre Sandino'nun savaşı sadece ABD kampanyasını bitirmeyi amaçlayan yurtsever bir savaş değildi, Nikaragualı işçi ve köylülerin ezenlere karşı kalkışmasıydı da… Sandino hareketinin ve liderliğinin halkçı karakterine işaret ederken Fonseca, daha ileri gidiyor ve bir ulusal kurtuluş direnişine sınıfsal içerik atfediyordu. Sandino hakkındaki popüler broşürüne "Proleter Gerilla" adını vererek, milliyetçi bir hareketin daha çok sınıf karakterini ve önderinin sosyal kökenini öne çıkarıyordu. Fonseca, Sandino ve FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi)'nin proleter milliyetçiliği ile muhafazakâr muhalefetin burjuva milliyetçiliğini karşı karşıya koyuyordu. Bu konuda Sandino'nun 1927 San Albino Bildirgesi' nde söylediği *"sadece yurtsever sözler söylemek yetmez, silahlanmış proletarya da [gerekir- çn]"* sözlerini aktarıyordu.

Proletario kelimesi Nikaragua' da sadece ücretli sanayi işçisini değil sanatçıları, market çalışanlarını, hizmetçileri ve ailelerini de ifade eder. Carlos Fonseca bu kelimeyi kendisiyle Sandino arasında paralellik kurmak için kullanıyordu. Ancak Sandino genellikle kendini plebeyo veya artisano [bayağı veya sanatçı] diye tanımlıyordu. Bu terimleri sınıfsal terimler gibi ırksal çerçevede de ele alıyordu. San Albino Bildirgesi'nde şöyle yazıyordu: *"Bana bayağı diyecekler. Bu oligarklar batalıkta yürüyen ahmaklar gibiler. Umursamıyorum. En büyük onurum mazlumların bağrından çıkmış*

olmaktır, [ezilen- çn] ırkın sinir merkezinden, ruhundan…" (18) Sandino açısından ezilen sınıflar raza indohispana'nın* ruhu ve sinir merkeziydi. O hindispan milletlere, hükümetlere ve halklara yönelik de yazıyordu.

Fonseca, Sandino'nun Meksika' da çalıştığı ve Orta Amerika'yı dolaştığı sırada proleterleştiğini düşünmüyordu. – Sandino da çoğu köylü kökenli- "binlerce Nikaragualı gibi" iş aramak için ülkesinden ayrılmıştır. Fonseca Ideario'da yapılan ithamlara karşı Sandino'nun kişisel yeteneklerini anlatıp kendini savunmasını aktarıyor*: "Benim yaşam gücüm çok iyi, eşime de yardım ederim… Ben mekanisyenim ve eğer ihtiyaç duyarsam her an ticarete de dönebilirim."* (19)

Sandino, Veracruz'da Cerro Azul rafinerisinde Meksika'daki ve Tampico'daki Huasteca Petrol Şirketi' nde mekanisyenlik yaptı. Fonseca, Sandino'nun Meksika'da çalıştığı yıllarda proleterleştiğini söyleyerek, bir anlamda, onun yeni ideolojilere açıklığını gösteriyordu:

> *Proletaryayı saran Bolşevik Ekim rüzgârı Veracruz'a ve esas olarak Mexico Atlantik Limanı'na ulaşmıştı – her ne kadar uzaktaki Amerika'ya ne zaman ulaştığı belirsizse de… Ekim'in Sandino'nun tercihini kendiliğinden etkilediğini söyleyemeyiz ama onun duyarlı işçi-köylü yüreğinin tarihte ilk kez dünyayı sarsan proletarya ruhunu öğrendiği inkâr edilemez.*

Fonseca Meksika devriminin de Sandino'yu etkilediğni not ediyor ve *"Meksika 1920'lerde gerilla Emiliano Zapata'nın önderlik ettiği ezilen köylülerin ateşiyle barut kokuyordu"* diye yazıyordu. Ama Fonseca proleter düşünceye başvurdukça genelde referansını Meksika'dan değil, uzaktaki Rusya'dan alıyordu.

*indohispana: hindispan, İspanyol-kızılderili melez ırk

Fonseca Nikaragualı Kızılderili, işçi, köylülerin köklü isyan geleneklerinin Nikaragua' yı diğer Latin Amerika ülkelerinden –hatta onurlu bir isyan geleneğine sahip kıta genelinden bile- farklılaştırdığını düşünüyordu. ABD'nin Monroe Doktrini'ni yürürlüğe koyduğu 1823' ten Sandino isyanının başladığı 1926 yılına kadar geçen yüz yıldan fazla sürede Nikaragua'da her yıla en az bir halk direnişi düştüğünü gördü. Fonseca Kızıldrililer' in bu tarihini 16. yüz yıl İspanyol fatihlere boyun eğmeyi reddedişlerini, köle gemilerden, Karaibler' deki plantosyanlardan Nikaragua' ya kaçan yiğit Afrikalılar' ın köleleştirilmesini dikkatle inceledi. 16. yüz yıl sahşiyetleri hakkında yazarken de bir sınıfsal çerçeve çizmekten ve 20. yüz yılla politik paraleliklere değinmekten kaçınamıyordu. İspanyollar' la uzlaşan bir Kızılderili kabile reisi için *"hayalci bir pasifistlikten muzdaripti. Bu da onu Sandino'nun suikastle katlinin yolunu düzleyen 20. yüz yıl aydınlarının selefi yaptı"* diyordu.(20)

Fonseca tarih yazılarında Sandino'nun yardımcıları ve generallerinin aynı onun gibi işçi ve köylü kökenden geldiklerini belirtiyordu: Cronica Secreta'da bu özellikte yarım düzine ikincil şahsiyetin biyografileri vardır. Fonseca Nikaragua'nın gelecekteki mücadele önderlerinin kaçınılmaz şekilde ezilen sınıflardan çıkacağını düşünüyordu. 1973'te FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi) liderlerine –çoğu üniversite kökenliydi- diyordu ki; "*halk kitlelerine güvenmeliyiz bilimin yasalarına göre, mücadelenin ön saflarında yer alacak potansiyelleri vardır."*(21)

Fonseca'ya göre, Sandino Segovialar'da köylülerin desteğiyle ve sadece basit bir ulusla rarası destekle güçlü bir düşmana karşı yedi uzun yıl boyunca faaliyet sürdürmüştür. EDSN gerillaları savaştıkları bölgeyi tanıyorlardı. Gıda gibi çok önmeli bir şeyi temin eden dost bir çevreydiler. Fonseca Proleter Gerilla'da bu desteğin Deniz Piyadeleri ve Ulusal Muhafız'ın Sandino bölgesindeki tüm halka suçlu gözüyle bakmaları noktasına kadar vardığını yazıyordu.(22)

Bazı makale ve röportajlarında Fonseca diğer sömürülen katmanlarla kıyaslayarak köylünün doğal isyancı olduğu teorisini daha ileri taşıyor ve *"inanıyoruz ki",* diyordu 1970'te bir muhabire *"Ni-*

karagua köylüsü çok doğal bir isyancıdır". Köylülüğün bu romantik sunumuyla Fonseca'nın Marksistliği arasında asla çözülmemiş kaçınılmaz bir aykırılık vardır. Idearioʼsunda Sandinoʼnun şehirleri güvenilmez saydığı söylemini aktarmayı uygun görmüştür. *"Şehir giysileri bize uzak ve bizi küçültürler. Kırı [tercih ederiz], içimize kapanmak için değil, şehre doğru ilerlemek ve onu güzelleştirmekiçin."*(23) bu ifadeler Fonseca'nın yazılarından da fazla şehir karşıtı ifadelerdir ama FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi)'de Sandinoʼnun bu görüşüne katılanlar vardır.

Fonseca'nın Idearioʼsunda "Sosyal Sorunlar Çözüm Programı" başlıklı bir bölüm var. Sandinoʼnun ileri bir sosyal dönüşüm programına sahip olduğunu öne sürüyor. Ancak bu bölümde Sandinoʼdan sadece çok küçük bir alıntı yapılıyor ve bu aktarım işçi, köylü çıkarlarının soyut bir tanımlaması daha çok… Fonseca bulduğu tüm Sandino çalışmlarını taramıştı. Bunlarda toprağı millileştirmeye yönelmek ile EDSN saflarında öğrencilerle kardeşleşmeyi teşvik etmek konularında az sayıda nottan başka somut bir şey bulamamıştı. Fonseca, Sandinoʼnun uzakta, Atlantik kıyı bölgesinde tarım kooperatifleri kurma hedefine dikkat çekiyordu. Köylülerin ülkenin batısındaki mülklere el koyması ve Sandinoʼnun deyişiyle "genel Nikaragua ailesini" destekleyecek gıda maddeleri üretebilecek kooperatifler kurmaları…(24) bu plan her ne kadar uygun görünse de Fonseca Tarihsel Programʼ da ondan daha radikal bir toprak reformu tasarladı. Köylüleri Atlantik bölgesindeki mülklere el koymaya yönlendirmekle yetinmeyip Pasifik bölgesinde de Kızılderili ile Mestizo (melez) köylülerinden çalınan topraklara el koyup onlara dağıtmayı planladı. Sandinoʼnun bir kısım alanları boş saydığı ve buraya topraksız köylüleri yerleştirmeyi düşündüğü, oysa Miskito ve Sumalarʼ ın buraları kendilerinin saydıkları, kültürleri ve beslenme açısından hayati önemdeki balık ve avlanma bölgeleri olduğu sorunu hakkındaysa Fonseca hiçbir şeysöylemiyordu.

Sandinoʼnun Nikaragualı köylülerin ilgisini çekmesi bir parça da onun dürüstlüğe ve alçak gönüllülüğe önem vermesinden geliyordu. Kendisini diğer politik ve askeri liderlerden farklı kılan bu özelliğiydi. 1926–1927 savaşı da dâhil Nikaragua tarihinin

gördüğü tüm savaş generalleri arasında benzersizdi. Sandino köylülerini çatışmaya gönderip arkada kalan toprak sahipleri gibi değildi. Aksine birliklerine çatışmalarda komuta eden bir askerdi. Fonseca nasıl basit konuşuyorsa Sandino da köylülerin anlayabileceği kelimelerle konuşuyordu. Fonseca, Viva Sandino'da Sandino'nun bir hayalini örnek veriyor: *"Eğer istilacılara karşı zaferi görecek kadar yaşamazsam yerdeki karıncalar nerede gömülmüşsem beni bulup tüm yaşananları anlatacaktır."* Fonseca hemen hemen hiç alkol kullanmamıştır ve ona göre Sandino da öyledir. Biri Sandino'ya içki teklif ettiğinde ona imalı cevap verirdi; *"son yıllarda tek içkim dağların temiz suyudur."*(25)

Fonseca, Sandino ve ordusunun dürüstlüğünü ve insanlığını gösteren bol miktarda hikaye anlatıyordu. Viva Sandino'da, aç ve üstü yırtık-pırtık EDSN ordusundan bahseder. Yakaladıkları bir Yankee askerinin çantasında bir miktar altın bulurlar, bunları çalındığı Yali Kilisesi' ne iade ederler. Fonseca Sandino'nun son sözlerinden birini aktarıyor. Öldürülmeden hemen önce cüzdanına bakan güvenlik görevlisine *"onda para yok, çünkü ben ülkemi soyanlardan değilim"* dediğini iddia ediyordu. Iderio'da yoksul bir evde saklanan Amerikan Deniz Piyadeleri' ni anlatıyor. Yoksul ev sahibi rica edince Sandino evdeyken onlara ateş etmez *"böylece bir çatışma kaybetmiş, bir grup domuzun hayatta kalmasına izin vermiştim, ama bana göre vatandaşlarımın çıkarı vatanımın gururunun başındadır."* (26) Bir çalışanı veya bir savaşçısı öldüğünde Sandino çok üzülürdü. Fonseca bu konuda çok sık aktarım yapmıştır. Hareket şehitlerine saygı EDSN'de de FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi)'de de temel ilkelerden biridir.

Fonseca, Sandino'nun yüksek kişisel moral standartını anlatır, ona benzemeye çalışırdı. Ancak birliklerinde uyguladıkları davranış kuralları konusunda aralarında belirgin farklar vardır. Bu nedenle Sandino'nun kişisel davranış özelliklerini anlatmadan geçer. Örneğin eşi Blanda Arauz evinde San Rafael del Norte'de otururken aşığının Sandino'nun yanında Meksika'da veya Segovialar'da bulunması konusuna değinmez. (Fonseca, hem Somoza'nın kitabından hem de Santos Lopez gibi eski Sandinocular' la bizzat yaptığı röportajlardan Teresa Villatoro konusunda kesinlikle haberdardı.)

Sandino da Fonseca da Nikaragualı toprak sahipleri ve kapitalistlerini eleştiriyor, kendi dönemlerindeki egemen sınıflardan açıkça nefret ediyorlardı. Tabii, eleştirileri arasında biraz fark vardı. Sandino yabancı hâkimiyete karşı savaşı öne çıkarıyor ve Nikaragua oligarşisinin "vendepatrias"la (ülkeyi satarak) çok ciddi suç işlediğini düşünüyordu. Fonseca burjuvazinin liberal ve muhafazakâr kanatlarını sadece ABD'ye kölelikle değil Nikaragua işçi ve köylüsüne karşı kin ve korkuda da ortaklar diye tanımlıyordu. Sandino suikastı hakkında ise şöyle yazmıştı:

> *Burada, Nikaragua'da, politik gerçeklik sırlarını (kendilerini doların gücüne nasıl sattıklarını) sadece oligarklar bilirler. Mütevazı bir adam kuzeyli istilacılara karşı savaşmayı ve onları yenmeyi hayal etmişti. İstilacılar bir süreliğine kovuldular. Rahip cübbeleriyle oligarklar sade yerel giysiler içindeki gerillayla karşılıklı oturmak zorunda kaldılar… Ulusal kahramanlarımızı katletmek için antlaşmaları sadece emperyalist patronlarına rezilce boyun eğdiklerini göstermiyordu, aynı zamanda sömürülen, ezilen Nikaragua'ya duydukları düşmanlığı da gösteriyordu.* (27)

Fonseca, 1926–1934 yılları arasındaki savaşı yalnızca bir yanda vendepatrialar (istilacılar) diğer yanda vatanseverlerin olduğu anti-emperyalist gerilla savaşı diye tanımlamıyordu. Aynı zamanda ve kaçınılmaz şekilde Nikaragua işçi köylüleriyle kapitalistler ve toprak sahipleri arasında bir sınıf savaşı diye de tanımlıyordu. Fonseca orta tabakanın davranışlarını da benzer şekilde tahlil etmişti. Sandino' ya savaşı bitirmek amacıyla müzakerelere girişmesini öneren esnafı şöyle tanımlamıştı*: "sınıfsal bakışa göre bu aydınların yanılgılarından, küçük burjuvazinin mücadele yorgunu ve ümitsiz olduğu, çıkarlarını ve zevklerini bencilce korumak istediği anlaşılabilir."*

Fonseca Liberal ve Muhafazakâr partileri ve genelde muhalefeti sıkıştırırken de Sandino tarihini kullandı. Sandino 1926 yılında ilk kez eline silah aldığında ABD güdümündeki muhafazakâr hükümete karşı isyan eden libarel bir generaldi. Bu, Nikaragua'da

liberal ve muhafazakâr partilerin çizgileri ve bu partilerin bağlılıkları arasında yüz yıldır süren sivil savaş geleneğinin devamıydı. Köylülüğü de kapsıyordu. 4 Mayıs 1927'de Managua yakınlarında, Espino Negro ağaçlarının gölgesinde Sandino hariç tüm liberal generaller ABD gözetiminde bir genel seçim yapılması sözüne karşılık güçlerini dağıtma kararı aldılar. Fonseca, Proleter Gerilla'da *"Espino Negro, Nikaragua milli burjuvasinin sonuçta gerici sınıflarla kolkola girdiğini göstermiştir. 'Beş muhafazakâr oligark, artı beş liberal oligark on haydut eder' bugün her zamankinden daha gerçektir."* diye yazdı. (29)

Fonseca, tabanı Leon ağırlıklı, kahve üreticisi yeni burjuvaziyi temsil eden Liberal Parti ile, tabanı Granada ağırlıklı, sığır yetiştiricisi eski ailelerin Muhafazakâr Partisi' nin bire bir aynı olmadıklarını düşünüyordu. Ancak, yine de, herhangi bir işçi köylü isyanında bu iki geleneksel parti aynı blokta güçlerini birleştireceklerdir ve Nikaragua ulusal egemenliği uğruna ABD müdahaleciliğine karşı savaşa girmeyeceklerdir düşüncesinde ısrar ediyordu. Fonseca, Viva Sandino'da birkaç bölüm ayırarak bu durumun tarihsel gelişimini inceledi. Bu bölümlerde o dönemin koşullarını ortaya koydu: Nikaragua'da [okyanuslar arası-çn] kıstak kanal yapmak isteyen ABD'nin saldırganlığı; ek olarak, *"doğal* şekilde gelişmesi gereken burjuva demokratik sosyal *reformların"* liberallerce zayıflatılması… Güç, modası geçen muhafazakâr oligarşinin eline geçmiş ve *"Nikaragua kendi kimliğini yitirmeye başlamıştı."* (30)

1927 Espino Negro Anlaşması Fonseca'ya "Nikaragua milli burjuvasinin sınıfsal devrimci karakterini" göstermişti. Milli burjuva karakterli Liberal Parti'nin, toprak sahipleri oligarşisini temsil eden Muhafazakâr Parti' den daha ilerici olduğu şeklindeki PSN bakış açısını Fonseca reddetmişti. PSN'nin kendisi de 1960'larda Muhafazakâr Parti adaylarını destekleyerek bu tutumu reddetti. Fonseca, 1927'den önce de ülkede ideal tipte bir parti bulunmadığını, ABD baskılarına karşı ayaklanan sınırlı sayıda gönüllünün Libareller arasından çıktığı gibi Muhafazakâr Parti içinden de çıkabildiğini söylüyordu.(31)

Fonseca'nın Sandino tarihini yazdığı 1970'ler ile 1920'ler sonu Nikaragua' sında parti hizalanışları tümüyle farklıdır. Somoza

liderliğindeki ABD destekli liberal rejim Muhafazakârlar' ı muhalefette gösteriyordu. Oysa süreç boyunca Muhafazakârlar tekrar tekrar rejimle antlaşmaya gittiler. (32) Kendilerini Somoza rejimine alternatif seçilmişler diye sunuyorlardı. Muhafazakâr Parti içinden birçok Somoza karşıtı kanat, öğrencilere ve aydınlara gitmek konusunda FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi)'yle yarışıyorlardı. FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi)'liler Muhafazakâr yöneticilerin ailelerine sözde "oligarklar" deseler de milli burjuvaziyi temsil eden iki partiye de pratikte dikkatli yaklaşıyorlardı. Sandinistler Somoza' yı durdurmak için kapitalist grup ve partilerle de anlaşmak gerekir dediklerinde öncelikle La Prensa editörü Pedro Joaquin Chamorro gibi Muhafazakâr muhalifleri kastediyorlardı.

Fonseca burjuva partilerin Nikaragua'yı yönetmesine karşı çıkmak konusunda Sandino' yu aşan bir tavır almıştır. Sandino 1933' te seçilen Liberal Başkan Sacasa'nın meşruluğunu tanımıştı. "Biz sadece Liberaller için savaşmıyoruz" diyordu. Sandino "tüm Nikaragualılar için – diğer bir deyişle Muhafazakârlar için de- savaşıyoruz." Sandino kendini hem Liberaller hem de Muhafazakârlar için savaşıyor görüyordu ancak Fonseca FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi)'yi hem Liberaller' e hem de Muhafazakârlar' a karşı halk için savaşan bir örgüt olarak görüyordu. Bu iki geleneksel partinin bağımsız olmadıkları 1960'lar başından itibaren Fonseca'nın tüm politik yazılarında konu edilmiştir. Hayatının sonlarına doğru Fonseca onlara saldırı konusuna aşırı yoğunlaşmış, FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi)'ye bu görevi yüklemiştir. Onlara *"sahte muhalefet"* demiş, baskısını daha da *artırarak "geleneksel siyasi kastın halk saflarından tasfiye edilmesi"* hedefini koymuştur.(33)

Fonseca, Pedro Joaquin Chamorro'dan özellikle hoşlanmıyordu. İkisinin ortak arkadaşı Ernesto Cornedal Fonseca'nın Chomorro'ya genelde çok sert yaptığını ve her zaman gazete editörünün genç isyancı hakkında söylediklerinden daha mahrem ifadeler kullandığını söylüyor. *"Pedro Joaquin'e de sert saldırdı, çünkü o babasının tuttuğu siyasetçiydi, bazı şeylerde Carlos'un babasının ilkelerine karşıttı-bunların yanında, Carlos'un babasının siyasetçisi fazla kötüydü."*(34)

Sandino'nun 1928 ve 1932'deki "seçim maskaralıklarına" eleştirisi ve her iki seçimi boykot çağrısından Fonseca geniş aktarımlar yapmıştır. Fonseca bir şeyde daha Sandino' yu aşıyor ve seçimleri "bir çeşit Yankee süngüsü" diye niteleyip kınıyordu.(35) ABD tarafından izlensin veya izlenmesin Muhafazakâr ve Liberaller' in girdiği tüm seçimlere "maskaralık" diye bakıyordu. Ülkesine gerçek sosyal dönüşümün kesinlikle seçimler yoluyla gelemeyeceği düşüncesiydeydi.

Fonseca, iki geleneksel partinin iflas ettiğini anlayan Sandino'nun "kendi anti-emperyalist partisini kurmaya yöneliyor, ismi de Özerklik Partisi(Partido Autonomista) olacak" söylentisinin bilerek güçlendirildiği konusunda ısrarcıydı. Fonseca'ya göre,1933 başlarında Sandino "Nikaragua tarihinde ilk kez sözde cumhuriyet kurulduığundan beri toplum hayatını tekellerine alan iki geleneksel partiye karşı duracak yeni bir siyasi partinin kuruluşunu" müjdeliyordu. Aynı yıl Aralık ayında Sandino yeni parti önerisini geri çekti, (Fonseca "düzeltti" terimin kullanıyor) Fonseca'ya göre bu *adım "bağımsızlıkçı bir siyasi hareket"* düşüncesinden vazgeçtiği anlamına gelmiyordu. *"Sandino'nun amacı yeni bir parti kurmak değildi"*, diyor. Fonseca, *"ülkenin gidişini etkileyip yönlendirecek bağımsızlıkçı bir siyasi hareket kurma düşüncesini gerçekleştirmek amacıyla tarzını değiştirme"* kararı vermişti. *"Burada vurgulanmak istediğimiz şey, Sandino'nun kendisini geleneksel siyasi gruplara bağlayan,4 Mayıs 1927 öncesine ait tüm bağlarını kopardığıdır."*(36)

Sandino kendini Simon Bolivar geleneğine bağlı Latin Amerika'yı yabancı hegemonyasından kurtarmak için savaşan bir enternasyonalist görüyordu. Fonseca da onu *"çağımızın büyük enternasyonalisti Ernesto 'Che' Guevara'nın erken müjdecisi"* diye tanıtmıştı. Tarih yazılarında Sandino ile Guevara arasında açık paralellikler kurmaktan çok onun direnişiyle Küba'daki olaylar (1930 başlarında devam eden emekçi kabarış) arasındaki olumlu bağlantıları göstermişti. Sandino' yu Jose Marti ile karşılaştırdı. Kübalı komünist Jose Antonio Mella'nın Sandino' yla dayanışma hareketine katılmasına ışık tuttu. Adı bilinmeyen Kübalı bir devrimcinin günlüğünde Sandino'nun yazıları hakkında "bunun gibi kitaplar

Küba ve Nikaragua'dan çıkar" deyişini aktarmış.
Kübalı öğrenci Fidel Castro'nun 1947'de Dominik Diktatörü Rafael Trujillo'yla savaşmak için örgütlenen "Sandino Taburu"na yazıldığını belirtmişti."(37)

Fonseca, Sandino' nun işçi ve köylülerin Orta Amerika Birliği' ne ilerleyişte kesin rol alacaklarını düşündüğünü aktarmıştı. "Bağımsızlıklarını kaybetmiş, Yanke emperyalizminin sömürgelerine dönüşerek yıkılmış" Orta Amerika ve Karayipler' deki altı cumhuriyetten birinin Nikaragua olduğu konusunda enternasyonalizm anlayışı Sandino gibi Orta Amerika Birliği ile de sınırlı değildi. Dayanışma konusunda ilham almak için öncelikle Küba'ya sonra Vietnam'a, Cezayir, Kore, Kongo, Çin ve bazen Kolombiya ve Venezüella'ya bakıyordu. Fonseca, Viva Sandino'da *"Marksist düşünceler… Yedi sınırı (Guetamala, El Salvador, Honduras, Kosta Rika, Panama ve iki okyanus) delip geçemediler. Bu sınırlar duvar gibi, yedi duvar gibi duruyorlardı. Nikaragua'nın önünde duran barikattılar"* diye yazarken diğer Orta Amerika ülkelerini olumsuzluyordu. Sonraki örnekte, Küba devrimin anlatırken devrimin bu duvarları yıktığını, *"Nikaragua isyan ruhunun"* (38) Marksist düşüncelerle buluşmasını sağladığını söylerken de Nikaragua'nın önündeki engel diye komşularını işaret ediyordu.

Fonseca Kosta Rika'da devrimci açıdan ümitsiz ortamı görünce Nikaragua halkının güçlü isyan geleneği hakkındaki düşüncesi daha da netleşti.1960 başlarında San Jose' den babsına şöyle yazdı:

> *Doğrusu, Nikaragua'dan sonra bir yere koymak mümkün değil-tamamıyle farklı… Bu ülke Nikaragua' dan farklı ve bu nedenle Nikaragua 'yı özlüyorum. Kosta Rika beni çekmiyor. Burada tarih sanki durmuş gibi. Her şey bin yıl öncesinde durmuş ve bin yıl daha böyle kalacakmış gibi görünüyor. Diğer yandan, burada sukunet içinde yaşanabilir ve dünyanın en güzel yeri. Ama bu benim açımdan iyi değil, çünkü ben sakin bir yaşantı aramıyorum ve tatilde değilim.*(39)

1970'te bir gazeteci Fonseca'ya Kosta Rika halkının FSL-N(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi) gibi grupların şiddet eylemlerine karşı soğuk yaklaşması olasılığını sordu;

"Mümkündür ki sorun yaşayacağımız noktalardan biri faaliyetlerin halkı ürkütmemesidir." diye cevapladı Fonseca*, "ama burayı Kosta Rika'yı samimiyetle ele alalım birini ürküten bir faaliyet yapan kimse var mı? O halde olmayan bir sorunu neden konuşalım? Burada esas tehlike yapılan şeylerin halkı uyutmasıdır. Bu devasa uyuşukluğun sebebi de budur.*"(40)

Fonseca tarih yazılarında Sandino'nun uluslar arası Komünist hareketle ilişkileri sorusuna hatrısayılır-hatta aşırı – yer vermiştir. Sandino'nun Marksist olmadığını teslim etse de sosyalist ve komünist düşüncelere açık olduğuna, Salvadorlu Komünist Farabundo Marti ile sıkı bağları olduğuna, çevresinde Venezüellalı Carlos Aponte gibi başka Komünistler bulunduğuna Kübalı Komünist José Antonio Mella ile dayanışmasına ve EDSN kamplarında "enternasyonal" marşını söylediğine dair aktarımlar yapmıştır. Crolonogia'sında *"Sandino dünya proleteryasının bir parçasıydı."* diyor. Ideario'su için genelde bulabildiği radikal ve sınıf bilinçli alıntılar seçmişti. Örneğin Sandino'nun "Dünya Emperyalizmine Karşı Proleter Patlama" görüşü ve işçileri Komünistler' in lideliğindeki Latin Amerika Sendika Federasyonu'na katılma çağrısı yapması… Aktarılanların bir kısmı Sandino'nun yazı tarzıyla tümüyle uyuşmuyor, bu anlamları biyografi yazarı Sandino kampındaki Komünist danışmanların etkisiyle yüklemişti.(41)

Fonseca her ne kadar Sandino'nun Komünist düşüncelere açık olduğunda ısrar ettiyse de Nikaragualı vatanseverler ile Komünist hareket örgütleri, özellikle de Meksika Komünist Partisi arasında anlaşmazlıkların varlığına da işaret etti. PCM ve "Nikaragua'dan Elinizi Çekin Komitesi(Manos Fuera de Nicaragua, MAFUENIC)" isyanın ilk yıllarında Sandino ile enternasyonal dayanışmada öncü rol oynadılar.1929 başında bu durum aniden değişti. PCM ve MAFUENIC Sandino'dan desteklerini çektiler ve

onu ABD emperyalizmi ajanlığıyla suçlamaya başladılar. PCM'in ağırlıkta olduğu Amerikalılar * "Anti-emperyalist Ligi"n gazetesi El Libertador 1929 sonlarında yayınladığı makalede Sandino'nun savaşını mahkûm ettiğini söylüyor, emperyalizme karşı başka yerde savaşmasını öneriyordu. Kasım 1930'daysa ABD Komünist Partisi gazetesi ancak Nikaragua Komünist Partisi önderlik ederse Nikaragua' daki mücadelenin zafer kazanabileceğini söylüyordu. Nikaragua Komünist Partisi bu yazıdan ancak 15 yıl sonra kurulacaktı. Komünist hareketin politika değiştirmesi Sandino'un mücadelesine ciddi zarar verdi. Bazı aktif dayanışma grupları Sandino karşıtı komitelere dönüştüler. Farabundo Marti dâhil ünlü müttefikleri Sandino'yu terkettiler.(42) Sandino yaşadığı bu diplomatik sorunları her ne kadar "Yankee dolarları"nın etkisine bağlasa da Fonseca bu konuda Meksika Komünist Partisi' ni ve APRA'yısuçladı. Sandino' ya saldıran ve ulusal kurtuluş mücadelesine çekinceli, tutucu yaklaşan kendi döneminin komünist partilerini eleştirmek için de tarih yazalarını kullandı.

Sandino yaşanan politika değişikliğinin bazı Sovyet liderlerden kaynaklandığını düşünüyordu. Bunlar Nikaragualar' ın tümüyle uzağındaydılar. Orta Amerika' daki olayları anlamıyorlardı. 1928' de Stalin liderliğindeki Üçüncü Enternasyonal veya Komintern "üçüncü dönem'in sadece sosyalist devrimi hedefleyenlere açık olacağı kararı aldı. Bu hemen hemen hemen tüm ülkeler için geçerli idi. Bu dönem 1930'ların ortalarında bitene kadar komünist partiler her yerde sosyal demokrat ve ulusal hareketlere karşı saldırgan tutum aldılar. Sandino' dan desteklerini çekmeleri ve Meksika Hükümeti' nden yardım talep ettiği için onu sert kınamaları bu aşırı, sol sekter tavırlarındandı. Uluslar arası politikadaki bu değişikliğin sebebini öğrenemeyen Sandino içinmüttefiklerinin bu ani saldırısı müthiş bir şok yaratmış olmalı. Oysa 1930' da işçileri Latin Amerika Sendika Federasyonu'na (Confederacion Sindical Latinoamericana or Hispanoamericana, CSL) katılmaya çağırıyor, federasyonu "işçilerin haklarını savunan tek emek örgütü" diye nitelendiriyordu. CSL, Komitern'in emek örgütlerini komünist girişimle bölüp "kızıl sendikalar" kurma kararıyla ortaya çıkmış bir sendika federasyonuydu. Başka bir deyişle, CSL, Meksika ve diğer ülkelerde Sandino'ya karşı

dönen komünist partilerin liderlik ettikleri aynı uluslar arası aşırı sol politikanın ürünüydü. Fonseca 40 yıldan da çok sonra, Sandino'nun CSL'nin kuruluşunu olumladığını neden aktarmıştır ve neden bunu "bazı düşüncelerinin sosyalizme yakınlığı"nın (43) ispatı diye vermiştir, anlamak çok zor. Fonseca ya 1929 'daki dönüşün uluslar arası bir olay olduğunu anlamamıştır ya da Sandino'ya saldırdı diye Moskova' yı suçlamak istememiştir. Kendi döneminde dahi Moskova yanlısı komünist partilerle girdiği sert polemiklerle sadece ABD Komünist Partisi Genel Sekreteri Earl Browder gibileri suçlama yolunagitmiştir.

Sandino'nun uluslararası komünist hareketle ilişkileri hakkında Fonseca'nın çizdiği manzarada bol miktarda çelişki vardır. Bir yandan Sandino'un komünist düşüncelere açık olmasına, Farabundo Marti gibi komünistlerle kardeşliğine işaret ediyor, diğer yandan resmi komünist partilerin arkadan hançerlemesinden, tarihi çarpıtmalarından yakınıyordu. Fonseca bu çelişkili tavırla tanımlanabilir. Kendini Marksist, Leninist ve Komünist sayıyordu ama PSN, PVP gibi partilere saldırıyor, alay ediyordu. Viva Sandino'da ciddi bir şekilde irdelenmesi gereken şöyle çelişkili şeyler yazıyordu: *"Uluslararası devrimci hareketin Sandino karşısındaki tutumunun gerçek tahlili daha yapılmış değildir. Bu tahlil tamamlanmalıdır. Çünkü son derece ilginç tarihsel deneyimler içermektedir. Çıkarılacak dersler eski yanlışları yeni süreçte tekrarlamaktan kaçınmamıza yardımcı olacaktır."* (44) Ancak, Fonseca bu konuyu hiçbir zaman sonuca ulaştırmadı. Altından Moskova çıkacak bir sorunu araştırmaya gönlü yoktu veya belki de yeterince zamanı yoktu sadece…

Fonseca tarih yazılarında, özellikle Viva Sandino'da, 1934'ten sonra Sandino'nun devrimci milliyetçiliğinin neden dağıldığını, Amerikan Deniz Piyadeleri' ne karşı zaferin neden Nikaragua'da bir sosyal dönüşüm yaratmadığını açıklamaya çalıştı. Fonseca' ya göre EDSN yok olmuştu, çünkü tamamiyle askeri bir örgüttü. Amerikan Deniz Piyadeleri' nin kovuluşunu sağladıktan sonra Liberal hükümete ve Ulusal Muhafız' a karşı mücadele sürdürecek politik örgüt yoktu. Fonseca bir politik örgüt kurmama hatasından Sandino' yu sorumlu tutmuyordu. Israrla sosyal ve politik şartların

daha ileri gidilmesine olanak bırakmadığını söylüyordu. Kendisi ise bir sosyal devrim hedefliyordu ve 1930' larda Sandino' nun önüne çıkan engellerin 1970' lerde neden artık var olmadıklarını açıklamakta zorluk çekiyordu.

Sandino 1933' te, ABD Deniz Piyadeleri çekildikten sonra barış müzakereleri yapmıştı. Yeni seçilen Liberal Başkan Sacasa' yı tanıması karşılığında en az bir yıl için 100 adamının silahlı kalmasına izin verilmesine ikna etmeye çalışmıştı.

Fonseca, Sandino' nun Sacasa hükümeti ile müzakere yapma kararını savundu. Viva Sandino'da bir kısım işçi ve köylünün hala Liberal ve Muhafazakâr partilere inandıklarını ve düşmanlarının Sandino hakkında gerçekte ABD Deniz Piyadeleri' ni defetme değil kişisel güç edinme kaygısı taşıdığını işleyen etkili bir propaganda kampanyası yaptıklarını belirtiyordu. Sandino hareketinin etki gücünü ülke koşulları ile uluslar arası koşullar belirlemişti. *"1930'larda işçi sınıfı"*, diyordu Fonseca, *"küçük daha çok zanaatçı karakterli ve sınıf bilinçsizdi"*. Köylülükse direniş geleneğine rağmen bir sınıf veya bir güç olarak devrim yapmayı düşünmemişti. Pueblo, yani işçi ve köylü*, "kendi için sınıf bilincinden yoksun isyancılardı".* Sandino saflarındaki işçiler de onun gibi, köylü kökenliydiler. Emek hareketinde deneyimli değillerdi ama Nikaragua halk isyanları geleneğinden geliyorlardı.(45)

Fonseca 1970' te bir röportajda, Sandino hareketinin kendi devrimci halk geleneğini inşa edebilmesi için bu düşünceleri dışardan alması gerektiğini söyledi. Sandino ordusunda başka ülkelerden de savaşların varlığına değinilmiş ve *"ancak üzüntü vericidir ki Sandino suikaste uğrayınca enternasyonal dayanışma kesildi. Hayatta kalan Sandinist gerillalar ise politik eğitimsiz köylülerdi. Ancak başka ülke devrimcilerinin verebileceği bir çeşit devrimci uyumu yitirdiler"*demişti.(46)

Sandino'nun 1933'te bir uzlaşma müzakere ettiğini söylemişti Fonseca, çünkü *"o zamanlar politik ve ideolojik inanılmaz gerici bir dalga Nikaragua'yı sel gibi kaplamıştı. Marksizmin ülkeye geliş dönemi hala uzak bir gelecekteydi."* Sandino' nun uluslar arası Marksizim ile en önemli teması Meksika Komünist Partisi'yleydi ve bu temas kendisine karşı ihanetle sonuçlanmıştı.

1970’lerde ise uluslar arası panorama tümüyle farklıydı. FSL-N(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi) Moskova yanlısı bürokrat komünist partileri değil Küba devrimine bakıyordu.

BÖLÜM: 8

Harekette Çatlak, 1972- 1975

Havana'daki FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi) grubu, genelde böyle anlaşmışlardı, ama 1970'lerin başı boyunca tüm zamanların sadece Sandino tarihini araştırıp, yazmakla geçirmediler. En az bir o kadar enerjiyi Nikaragua devrimci savaş stratejisi ve taktiklerini konuşmaya harcadılar. Zira bu konuda anlaşmazlıkları büyümekteydi. Anlaşmazlıklar farklı sosyal sınıflara ne kadar ağırlık verileceğini, politik ve askeri faaliyet dengesi, mücadelenin hızı veya zamanlaması… Şehir savaşı ve buna karşılık kırın avantajları, önerilebilir diğer parti ve gruplarla ittifaklar gibi konularda baş gösterdi. Bu farklılıklar sonucu 1972' de önderlik içinde üç politik eğilimi ortaya çıktı. Bunlar FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi) de üç büyük hizip biçiminde kemikleştiler. FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi)'deki bölünmeyi derinleştiren ve fiili bölünmeye sebep olan faktörler arasında, sürgün yaşamının ilişkilerde yarattığı kaçınılmaz sorunlar, Nikaragua politik kültüründeki hizipçilik ve kişisellik geleneği ile Küba'nın 1970 ler başındaki özel baskıları vardır.

Fonseca Kosta Rika' daki hapislikten kurtulduktan sonra Havana' dan ilk mesajında " Nikaragua dramasının çapraşık özelliği,

doğar doğmaz ülkesini terk ediş acısını yaşamasıdır" (1) dedi. Nikaragua uzun süren sürgün boyunca bunu çekecekti. Havana' da yaşamak kuşkusuz avantajlıydı: kolektif tartışmalar yapmak, Nikaragua' da olmayan tarih kaynaklarına erişmek ve tam bir güvenlik olanağı… Ama bu durum sadece duygusal değil ciddi politik sorunlar da yarattı. Nikaragua' ya devrimci faaliyete gidenler ile sürgünde uzun süre geçirenler arasında sık sık aile, dost şirketlerinde yaşandığı üzere, çekememezlikler hızla büyüdü. Havana'daki küçük Nikaragualı topluluk diğer Latin Amerikalı solcu sürgünlere kıyasla her ne kadar tam bir tevazu içinde yaşıyorlardıysa da Somoza Nikaragua'sında bulunan kır ve şehir gerillalarından, mahpuslardan ve de radikal öğrenci liderlerinden kesinlikle daha konforlu vegüvendeydiler.

Nikaragua'da ekonomi ve kültür uzun zamandır az sayıda zengin ailenin elindeydi. Muhafazakârlar' dan en önemli aileler Chamarro sülalesi, Cuadralar, Cardenaller ve Carloslar… Liberaller' den en büyük isimlerse Sacasa ve 20. yüz yılda Somoza'dır. . Fonseca onları *Los abominables apellidos* [iğrenç soyadları] diye adlandırıyordu. İğrenç soyadlarının çok sayıda tebaaları vardı. Köylüler ve çiftçiler gibi nispeten yoksullar onlara kişisel olduğu gibi komik olarak da bağımlıydılar. Muhafazakârlar ve Liberaller arasında ciddi siyasi farklar bulunmaması 19. yüz yıl boyunca ve 20. yüz yıl başlarında büyük ailelerin birbirleriyle savaşmalarını engellememiştir. Sandino'nun ABD Deniz Piyadeler' ine karşı savaşı, aile ve particilik bağlarında, veya muhafazakâr bir diktatöre bağlılık geleneğinde kırılmayı temsilediyordu. Çünkü destek verenlerin de EDSN' ye bağlılığı genellikle kişiseldir. 1970'ler başındaki Sandinistler' de de kişisel bağlılık tercihin belirlenmesinde çoğu zaman politik düşünce kadar önemliydi. Örgütlü bireyler kardeşlerini, sevgililerini yanlarına, savaşa çektiler. Önderlik içinde de uzun süren birkaç kişisel çekişme vardı. Örneğin Jaime Wheelock ile Thomas Borge arasında Carlos Foneca ile Oscar Turcios arasında. Nikaragualı gençler politik nedenlerle FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi)'ye yöneliyorlardı, ama kişisel tercihlerine göre değil kendilerini örgütleyen kişiye göre üç FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi) hizbinden birine katılıyorlardı. Dağlarda birkaç yıldır savaşan bir gerilla, örgütün bölündüğünü ilk kez 1978' de radyodan duymuş, *"ama kesin bildiğimiz*

tek şey Komutan Ruiz' in hepimizin sorumlusu olduğuydu" diyordu .(2) Üç eğilimin de bakışı hizipçiydi, aralarındaki politik farklılıkların nedenleri hakkında yaptıkları açıklamalardan bu farkların çoğunlukla küçük ve sıklıkla muğlâk olduğu görülüyor.

Nikaragua'da partilerde siyasi bölünme olağandır. Muhafazakârlar, Liberal ve Komünist partiler FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi)'den de çok sayıda, ciddi ve sürekli ayrılıklar yaşamışlardır. 1930' da Somoza Muhafazakâr Parti'den kendisiyle çalışmak isteyen bir grubu koparmış ve kendi Liberal Partisi' nin kanatları altına alıp gitmişti. Böylece iki yeni parti ortaya çıkmıştı; Milli, Muhafazakâr Parti (Partido Conservador Nacionalist, PCN) ve Anayasal Liberal Parti (Partido liberal Constitutionalista, PLC). 1940'larda Liberal Parti' de yaşanan daha ciddi bir bölünme de Bağımsız Liberal Parti' nin (PLI) kuruluşuna neden olacaktı. 1960'lar başında Muhafazakâr Parti' nin çoğu genç üyesiyle önderlikten hatırı sayılır büyüklükte bir grup ayrılıp Sosyal Hristiyan Parti' ye katıldılar. Bu parti 1950'lerde Muhafazakâr ve Liberal partilerden kaçanlar tarafından kurulmuştu. 1970'lerde Nikaragua Sosyalist Partisi ise üç ayrı Moskova yanlısı komünist partiye bölündü.

1970'ler başında Küba'da politik ortam 1960'lardan farklıydı ve bu, FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi) gibi grupların faaliyetlerini açıkça kısıtlıyordu. 1973' te Salvador Allende' nin Şili başkanlığına seçilmesi Latin Amerika' da sosyalizm için silahlı mücadeleden daha sağlam ve daha ucuz bir yol sunduğunu göstermişti. Fonseca' yla 1970–1973 yılları arasında röportajı yapan gazetecilerin değişmez sorusu, Şili' de sosyalizme barışçıl yoldan gidişin Nikaragua için de bir seçenek olup olmadığıydı. Küba'da Sovyet ideolojik ve politik etkisi zirvesindeydi. Üniversiteler Che Guevara dersleri vermeyi durdurmuş, Che'nin yazılarını kütüphanelerden kaldırmışlardı. Jacinto Suarez'e göre, 1959 'u izleyen 20 yıl boyunca Kübalılar'ın Nikaragualılar' a askeri eğitim vermedikleri tek dönem 1970–1973 arasıdır. Sandinstler Kübalı ev sahiplerinden kaynaklı bazı sıkıntılar yaşadılar. Sovyet danışmanların gerilla yönteminin gerçekten bir değeri vardıysa bile Güney yarımküredeki olaylarla tarihten silindi düşüncesini çoğu Kübalı sahipleniyordu. Fonseca 1972'de Küba'nın dayanışmasını överken bu komplikas-

yonları ima eder görünüyor. *"Bu dayanışma hassas koşullarda sürüyor, onu bu dönem geçene kadar dikkatle korumamız önemlidir, bu dayanışmanın özünü kaybedebiliriz ve elimizdeki hiçbir şeyi mücadeleye aktaramayabiliriz.*" (3)

O dönemin siyasi ve askeri baskı, iletişim zorlukları ve coğrafi bölünmüşlük koşullarında üç politik eğilimin her biri kendi önderlerine sahip zayıf devrimci örgütlerini kurdular.
Sadece uzun süreli halk savaşı (Guerra Prolangada Popular, GPP) eğiliminin merkezi liderleri Nikaragua içindeydiler: Ricardo Morales Aviles ve Oscar Turcios, Eylül 1973'te öldürülene kadar onlardan başka da Henry Ruiz ile Tomas Borge. Proleter Eğilim (Tendencia Proleteria, TP(Proleter Eğilim))' in merkezi ideolojik önderi Jaime Wheelock Roman 1973 başlarına kadar Şili' de yaşıyordu, ardından Havana' ya taşındı. Humberto Ortega Saavedra Havana' da yaşıyordu ve ayaklanmacı veya üçüncü eğilim (Tendencia insurrectional) TI veya yaygın bilinen Terseristalar'ın itici gücüydü. Ortega'nın abisi Daniel TI da ikinci liderdi ama küçük kardeşleri Camilo Ortega göründüğü kadarıyla hizip tartışmalarında Fonseca'dan yanaydı. (4)

Carlos Fonseca'nın eğilim tartışmalarında ne tavır aldığı kesin ve yeterli şekilde açıklanamamıştır. Araştırmacılar onu eğilimlerden birine yerleştirmeye çalıştıklarında, çoğu GPP(Uzun Süreli Halk Savaşı Eğilimi) ile ilişkilendiriyorlar. (5) Gerçekte, Fonseca üç eğilimin hepsinden farklı düşünüyordu, özellikle de stratejik konularda TI(Ayaklanmacı eğilim-Terseristalar) ile silahlı mücadeleyle politik mücadele arasındaki bağ konusunda; GPP(Uzun Süreli Halk Savaşı Eğilimi) ile devrimin zamanlaması konusunda; TP(Proleter Eğilim) ile kır gerilla savaşının önemi konusunda. Üç eğilimin biraz soyut ve ülkedeki planlarına karşı bir yerde duruyor, Nikaragua'ya özgü, tarihinin derin köklerinden gelecek bir isyan öngörüyordu.

Çeşitli FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi) eğilimleri arasındaki anlaşmazlık noktaları Sandino derlemeleri gibi genele yayılacak yazılarda kolayca ortaya konulamazdı. Buna karşılık iç temaslarda ve toplantılarda bunları tartışıyorlardı. Bu konuda yayınlanmış materyal hemen hemen yoktur ya da çoğu kaybolmuştur. (6) Hayatta kalan FSLN' lilerse hizip tartışmalarını birbirleriyle uyumlu

şekilde yok sayıyorlar. Fonseca'nın birkaç düzine mektubu, bildirisi, konuşma çözümlemeleri ve analizleri Managua'da Nikaragua Ordusu' na ait Askeri Tarih Merkezi(Centro de Historia Militar, CHM) nin kapalı arşivinde duruyor hala. Bu dokümanlar Fonseca'nın politik ve taktiksel tüm tartışmalı konularda sert ve dolaysız müdahale ettiğini, diğerlerinin en azından genel konularda onun müdahalesini kabul ettiklerini net ortaya koyuyor. Dahası, bu iç yazışmalardan birinde Fonseca'nın Sandino yazılarında ima yollu da olsa ihtilaflı konulara değindiği net görülmektedir.

FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi)'deki çeşitli eğilimlerle bağlantıları olan uluslar arası dayanışma komiteleri 1979 devrimi'nden hemen önceki yıllarda bu konuda kendi programatik tahlillerini yayınladılar. (7) Araştırmacıların ihtilaf konusuna temel aldıkları bu yazılar dilerim birbiriyle artık pek tartışmadıkları döneme aittir. 1971'den 1976'ya kadar yaşanan canlı tartışmalar, düşünce değiştirmeler, ikna girişimleri, sert polemikler, ustalara ve mantığa başvurmalar yani akışkan ortam hakkında bilgi vermiyorlar. Buna ek olarak, reaksiyonların 1977–78 dönemi yazıları ise anlaşılmaz bir sol jargonla yazılmıştır. Dilin soyutluğu politik farkların gerçekte neler olduğu hakkında fikir edinmeyi zorlaştırmaktadır. Ve tabii ki, tartışmalarda Carlos Fonseca' nın ne yaptığı hakkında bir ipucu vermemektedir.

CHM arşivindeki yayınlanmamış iç yazışmalar gösteriyor ki strateji konusunda ayrılıklar 1971 başları gibi ortaya çıkıyor, 1972 ile 1973 ortalarına kadar tüm temel konulara yayılıyor ve önderliğin yazışmalarında ve toplantılarında gündem oluyor. Bu belgelere ulaşmadan önce en iyi FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi) tarihi yazıları bile fraksiyon çekişmesi başlangıcını 1975 ya da 1976'a yerleştiriyordu (8)

1972'den bu yana FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi)'de farklılıklarıyla öne çıkan çeşitli eğilimler tek örgüt çatısı altında ve ortak politik çerçevede tartışmışlardır. Diğer Latin Amerika ülkelerinde durum tamamıyla farklıdır. Uzun bir sol geçmişe ve güçlü bir işçi sınıfına sahip yerlerde yarım düzine farklı Marksist ve Marksist benzeri grubun varlığına rastlamak seyrek değildir. Bunlardan her biri farklı bir uluslar arası eğilim gösterir ve her biri

FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi)'den büyüktürler. Bolivya, Peru ve Arjantin' de Troçkist örgütler vardı. Moskova yanlısı büyükçe Komünist partiler hemen hemen her yerde vardılar. Birkaç Güney Amerika ülkesinde Maksist partiler de vardı. Kendine Marksist diyen sosyal demokrat partilerin seçim büroları da vardı ve birçok yerde emek federasyonlarını kontrolediyorlardı. Meksika ve başka yerlerde anarşist grupların kökleri 19. yüz yıla uzanıyordu. Tüm parti ayrılıkları grubun çevresinde dönen yan ürünler oldular sürekli. Örneğin Ekvator 'da Nikaragua' dan çok büyük değilse de Maoist, Troçkist, sol sosyal demokrat ve Stalinist gruplar vardı. Diğer yandan Nikaragua' da sadece PSN, FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi) ve Fonseca'nın "mikro gruplar" diye adlandırdığı, belirsizlikten çıkmaya yönelttiği birkaç küçük hizipvardı.

FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi) bir hareket içinde (gerçi çatlamıştı) politik farklıkların kapsanabileceğini gösterdi. Politik farklılıklar diğer ülkelerde tam bölünmeye, örgütlerin birbirlerine saldırmalarına kadar varıyordu.
Proletaryoslar(TP) başka yerlerdeki Troçkist gruplarınkine benzer bazı fikirler öne sürüyorlardı. GPP(Uzun Süreli Halk Savaşı Eğilimi)'nin kır gerillası savaşındaki pozisyonu Maoist gruplarla çok ortaktı; Terseristaların(TI) geliştirdikleri politik program diğer ülkelerdeki sosyal demokratlarınkini andırıyordu. Fonseca sık sık diğer Latin Amerika ülkelerine kıyasla Nikaragua' nın "politik geriliği"nden şikâyet ederdi ama bu gerilikten sanki bir anlamda faydalandı. Öğrenci hareketinin geç gelişmesi, işçi sınıfının azlığı ve parlamentosunun sosyalist gelenek yokluğunda Nikaragua sol gruplara verimli bir toprak sunmuyordu.

FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi)'deki üç hizbin politik çizgi sınırlarını net ortaya koymak zordur. Özellikle de 1972'den 1976'ya kadarki akışkan ortam dönemi sınırlarını… Örneğin bir zamanlar PSN ile FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi) arasındaki farklılıklar veya 1970'ler FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi)'siyle 1990'lar FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi)'si arasındaki ideolojik uçuruma kıyasla aralarında büyük bir ideolojik ayrılık yoktu. Her üç eğilim de kendilerini Marksist-Sandinist diye tanımlıyorlardı, hiçbiri seçimlere katılmadı ya da Liberal,

Muhafazakâr partilerdeki herhangi bir kanalı desteklemedi. Hepsi de Carlos Fonseca'yı otorite kabul ediyordu, dahası 3 hizip de kendi içinde heterojen ve çelişkili idiler. Dar önderlik içinde tartışmalar vardı. Ancak bu politik sorunlar FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi) saflarında pek bilinmiyordu. Nikaragua içindeki Terserista(TI) kadroları GPP(Uzun Süreli Halk Savaşı Eğilimi) ile hızlı bir ortak tavır olabiliyorlardı ya da bir GPP(Uzun Süreli Halk Savaşı Eğilimi) yöneticisi bir konuşma metnini öğrenci grubuna bastırıp Proletaryos(TP)' tan birine seslendirebiliyordu. Fonseca' nın ölümü sonrası ayrılıkların arttığı durumda bile genç sempatizanlarının savundukları eğilimin diğerlerinden ne farkı olduğu konusunda bilgileri muğlâktı.

Üç hizbin de liderleri Nikaragua'daki somut olaylar hakkında yazmaya az önem vermişlerdir. GPP(Uzun Süreli Halk Savaşı Eğilimi)'nin 1975'te yayınladığı 35 sayfalık manifestosu "Uzun Süreli Halk Savaşı, Sandinist Hücreler Ve Çeşitli Konular Hakkında" somut değildi, Nikaragua ile veya herhangi bir olayla ilgili bir şey içermiyordu. Oscar Turcios'un "Gerçek Devrimci Örgüt Koşulları" ve "Hücreler Hakkında" yazıları zamanın da mekanın da dışında yüzüyordu. Diğer yandan Fonseca'nın içe yönelik notlarında hemen hemen her zaman Nikaragua'daki güncel olaylara değinilmesi göze çarpıyordu. Nikaragua emekçileri ve gençliğinin son direnişleri ve protestoları geleneksel partilerin son seçim manevraları, ekonomik durum... Fonseca 1973'te Nikaragua Merkez Bankası ve birkaç araştırma enstitüsü yayınlarında öne çıkan konulardan yaptığı uzun bir derlemede; *"bu rakamlardan bazıları devrimci militanlar ve kadrolar için son derece önemlidirler, ezberlemek için her türlü çaba harcanmalıdır"* demiştir. Sandino tarihi ve kronolojisini yazmaktaki amacı ve FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi)'nin stratejisini Nikaragua gerçeği zeminine oturtmaktı. Fonseca 1974 Temmuz' da yazdığı iç bilgi notunda diyordu ki; *" iki yıldır burada (Havana) yazın dokümanlarda ve kadrolarla yapılan toplantılarda ulusal yönetim çok net ifade etmiştir ki uzun süreli savaşı diğer ülke deneyimlerini anlatan kitaplardan kopyalayıp ülkemize mekanik şekilde uygulamak yanlıştır"* (9)

Üç fraksiyon da kurumsal olarak Nikaragua' nın ka-

pitalist bağımlı bir ülke olduğunu kabul ediyordu. Fonseca'nın ana hatlarını Hora Cero'da ve 1970 başlarındaki bir dizi röportajda, bildiride çizdiği bakış açısına bağlılardı. Fonseca Nikaragua ekonomisinin çarpık doğasına parmak basmıştı. Bir yanda "tamamıyla yabancı sermayeye" bağımlı kapitalist sektör diğer yanda kırsalında feodal dönemden farksız üretim ilişkileri… Somaza da, muhalifleri de dahil milli burjuvazi hem emperyalizm ile birleşmiştir hem de köylüleri köle gibi sömürü uygulamakta bu çelişkiden kurtulmanın yolu "sosyal devrimin zaferi". (10)

Proleter Eğilim(TP)'e göre Nikaragua ekonomisi kırsal temelliydi ancak yapısı tamamen kapitalistti ve prekapitalist üretim ilişkilerinden kalıntılar yoktu. Nikaragua köylüsü büyük oranda proleterleşmişti, toprak reformundan çok sendikalara ve ücret artışına ihtiyacı vardı. Oysa Nikaragua' da sanayi proleteryası çok küçüktü. 1970'ler başında Managua'da 20 binden de az, tüm ülkede ise sadece 75 bin fabrika işçisi vardı.
(11) TP(Proleter Eğilim) önderlerine göre bu sektör diğerlerini de etkiliyordu. Mevsimlik kır işçilerini de sebeplerini koyarak proleter tanımı içine almışlardı, pratikte ise PSN'nin elindeki sendikalarda biraz etkinlik kazanınca şehir işçi sınıfı arasında faaliyete yoğunlaştılar.

Fonseca TP(Proleter Eğilim)'yi işçiler haricindeki mazlum Nikaragualılar' ın taleplerini göz ardı etmekle eleştirdi. TP(Proleter Eğilim) lideri Jaime Wheelock'a Nikaragua'da işçilerin sömürü ile birlikte, ulusal-etnik baskı da gördüklerini hatırlattı. 1974'deki haberleşmelerinde Wheelock' un sorunu sadece "süper sömürü uç derecede baskıdır" diye koyup baskının diğer kaçınılmaz şekline değinmediğinden yakındı. Fonseca, Whellock'un yazışmalarının yalnızca ücretli işçilere -o da sadece Pasifik bölgesindeki ücretliişçilere Kuzey ile Atlantik kıyılarındakileri hariç tutarak yoğunlaştığını belirtmişti. (12)

Proleterciler en Marksist eğilim olduklarını iddia ediyorlardı ve bu özelliklerin çoğu araştırmacı kabul etmişti: Ancak Fonseca muhafazakâr "ekonomizm"lerini Ortodoks Marksist söylemlerle maskelediklerine inanıyordu. 1975'te şunları yazarken Proletaryos-

ları(TP) kastetmişti: *"Kendini Marksist diye sunan ama gerçekte Marksizmin karikatürü ekonomik materyalizmden başka bir şey olmayan sahte Marksist laf kalabalığından kaçırmaya dikkat etmeliyiz."* (13)

Diğer yandan GPP(Uzun Süreli Halk Savaşı Eğilimi) ülkede feodalitemsi ilişkilerin sürdüğü ve köylülüğün devrimci doğası üzerinde duruyordu. Şehirde işçi çevrelerde değil öğrenci ve aydın çevrelerde siyasi çalışma yapıyordu.

GPP(Uzun Süreli Halk Savaşı Eğilimi) 1973'teki Bildirgesi'nde devrimci mücadelenin işçi sınıfına dışarıdan geleceğini öngörüyordu: *"Sandinist kadrolar gecekondulardan, köylerden, halkımızın bağrından fabrikalara ve atölyelere nüfuz edecek ve devrimci mücadeleyi vatanını en uzak köşelerine taşıyacaktır."* Fonseca GPP(Uzun Süreli Halk Savaşı Eğilimi)'yi kerelerce işçilere daha çok yoğunlaşmaya, FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi)'nin emek alanlarında etkisini artırmaya yöneltmiştir.(14)

Devrimin enerjisinin kırlara mı şehirlere mi yoğunlaştırılacağı konusuna 3 hizip farklı bakıyorduysa da Fonseca'nın bu tartışmada yeri netti. GPP(Uzun Süreli Halk Savaşı Eğilimi) ve sonra da TI(Ayaklanmacı eğilim- Terseristalar) kır gerillasına, dağlara yoğunlaştılar. *"Kırlardan* şehirlere ilerleyecek ve şehirleri alacağız" diyordu GPP(Uzun Süreli Halk Savaşı Eğilimi) lideri Oscar Turcios. Diğer yanda Proleter Eğilim(TP) şehirlerde işçilere yoğunlaşmıştı. Savaş meydanlarında kır gerilla ordusu olmayan tek hizipti. Fonseca şehirleri dağ cangıllarından böylesine uzak tutmanın Nikaragua'nın çoğunu dışta tutacağı ve "felce" sebep olabileceği konusunda uyarmıştı. Campo diye adlandırdığı kırlara daha çok önem verilmesini savunuyordu. Kırlar bir kaç bin nüfuslu yüzlerce köy ve kasabalar ve kırsal alan yakınlarında pamuk ve kahve plantasyonlarında, şirketlerde çalışan aileler ikamet ederlerdi. Fonseca birçok konuşması ve mektubunda Nikaragua'nın en büyük işçi alanı ve kendisinin hemen hemen hiç deneyiminin olmadığı pamuk plantasyonlarına yönelmek gerektiğine vurgu yapmıştır. (15)

Kasım 1975 te dağa adım atmaya hazırlanan Fonseca gerilla savaşını uzak dağlardan "kırsal alanlardan kesin olarak şehirlere" yayılmasını belirtmişti. Buralarda belki sadece tek tük başarılı

çalışmalar yapabildiler, başka devrimlerin tarihinden etkilenerek kırmızı-siyah Sandinist bayrakları postalamak gibi basit propaganda eylemlerine yoğunlaştılar. Gerilla birlikleri *"doğdukları, büyüdükleri, avuçlarının içi gibi bildikleri bölgelerde hemen hemen tamamen yerlilerden oluşan"* kasabalarda eylemler yaptılar.(16)

Fonseca 1973'de Havana' daki tartışmada dağların stratejik ve askeri önemi üzerinde çok durduğu gibi Sandinistler yoğun nüfuslu alanları ihmal ederlerse bu ihmalin kendilerine siyasi daralma biçiminde yansıyabileceğini savundu:

> *Biliyoruz ki harika dağlarımız var. Coğrafi koşullarımız devrimciler açısından çok uygun ama onlara sadece saklanma yeri olarak değil savaş alanı olarak da bakmamız önemlidir. Örgütsel görevlerimizi yerine getirmek için dağları örtü olarak kullanmalıyız. Kadro eğitimi için, savaşçılarımıza militan ruh aşılamak için, dağlardaki askeri faaliyetlerle Pasifik bölgesindeki askeri eylemler arasında bağlantı kurmak için, bir alandan diğerine sorunsuz hareket etmek için gerekli esnekliğe sahip olduğumuzdan emin olmak için.*

Diğer yandan Kübalılar' ın bir zamanlar Sierra Maestra'da CBS filmi ekibi ve New York Times muhabiri Herbert Matthewsla yaptıkları gibi Fonseca da habercilerin veya tanınan kişilerin dağdaki karargâhlarına gelmelerini, gerillalarla röportajlar yapmaya teşvik edilmelerini söylüyordu : *"Siyasi, ekonomik, kültürel ve sendikacı kimliğe sahip ulusal karakterli bazı kişileri burada bir araya getirmeyi düşünebiliriz. Onları gizlemek amacıyla değil tersine bu olayları halkı etkilemekte kullanmak amacıyla"* (17)

Üç hizip arasında en belirgin farklılık devrimin gelişme hızıyla, zamanlaması konusunda öne çıkmıştır. Bununla bağlantılı Fonseca'nın da üzerinde hayli yoğunlaştığı çok karmaşık sorun devrimin askeri yanı ile politik yanı arasındaki ilişki sorunuydu. Her iki sorun da Fonseca'nın eğilimler resmen ilan edilmeden uzun süre önce, 1972 de dolaştırdığı içe yönelik yazının önemli başlıkları idiler. Bazı güncel sorunlar hakkında notların 47'nci maddesinde alenen tartışmaya devam eden her üç eğilimin stratejik yaklaşımları-

nı net şekilde eleştirmişti.

Fonseca zamanlama sorununu bazı liderlerin mücadelenin uzun süreli karakterini öne çıkarıp uzun süre hareketsiz kalmak baskılanmasına bağlıyordu. İsminde de belirtildiği gibi Uzun Süreli Halk Savaşı Eğilimi kır gerilla birimleri başarı sağlayıp büyüdükçe FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi)'nin yavaş yavaş gelişeceğine inanıyordu. GPP(Uzun Süreli Halk Savaşı Eğilimi) gerilla Ulusal Muhafızlar'a bazı noktalarda askeri açıdan karşı durabilene kadar kısmen köyleri kazanacak, kısmen yeni örgütlediği öğrencileri dağlara gönderecekti. Fonseca dağlarda uzun süre kalıp bekleme saplantısı konusunda uyardı. *"Bir noktanın net olması gerekiyor. Savaşı uzatmak bir erdem değil. Bana kalırsa savaşı fazla uzatmamak için elimizden geleni yapmalıyız."* GPP(Uzun Süreli Halk Savaşı Eğilimi) liderleri bugünkü propaganda aşamasından sonra "ajitasyon" aşamasının geleceğini ve bunu ayaklanmanın takip edeceğini ısrarla belirtiyorlardı. Diğer yandan Fonseca sürekli yoldaşlarına beklenmedik olanı beklemelerini söylerdi. *"Devrimci eylem olanakları aniden olgunlaşabilir ve ülke genelinde inişli-çıkışlı ilerleyebilir"* diyordu. 1973'de *"mücadelenin peşpeşe dizili aşamalar arasında, bir aşamadan diğerine mekanik şekilde geçeceği düşüncemiz olamaz. Hatta ülke bu aşamaya gelmemişse dahi ülkenin belirli yerlerinde ayaklanmalar yapabildiğimiz bazı durumlarda ayaklanma ve isyanların propaganda ve ajitasyon çalışmalarının önünü açtığını göreceğiz." "Uzun ve meşakkatli mücadeleler sonucu hızlı gelişim aşamasına gelen devrimci hareketlerin"* olduğu ülkelere bakmayı söylüyor ve aralarında göreceli kısa zamanda yaşanan gelişimin öncesi uzun dönemde mümkün olamadığını belirtiyordu. (18)

Fonseca 1972'deki "Notlar"ında lider arkadaşlarının legal politik çalışmalarının ve yer altı silahlı eylemin göreceli önemlerini koyarken birbirine zıt iki yanlış yaptıklarında nettir. Tamam, politik çalışmaya öncelik verilmesini -proleter eğilimi işaret ederek-PSN'nin "sahte devrimci" pratiği ile kıyaslamıştır *"Bu politik faaliyetinizin"* diye yazıyordu Fonseca *"bizi belirli bir hedefe, devrimci kalkışmaya yönelttiğinden emin olmalıyız*". Fonseca, FSLN(-Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi)'nin tüm enerjisini sadece silahlı eylemlere aktarması yanlışından da hızla dönmüştü. Şuna vurguyap-

tı:

> *Biz devrimci savaşın, kitlelerden tamamen kopuk az sayıda insanın eylemi ile yapılabileceği anlayışından uzak durmalıyız. Askeri eylemlere başlamadan önce devrimci çekirdeğin halkın bir kesimi ile kalıcı ilişki kurmuş ve örgütlülük belli bir ölçüde halkın içinde kök salmış olmalıdır. Yaptığımız planlar, işçilerin ve köylülerin günlük hayatında karşılık bulmalıdır.*

Fonseca *"her eylem sömürülenler ile sömürenler arasındaki çelişkiyi keskinleştirmeli"* demenin basite indirgemek olabileceğini kabul ediyordu. *"Zira bu işçi ve köyleri sömürgecilere karşı tepki zemini dışındaki asker eylemleri* öven *alabildiğine yaygın bir eğilime yol açtı, bu eğilimi haklı gösterdi."* Fonseca 1974'te askeri eylemleri yoğunlaştırma söylemini geri çekti çünkü somutta yeni üyeleri ve artan sempatiyi politik olarak örgütleyebilecek bir zemin yoktu. Ne istediğini soranlara *"belirli toplumsal kesimlere yönelik projeler ile yerel bölgesel konuları ele alan materyaller"* dâhil son 3 yılda yayınlanan siyasi propaganda malzemelerini mümkünse derhal göndermelerini söylüyordu.(19)

1975'te Fonseca tartışılan bazı konuları ortaya koyarken FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi) tarihini bölümlere ayırdı. 1960'lar başındaki bazı tersliklerin sebebi *"şüphesiz ki kendiliğindenci militarizm"*dir diyordu. Silahlı mücadeleyi yükseltme önerisini gençlik heyecanına, PSN tutuculuğuna karşı tepkiye ve yeni gerçekleşen Küba zaferi hakkındaki yanılsamalara dayandırıyordu. *"Genç savaşçılar katılıyordu ama kabul etmeliyiz ki bu yoldaşları yalnız askeri görevlere atadık. Bir kısmını sınıf mücadelesinde nasıl değerlendireceğimizi bilmiyorduk. Sosyal sorunlarla ilgili bilgilerini politik analizlerle birleştirmeyi hiç denemedik ki bunlardan bir çoğu tarım bölgelerinde büyük toprak sahipleri tarafından sömürülmüşlerdi."*. Fonseca, bunların 1963 yılında çatışmalarda kaybetmeye başlar başlamaz, hareketi terkettiklerini, çünkü ellerine hemen silah verildiğini ve siyasi çalışma yapılmadığını söylüyordu.(20)

Fonseca'nın "aşırı militarizm" hakkındaki polemiği öncelikle direkt Ayaklanmacı Eğilim(TI)'e karşıydı. Gizli Terserista

“Eylem Planı” 1970 ortalarında FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi) stratejisini askeri terimler kullanarak uç derecede askeri hatta terörist diye niteliyor, politik konularda burjuva muhalefeti hareketten uzaklaştırdığını söylüyordu.(21) Bu yazı büyük oranda bombalanacak ve kundaklanacak ekonomik hedefler içeriyordu. Sonunda da tanınmış, cezalandırılabilecek Somozacılar’ın isimleri yer alıyordu. “Eylem Planı” sempatizanımız bile olabilecek rejim muhaliflerini güçlendirmek için sadece Somoza’ya sıkı sıkıya bağlı işkencehanelere, plantasyonlara ve fabrikalara saldırmanın önemi konusunda uyarıyordu.

GPP(Uzun Süreli Halk Savaşı Eğilimi) ve Proleter Eğilim o dönem öğrenci hareketi FER’de etkiliydiler. Uzun dönem boyunca GPP(Uzun Süreli Halk Savaşı Eğilimi)’li önderler genelde FER’den,öğrenci kökenlilerden çıkmıştı. Ancak Terserista, “Eylem Planı”nda FER’in can çekiştiğini söylüyor ve PLI diye bilinen Bağımsız Liberal Öğrenci Öncüsü içinde çalışma yapmayı savunuyordu. “ Eylem planı”na göre – TI(Ayaklanmacı eğilim-Terseristalar) hizbinin mantığına göre- FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi) bir yanda PSN ile “solu yeniden birleştirmek” amaçlı toplantılar yapmalı diğer yandansa Muhafazakâr Parti’ nin bir kanadıyla sıkı çalışmalıydı. Bunlarla birlikte cephenin işi silahlı mücadeleye tutunmaktı. Terserista’nın 1979’daki gerilla cephesi komutanı Francisco Riviera raporlarda sadece askeri haberlere yer verdiği ve politik gelişmelerden bahsetmediği konusunda Humberto Ortega’yı uyarmıştı. *“Zira eğer bildirilerimizde radikal dil kullanmaya başlarsak, belirli halk kesimlerinin kazanmak ve birliğini sağlamak amacıyla yapılan karmaşık çalışmayı tehlikeye atabiliriz diyordu.”* (22) Bu Fonseca’nın hayatının son 10 yılında ısrarla savunduğu bakış açısından keskin bir dönüştür. Zira Fonseca FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi)’nin devrimin politik öncüsü olduğunu ve bağımsızlığından taviz vermeden güçlü ittifaklar yapmaya çalışması gerektiğini savunuyordu.

Fonseca FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi)’yi geçmişte bilinenden çok farklı nitelik alacak koşulları hazırlamak amacıyla askeri ve siyasi faaliyetleri kaynaştıran bir yöntem bulmaya çalışıyordu. Bu, şimdiye kadar elde edilen deneyimlerle

güçleri bir hat boyunca yavaş veya hızlı yığmak sorunu değildir sadece, yeni gerçekliğe tam anlamıyla hazır olmak sorunudur, diyordu.

> Çoğu fabrikada, çoğu gecekonduda, çoğu köyde, *plantasyonda devrimin zaferi anında buna önderlik etmenin gelişim sürecinde FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi)'ye sempati duyan, kendini onu programına yakın gören ama FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi)'lilerle hiç bağ kurmamış kişiler çıkacaktır… Kesin olan şu ki, önderlik kavranmalıdır… Önderlik yaratıcılıktır. Düşmana karşı ayağa kalkma inisiyatifidir. Egemen sınıflara karşı ayağa kalkmaktır. Kitlelerde bu özellik vardır. Çoğu insan ilk örgütlendiğinde belli görevleri kendi inisiyatifiyle yapmaya hazır olmayacaktır bu eylemlerimizin ve kabul edelim ki propagandamızın yani devrimci hareketin sınırlarından kaynaklı böyledir .(*23)

Fonseca bu olguları kendi gözüyle görecek kadar yaşamadı. Üç hizbin şematik bakışından daha mükemmel olan bu görüş 1979'da fiilen gerçekleşecekti.

Burjuva siyasi partilerle çalışmak sorunu 1972 Aralık'ında Managua'nın merkezini yıkan şiddetli depremi takip eden toplumsal kargaşa sırasında öncelikli bir sorun oldu. Başkan Somoza uluslar arası yardımların çoğunu kendine aldı, Liberal Parti ile Ulusal Muhafız'dan sadık destekçilerine verdi. Küçük bir kısmını başkentin yeniden inşasına harcadı. Bu durumda Somoza'yı destekleyen Nikaragua burjuvazisinin bazı katmanları arasında kırılma yaşandı. Katolik Kilisesi toplumsal eylemlerin baskısı altında utangaççа da olsa geleneğini bozdu ve Ulusal Muhafızlar'ın insan hakları ihlallerini eleştirmeye başladı. Yönetim tabanın meydan okumasıyla karşılaştığı her seferinde zengin aileler onun yanında safları sıklaştırmayı sürdürmüşlerdir. Öyle ki Somoza karşıtı militan yapı işçilerinin deprem yardımlarının kötü kullanılmasına karşı yaptıkları direnişi 2 ay sonunda yenilgiye uğrattılar.

FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi) depremde Fonseca'nın inisiyatifiyle hızla harekete geçmiş, kendi adıyla bir çok

başarılı faaliyet gerçekleştirmiştir. "Kampanya"nın bir bölümü FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi)'leyle uluslar arası dayanışma kurulması amaçlıydı. Fonseca dünyanın her yanındaki gruplara mektuplar yağdırdı. Siyasi dayanışma ve barış istedi. "Kuzey Amerikalı Afrikalılar"a, Amerikalı yerlilere (ABD'deki çeşitli Kızılderili gruplara ve siyahlara) ABD'de ikamet eden Nikaragualılar' a gönderdiği mektuplar özellikle ilginçti. FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi) Managua'da deprem potansiyelini araştırması ve ülkeye yeni bir başkent konumu önermesi için bir uluslar arası bilimsel konferans çağrısı da yaptı -yüze yakın üyesi ve çoğu önderi sürgündeyken kendini geleceğin iktidar sorumluluğunu almaya hazır diye gösteren cesur bir girişimdi bu. FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi) Nikaragua içinde illegal üyelerini deprem mağduru yüzlerce gencin varlığından yararlanarak ülkenin dört bir yanına gönderebildi. Onları zarar görmeyen şehir ve kasabalara yerleştirdi. 1973 başlarında yapı işleri direnişe geçince FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi)'li Bayardo Arce ve Doris Tijerino geniş bir dayanışma komitesi örgütlediler. İşçilere PSN idaresindeki sendikalardan daha çok katkı sundular. Tüm bu yapılanlar hareketin Movilizacion Republicana(MR)' dan ayrıldığından itibarenki yaklaşımlarına uygundu: FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi)'yi Somoza karşıtı devrimin önderi diye yansıtmışlar ve özellikle işçilerle gençler arasında örgütlenmek için dayanışma örgütlemeye yönelmişlerdi. (24)

O sıralarda Fonseca hareketin ittifaklara yaklaşımını "Kitle Çalışmasından Bazı Yansımalar" başlıklı içe yönelik notla dile getirdi. "Direkt işçilere yönelik siyasi faaliyetler örgütlemek" diyordu;

> *Sandinist Cephe'ye alt sınıflar arasında kitle tabanı yaratacaktır. Burada sorumluluk alanlar süreç içinde çalışmalarıyla örgütümüzü ileri taşıyacaktır. Bağımsız devrimci çizgimizi koruyabilmek için diğer örgütlerin söylediklerine kulak asmayan, burjuva etkilerinden kurtulmuş, sömürü karşıtlığından başka şeyle ilgilenmeyen insanlardan oluşan kendi kitle tabanımız olması kesinlikle zorunludur.*

"Burjuva güçlerle kısa vadeli ittifaklar yapılabilir", diye devam ediyordu Fonseca, *"ama ancak FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi) Somoza karşıtı mücadelenin önderi olduğunu net şekilde ispatladığında ve alt tabakalar kendi bağımsız kitle tabanına sahip olduğunda"…* (25)

Sahne arkasındaysa, galiba, burjuva muhalefetle ittifaklar sorunu hakkında farklı bir yaklaşım şekilleniyordu. Doris Tijerino'nun anlattığına göre, kendisi 1973'te GPP(Uzun Süreli Halk Savaşı Eğilimi) önderliği adına Havana'ya gitti. FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi)'nin muhafazakâr muhalefetle temasa geçmesini önerdi. GPP(Uzun Süreli Halk Savaşı Eğilimi), muhalefet Pedro Joaquin Chamorro'yu başkan yapmak için bir darbeye kalkıştığı sırada Sandinist gerillalarında Ulusal Muhafız' ı şaşırtarak saf dışı bırakabileceklerini düşünüyordu. Tijerino bizzat Chamorro'yla buluştuğunu ve böyle bir plana katılıp katılmayacağını görmeye çalıştığını söyledi. Chamorro konuyu düşünmek için biraz zaman istemiş. Tijerino Havana'da Fonseca ve Humberto Ortega'yla bir araya geldikten sonra bu öneriyi geri çekti. (26) Her ne kadar Ortega, Chamorro'yla ilişkiyionaylamamak konusunda Fonseca'ya katıldıysa da-muhtemelen öneri böyle bir ittifak girişiminde söz sahibi olacak GPP(Uzun Süreli Halk Savaşı Eğilimi)'den geldiği içindi- çok geçmeden burjuva muhalefetle ittifak soyunulucuğuna liderlik edecekti. Proleter Eğilim(TP)'in ittifak stratejisi de buna paraleldir. Şili' de kaldıkları yıllardan etkilenmişti. Bir ölçüde Allende'nin Unidad Popular (Halkın Birliği) ittifakı benzerini kurmayı öngürüyorlardı. FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi) Devrimci Sol Hareketi(MIR)'nin rolünü üstlenirken PSN de Şili'deki karşılığı Komünist Parti'nin yerine geçecekti.

İttifaklar konusuna bakıştaki farklılıklar öncü örgütten veya partiden ne anlaşıldığı konusunda da görüş farklılıklarını ortaya çıkarmıştır. Bu hizip mücadelesi konusuna rağmen, belirli düzeydeki soyut birlik taktik uygulamalarda ve günlük politikalarda var olan derin farklılığı maskeliyordu. FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi)'de herkes Somoza'yı yıkacak bir halk isyanını örgütleyecek ve yönetecek politik öncü örgütün zorunlu olduğunu düşünüyordu. Ama öncü, isyanı hazırlamak amacıyla ne yapacaktı ve bu

küçük hareket FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi))Nikaragua halkına somut olarak nasıl ulaşacak, örgütleyecek ve etkileyecekti. Bu konularda FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi) önderlerinin birbirinden farklı düşüncelerivardı. Fonseca FSLN(-Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi)'nin öncü kavramını ayrıntılı şekilde ortaya koydu: *"Nikaragualılar arasındaki tüm farklılıklarıyla herkese Sandinist Cephe saflarında yer vardır. Kendini emekçi sınıf ve köylülükle tanımlayan öncünün metodu budur. Eylemde yöntemi ise, bilimsel sosyalizmin felsefesi olmalıdır".* Yine 1970'teki bir açıklamasında "gerçek devrimciler ile gerçek hıristiyanların" FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi) saflarına katılımının önemine işaret ediyordu. (27) Bu konuda 1973'te katledilen GPP(Uzun Süreli Halk Savaşı Eğilimi) önderlerinden Ricardo Morales Aviles Fonseca'yla tamamen aynı düşünüyordu.

Örgüt üyelerine yaklaşımın kapsamı konusunda FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi)'ye katılanlardan kimse Somoza'ya karşı savaşa gitmek istemiyordu. 1973 konuşmasında Fonseca şöyle diyordu. *" Bu, mücadele etmek ve gereğini yapmak isteyen bir devrimci hareketin üyelerinin tavrı olamaz. Biz öncüyüz, ama öncü terimi ana güç ve artçı gücün de varlığı anlamına gelir- bunlar olmadan öncü diye bir şey yoktur."* Fonseca, FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi) yöneticilerini her zaman sadece üyelerle değil sempatizanlar ve taraftarlarla ilgilenmeye teşvik ediyordu: *"Sadece en alt düzeyde yardım yapabilenler var, üye olmak için gerekli pratiği sergilemeseler de onlarla ilgilenmemiz gerekir. Böyle bir insan belki sadece arada bir (bazı şeylere) katılmak ister, ama bir zaman sonra devrimci harekete güç vermeye karar verecektir."*

1970'ler başında Fonseca FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi) liderlerinde Managua gecekondularında on yıl boyunca edindikleri toplumcu faaliyet mantığına benzer izler hissetmişti. Liderleri öncü gibi değil mesafeli ve üstenci düşündükleri konusunda uyardı. Fonseca, *"öncünün görevi emekçi sınıfa vekâlet etmek veya işçileri küçümsemek değildir"*, diye ısrar ediyordu, *"Her işçi, Sandinist Cephe'nin üzerinde son derece yoğunlaşması gereken canlı bir gerçektir ve okunacak bir ansiklopedidir demekteyiz*" diye yazıyordu. Aynı içe yönelik yazıda şöyle diyordu:

"Şunu anlamamız önemlidir, hakkında hiçbir şey bilmesek de işçilerin tepkilerinin basit ama gerçek emareleri çalıştıkları her yerde ve hergün sürekli ortaya çıkarlar." (28)

Fonseca FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi) yöneticilerini *"halkın bilgeliğinden"* öğrenmeye sevk ediyordu. *" Halk kitlelerinin bilgeliği, halkın bilgeliği üniversitede veya enstitüde kazanılmamıştır, ama onlar kendi deneyimleri ve emekleriyle öğrenmişlerdir".*

> *Halkımız büyük bir tarihsel birikime sahip olan halklardan biridir; hem de çok büyük, diyebiliriz ki bilinen çoğu halktan büyük… toplum katmanları içinde hoşnutsuzluğun izlerini gözlemlemeliyiz. Her direniş emaresine nasıl bir ciddiyetle yaklaşmak ve özenle dikkat göstermek gerektiğini bilmeliyiz. Çünkü ancak kitlelerimize, işçilerimize, köylülerimize gereken dikkati verdiğimizde, sonunda Nikaragua devrimini yapacağız… mücadelenin bu kendiliğinden şekline yönelik duyarlı olmalıyız, çünkü halk sık sık kendi yaratıcılığıyla, kendi aklıyla müthiş mücadele yöntemleri üretir.*

Kızılderili topluluklarında hırsız, tecavüzcü toprak ağalarını öldürenlerin tam birlik içinde sahiplenilmelerini örnek veriyordu.

> *Bu örneği, Nikaragua halkının kendiliğinden mücadele potansiyelini fazlasıyla gerçekçi şekilde yansıttığından veriyorum. Buna dikkat etmeliyiz yoldaşlar, nerede sömürücü varsa orada sınıf çatışması vardır ve eğer sınıf çatışmasının sürekliliğini fark edemiyorsak, sınıf çatışması var olmadığından değildir, işçilerle yeterli temasımız olmadığındandır, sömürülenlerle bağlarımızı yeterince geliştiremediğimizdendir.* (29)

FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi)'nin öncü rolü konusunda bir teorik uyum vardıysa da FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi)'nin bir devrimci parti olduğu veya ileride olabileceği konusunda bir teorik uyum yoktu. SLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi) dahil Latin Amerika'da silahlı gruplar

1970'lerde ne zaman "parti sorunu"nu tartıştılarsa, parlamentocu bir politik partiyi değil, en azından bir ölçüde Lenin' in Bolşevik Partisi'ni model alan savaş partisi konusunu konuşmuşlardır. 1973'te FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi)'li liderlere konuşurken Fonseca şöyle diyordu:

> *Bu parti sorunu, Küba devriminden dolayı Latin Amerikalı devrimciler arasında tartışılmakta; zira bazıları Küba hakkında uç yorumlar yaparak, pratikte, gerilla savaşını parti olmadan zaferle sonuçlandırdığını söylüyorlar. Kanımca bazı kişiler bu çizgide çok ileri gittiler. Burayla bağlantısı nedir, kanımca bütün bir isyan sürecinde politik bir örgütün oynayacağı önemli rolü anlamamız gerektiğidir. Rusya'daki gibi, Vietnam'daki gibi, devrimini zaferle tamamlayabilmiş diğer ülkelerdeki gibi Küba'da da, diğer her yerde de isyan hareketinin ortak noktası, devrimci ilkeleri ve devriminin felsefi prensiplerini bilen, deneyimli kadrolardan güvenilir bir grubun var olduğudur.*

Fonseca GPP(Uzun Süreli Halk Savaşı Eğilimi) ve TI(Ayaklanmacı Eğilim)'nın Küba devrimini tamamen yanlış yorumlamaları ve politik örgütün önemini küçümsemeleri karşısında dehşete düşürmüştür. İki eğilim
Somoza'ya karşı askeri mücadelenin ne kadar süreceği konusunda farklı düşünüyorlardı ama ikisi de parti inşasının askeri güç dengesi elverişli hale gelene kadar veya hatta devrim sonrasına ertelenebileceğini düşünüyordu. Bu sorun, Fonseca hayattayken (hatta ondan sonra da) sonuçlandırılamadı. Fonseca son büyük çalışmasının sonuç bölümünde bu konuya tekrar değiniyordu.

Her dürüst devrimci parti savaş içinde doğmuştur. Küba bizim çok bildiğimiz bir durumsa da bu, ilk olduğu anlamına gelmez. Rusya'da, Vietnam, Çin, Kore, Cezayir'de-de partiler mücadele içinde ortaya çıktılar… (bugün Nikaragua'da) merkez komitesi, kongresi, gazeteleri, teorik dergileriyle bir partinin varlığından bahsetmek gerçekçi değilse de partinin bazı görevlerini yerine getirmek kesinlikle gereklidir: ulusal şartlarımızı daha sitematik incelemek (özellikle savaş bölgelerinde) ; politik ve askeri analizleri daha kaynaştırmak; sömürülen kitlelerle bağlar kurmak… Her yerde onlarla konuşabilmeli devrimci savaşa katmalıyız; ideolojik sekterliğe karşı kendimize; önemini azaltmadan politik çalışmaya öncelik vermek; hareketin farklı birimleri arasında politik iletişimi güçlendirmek (gelişi güzellikten kaynaklı sorunlar vardır) ; her bir kişinin mücadele potansiyelini azamiye çıkarmak için gerekeni yaptığımızı gösterecek ölçüler koymak,vesaire…(30)

Fonseca "tüm bu temel görevleri" tamamlamayan bir gruba parti terimini kullanmanın "erken doğum" olabileceğini kabul ediyordu, ancak FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi)'nin politik önceliklerini de net ifadelerle belirtiyordu. Ve onun "temel görevler" listesi örgütsel bölünme konusundaki o stratejik sorunların tamamını eksiksiz kapsıyordu.

Fonseca'nın yayınlanmayan bazı yazıları iç disiplin ve örgüt sorunlarına eğiliyordu. Tüm FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi) sorumluları ve üyeleri teoride demokratik merkeziyetçi örgüt kavramını savunuyorlardı. Üyelerin kişisel tercihleri hareketin amaçlarına tamamen tabi olacak ve tüm üyeler özellikle sorumlular- üst kurumların yönetimi altında bulunacaklardı. FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi)'de liderlik yapısı hücrenin "jefe"sine ya da şefine bağlıydı. Şehir veya bölge sorumlusu veya yöneticisi (bazen bölge komitesinin bir parçası oalrak çalışır); ve ulusal yönetim (Direccion Nacional, DN), genelde üç ile beş asil ve bir veya iki yedek üyeden meydana gelirdi. DN (ulusal yönetim) FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi)'nin en üst yönetim

birimidir.
1960'lar sonlarında kuruldu. "İdare" denen daha gevşek bir komitenin yerini almıştı. DN seçimle oluşan bir kurul değildi. Carlos Fonseca başlarda Julia Buitrago veya Doris Tijerino gibi gittikçe daha çok sorumluluk alanlar arasından basitçe belirliyordu. (Tijerino 1966 sonlarında DN'de, Fonseca'nın yanında geçici olarak yer almıştı, ancak 1990'lara kadar DN' de kalan tek kadın oldu). 1970'lerde bir üyesi Ulusal Muhafızca katledildiğinde yerine başkasını DN kendisi seçiyordu. Üyelerin DN'yi ölüm dışında bıraktıklarınadirdir.
İki kereliğine, Efrain Sanchez Sancho ve Plutarco Hernandez, biri atılmış, biri istifa etmişti. Hizipsel zıtlaşmalar döneminde kimin gerçekten Ulusal Yönetim Üyesi olduğu konusunda farklı kanaatler olmuştur.

1973 Eylül' ünde FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi) önderliğinden vurulanlar olunca demokratik merkeziyetçilik konusu öne çıktı. DN'nin iki asil üyesi Nikaragua'daydılar. Oscar Turcias ve Ricardo Morales Aviles. Managua yakınlarındaki Nandaime kasabasında yakalandılar ve Ulusal Muhafız tarafından katledildiler. Fonseca ve Humberto Ortega Henry Ruiz adıyla bilinen Pedro Arauz'u DN yedek üyeliğine atadılar. Ruiz FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi)'nin ülke içindeki tüm politik ve askeri faaliyetlerini üstlenmişti artık. Arauz, öldüğü sırada Turcios'un kendisini halefi diye belirttiği iddiasını reddetmiştir. Sonradan Arauz'u DN üyeliğinden alma ancak örgüt üyeliğinde bırakma kararını Fonseca, taraftarlarına şöyle açıklıyordu; *"Bunu gerekliliğine inandığımızdan yaptık, otoritemizi göstermek amaçlıdeğildi.* İşlediği başkaldırı suçu hukuken her ne kadar bunun *yapılmasını önemsemiyorsak da idamını, atılmasını ya da üyeliğini askıya almayı gerektirirdi, ancak yoldaş Federico (Pedro Arauz)'ya örgüt üyeliğinde kalma şansı verildi*". Başka bir yerde ise, Fonseca Havana'da yaşayan iki DN üyesini, Humberto Ortega ve Eduardo Contreras'ı Nikaragua'ya dönmeyi reddetikleri ve politik ayrılıkları sorumlu birim üyesi harici kişilerle tartışıp disiplini ihlal ettikleri için sert eleştirmişti. (31)

Fonseca FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi) üye eğitimi konusundaki bazı noktalara genel, açık yazılarda yeterince değişmişti. Viva Sandino'da Komünist partiler ile APRA'nın ara-

larındaki siyasi farklara rağmen kadrolarını Sandino komutası ve disiplini altında savaşmaya göndermemeleri kabul edilemez, diyordu. Kendi örgütünde hizip karmaşası kızışmışken şöyle yazıyordu: *"Bunu neden belirtiyorum, çünkü bir devrimci bir ortam hakkında kendi politik kanaatini ifade etmek hakkına sahiptir. Ama bu kanaat asla siper-lerde savaşmayı reddetmesinin mazereti olamaz."* Fonseca, Cronologia'da Sandino'nun 1930 tarihli bir mektubuna değinir ve dediğine göre *"sürekli ülke dışında kalan bazı unsurların kılıkırk yaran yakınmacılıklarına karşı eleştirel tavır almış ve Nikaragua'ya gelmiyorlarsa en azından yardım yapmalarını söylemiştir."* Aynı yazıda devrimcilere Sandino'yu örnek gösterir, zira tüm çekişmelere rağmen düşman karşısında birlik görüntüsü vermiştir. Fonseca Sandino'nun 1931'de verdiği önemli bir mesajı aktarır: "Biz bir birleşik orduyuz ve düşman ayrılan grupların var olmadıklarını söyler" (32)

1970'ler başındaki tartışmalar bazen ahlak konusunu da öne çıkarmıştır. Fonseca Sandinist savaşının kişisel tehlike alacak ve gerektiğinde devrim uğruna ölecek istekte olması gerektiğine inanıyordu. Her şeyiyle adanmışlığa Sandino'yu ve Che Guevara' yı örnek veriyordu. 1970' te Che' yi anımsatan bir dille bir gazeteciye şöyle konuşuyordu; *"Devrimcilerin yoksa bir devrimci hareketin de yoktur. Tüm hayatlarını, tüm zamanlarını, hayallerini ve yaşadıkları her anı halkın acıları uğruna adayan insanların yoksa devrimcilerin de yoktur."* Guevara 1967'de Bolivya'da yenilince Fonseca'nın çıkardığı ders, yapılanın hata olduğu değil Latin Amerika'nın daha çok Che Gruevaralar' a ihtiyacı olduğu şeklindeydi. Fonseca üç hizbin temsilcilerinin devrimci kararlılığını yetersiz görüyordu. Proleter Eğilim liderleri Şili yıllarının ve kendi kır karşıtı yönelimlerinin etkisi altındaydılar. FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi)'nin bir kısım- belki de tüm- silahlı eylemlerine hükümetin baskılarını arttırmaktan başka işe yaramayacak macera diye bakıyorlardı. Örgütün, emek hareketini ayaklanmaya hazırlayıp örgütleyene kadar, kadrolarını koruması gerektiğini düşünüyorlardı. Diğer bazı FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi) liderleri ve kadrolarını "ölüm isteyenler" diye suçluyorlardı. GPP(Uzun Süreli Halk Savaşı Eğilimi) de her ne kadar kır tabanlı ve silahlı örgütse de kadroların korunmasının önemini vurguluyor ve mümkün olduğunca Ulusal

Muhafız'la karşılaşmaktan kaçınıyordu. Fonseca her ikisini kastederek şöyle demişti: *"Belli bir dönem gücü korumanın önemli olduğu doğrudur. Ama her zaman öncelikle gücünü korumakla ilgilenen ve düşmanı yok etmekle daha az ilgilenen bir hareket asla güç toplayamaz."(*33)

Birkaç yıl sonra Fonseca TI lideri Humberto Ortega ile DN üyesi Eduardo Contreras'ın Nikaragua'ya dönmeyi reddetmelerine *"vicdani değil"* diyecek, bunu *"ümitsizliklerinin işareti"* sayacaktı. *"Belirli önder kadroların"*, diyordu Fonseca, *"ülke dışında tutulup korunmaları ve yer altı yaşamının tehlikeleriyle karşı karşıya bırakılmamaları gerektiğini düşünmeleri anlaşılabilir.Ancak yanlış olan, diğer DN üyelerine bile danışmadan kendilerinin korunması gerekenler arasında olduklarına karar vermeleridir." "Önderlik bu sorunu tümüyle tartışma şansı bulsaydı"*, diye sürdürüyordu Fonseca, *"ülke içinde savaşabilecek başka yoldaşlar seçebilir ve kendilerinin "korunmasını" onaylayabilirlerdi*." (34) Humberto Ortega 1967 yılından itibaren 1972'deki kısa gidiş hariç Nikaragua dışındaydı ve FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi) güçlenene kadar da ülkeye dönmedi. Eduarda Contreras sadece bir yıldan biraz fazla zamandır Havana'daydı; 1976 ortalarında Nikaragua'ya döndü ve birkaç ay sonra Ulusal Muhafız tarafından katledildi.

Fonseca ahlaki değerlerin sınıfsal karakterine inanıyordu. 1972'de FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi)'li önderlere şöyle diyordu; *"proleterleşme, sadece proletaryaya özgü bir ideolojik kimlik sorunu değildir, FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi) üyeliği de proleter ruhun benimsenmesine bağlıdır: azimlilik, mütevazılık, fedakârlık, dürüstlük."* Sandino'nun fedakârlığı, disiplini ve mütevazılığı Fonseca'nın zihninde onun "proleterleşmesini" temsil ediyordu. Fonseca orta sınıf yetiştirme tarzının bencil davranışlara, öz disiplin yokluğuna, kibre, özel mülkiyetçi ve tüketici özellikler edilnilmesine ve hatta cinsel gevşekliğe yönelttiğini düşünüyordu. Latin Amerikalı devrimci hareketlerin orta sınıf kökenli önderlerinin hayatlarını ve mülklerini korumak amacıyla nasıl da gerici rejimlerle veya emperyalizmle uzlaştıklarına dikkat çekiyordu. Zengin ailelerden gelme bazı Proleter Eğilim önderlerine "proterleşmenin" bir yolunu bulmalarını birkaç

kez söylemiştir. Kendisi her ne kadar militanların kendi istekleri dışında kır gerillasında görevlendirilmesini doğru bulmasa da dağların ahlaki kavrayışı proterleştirebileceği konusunda Henry Ruiz'e ve diğer GPP(Uzun Süreli Halk Savaşı Eğilimi) önderlerine katılıyordu. (35)

Fonseca sık sık sert tanımlar kullansa da medeni bir tartışma tonu tutturmaya çalışmıştır. *"Kişisel saldırı doğru değildir"*, diyordu 1973'te, *"mücadelemiz çeşitli sorunlarla karşı karşıyadır, mücadelemiz belirgin zaaflara karşıdır… Kişilerle uğraşan durumuna düşmekten sakınmalıyız… Çünkü kadrolarımızın ve savaşçılarımızın kendine özgü düşünceler oluşturma yeteneği kazanmaları önemlidir. Kimse 'bu filanın yanlışı, o gevşektir' deme kolaycılığına kaçmamalıdır."* Fonseca tartışmalarda kardeşçe bir dil kullanmak yerine rakiplerine "Menşevik" gibi tanımlar kullandıkları için tüm hiziplerin liderlerini eleştirmiştir. Fonseca'nın yazılarının, özellikle polemik yazılarının konularından biri kullanılan terimler ve kelimelerin önemidir. Birçok Sandino yazısında da örgüt içi yazışmalarda da zamanında Sandino takipçilerinin birbirlerine "hermano" veya "kardeş" biçiminde hitap ettiklerini anlatmıştır. (36)

Farklılıklar 1974 Aralık'ından sonra, belki de daha keskin ve daha kişisel bir karakter alacaktı. O tarihte FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi) zengin işadamı Jose Maria Castillo'nun "Chema" evinde ABD elçisi onuruna verilen partiyi bastı. Üçü kadın onbeş gerilla elçi Thomas Shelton eve girene kadar beklediler ve ardından evi işgal ettiler. Başkan Somoza'nın bacanağı savunma bakanı da dâhil oradakilerin hepsini rehin aldılar. (37) Eylemi GPP(Uzun Süreli Halk Savaşı Eğilimi) ve Terseristalar(TI) yapmışlardı. Aralarında yedi yıldır demir parmaklıklar ardında olanlar da dâhil bir düzineden fazla mahpusun salıverilmesi, bir milyon dolar fidye ödenmesi ve iki FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi) bildirisinin televizyonda ve radyoda okunmasıyla eylem sona erdi. Özellikle GPP(Uzun Süreli Halk Savaşı Eğilimi)'liler bu eylemi "sessizliğin bozulması" diye adlandırdılar. Ancak Proleterciler(TS) öğrencilere ve emek mücadelesi verenlere karşı sadece daha çok baskı gerekçesi veren bir macera diye nitelediler onu.

(38)

Aynı dönemde ülke içindeki Sandinistlerle sürgündekiler arasındaki gerilim şiddetlenmişti. Ekim 1974'te Nikaragua'da bulunan Ulusal Yönetim üyeleri ülke dışındakilerden Fonseca hariç kimsenin önderlik kurumu adına konuşmamasına dair yönerge sundular. Humberto Ortega ve belki diğerleri de içteki DN'nin böyle bir yönerge sunmasını kızgınlıkla reddettiler. (39)

En azından iki hizbin Carlos Fonseca'yı askeri ve politik kararda gün be gün sorumluluğu olmayan bir tür "emekli" statüsüne, pasif politikacı görevine çekmeye çalıştıklarına dair emareler vardır. Fonseca Havana'da kendi izini taşımayan her karara karşı öfkeyle savaşıyordu. 1973'te GPP(Uzun Süreli Halk Savaşı Eğilimi)'li ve TP(Proleter Eğilim)'lilerden yükselen hareketin pratik çalışmasını yönetip yönetmeyeceğine dair seslere karşı kendini şöyle savunuyordu:

> Ülkedeki yoldaşlarla sürekli iletişim halinde *olduğumuzu unutmayın. Bu şekilde ülke içinde örgütümüzün çalışmalarının sonuçlarını ve faaliyetlerin durumunu dakikasında alıyoruz. Nikaragua'dan gelen yoldaşlarımızın bize ayrıntılı raporlar sunduklarını da aklınızda tutmalısınız. Çalıştıkları ortama, üstlendikleri görevlere vakıf olmamızı sağlıyorlar, tek tek her durum hakkında öneriler yapmamızı mümkün kılıyorlar.* (40)

Bununla birlikte, bu konu daha bitmeyecekti. Bir yıl sonra Fonseca yeniden hareketin Nikaragua içindeki faaliyetlerini ayrıntılı bildiğini hararetle anlattı. GPP(Uzun Süreli Halk Savaşı Eğilimi) önderliğine yıllarca yer altında yaşadığını hatırlattı. Sürgündeyken FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi) üyelerinin ona geldiğini ve *"politik, askeri faaliyetlerde ve yercaltında uygulanan çalışma yöntemleri, kitlelerle iletişim kurma yöntemleri, kendi kişisel deneyimleri, geldikleri sosyal çevre vb. konularda ayrıntılı raporlar"* verdiklerine değindi. Sıradan üyelerden liderlere nazaran daha iyi bilgi aldığını ima edip, bin kişiyle yapılan bir direnişe katıldıktan sonra Fonseca'ya bizzat rapor vermek için Havana'ya gelen bir militandan bahsetti. TP(Proleter Eğilim) lideri Jaime Wheelock

siyasi yönlendirme yapılmadığından şikâyet ettiğinde, Fonseca onu *"Sürgündeki Ulusal Yönetim'in* ülkeye yazdığı politik değerlendirmeleri ve hatta Havana'da bulunan militanların yönelimlerini yok sayarak" üzerinden atlamakla suçladı. Victor Tirado'nun anlatımına göre, TI(Ayaklanmacı eğilim-Terseristalar) üyeleri Fonseca'nın uzun süredir yurt dışında yaşadığını, uzun zamandır ortamdan koptuğunu bile ima etmeye başlamışlardı. (41)

O dönemden kalan belgeler Sandino'nun talebesi, politik-stratejik olarak Carlos Fonseca'yı anlatırken insan olarak Carlos Fonseca'yı neredeyse yok saymışlardır. Fonseca hiç günlük tutmamıştır, aşırı derece de kapalı biridir. 1960'larda babasına ve Don Edelberto Torres'e yazdığı az sayıdaki mektup sayılmazsa kendisinden geriye kalan yazışmalar tümüyle politik karakterlidir. Annesine, babasına ve halasına esprili, şefkatli, bazen öfkeli veya kaygılı düzinelerce mektup yazan Che Guevara gibi değildi, kendi iç dünyasını dışarı yansıtmadı. Annesine veya eşine içten mektuplar yazma olanağı vardı ama Ulusal Muhafız'ın eline geçebilir düşüncesiyle yazmamıştı. Havana'da zamanının çoğunu Miramar bürosunda ve 40. caddede bulunduğundan herkesin Cuarenta dediği FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi) konutunda geçirirdi. Haydee Teran kocasının Havana'daki yaşantısını disiplinli ve büyük oranda siyasete adanmış diye özetliyordu; erken kalkış, üç kilometre koşu, egzersizler, Cuarenta'da toplantılarla geçen günler, Buena Vista yakınlarındaki apartmanın ikinci katındaki mütevazı aile evine sıksık ancak akşam yemeğinden sonra gelişler. Fonseca'nın oğlu Carlos babasının bazen kendisini FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi) bürosuna götürdüğünü hatırlıyor. Ama kızkardeşi Tania hiç gitmemiş, "çünkü gürültücüydü." (42)

Fonseca'nın küçük Nikaragualı sürgünler topluluğu dışından az sayıdaki arkadaşlarından biri Amerika doğumlu yazar Margaret Randall'dı; kendisi 1994'te şöyle yazmıştı:

> *Carlos Fonseca'yı çok net hatırlıyorum, mavi gözlerinden derin berrak canlılığını. Sanki gerçekten seni yiyecek gibi dik bakışları vardı. Hemen hemen her zaman ciddiydi, en azından benim tanıdığım dönemde öyleydi, (Havana yet-*

mişlerin başı). Ziyarete gelirdi, bazen çocuklarını yanında getirirdi- o zaman oldukça küçüklerdi, benim küçüklerle aynı yaş civarındalardı. Oturma odasında kanepeye otururdu ve konuşurduk… Her şey hakkında. Aşırı bir ilgiyle ve adanmışlıkla beni Nikaragua hakkında belki de tek yanlı bir bakışa yöneltirdi. Sohbette hemen hemen her şeye değinirdi. Sohbeti ülkesini anlatacağı bir şeye veya konuya yönlendirirdi, bu değişmezdi, Nikaragua'yı belirgin şekilde kendi hayatından daha fazla seviyordu.(43)

Babası Havana'dan ayrıldığında küçük Carlos Fonseca dokuz yaşındaydı. Yıllar sonra bir röportajında Fonseca'yı "evcimen" (hogareno) diye hatırladığını söyledi. Çocuklarını parka ve sahile, bazen de sinemaya götürürdü. Onlar için uydurduğu şarkıları söyler ve ezberlediği şiirlerdenokurdu. Ama sert de olabiliyordu. Carlitos babasını şöyle anlatıyor: *"Kendi yolunda giden o eski insanlardandı. Fazlasıyla ciddi, çok disiplinli, düzenli ve tedbirliydi. İçki içmez, sigara kullanmazdı. Hatta eskiden annemin sigara içmesine izin vermememizi söylerdi.*" (44)

Havana'ya tam yerleşen tek FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi) lideri Fonseca değildi. Plutarco Hernandez dâhil bir kısmı da Kübalı kadınlarla evlendiler. Jaime Wheelock Şilili eşini Havana'ya getirmişti, o da FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi) için enternasyonal dayanışma örgütlemeye çalışıyordu. Humberto Ortega bir Kosta Rika'lıyla evlenmiş ve aileyi büyütmüştü. Doris Tijerino küçük oğlunu Havana'ya beraberinde getirmiş ve geldikten kısa süre sonra Ricardo Marales Aviles'in kızını doğurmuştu.

Fonseca, Sandino ve Che Guevara'yı anarak sık sık bir devrimci önderin yerinin ön saflar olduğunu söylerdi. 1975'in ilk yarısında Nikaragua'ya dönmeye karar verdi. Ülke içindeki bazı FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi) liderlerinin hareketin çok tanınan ve tipik özelliklere sahip bir önderinin güvenliğini garanti edecek gücü olmadığı uyarılarını dikkate almadı.

Uzun sürgün yaşamı ideolojik ve pratik sorunlar ortaya çıkarmıştı. İdeolojik açıdan Fonseca ve taraftarları başka devrim-

lerden öğrenmek, uluslar arası Marksist hareketin araçlarını kullanmak ve Nikaragua tarihi ve gerçekliğinde derinleşmek istemişlerdi. Fonseca'nın Havana'da yıllarını Sandino'yu araştırmakla geçirmesi bu yüzdendi. Pratik anlamda ise ülke dışındayken araştırabiliyor, tartışabiliyor ve askeri hünerler kazanabiliyorlardı. Öyle olsada bir savaş örgütünü ancak Nikaragua'da kurup, pratikte sınayabilirlerdi.

Havana'da üç yıl süren tartışma ve müzakereler stratejik ve taktik konulardaki farklılıkları ortadan kaldıramamıştı. 1975'te hizipler geçmişe göre birbirlerinden daha da uzaktılar. Fonseca üç hizbi aynı yere çekmenin ancak kendisinin ülkeye dönerek teoride olduğu gibi pratikte de harekete önderlik etmesiyle mümkün olabileceğini düşünüyordu. İşadamı kılığına girdi. Dönüş yolunu planladı. Honduras'a oradan karadan dağlardan ilerleyerek Nikaragua'ya geçecekti. 1975 Ekim veya kasım ayında Nikaragua'ya vardı.

BÖLÜM: 9

Dağlar ve Fonseca'nın Ölümü, 1975-1976

Fonseca 1975'te Nikaragua'ya doğru gizli ve zorlu bir yolculuk yaparken üç hizip arasındaki çekişme yeni ve tehlikeli bir seviyeye ulaşmıştı. Ekim 1975'te Ulusal Yönetim çoğunlukla, GPP(Uzun Süreli Halk Savaşı Eğilimi)'li, Tomas Borge'un insiyatifindeydi. Proleter eğiliminin başlıca liderleri Jaime Wheelock, Luis Carrion ile Roberto Huembes'i FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi)'den kovmuştu. Hemen hemen aynı dönemde Terseristalar'dan Plutarco Hernandez Ulusal Yönetim'in adını kullanarak FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi)'nin en eski militanlarından köylü önder Chico Zepeda'ya bir iç yargılama hazırladı. "İhanet'ten suçlu bulunan Zepeda yoldaşları tarafından idam edildi. Fonseca sonradan Ulusal Yönetim üyesi olarak bu olayın sorumluluğunu üstlenecek ve yapılanı kişisel olarak doğru bulmadığını ifade edecekti. Şimdi artık iç kriz o kadar şiddetlenmişti ki, Carlos Fonseca'dan ve belki Henry Ruiz'den (kendisi ormanın derinliklerindeydi) başka üç hizbin de DN(Ulusal Yönetim) üyesi diye tanıdığı kimse yoktu.(1)

Ayrılığın büyümesi FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi)'nin farklı halk kesimleri arasındaki faaliyetini tehlikeye atıyor ve mütevazı büyüklükte olan askeri kapasitesini daraltıyordu. Kovulan Proletaryanlar' dan biri, Roberto Huembes FSLN(-

Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi)'nin Managua yer altı çalışma sorumlusuydu. Bir diğeri Luis Carrion ise, harekete radikal Hıristiyan Gençlik içinde bir taban yaratmıştı. 1975 sonlarında FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi)'nin gerilla biriminde sadece birkaç düzine savaşçı kalmıştı. Gerilla şehirdeki destek ağından hem de köylerdeki sempatizanlardan hemen hemen tecrit edilmişti. Ulusal Muhafız da şiddetle bastırıyordu.

Fonseca Nikaragua'ya dönerken birlik için çaba gösterip ortak bir anlayışa ulaşmayı, böylece gerilla ordusuna moral vermeyi, Somoza hükümetine karşı önceden planladığı saldırıların hazırlığını yaparak bizzat komuta etmeyi ümit ediyordu. 1970 sonlarında Kübalı iki muhabire hızla "dağlara dönmeyi" planladığını söylemişti. Aşağı yukarı beş yıl sonra, sonunda yolunu Segovialar' a doğru yöneltmişti.

Öncelikle şehirde politik stratejik farklılıkları müzakere etmek amacıyla bir dizi illegal toplantı yaptı. Aralık 1975'ten Şubat 1976'a kadar Managua' nın 20 km dışında Maraya yolunda bir güvenli evde kaldı.Yanında Pedro Arauz, Carlos Agüero, Claudia Chamorro ve Luz Marina Acosta vardı. Arauz şehir yer altı örgütünün başındaydı.1973'te disiplinsizlikten kaynaklı konumu indirilmişti ancak sonradan yeniden önderliğe alındı.Agüero 1970'te Fonseca'nın Kosta Rika'da hapishaneden kurtarıldığı operasyonun komutanıydı. Şimdi dağlarda Henry Ruiz'in komutan yardımcısıydı. Evi kiralayan Acosta ve Arauz kendilerini orta sınıftan kişiler gibi gösteriyorlardı. İki yaşlı sempatizansa bahçıvan görüntüsüydeydiler. Komşular veya Ulusal Muhafız devriyeleri şüphelenmesinler diye Aralık ayında evi Noel için süslediler, Carlos Fonseca da dahil evdekilerin tümü ailelerini özlemişlerdi.

Evde son derece sıkı güvenlik uygulanıyordu. Fonseca dışarıya hemen hemen hiç çıkmıyordu. Yılbaşı arifesinde evin ortaya çıktığına dair yanlış bir bilgi geldi. Evdekiler evi aniden boşalttılar. Yakınlardaki başka bir eve kaçtılar. Luz Acosta güvenli evdeydi. Luz 1979'a kadar hayatta kaldı. O Noel'i anlattığı ve Carlos Fonseca'nın tedbirliliği ve yoldaşlarıyla (özellikle kadın yoldaşlarıyla) arasına koyduğu mesafe hakkında hayli bilgi içeren yazısını miras bıraktı. Çoğu gerillanın genç olduğu yer altı yaşamı koşullarında mesafe

koymanın içtenliği yakalamayı bazen nasıl da imkânsız hale getirdiğini de gösterdi. Acosta 1975 sonunda ilk gençlik çağındaydı.

Yılbaşı, geceyarısından biraz önce gerillalalar odada karanlıkta oturmuş, radyodan hafif müzik dinliyorlardı. Acosta yılbaşı yemeğine tüm gücünü vermişti, ama yemek ertesi güne beklemek zorundaydı. Bunun için Fonseca onun gönlünü almak istiyordu.

> *"Tamam, o halde" dedim Komutan'a" ziyafetimizi yarın çekeriz, ama bu gece dans edeceğiz." Benim kendisiyle dansa yeltendiğimi görünce gözleri yerinden fırlamıştı. Ben çoktan müzik eşliğinde sallanmaya başlamış ellerimi ona uzatmıştım bile. Bir şey demedi, yalnız doğruldu ve kalktı ama hareket etmiyordu… Ellerini tuttum ve onu oradan oraya hareket ettirdim. Ellerini bıraktığımda yavaşça yana düştüler… Sonunda dedim ki "hayır öyle değil, şu şekilde yap." Bir elimi omzuna koydum, diğer elimle elini tuttum, bu şekilde dansa zorladım. İki adım attı ve durdu. "Tamam, oldu işte dans ettik." dedi. Ama ben onu bırakmadım. "Hayır, öyle değil" dedim, " Şarkı bitene kadar dans etmedik." Şarkı bittiğinde bir daha oturmaya kalktı, ama Elena [Cladio Chamorro] onu bırakmadı. Hemen radyonun düğmesini çevirdi ve benzer bir şarkı buldu. Elenayla da dans etti. O sabah uykumu güzel almıştım, tüm bu hizipleşmelerin tam ortasında yaptığım bu küçük yaramazlıktan mutlu olmuştum. Ben Carlos Fonseca'ya dans ettirmiştim.*

Acosta'nın anlattığına göre insanlar eve büyük gizlilik içinde gelip gidiyorlardı. Fonseca Agüero ve Arauzla bazen şafaktan ertesi geceye kadar süren özel toplantılar yapıyordu. Fonseca sadece FSLN Merkez liderleriyle buluşmadı. Cephe'yi destekleyen aydınlar arasında öne çıkan rahip kardeşler, Ernesto ve Fernando Cardenal'le de bir araya geldi. Bir yerden bir yere gitmenin tehlikesine rağmen ona Leon'da en az bir buluşma organize edildi. Carlos kızkardeşi Estela Fonseca'nın caddenin karşısında bir mağazanın vitrinine baktığını fark edince randevuyu son dakikada iptal etti.1971'den itibaren FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi)'nin kır faaliyeti

sorumlusu Henry Ruiz "Kilometer Yirmi"ye (güvenli eve) gelenler arasında yoktu. Ruiz, Modesto kod adıyla biliniyordu. Pablo Ubeda Brigade ile birlikte dağlarda çok uzak bir bölgelerdi.

Sekiz yıl önceki Pancasan yenilgisinden beri kuzey dağlarında yeniden bir gerilla birimi kurma çalışması çok ilerleyememişti. 1970'te Zinica yakınlarındaki küçük ölçekli faaliyet 1967'den sonraki ilk girişimdi, ama hemen dağıldı. 1971 sonbaharında savaşçılar dağlara bir kez daha geldiklerinde uzun süre kalmayı planlıyorlardı. 1962 ve 1966' daki hazırlıklardan itibaren gerillaların bakışı, eğitim yapmak ve (onlara göre birkaç ay sonra başlayacak olan) isyan için güç yığmaktı. Gerillaların 1971'deki hedefi ise Ulusal Muhafız' ın erişemeyeceği bir bölgede kalmak, sabırla ilişki geliştirmek, bölgeyi öğrenmek ve böylece gelecekte silahlı eylem yapılacak bazı hedeflere karşı hazırlık yapmaktı. José Valdivia 1971 Noel haftasında dağa çıkan sekiz kişilik esas gruptanbiriydi. 1980'de verdiği röportajda grubunun başarılarını şöyle anlatıyordu: *"Üç yıl boyunca hiç fark edilmedik, çatışmaya girmeyi bir kez bile zorlamadık. Alandaki jueces de mestanın(bölge hakimi) Ulusal Muhafız' a bilgiverdiği görülüyordu. Işık görüyorlardı, ama Ulusal Muhafız rahatsız edecek bir şey yapmadı."* (2)

Henry Ruiz 1980'de yapılan röportajda *"İyi devrimciler kızgın demirse dağlarda kalıptır"* diyerek gerilla savaşı anlayışının ana hatlarını çiziyordu. *"Hayatımızın geri kalanını burada geçirmeyi düşünerek kıra geldik demeyen, halkın virane evini, zor işini paylaşmayan ve başka bir ailenin ferdi olmaya hazır olmayan gerillaların köylü toplumuyla kaynaşmaları kesinlikle mümkün değildir",* diyordu. Henry Ruiz ailelerle ilişki geliştirmeye çalıştı. FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi) politikasını sahiplenmeye ikna edemese de güvenlerini kazanmayı başardı. Aile büyükleri gelen acemi savaşçıları akrabaların yanına koyabiliyorlardı. Ruiz'in anlatımına göre komutan Victor Tirado "Cebinde dokuz ay boyunca sadece beş cordoba olduğu" halde köylülerin desteğiyle varlığını sürdürebilmişti. Ruiz'in kendi grubunda şehirden az mali destek alarak ya da hiç almayarak kırlarda tutunması aynı şekilde mümkün olmuştu. *"Köylüler yiyeceğimizi sağlayınca şehirden sadece az miktarda giyecek ve bot gönderiyordu. Yaşantımızı böylece sürdürebiliyorduk."*

1970'ler başındaki gerilla nüvesinde bulunanların çoğu gibi Ruiz de şehir emekçi sınıfından gelmeydi, ama çiftçiliği de öğrenmişti Ruiz, Tirado ve René Tejada dâhil bazı gerilla komutanları köylü kadınlarla ilişki yaşadılar ve dağda çocuk sahibi oldular.(3)

Gerilla grubu herhangi bir çatışmada kayıp vermeden bu şekilde uzun süre yaşayabildi. Bunu bir devrimci savaş saymak güçtür. Fonseca sonradan 1971 ile 1974 arasında bu kır gruplarını "gerilla öncesi nüveler" diye adlandıracaktı. Ruiz'in kendi gerillasıyla ilgili değerlendirmesi fazlasıyla olumludur: 1972'de *"gizli köylü örgütleri kurmayı öğrenmiştik"* ve *"genel anlamıyla her şeye hazırdık"* diyordu. Ama çoğu gerilla tek bir düşman askeri indirmediklerinden şikâyet ediyordu. Ayrıca Ulusal Muhafız' ın gerilla faaliyeti ihbarlarınıkaale almadığından ve isyancıları pek de büyük tehdit olarak görmediğinden kuşkulanıyorlardı. Carlos Fonseca daha 1973 başlarında -1970'ler başından beri süren bıktırıcı fraksiyonlar çatışmasının ürünü- bu başarısızlığa değinmiş ve kır gerillasında birlik ruhunun çok az sağlanabildiğini kabul etmişti.

FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi) 1974 Aralık'ta Managua'daki rehine eylemini başarıyla gerçekleştirince silahlı eylemlerde bir atak oldu. Ocak 1974'te Carlos Agüero komutasındaki manga Waslala kışlasına saldırdı. FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi) eylemde kayıp vermedi. Kırda o zamana kadarki en hırslı eylemdi. On civarı Ulusal Muhafız öldü. Çoğu belki de tamamı saldırı şaşkınlığıyla çıkan karmaşada kendi arkadaşlarınca öldürülmüşlerdi. Kısa süre sonra, Sandinist güçler Rio Blanco kasabasını bir süreliğine işgal ettiler. Ama ataklık hali kısa ömürlü oldu. 1975 sonbaharında FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi)'nin askeri durumu ile onları destekleyen köylülerin durumu kötüleşti. Ulusal Muhafız alan hakimiyetini arttırdı ve bir baskı dalgası başlattı. Gerilla taraftarı olduğundan şüphelenilen köyler bombalandı. Bu süreçte aralarında kadın ve çocukların da olduğu birkaç yüz köylü öldürüldü. Öldürülen sivillerin bir kısmının gerillalarla hiç ilgisi yoktu. Eylül 1975'te, destekçilerini savunmaya gücü yettiğini göstermek için FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi) bir Ulusal Muhafız devriyesine pusu saldırısı düzenledi ve bir düzine muhafızı öldürdü. Bu pusudan hemen sonra çok deneyimli iki gerilla

komutanı yakalanıp katledildiler. Hayatta kalan birinin anlatımına göre, 1975 sonunda *"herhangi bir saldırı gerçekleştirme kapasitesini tamamen yitirmiştik… Tek yapabildiğimiz kaçmak ve kaçmaktı, birçoğumuzu öldürdüler."* Başka bir gerillanın anlatımına göre:

> *1976'nın ilk aylarında; Ulusal Muhafız bizim çatışmaktan kaçındığımızı anlamaya başlamıştı. Geride bıraktığımız savaş malzemelerini –içlerinde para, gıda, radyo olan çantalar- almaya başladılar. Kışlalarından destek alarak bizi kuşatmaya, stratejik bir daire oluşturmaya başladılar. Bağlantı yollarımızı kesmeye başladılar ve dağa çıkan bölgelerde kontrol noktaları kurdular.* (4)

GPP(Uzun Süreli Halk Savaşı Eğilimi) önderlerinden Henry Ruiz gibi Fonseca da Nikaragua köylüsünün kendine özgü isyancılığına inanan bir miktar romantik bir görüşe sahipti. Önceleri Sandinistler Kızılderili köylüler için toprak sahiplerinin kullandıkları ırkçı ve aşağılayıcı kelimeleri dahi kullanıyorlardı. Bu söylemleri Kızılderilileri, en önemli sempatizanlarını anlatan sevgi dolu ve onurlandırıcı kelimelerle değiştirdiler. (5) Fonseca *"Nikaragua halkının savaşçı geleneği… Kamplarda ve dağlarda şehirden çok daha canlıdır. Köylü, egemen ideolojilerden daha az etkilenir"*diyordu. Bunun kadar önemli olan diğer bir nokta da Sandino'nun şehirli bir geçmişi olsa da *"kampta huzurlu yaşıyordu, dağlarda ise daha fazla."* (6)

Fonseca'nın köylülüğe yaklaşımı, her halükarda, GPP(Uzun Süreli Halk Savaşı Eğilimi)'ninkinden daha politikti. Ayrıca, Sandinist devrim köken itibariyle köylü devrimidir, diyen eğilime de katılmıyordu. 1970'te bir röportajda şöyle diyordu:

> *Sandinistler Nikaragua köylüsünün doğal isyancılığına inanırlar. Ancak bizim bu isyancı ruhu nasıl eyleme dönüştürebileceğimizi öğrenmemiz kritik önemdedir. Mücadelede geçen yıllar bize öğretmiştir ki, köylünün isyancılığı onun diktatörlüğe karşı ayağa kalkmaya hazır olduğu anlamına gelmiyor, isyancılığını pratiğe yansıtacak*

bir rehbere ihtiyacı vardır.

Sandinistlerin kabullenmeleri zaman alsa da Fonseca, köylülere dışarıdan ve "taklit yöntemlerle" ulaşamayacaklarını anlatmaya devam etti. Köylüleri kendi çıkarları uğruna savaşmaları için örgütlemenin anahtarı gerilla ne yapıyorsa ona destek çıkmaya ikna etmek değildir sadece, diyordu ısrarla… *"Köylülerin bizi desteklemesi gerillanın zafere yürüdüğü anlamına gelmez. Bu desteğin nasıl ilerletileceğini ve örgütleneceğini bilmek çok önemlidir. Daha da ötesi kitlelerin savaşı sürdürme genel hazırlığı politik çalışmanın tamamındaki başarıya bağlıdır."*(7)

FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi)'nin sadece köylülüğün desteğini almaya çalışmak yerine gözlerini todo el pueblo'ya "halkın geneline" çevirmesi çok önemlidir. *"Mücadeleyi sonraki aşamaya taşırken köylülerin bizi desteklemekte ortak davranacaklarına inanmıyoruz. Bir kısmı belki de mücadeleye ilgisiz kalacak diğer bir kısmı ise muğlâk veya tamamıyla düşmanca tavır alabilirler bile diye düşünüyoruz."* Son tahlilde Nikaragua'yı devrime götürecek olan işçi sınıfıdır köylülük değildir, Fonseca'ya göre, *"çünkü büyük kapitalist şirketlerde çalışmış proleter gerillalar, işçi sınıfı kökenden gelen ya da yeterince proleterleşmiş öğrenciler olmadan köylerimiz ve dağlarımızdaki köylülerin devrimci potansiyeli pasif nitelikte kalacaktır."* (8)

Gerillalar toprak reformu konusunda köylülerde iyi tepki aldılar. Omar Cabezas, kıra 1974'te gelmişti. Köylülerle ekip biçtikleri toprakların kendilerine ait olup olmadığı konusunda sohbetler yapıyordu. Ortaya çıktı ki hemen hemen her köylünün dedesinin veya büyük dedesinin aile toprağını çiftçilere veya plantasyon sahiplerine nasıl kaptırdığına dair bir öyküsü vardı. Cabezas'ın söylediğine göre Sandinistler köylülere sınıf savaşını anlattılar ve "onların toprak sahipliği rüyalarını uyandırmaya" çalıştılar.

"Ama biz köylülere asla toprak reformunu kendimizin yapacağı sözü vermedik" diyordu vurgulayarak, *"Asla! Köylüleri mücadeleye ikna ederken kendilerine toprak reformunu ancak savaşarak alabileceklerini söyledik."* Bu, Carlos Fonseca'nın geleneğiydi. 1966ve 1967'deki çizgisine göre FSLN(Sandinist Ulusal

Kurtuluş Cephesi) köylülere toprak vereceğini kesinlikle söylemiyordu. Tersine kendilerine *"uzun, zorlu ve kanlı bir mücadele"* öneriyordu. *"Bir kısmı dağa savaşa çıktılar, bir kısmı da evlerinde kalıp köylü hakları için mücadele ettiler, sendikalar örgütlediler."* (9)

Sandinistlerin uzak dağlarda bir araya getirdikleri köylülerin çoğu okuma yazma bilmiyorlardı. Köylerde bebek ölüm oranları yüksekti, gerillalar sık sık bebeğinin ölümüne yas tutan bir aileye rastlıyorlardı. Dağlarda okullar ve sağlık ocakları kurmak FSLN(-Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi) için köylü sempatizanları için hemen hemen toprak konusundan daha önemliydi. Fonseca bir keresinde Tomas Borge ile German Pomares'i bir grup genç köylüye silah doldur-boşalt eğitimi verirken görünce *"onlara okuma-yazma da öğretin"* dedi. Köylü bir aileden gelme gerilla komutanı Pomares okuma yazmayı FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi) saflarında öğrenmişti. FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi) okuryazar olmayan köylü ve işçi kökenli üyelerine kurslar düzenliyordu. Şehirde gizli evlerde, kırlarda ve hatta hapiste dersler veriliyordu. Onbeş yaşındaki kadın gerilla Marlene Lopez (1976 yılında Zinica yakınlarındaki dağlardaydı) bizzat Fonseca'dan ders almıştı. "*Bana okuma yazmayı öğretenlerden biri de Carlos'tur. Köylülerin okuma yazma öğrenip öğrenmediklerinisürekli denetlerdi."*(10)

Bir keresinde Fonseca öğrenci kökenli bir gerillayı bir köylü ailesine sırf okuma yazma öğretsin diye göndermiştir. Leopoldo Ochoa Pérez uzun dönemdir FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi) sempatizanı bir köylüydü. Tüm ailesi isyancıları Ulusal Muhafız'dan koruma işine katılıyordu. Çocuğu, gerillaların izlerini temizlemeye yarayan sert süpürgeler yapmayı ve çiftlik hayvanlarını gerillaların kullandıkları patikalara sürerek iz silmeyi öğrenmişti. Fonseca çocuğunun okuma bilmediğini öğrenince Ochoa'ya öğretmen göndermeye söz verdi. Ochoa'nın söylediğine göre on gün sonra "genç bir çocuk çok sayıda ders kitabıyla" eve geldi. (11) Yalnız Fonseca bu uygulamayı taşradaki cehaleti çözmenin yolu olarak görmüyordu sadece. Ochoa ailesine gönderdiği öğrenci; öğretmekten çok öğrenecektir de… Sepovia'nın genç editörünün Matagalpa'da öğrenci dostlarını sahaya inip köylülere ve kahve top-

layıcılarına okuma yazma öğretmeye çağırmasının üzerinden yirmi yıl geçmişti. Fonseca'nın 1968'de yazdığı "Devrimci Öğrencilere Mesaj"ında belirttiğine göre ve FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi)'li gerillaların köylülere anlattığına göre, taşraya ancak bir devlet okullar ve sağlık ocakları yapabilir. Zengin toprak sahiplerini temsil eden bir iktidarsa bunu hiçbir zamanyapmayacaktır.
Toprak reformu gibi eğitim ve sağlık da ancak halkın genelinin ülkeye yayılacak isyanına köylülerin de katılmasıyla *"uzun, zorlu ve kanlı bir mücadele"*yle kazanılacaktır.

Nikaragua'da köylünün kiliseyle ilişkisi çok değişkendir. Özellikle uzak bölgelerdeki köyler nadiren rahip görürler, bir kısmı da hiç kilise görmemiştir. Çoğu çift resmi evli değildir ve bebeklerin pek azı vaftiz edilmişlerdir. Diğer yandan kır nüfusunun çoğu kendini Katolik görür. Doğu bölgeleriyse Moravian… Mezhepsel geleneklerin halk festivallerinde önemli etkisi vardır. FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi) gerillaları bazı çok dindar köylerle de karşılaştılar. Buralardaki rahipler, papazlar köylüleri isyancılara karşı uyarıyorlardı. Sandinistler köylünün yaşamını değiştirmek için savaşmak hevesini kıran kiliselerle bazen tartıştılar. Uzun süredir FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi) sempatizanı olan bir kişi Fonseca'dan öğrendiklerini özetliyor. *"Carlos bize öğretti ki, bizj Tanrı böyle yarattı diye yoksul değiliz, tersine dünyada, ezenler ve ezilen halklar var diye yoksuluz."* Leonel Espinosa, Ocotal'in kuzeyindeki kasabayla civardaki kır birliği arasında faaliyet yürütüyordu. Gerillaların farklı dini mezheplerin de ilkelerini öğrendiklerini söylüyor. Örneğin Fransiskenler – Kutsal Kitap Temsilcileri Örgütü- dünyayı zengin ve yoksul diye ikiye bölünmüş görme eğiliminde- dirler; gerillaların notlarını sıklıkla taşımışlardır. Yehova Şahitleri'n- dense düşmanlıktan başka şey beklenmezdi. Fonseca 1969'daki bir mektubunda Dominiken rahiplerini "sıkı kardeşlerimiz" diye nitelendiriyordu. Çoğu gerilla şunu fark etmişti, *"aşırı dindar köylüler politikleşmeleri öncesinde ecel yaklaşınca dini çözümlere sarılanlardı. Ama ne zamanki Cephe'yi buldular, İncil'i çöpe attılar."* Bir kısım köylü "ecel yaklaşınca" bile dindar değillerdi. Espinosa'nın söylediğine göre *"aynı bölgede gerçekten ileri köylüler de vardı. Kimisi bana soruyordu 'Peki, Küba'da ne oluyor? Bana bunun gibi*

gerçekleri anlat. Bana aptalca şeyler anlatmak için gelme'" (12)

Fonseca Ekim 1976 FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi) gerillalarının dağda kurdukları köylü sempatizan ağını bire bir gördü. Son uzun yazısında köylülükle politik temas konusunda daha fazla eğilmeye çağırıyordu. *"Bunu gözden kaçırmak bizim ölümümüz olacaktır."* Bazı eksikliklere ışık tutarak, bir kısım sempatizanın "örgütün adını dahi bilmedikleri"nden, bir kısmının gerillaları "muhafazakârların bir tür sol kanadı" diye bildiklerinden, bir kısmının da "bizim silahlı eylemlerimize sempatiyle burjuva muhalefetin geleneksel politik yanılsamalarını karıştırdığından" şikâyet ediyordu. FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi)'nin 1964'ten beri uzun süre taşrada halkı hareketlendiremediğini bugün ise "kafaları tamamıyla net, harekete geçmeye hazır binlerce köylüyü" sempatizan yapmayı başardığını belirtiyordu. (13)

Fonseca Che Guevara çizgisini izliyordu, kadın ve erkekleri mücadele içinde dönüştüreceğine inanıyordu. En iyi insanlar üst düzeyde bilinç ve disiplin kazananlardır. Eski ezen yapıyı silip süpürecek hem "yeni erkek" hem de "yeni kadın" düşüncesi belirginleşmeye başlamıştı. Fedakârlık ve kişisel tekâmül kavramları yöntem olarak dindarlığı çağrıştırsa da Fonseca "yeni insan"a teolojikten çok vatanseverlik ve sınıfsallık açısından bakıyordu.

> *Nikaragua ne sömürücü sınıfları temsil eden politikacılarca ne büyük toprak sahipleri, büyük tüccarlar, sanayi kodamanlarınca ve de bunları himaye eden basın tarafından korunamaz. Yeni dünya, insanı yük hayvanına çevirenlerce kurulamaz yeni dünya ancak tüm insanları kardeşleştirmeye çalışanlarca kurulabilir. Augusto César Sandino, Karl Marks ve Ernesto Che Guevara gibilerce…(14)*

"Yeni insan"a dair Guevara'dan çok Fonseca tarafından kişisel ve cinsel tutumlarda sıkı standartlar belirlenmiştir; içki, sigara gibi şeylere de "müsamaha" yoktur. Fonseca ile Guevara'nın fotoğrafları çok farklı bir görüntü sunarlar: Fonseca'yı gülerken gösteren sadece bir fotoğraf var; purodan hoşlanmazdı.

Nikaragua yeraltı yaşamında, güvenlikle ilgili katı davranış

kuralları ideolojik dayanaklardan biri gibidir. 1969 ortalarında DN üyesi Efrain Sánchez Sancho tüm güvenlik kurallarını çiğneyip bir genç kadını takip edince illegal yapı az daha çöküyordu. Kadın yoldaşı OSN'den siyasi polis takibinde olduğu halde Sancho ona romantikçe sokuldu, takibi yapan OSN memuruna dalaşıp, onu öldürdü. Julio Buitrago'nun katli sonrasında dağılan yapıyı yeniden inşa etme çabası ümitsizce sürerken bazı çok bilinen Sandinistler yabancı elçiliklere sığınmış ya da yeraltına geçmişlerdir.

Sánchez çapkınlığı ve içkiciliğiyle ün salmıştı. Bu hadiseden önce Fonseca kendisine San José, Kosta Rika'dan gönderdiği mektuplarda bu sorunu belirtmiştir.

> *Benito bazı kişisel zaaflarının olduğunu ve bu yüzden görevlerini ihmal ettiğini söyledi. Bildiğim kadarıyla doğru söylüyor… Sana bir şey hatırlatmak istiyorum. Tüm duygularımızla nasıl yeni insan olmamız gerektiğini öğrenmeliyiz. Bu kolay değildir. Yeni insana doğru yol alırken kişisel davranışlarımız fazlasıyla önemlidir. Halkın sadeliğini ve dürüstlüğünü kavramalıyız. Büyük önder [Sandino] köylü saflığını örnek alırken doğru yapmıştır. Bu ilke belirli kişisel tavırların sorun çözücü olup olmadığı hakkında düşünmeye ve karmaşık anları atlatmaya yardım edecektir. Bize kişisel zevk verecek ama kolektif yarar sağlamayacak şeyleri yapmaktan kaçınmalıyız…*

Bu kısa mektup Fonseca'nın ahlak konusuna bakışındaki birkaç özgünlüğü ortaya koymaktadır: güvenliği göz önünde bulundurmak, bencilce zevk yerine kolektif şeyler, sınıf temelli ahlak normları, özellikle köylü saflığı ideali, Che ve Sandino'yu örnek almak… Fonseca başka yazılarında bu faktörlere ekler yaptı, bunları çoğalttı: Yüksek bir ahlaki standarta sahip olmak bir devrimcinin şehitlere bir borcudur. (15)

Devrimci ahlak kuralları Efrain Sanchez'in olumsuz örneğinde de görüldüğü üzere şehir savaşçısı açısından kritik önemdedir. Fonseca ve Guevara'ya göre, "Yeni İnsan" kır gerilla birliklerinde çok hızlı şekilde kalıba dökülebilir.

Fonseca bu süreci tanımlamak için çoğu zaman farklı bir terim kullanıyordu. Kırlar gerillayı "proleterleştirir" diyordu. Kırlar gerillaya disiplini öğretir, gerillanın politik sorumluluk bilincini sınar, yoldaşı için kendini, hayatını tehlikeye atmaktan kaynaklanan bir tür dayanışma şekillendirir. FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi)'nin on beş yıllık mücadelede neyi başardığını en iyi Fonseca'nın 1970'ler ortasında söylediği *"savaş alanına çelik gibi savaşçılardan oluşan birlikler sürebildik"* sözü gösterir. Konuşmasına şöyle devamediyordu:

> *Kırların bir avantajı da zor maddi koşulların sayılı günler içinde savaşçının insanlığını ve devrime bağlılığını gerçek bir sınamaya tabi tutmasıdır.*
> *Bazılarının sınanması şehirde çok daha uzun zaman alır. Ayrıca kır, gerekli ahlaka ve devrimci değerlere sahip olanların bu niteliklerini güçlendirmelerine olanak tanır.* (16)

Fonseca'ya göre, kırların yeni savaşçıları "proleterleştirebilmesi" komutanların savaşçılardan farklı sınıf ve etnik kökenden geldikleri anlamına gelmiyordu. 1976 yılında Fonseca şunu not ediyordu: *"İşçiler iliklerine kadar sömürülürken ülkenin muhtelif bölgelerinden ve farklı üretim alanlarından sömürülenler dağda gerilla birlikleri içinde yoklardı. Tehlikeli ve hatta alarma geçilmesi gereken bir gerçekti bu"* (17) Fonseca'nın bu "alarm" itirafı isyan ordusunun sınıf bileşimi hakkında henüz teorik düzeyde bir şey söylemiyordu ama çok doğrudan bir ima içeriyordu. *"Ülkenin muhtelif bölgeleri"* söylemi gerilla saflarında yeterli düzeyde Afro Nikaragualı ve Atlantik Kıyıları'ından Miscito Kızılderilisi bulunmadığı gerçeğine işaret ediyor olmalı.

Birçok savaşçı gerilla üniversiteden gelmişti. Bu öğrencilerin, özellikle orta tabakadan olanların öğrendikleri ilk şey, alçakgönüllülüktü. *"Ben kıra şehirden gelmiştim; emir vermeye alışmıştım"* diye anlatıyor öğrenci lideri Omar Cabezas.

> *Ben daha önce sorumluluk yapmıştım, ama başıma sorumlu*

*diye bir köylüyü koydular. Cahildi daha fazlası değil… Yolda ona baktım, bu sırada düşündüm, diyalektik materyalizmle ilgili 'okunması gerekenlerin' hepsini okumuştum, sosyolojide Latin Amerika okuluna hâkimdim vs. dağa gitmiştim ve yaptıkları ilk şey beni çıra toplamaya göndermek olmuştu. Oysa hayatımda elime Maşete * almamıştım!*

Bayardo Arce güçlü hitabetiyle ünlü bir başka öğrenciydi:

*Ben geç saatlere kadar konuşuyordum ama bir baktım, köylüler her şeyi açıklamam için sadece on dakika veriyorlar. Bitince "neyse, ne diyorsun" diye sordum. Şöyle cevapladı: "İyi, burada sana ayrılmış küçük bir tortilla** olacak her zaman gel."Bir an, kendimi her şey çöktü gibi hissediyordum*.

Arce başlarda taşrada nasıl giyineceğini bile bilememiş. "Sadece folklorik" türde köylü elbiselerini giymeye başlamıştı.(18)

Yeni savaşçılar-işçiler, köylüler ve öğrenciler-dağa ilk geldiklerinde bir ay veya biraz daha fazla süre boyunca zorlu fiziki ve askeri eğitim görüyorlardı. Ağır eşyalarıyla hareket ediyor, dik bayırlar iniyor, nehirler geçiyor, sağınaklarda yağmurda cephanelerini, kitaplarını kuru tutmayı öğreniyorlardı. 1970'lerin ortalarında eğitmenlik yapan Francisco Rivera çoğunlukta genç yaştaki erkek köylülerin gerillaya katıldığını söylüyor. Ama birkaç eğitim devresinde "değişik yaşlarda kadınlar" da eğitmiş, "hiçbir şeyde erkeklerden geride kalmıyorlardı, gariplik yapan öğrencileriyse kovuyorlardı."(19)

Gerilla birlikleri her ne kadar Marksizm ve Nikaragua tarihi üzerine kurslar düzenlemeyi denediyseler de kır yaşantısı sıklıkla hayatta kalma temelinde gelişiyordu. Yemek ve su aramak muazzam zaman ve enerji tüketiyordu. Gerilla birliğinin hareketini sıklıkla

(*) Maşete: Bir çeşit pala
(**) Tortilla: Bir çeşit lahmacun

bu durum belirliyordu. *"En kötü düşmanımız açlıktır"* diyor 1963'te Rios Coco y Bocay'da kılavuzluk yapan köylü. *" Hiçbir şey yemeden günlerce yürüyorduk. Bir tapir ya da yaban domuzu ya da maymun avlayana kadar ya da moquenque denen küçük hurma ağaçlarına rastlayana ya da bir kovukta bal bulana kadar…"* (20) Gerillalar gizli sığınaklarda veya buzoneslerde gıda stoklamaya, dost köylüleri kendilerine gıda satmaları için iknaya çalıştılar. Ama nehirler yükseldiğinde veye Ulusal Muhafız devriyeleri gerillaların bu kaynaklara erişimini engellediğinde yaşamlarını doğada bulduklarıyla sürdürmek zorundaydılar.

Bu şartlarda gerillanın ahlak seviyesi yemeğe karşı öz denetim göstermek ve paylaşımcılıkla ölçülür oluyordu. Dora Maria Tellez 1970'ler sonunda gerillada bir birliğin komutanıydı, şöyle diyor:

> *Biri başkalarından yarım çay kaşığı fazla şeker yerse, bu ciddi bir soruna yol açabilirdi… Manganın tümüne ait mataradan birinin iki yudum fazladan su alması muazzam bir suçtu… Bütün zaaflar bu koşullarda ortaya çıkar: Kolektif mi düşünüyorsun yoksa fazladan yarım çay kaşığı şeker mi yi-yorsun. Kır kişisel zaaflarını yenme gücü veriyor, yoksa bırakıyorsun*.(21)

Gerilla komutanının payı diğerleriyle eşitti. Corlas Fonseca da Che Guevara gibi sık sık kendi payından bir parçayı birilerine vermeye çalışıyordu. Sadece yaralılar ve hastalar fazladan yemek alıyorlardı. Gerillanın en çok takatini kesen hastalıklar ishal ve " dağ cüzamı" diye bilinen deri illetiydi. Savaşçılar ciddi sakatlıklara maruz kaldıklarında iyileşene kadar sempatizan evlerinden birine alınıyor veya bazen tıbbi destek için dağdan indiriliyorlardı. Juan de Dios Munoz genç bir işçiydi. Kimileri onu *" bizim zamanımıza ait biri değildi, gelecekten biriydi"* diye tanımlıyor. Yoldaşlarının çekilişini örtmeye çalışırken çatışmada bir gözünü Ulusal Muhafız kurşnuyla kaybettikten sonra tedavi olmak için dağları bırakıp Küba veya

Sovyetler Birliği'ne gitmeyi reddetmişti. (22)

Che Guevara'nın Kongo ve Bolivya'da gerilladayken başına geldiği gibi Carlos Fonseca'nın kendisini yürüyemez hale getiren astım benzeri kronik bir sağlık sorunu yoktu. Fonseca şeflerinin "katılamayacak kadar güçsüz" diye düşündükleri El Chaparral operasyonu yıllardan beridir loş ışıkta, karanlıkta hemen hemen kör gibiydi. 1975 sonbaharında Fonseca'yla birlikte Honduras'tan Nikaragua'ya nehri geçerek gelen Hugo Torres'i komutanın kötü görüşü endişelendirmişti.

> *Carlos görünüşünden dolayı ciddi sorunlar yaşadı. ciddi sorunlar! Çok ciddi! Hemen hemen kör gibiydi. Kırda önünde yürüyen yoldaşın omuzuna tutunarak yürürdü. Onun dağa çıkıp çıkamayacağını değerlendirdiklerinde miyop sorununu göz önünde bulundurduklarını sanmıyorum gerçekten. Özellikle kırda iyi görüş kritik önemdedir. Kesinlikle kritik önemdedir!* (23)

Gerillalar insandırlar, savaş makinesi değildirler. Kırda doğum günlerinde, Noellerde özel yemek yapıyor, kutlama yapıyorlardı. İletişimin tamamen kopuk olduğu dönemler hariç FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi) şehir örgütü dağlardaki her birliğe bir Noel paketi göndermeye çalışıyordu. Pakette en azından biraz çerez, Kool Aid(bir çeşit limonata, enerji içeceği) ve mümkünse bir şişe rom olurdu. Özellikle askeri yenilgilerden sonra gerillalar bazen üzüntülerine yenilirlerdi –çoğu ilk gençlik çağındaydılar. Fonseca'nın son döneminde altında çalışan bir savaşçı moralini ayağa kaldırmak için komutanının harcadığı çabayı aktarıyor:

> *Dinle arkadaşım üzüntülüsün, hevesin kırılmış, moralin bozulmuş, bütün bunlardan kurtulmak ve kaçmak istediğinde, ağlamak istediğinde, kimsenin seni buraya zorla getirmediğini hatırla. Hepimiz, kendi irademizle buradayız. Burada olmayan binlerce çocuğun yalvarışlarını düşün. Yalınayaklar ve yarı çıplaklar, yoksulların karşılaştıkları adetletsizliği dü- şün. Sırf onlar istiyor diye patronların nasıl da hakla-*

rını veremeyeceklerini düşün ve insan yerine konmamanın, sömürünün nasıl da tek alternatifinin biz olduğumuzu düşün, dünyadaki tek umutlarıyız biz. (24)

Kırın sert maddi koşullarında gerillanın hayatı kelimenin tam anlamıyla uyanıklığa, (kadın veya erkek) yoldaşların birbirlerine desteğine ve aralarında sıkı bağlar kurulmasına bağlıdır. Che Guevara'nın iki ya da üç kişiyle böyle sıkı arkadaşlığı vardı. Başta Sierra Maestra'da onlarla beraber savaştı, birkaç yıl sonra Kongo'da ve sonrasında Bolivya'da.(25) Fonseca her ne kadar savaşçı arkadaşlarıyla görüldüğü gibi bu tür sıkı kişisel ilişkiler hiç kurmamışsa da (net şekilde mesafeli olmayı seçmişti.) Sandinist gerillaların çoğu aralarında sıkı bağlar kurmuşlardır. Cabezas kırdaki ilk eğitmeni Rene Tejada ile dostluğu ve çatışmada ölümü sonrasında hissettiği olayı anlatmıştır. Tejada ve Cabezas örneğinde aynı kökenden gelme iki genç adam arasında özgün bir bağlılık kurulmuştu. Ama Francisco Rivera aynı tür bir güven ve saygıyı Claudia Chamorro'yla kuracaktı. Francisco Rivera Estelili temizlikçi bir kadının on çocuğundan en küçüğüydü. Claudia Chamorro ise "una nina sosyetesi"nden aristokrat kökenli diye, başlarda, Rivera tarafından kovulmuştu. 1976 sonlarında Rivera ile Chamorro gruptan koptular. İki ay kırda yalnız dolaştılar. Açtılar, Ulusal Muhafız'ın sıkı takibi altındaydılar ve geleceği kesinlikle öngöremiyorlardı. Birbirlerine güvenmek zorundaydılar. Rivera sonradan anlatıyor:

Adet dönemlerinde çok fazla kanaması oluyordu, korkunç bir dönem geçiriyordu. Kıra gelirken yanında getirdiği malzemeleri bitirmişti… nasılsa bazı köylülerden birkaç parça eski bez aldık… Bunlar kanlanınca nehirde yıkıyor ve dallarda kurutuyordu. Bezler kuruyana kadar bekliyorduk. Onları tekrar kullanıyordu, ardından yeniden yürümeye devam ediyorduk. Kendisi bununla uğraşırken ben silahım ateşe hazır durumda nöbet tutuyordum. Sıkıntı bir süre sonra bitti. Bir keresinde Claudia bezleri yıkarken Ulusal Muhafız üstümüze geldiler, onun biraz uzağındaydım, eşya-

larını topladı ve oradan güvenli şekilde uzaklaştık.

9 Ocak 1977'de Chamorro Ulusal Muhafız'la çatışmada öldü. Rivera'nın bölgeden çekilmesini sağlamak için çatışmaya girmişti. Yirmi dört yaşındaydı. Rivera kendi tanıklığına dayanarak onu şöyle anlatıyordu, *"çatışmada ve ölüm karşısında bildiğim çoğu erkekten daha cesur bir kadındı, onun gibi pek az insan tanıyorum."* (26)

1967'de Pancasan kır faaliyetine katılan ilk kadın Gladys Baez'den itibaren kadın gerilla sayısı yavaşça arttı. 1970 ortalarında her gerilla birliğinde bir ya da belki iki kadın savaşçının olduğu biliniyor. Kadınların büyük çoğunluğu köylü kökenliydiler. (27). Köylü kadınların savaşçı ve sempatizan olarak örgütlenmesi erkeklerin yüzleşmedikleri pratik ve psikolojik engelleri yıktı. Matagalpa üstündeki dağlardan, La Tronca'dan İsabel Loaisiga 1986'daki bir röportajında Carlos Fonseca'nın onu gerillaya katılmaya nasıl ikna ettiğini anlatmıştı:

> *Bize kooparatifleri anlattı. Savaşı kazandığımızda köylülere topraklarını geri vereceğimizi söyledi, işçi ve köylü çocukları okula gideceklerdi. Profesör, doktor olacaklardı. Sadece burjuvazinin değil, biz köylülerin çocukları da üniversiteye gideceklerdi. Bize karşı çok anlayışlıydı. Harekete girmemize olumsuz bakmadı. Hiç beraber gideceğimizi düşünmemiştim. O zaman ilk adımda, köylüleri örgütlememizin önemini anlatmıştı.*

Loaisiga Fonseca'nın köylü kadınlara şöyle seslendiğini söylüyor, *"köylü kadınlar için en önemli şey kocalarının kendileri hakkında kafasında ot var diyen yanlış düşünceden kurtulmaları ve ortak olduklarını anlamalarıdır. Yanlış düşünceler, onları örgütlenmekten ve aynı haklara sahip olduklarını anlamaktan alıkoymaktadır. Bunu değiştirmeliyiz."*

Fonseca Loaisiga' ya gerillaya katılmayı öneriyor ama küçük çocuklarını öne sürünce köyde kalıp sempatizan olarak çalışabileceğini belirtiyor. Genç kadın FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş

Cephesi)'de başarıyla çalıştı. Savaşçılara silah ulaştırdı. Devrimci propaganda malzemeleri dağıttı. Bunlar kendisi ve çocukları için gerillaymışçasına tehlikeliydiler. Çocukların giyecekleri arasına mermi saklıyordu. Bir keresinde Ulusal Muhafız bindiği otobüste kimlik kontrolü yapmaya başlayınca tabancayı kızının poposuyla "iyi kaka dolu" bezi arasına sıkıştıp sakladı. (28)

Fonseca'nın kadın savaşçılara karşı tutumu çelişkiliydi. Bir yandan kadınları, özellikle köylü kadınları gerillaya katmaya çalışıyor ve mücadele etmenin hakları olduğuna, yapabileceklerine inanıyordu. Diğer yandan gerilla birliklerinde bekâr kadın varlığının ahlak ve güvenlik sorunları çıkarabileceğini düşünüyordu. Evlilik dışı cinsel ilişkiye bakışı fazlasıyla gelenekçiydi. Fonseca'nın hayatının son aylarında kırda yaşanan bir durumu, buna tanık olan Francisco Rivera anlatmıştı. Celestina Lopez çekici genç bir köylü savaşçıydı. Kod adı Mayra'ydı. Kıra 1976 Mart'ında Fonseca ile birlikte gelmişti. Birkaç erkek gerillanın yanından geldiğini gören Fonseca ona kızmıştı. Zira Marya daha önce Fonseca'ya bir yıldır Rivera'ya karşı duygusal bir eğilimi olduğunu söylemişti.

Rivera'nın anlatımına göre Fonseca *"gönül konularında* çok ilkeli bir adamdı." Rivera'ya Mayra'ya önem verip vermediğini sormuş ve genç kadına *"senin kararını öğrenmek isterim"* diye sorması talimatı vermişti. Rivera Mayra'nın yanından geri gelip ikisinin "beraber yaşamaya" karar verdiklerini rapor edince Fonseca şöyle demiş, *"Bunlar çok ciddi şeylerdir, özellikle Sandinist militanlar arasında olunca. Madem ikiniz aranızda anlaştınız o halde bunu daha ileri götürelim ve evlilikle somutlayalım."* Rivera anlatmaya şöyle devam ediyor. *"Bizi önüne yere oturttu ve iki saat evliliğin gerilla için anlamını anlattı. Devrimciler kadına nasıl davranmalıydı, ne yaparsak, ne düşünürsek birbirimizle paylaşmalıydık, zira evlendikten sonra daima birbirimize saygı göstermeliydik, o bana saygı duymalıydı, ben de ona saygı duymalıydım."* Fonseca ve diğer gerillalar bir araya geldiler; gelinle damadın ellerini tuttular ve *"bizi devrim hukukuna göre karı koca ilan ettiler."*

Karşılıklı saygı vaat etmesine rağmen Fonseca gerilla komutanı olarak eşitlik temelinde davranmadı. Rivera anlatıyor:

O andan itibaren ne zaman Mayra'nın diğer yoldaşlarla bir göreve gideceği konuşulsa Carlos önce bana soruyor, eğer onaylarsam gönderiyordu.
Kendisine sürekli olarak " O benim eşim ama eşim olmaktan önce o bir FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi) militanı" dedim. Ama Fonseca her seferinde bana sormayı sürdürdü. Çünkü bu onun doğru gördüğü bir yöntemdi ve çok ilkeli ve saygılıydı. (29)

Ancak Fonseca kocasını göreve göndermeden önce Lopez'in müsadesini istemiyordu.

Gerilla savaşı ile ilgili sorunlarda, özellikle gerillanın ahlaki niteliği konusunda Fonseca'nın rehberi Che Guevara'dır. Ancak kırda ya da başka yerde evliliğe yaklaşımı Che kaynaklı değildir. Guevara'nın komutasında savaşan ilk kadının bir röportajı, 1967'de Küba'da çıkan Bohemia dergisinde yayımlanmıştı. Oniria Gutierrez de Loaisiga ve Lopez gibi gerilla ordusuna katıldığında ilk gençlik çağındaydı. Köylü bir aileden gelmeydi. Guevara onu gerillaya kabul etmekte isteksizdi, ancak Oniria gayretle tartışıp kendini kabul ettirmişti. Birkaç gün sonra Che ona erkek yoldaşlarının giyeceklerini yıkamamasını, onarmamasını emretti. Ancak Oniria kendi insiyatifiyle bu işi yapmayı sürdürdü. Bu tavırlar Fonseca'da da vardır. Ancak sonradan Gutierrez evlilikten bahsedince Che'nin verdiği cevabı Fonseca kesinlikle vermezdi. Guevara öfkeyle patladı, *"Evlilik derken ne kasdediyorsun! İşini ne yapacaksın, işe yarar bir şey yapabilecek misin?"*(30)

Fonseca bir FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi)'linin evlilik bağının ciddi bir devrimci taahhüt olduğunu düşünüyordu. Yeraltında ve sürgünde tanıyanların anlatımlarına göre FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi) önderi *"Carlos kendini her şeyiyle devrime adamanın mümkün olduğunda ısrarcıydı, kişinin ailesi ve çocuklarına karşı görevleri yerine getirmesinin bir yolunun bulunabileceğinde de."* (31). Fonseca için *"kendini her şeyiyle devrime adamak"* başka ebeveynlere göre, özellikle de bekâr annelere göre daha kolaydı. Zira onun politikasıyla ilgilenmeyen ve çocuklarına bakan bir eşi vardı.

Carlos Fonseca Mart 1976'da dağa çıktığında gerillaların askeri açıdan durumu fazlasıyla zordu. Somoza hükümeti Aguila Sexta adıyla bilinen karşı ayaklanma saldırısını henüz başlatmıştı. Saldırıya diğer Orta Amerika ülkelerinden askeri birlikler de katılmış, ABD'li askeri danışmanlar da destek veriyorlardı. Ulusal Muhafız altı yüz birlikle desteklenmişti. Bunlar onbeşten onsekiz kişiye mangalar şeklinde organize edilmişlerdi ve isyancılar görüldüğünde hızla kuşatabilme olanağı veren helikopter destekleri vardı. Sonbaharın sonlarından 1976 yazı başına kadar Ulusal Muhafız, operasyon güçlerini bir araya getirmek amacıyla Matagalpa eyaletinden doğu yönüne doğru hareket ettirdi. Fonseca'nın küçük grubunun Mart ayı boyunca izlediği rotanın neredeyse aynısını izlediler.

Aguita Sexta'dan önce gerillalar Muhafızlar' ın kendilerini belli yere kadar takip edip bıraktıklarını söylüyorlardı. Ancak 1976 Nisan sonunda Ulusal Muhafız küçük bir gerilla grubunu ormanın derinliklerine kadar takip etti ve dağa yeni çıkan FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi)'nin deneyimli sorumlularından birini katletti. Saldırı sonucu gerillalar "cephane ve yararlılar için özel gıda dolu on iki sırt çantası ve -hepsinden kötüsü- güzergâhın güvenliğini" yitirdiler. Yaklaşık aynı sıralarda gerilla Roberto "Tito" Chamorro-Claudia'nın kardeşi- hastalandığını bahane ederek Matagalga'ya gitti. Ulusal Muhafız'a teslim oldu ve FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi)'nin kırdaki durumu hakkında ne biliyorsa anlattı; güzergâhlar, taraftarların adları, gizli sığınaklar ve kod adları dâhil.(32) Chamorro Matagalpa'ya Edgard " kedi" Munguia'nın eşliğinde gelmişti. Munguia Omar Cabezas'ı örgütleyen, CUUN başkanlığına seçilen ilk FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi)'li, ünlü bir devrimci öğrenciydi. Kıra döndükten sonra pusuya düşürüldü ve katledildi.

Roberto Chamorro Carlos Fonseca'nın dağlara geldiğini ve kısa süre önce kendisinin terk ettiği birliğe katıldığını bilmediğinden onu ihbar edemedi. FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi) önderi Mart ayı sonunda Waslala'nın güneyindeki taşra kasabası El Chile'ye vardı. Ardından keşif yapmadan Matagalpa'dan doğuya doğru yöneldi. Mayıs ayında bölgedeki ana gerilla grubuna katıldı. Bir

düzine kadar savaşçıdan oluşan birlik ısrar edince komutayı Francisco Rivera'dan teslim aldı.

Mart' ın sonundan Kasım' ın başına kadar yedi ay boyunca Fonseca ve yanındakiler nispeten küçük bir alanda, El Chile ile Zinica tepesi arasında hareket ettiler. Mesafe yaklaşık yirmi beş mildir. Yine de alandaki yüzlerce Ulusal Muhafız'dan kaçınma çabaları çaresizceydi, nitekim Ağustos sonlarında isyancıların kampı bulundu. Bir kurşun geldi. Fonseca'nın ayağında hafif bir yara açtı. Gerillalardan ölen olmadı. Ulusal Muhafız gerilla faaliyet bölgesinde Fonseca resimli afişler dolaştırıyordu. Bu şartlarda onun tipik fiziksel görünüşü ciddi bir sorundu; Henry Ruiz gerilla yıllarını anlatırken, iyice tanınır olunca ancak geceleri dolaşabiliyordum diyordu: *"Beyaz adamın rengi bölge için belirgindir. Bazıları için beyaz tenli birini görmek Muhafızlar' a ihbar için yeterliydi. İhbardan sonra köylüler terörize ediliyor, ev ev soruşturuluyor, izimi sürüyorlardı, vb".* Ruiz her ne kadar beyaz tenliyse de kısa ve tıknazdı, saçı ve gözleri karaydı. Yine de bölge halkı arasında kendini kaybettirmesi zordu. Aynı durum Carlos Fonseca için daha da geçerliydi. 6 ayaktan fazla boylu, soluk ciltli, açık mavi gözlü ve belirgin derecede kalın gözlüklü… Fonseca için karanlık çöktükten sonra hareket etmek çözüm olamazdı, zira gece körlüğü vardı. Karanlıkta ayağı takılıp tökezleyince çıkan sesler kırda onu dolaştıran köylüyü de endişelendiriyordu.(33) Fonseca Haziran 1976'da kırkına ayak basmıştı, kır yaşantısı için artık biraz da yaşlı sayılırdı.

Fonseca yedi ay boyunca bu tehlikeli bölgede kaldı, çünkü o önemli toplantının 15 Kasım'da Iyas Nehri civarında yapılması planlanmıştı. Henry Ruiz Puyus dağındaki ana kamptan aşağı inecekti, şehirdeki sorumlularsa yukarı çıkacaklardı. Toplantıyı Fonseca kendisi yönetecekti. Belirlenen gündem, hareketteki bölünmeydi. Diğer sorumlular bu toplantıya Fonseca kadar değer vermiş görünmüyorlar. Fonseca Temmuz sonlarında, FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi)'nin şehir sorumlularına toplantının aciliyetini hatırlatmak için küçük bir gerilla grubu gönderdi. Ana grup Ulusal Muhafız' ın pususuna düştü. Şehir sorumlularının dağa gitmek için o dönem yola çıktıklarına dair bir veri yok. Fonseca, Ruiz'in inmeye başlayıp başlamadığını netleştirmek için

deneyimli bir savaşçıyı Iyas Nehri'nin diğer tarafına gönderdi. Gönderdiği savaşçı Modesto'nun henüz yola çıkmadığı raporuyla geri geldi. (34)

1976 Kasım ayının ilk haftası boyunca Fonseca'nın on erkek ve iki kadından oluşan birliği Zinica yakınında kamp yaptı. Komutan Fonseca- diğerleri itiraz etse de- gerillayı dört küçük gruba böldü. Birini Honduras'a doğru, yeni bir yol açması için kuzeye doğru gönderdi. Diğerini doğuya, şehir sorumlularıyla buluşmaya ve 15 Kasım'daki toplantıyı beklemeye gönderdi. İki grup 5 Kasım'da kamptan ayrıldılar. Fonseca üçüncü gruba Zinica'da bekleme görevi verdi. Bu grupta Rivera ve Claudia Chamorro da vardı. Ardından kendisi Iyas'a doğru beş gün sürecek yürüyüşe başladı. Yanında sadece Cresencio Aguilar ve Benito Carvajal vardı. Cresencio on altı yaşında bir köylüydü, FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi)'ye katılalı bir yıl olmuştu. Benito da ilk gençlik yaşlarında Leon'lu bir işçiydi, yaklaşık on altı aydır kırdaydı.

Fonseca'nın üzerinde içinde diğer gerillalardan gelen dört not bulunan bir paket vardı. Nehir ve yağmur sularından korumak amacıyla naylona sarılmıştı. O notlar Fonseca'nın ölümünden sonra ele geçtiler ve Waslala'daki Ulusal Muhafız tarafından nüshaları çıkarıldı. Notlar kırda savaşın gidişatı hakkında karamsar bir tablo çiziyordu. Biri yaşanan bir dizi felaketi sıralayan bir rapordu. İsabetsiz görevlendirmeler, kötü şifreler, güvenlik karmaşası. Notun yazarı gerilla Edgar Mungia'nın katledilmesine kızmış, öfkelenmiş; *"Bu gösteriyor ki Ulusal Muhafızlar'a hak ettiklerini vermeliyiz. Bunu yakında yapacağımızı ümit ediyorum. Bu itoğullarına ne yapabileceğimizi göstereceğiz. Umarım dilim seni rahatsız etmemiştir ve umarım dediklerimi dikkate alırsın, çünkü onlara derslerini vermenin tam zamanıdır."* Diğer üç mektup tam anlaşılmıyor, köylü lehçesinde yazılmışlar ve Ulusal Muhafız çoğaltıcılarının dil ve gramer yanlışlarıyla tanışmışlar. Dört notta da FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi) gerillalarına acilen gerekli eşyalar istenmiş; naylon, iç çamaşır, hastalar için hazır çorba ve yaralılar ve sakatlananlar için ilaç. (35)

7 Kasım Pazar günü akşam yedi sularında Fonseca ve genç yoldaşları karanlıkta, yağmur altında yola çıktılar. Aynı gün Mana-

gua'da FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi)'nin iki önemli sorumlusu Ulusal Muhafız tarafından katledilmişti, ama kırdaki grubun bundan haberi yoktu. Aralık 1974'te Castillo'nun evini basılan grubun komutanı Ulusal Yönetim üyesi Eduardo Contreras ile Proleter Eğilim'den yer altı örgütçüsü Roberto Huembes ölmüşlerdi.

Kampı terk ettikten henüz birkaç saat sonra, ancak bir mil veya o civarda uzaklaşmışken Fonseca'nın ekibi Ulusal Muhafız pususuna düştü.(36) "El Pinto" adıyla bilinen muhbir köylü, gerillanın bölgede dolaştığını rapor etmişti. Muhafızlar Matias Lopez Maldonado adındaki köylünün evi yakınlarında pusu kurmuşlardı. Lopez'i arka odaya zorla kapatmışlardı. Bir saat veya biraz daha zaman sonra çatışma sesleri duymuştu. Kurşunlar Fonseca ve Carvajal'e isabet etti. Aguilar kaçtı, ama takip edildi ve iki gün sonra katledildi.

Lopez Pazartesi sabahı evinden çıktığında 8 Kasım'dı, yerde iki kişi gördü, o bakarken Muhafızlar yerdekilere tekrar ateş ettiler. Ulusal Muhafız Lopez'in de aralarında olduğu birkaç köylüye cesetleri katıra yüklemelerini ve Şapel(küçük kilise'e götürmelerini emretti. Sonradan tüm köylüler Fonseca'nın sabaha kadar hayatta olduğunu söyleyeceklerdi. Vücudu hala sıcaktı. Carjaval'inki gibi değildi. Göğsündeki yaradan taze kan akıyordu, ancak ayağındaki kocaman yaranın etrafındaki kan kurumuştu. Şapel'de Muhafızlar Fonseca'nın ellerini kestiler ve Managua'ya kimlik tespiti için gönderdiler. Bu kargo için aldıkları 10.000 cordobayı aralarında bölüşeceklerdi. Fonseca'nın ellerini siyah bir naylona sardılar. Fotoğraflarını çektiler. Bu fotoğrafları sonradan basına dağıttılar. Ardından Ulusal Muhafız Lopez'e ve diğer köylülere cesedi gömmelerini emretti.

Bir süre sonra, Pazartesi gün içinde, yetkililer Fonseca'nın cesedini teşhis ettiler. O gece başkan Somoza Managua'da senfoni dinliyordu. Üst düzey bir Muhafız memuru aceleyle geldi ve kendisini *"General, komünist Carlos Fonseca öldü. Size yemin ederim ki bu sefer gerçekten öldü. Eğer bu yanlış çıkarsa hepimizi öldürebilirsiniz."* dedi. Bir görgü tanığına göre başkan ayağa fırladı, haberi vereni omuzlarından tuttu. *"Tekrar söyle! Tekrar söyle!"* diye ısrar

etti ve ardından tiyatrodan fırlayıp çıktı.(37)

Tomas Borge "Yıkılışın Uzakta Değil, Bir El Uzatımında" kitabındaki Carlos başlıklı şiirsel düz yazısında Tipitapa hapishanesinin zafer sarhoşu komutanının hücreye şahsen gelişini ve FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi) önderinin öldüğünü haber verişini anlatır. *"Yanılıyorsun albay"* diye cevap verir Borge *" Carlos Fonseca bedenen yok olur ama asla ölmez."* Albay mırıldanarak orayı terk eder, *" Siz olağanüstü insanlarsınız."* 11 Kasım günü Havana'da yaptığı toplantıda FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi) Fonseca'nın öldüğü bilgisini resmen açıkladı.(38)

BÖLÜM: 10

1979 DEVRİMİ

Carlos Fonseca'nın öldüğüne dair 10 Kasım 1976 günü Somoza hükümetince verilen habere çoğu Nikaragualı inanmadı. Birincisi, daha önce de birçok kez böyle haberler verilmişti. İkincisi, Fonseca'nın halk nezdinde edindiği, ele geçirilemez, olağanüstü güçlere sahip insan imajı nedeniyle çoğu insan onun öldürülemezliğine ya da kendini görünmez kılabileceğine ya da bir papağana ya da maymuna dönüştürebileceğine inanıyordu. Birkaç gün sonra FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi) Fonseca'nın öldüğünü doğruladığında bile bazıları haberi kabullenemediler.

Zafer sarhoşu Somoza iktidarına göre önderini kaybeden FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi) şüphesiz yok olacaktı. Basın bürosu Fonseca'nın öldüğünü duyuracağı basın toplantısını şişe şişe viski ve votka ikramıyla açtı. Ulusal Muhafız subayları daha sabahın erken saati olduğu halde gazetecilere birlikte içki üstüne içki içme ısrarı yaptılar. Ulusal Muhafız Fonseca ve Contreras'ın ölümünün-tutuklular da dâhil- listelerindeki yüz "yıkıcı"ya bedel olduğunu açıkladı. Kendinden emin bir tahminle, "hala serbest olanlar da hızla yakalanacak"lardı.(1)

FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi)'nin kır ve şehir illegali kadroları Fonseca'nın ölüm haberi ile yıkıldılar. 1976 yavaş yavaş bitip 1977'ye girilirken FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi) gerçekten de bir felaketten kurtulamayacak gibi görünüyordu. Nisan'da Carlos Agüero kırda, Ekim'de Ulusal Yönetim Üyesi Pedro Arauz Managua yakınında… Henry Ruiz 1977 yılını FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi) tarihinin en zor yılı diye tanımlıyordu, bir yıldan fazla bir süre boyunca grubun kırdakiler hariç tüm sempatizanlarla irtibatı kesilmişti. 1977 yılı sonunda şehir gerilla "ordusu"ndaki savaşçı sayısı sadece onbirdi. (2)

FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi)'deki fraksiyon ayrışması kesinleşmişti. Fonseca'nın ölümünden sonraki iki yıl boyunca üç eğilimin liderleri hiç bir araya gelip görüşmediler. Politik ayrılıkları çözmeye hiç gayret etmediler. Uzun Süreli Halk Savaşı Eğilimi(GPP) , Ayaklanmacı Eğilim (TI) veya Terseristalar'ın her birinin kendine ait küçük bir gerilla grubu vardı. Birincisi Ruiz'in komutasındaydı; kırların derinliklerinde grubunu Ulusal Muhafız'dan saklamaya çalışıyordu. İkincisi ise Viktor Tirado'nun komutasındaydı; yeniden organize olmak için Honduras sınırının öbür tarafına çekilmişti. GPP(Uzun Süreli Halk Savaşı Eğilimi) ve Proleter Eğilim(TP)'in her birinin kendine ait öğrenci ilişkileri, kendi Hıristiyan eylemci ağı ve çiftçi, köylü müttefikleri vardı. Her hizbin ülke dışında San Fransisco, Mexico, Havana ve San Jose gibi şehirlerde kendine ait dayanışma grupları vardı.

Her ne kadar üç hizip de Carlos Fonseca'nın izinden gittiklerini söyleseler de hepsi 1960'lar sonu ile 1970'ler başında Fonseca önderliğinde şekillendirilen program ve stratejiden sapmışlardı. Ayaklanmacı Eğilim (Terserista) sapmayı en uzağa götüren ama bunu en çok hünerle yapan gruptu. Öyle ki, araştırmacılar onun programını tam bir FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi) programı diye görüyorlardı. TI(Ayaklanmacı eğilim-Terseristalar) Fonseca'nın ölümünü izleyen dönemde FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi)'deki en büyük hizip farzedilmiştir genelde… Oysa muhtemelen GPP(Uzun Süreli Halk Savaşı Eğilimi)'nin veya TP(Proleter Eğilim)'nin Nikaragua'nın belirli noktalarında daha çok sayıda aktif

üyesi ve taraftarı vardı. Ama TI(Ayaklanmacı eğilim-Terseristalar)'nın Ulusal Yönetim'de net çoğunluğu vardı. Birkaç GPP(Uzun Süreli Halk Savaşı Eğilimi) lideri ile Fonseca'nın ölümü ve Henry Ruiz'in kırda tecrit olması sonucu 1976 sonrasında, Ulusal Yönetim(DN) Humberto Ortega, Daniel Ortega ve Victor Tirado'dan ibaret kalmıştı. Bu üç Terserista liderinin politik açıklamaları sürekli FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi) Ulusal Yönetim imzasıyla yayınlanıyordu. Oysa bunlardan sadece Humberto, Fonseca hayattayken DN(Ulusal Yönetim)'de tam üyeydi.

1977-1978'deki belli başlı Terserista belgelerindeki siyasi yaklaşımlarla 1973'te GPP(Uzun Süreli Halk Savaşı Eğilimi)'nin önerip Humberto Ortega ile Carlos Fonseca'nın reddettikleri arasında birçok ortak yan vardır. FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi) Ulusal Muhafız'ı yenmek amacıyla askeri faaliyete yoğunlaşacak, burjuva muhalefetse FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi)'nin de bir miktar temsil edileceği Somoza sonrası bir hükümette ağırlıkta olacaktı. Bu tür bir bölüşüm Fonseca'nın FSLN(-Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi) önderliğinde işçi köylü seferberliğine dayanan "Sandinist Halk Devrimi" görüşüne uzaktı. Zira bu durumda Somoza çekilse bile geleneksel partiler güçlü kalacaklardı. Fonseca zamanında bu konuda tekrar tekrar uyarmıştı, zira böyle bir durumda Nikaragua halkı Sandino zamanındaki gibi bir kez daha devrim zaferini kazanmamış olacaktı.

Silahlı mücadeleyi yükseltmek zor olduğundan Terseristalar'ın programı PSN'nin ve geniş sınıf uzlaşma politikasıyla "iki aşamalı" devrim teorisini savunan Moskova taraftarı partilerin politikalarını andırıyordu. "İki aşamalı" devrim teorisine göre Nikaragua gibi gelişmemiş ülkelerde devrime birinci aşamada milli burjuvazi önderlik edecek, emperyalizm ve diktatörlük yenilerek bağımsızlık kazanılacaktır. Böylece işçi sınıfının ağırlıklı rol alacağı ikinci aşamanın, sosyalist aşamanın önü açılabilecektir. PSN'deyken Carlos Fonseca bu teoriyi savunuyordu ancak 1960'ların ortasından itibaren aktif karşıtı olmuştu. 1969'da Hora Cero'da ancak *"geniş halk kesimleri"* FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi)'yi desteklerse *"Yankee emperyalizmine itaati çözüm diye gösteren, gerilla savaşının gücünden politik çıkar sağ-*

lamak isteyen muhalif kapitalist güçlerin önüne geçmek" mümkün olabilir diyordu.(3)

1975'te Küba'dan ayrılmadan önce hizip tartışmasına son büyük katkısını yaparken Fonseca'nın PSN'ye karşı polemiğe neden fazla zaman harcadığını belki de bu durum açıklar. Zira PSN o zaman cidden zayıftı ve FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi)'yle öncesinden daha az yarışıyor görünüyordu. Fonseca daha henüz FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi)'nin ilk dönem tarihi ile ilgili uzun konuşmasının çoğunu PSN'nin politik güçsüzlüğünü anlatmaya ayırmıştı.(Çözümlemesi doksan sayfayı buldu.) (4)

Fonseca ancak burjuva muhalif gruplarla *"geçici hatta kısa süreli"* ittifak kurarak *"sömürülen sınıflar önderliğinde Somoza karşıtı milli birliğe doğru ilerlenebileceğini"* o zamandan öngörmüştü. Ancak Sandinistlerin böylesi ittifaklara girmeyi düşünmeden önce *"diğer örgütlerin söylediklerine kulak asmayan, burjuva etkilerden kurtulmuş, sömürü karşıtlığından başka şeyle ilgilenmeyen insanlardan oluşan kendi kitlesinin olmasının zorunluluğu"*nda ısrar etmişti. Aksi takdirde devrimciler sonuçta *"geleneksel siyasi güçlerin kuyruğundan fazlası olamamak"* riskiyle karşı karşıya kalırlardı.(5)

Mayıs 1977'de Ortega kardeşler artı Tirado'dan meydana gelen gayri resmi Ulusal Yönetim "FSLN Genel Politik Askeri Platformu" başlıklı altmış sayfalık bir belge yayınladı. Belge Humberto Ortega imzalıydı ve bir yılda hazırlandığı belirtilmişti. Her ne kadar bir sayfayı kaplayan bir Fonseca fotoğrafı (ardından Sandino ve Rigoberto Lopez Perez'in de fotoğrafları) konmuşsa de belgede Fonseca'nın adı sadece bir kere anılıyordu. O da sona konan 1960'larda FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi) programını hazırlanmasına katkı yapan bir düzineden fazla kişinin isim listesinin sonunda. Nikaragua devrim tarihini anlatan uzun bölüm Sondino'yla başlıyordu. Küba devrimindense hiç bahsedilmiyordu. Fonseca'nın ısrarla üstünde durduğu işçi sınıfı ve köylülüğü Somaza'ya karşı harekete geçirmek, burjuva muhalefetin önderliğini reddetmek ilkeleri bu Genel Platform'da yoktular:

> *Somozacılığı yıkacak ve devrimci demokratik halk iktidarını kuracak muazzam güç; işçiler, köylüler, orta sınıf, aydın-*

lar, Hıristiyanlar, ordudaki vatanseverler, meslek sahipleri, küçük ve orta toprak sahipleri ile şehir ve kırdaki tüccarlar, burjuva muhalefet, orta ve üst tabakalardan vatansever ve ilericiler, öğrenciler, kadınlar, çocuklar, yaşlılar, Kızılderililer, siyahlar, beyazlar ve mestizolardan oluşacaktır.(6)

1978'de Terserista DN, "Tarihi Program"ın daha da revizyona uğramış halini yayınladı. 1969'daki Fonseca versiyonu gibi bunun da adı "Sandinist Program"dı. Bazı maddeler aynı başlıkları taşıyordu ve aynı dil kullanılmıştı. Ama dikkatli bir incelemede 1978'deki belgenin 1969'daki aslından farklı olduğu, stratejinin özünün fazlasıyla ılımlaştığı ve değiştiği görülür. 1978 Tarihi Program'ında "Devrimci" kelimesi " Demokratik Halk Hükümeti" ne indirgenmiş; sadece Somoza ailesine ait mülklerin millileştirileceğinden bahsedilmiş ve toprak reformu kısmi ve belirsiztutulmuştur. 1969'daki Program Ulusal Muhafız'ın kaldırılmasını ve "Devrimci Vatansever Halkçı Bir Ordu" kurulması ile halk milislerinin ordulaştırılmasını talep ederken, Terserista programı ise, içinde bazı Ulusal Muhafız unsurlarının da bulunacağı yeni bir ordu kurmaktan bahsediyordu sadece. Tarihi Program ABD emperyalizmine karşı mücadelede sömürge ülke halklarıyla da dayanışmayı, dünyada ABD askeri üslerinin kapatılması talebini desteklemeyi ve Kuzey Amerikalı siyahların ırkçılığa karşı mücadelesini savunmayı vaat ediyordu. Ancak programın TI(Ayaklanmacı Eğilim- Terseristalar) versiyonu ABD emperyalizminden asla bahsetmiyor ve devrim sonrası Nikaragua "dünyadaki tüm uluslarla ilişki geliştirecektir" demekle yetiniyordu. Tarihi Program'da Sumo ve Mistiko Kızılderilileri ile siyahların maruz kaldıkları " iğrenç ayrımcılığa" yapılan değinme Terseristalar(-TI- Ayaklanmacı eğilim)'da Atlantik Kıyıları'nın geliştirilmesi maddesine indirgeniyordu.1978 tarihli bu Terserista(TI- Ayaklanmacı Eğilim) programının bazı bölümleri daha çok liberal yavanlıkla doluydu. Öğretmenler ve sivil hizmetçilere "daha iyi davranılacak"tır ya da su ve elektrik şirketlerinin "dürüst ve iyi eğitilmiş yöneticilere" ihtiyacı vardır gibi düşünceler.(7) Her ne kadar çoğu araştırmacı bu programı Nikaragua ayaklanmasının

programıymış gibi sunmuşsa da galiba bu Terserista(TI- Ayaklanmacı Eğilim) "Sandinist Program" ne 1979 devriminden önce ne de sonra Nikaragua'da pek bilinmedi. Bulunabildiği tek yer Colombia Yayınevi'ydi. FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi)'nin devrimden sonra yayınlayıp geniş şekilde dağıttığı program ise 1969 tarihli Fonseca'nın Tarihsel Programı'ydı.

Hizipçilik Humberto Ortega'ya Fonseca hayattayken de olduğu gibi çelişkili bir karaktere itiyordu. Siyasi açıdan üç grubun en ılımlısıydı-ve muhafazakârlığa Carlos Fonseca'dan daha uzaktı-ancak askeri açıdan en saldırganıydı. Fonseca bu karışımı "militarizm" diye adlandırmış, bu tehlikeli dengesizliğe ve işçi-köylü içinde direkt siyasi çalışmaya yoğunlaşmamasına karşı polemik yürütmüştü. Fonseca politik gerekçesi varsa silahlı faaliyete ağırlık verilmesine karşı değildi. Hatta askeri inisiyatif koymadıkları için GPP(Uzun Süreli Halk Savaşı Eğilimi) ve Proleter Eğilim'i sert eleştirdiği de olmuştu.

FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi)'deki hizipler birbirlerine karşı şiddet ya da kitle saldırıları yapmamaları, düşmanlaşmamalarıyla Latin Amerika'daki diğer sol hareketlerden ayrılmışlardır. Ama birbirleriyle işbirliği de yapmıyorlardı. Terserista(TI-Ayaklanmacı Eğilim) komandoları 1977 Ekim ortalarında üç Ulusal Muhafız devriyesine saldırdıklarında GPP(Uzun Süreli Halk Savaşı Eğilimi) ve TP(Proleter Eğilim) bu eylemleri kınadılar, Proletaryoslar(TP) eylemleri "golpista(darbeci) maceraları… Katkısız burjuva askeri darbeciliği" diye tanımladılar. Üç hizbe bölünmüşlük FSLN(-Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi) saflarında üyeler ve halk ilişkileri arasında üzüntüye ve şaşkınlığa sebep oluyordu. İkinci derece sorumlulardan Omar Cabezas anılarında karşılaştığı kargaşayı ve başarılı silahlı eylemleri için Terserista(TI) gerillalarına hayranlık ile Ruiz'e ve GPP'ye bağlılığı arasında gidip gelmişti.(8)

1977 sonlarında şehirlerde üç hizbe de yoğun katılım oldu, ancak kırlarda değil. Cephe'nin üye sayısı muhtemelen 150-200'e ulaşmıştı. Etkisi ve ünü ise çok daha hızlı büyümüştü.(9) Devrimci hareketin büyümesi Somoza diktatörlüğünün siyasi ve sosyal krizinin derinleşmesinin sonucuydu ve belki nedeniydi de…

Kriz başlangıcının izleri sık sık 1972'ye Managua depremi-

ne, Somoza'nın yardımları çalması ve istismar etmesine dek sürülür. Nikaragua devrimi hakkında yazılan çoğu kitapta o depremin dramatik betimlemeleriyle başlar ya da deprem sonrası yeniden yapılanma ganimeti paylaşımını "adil" yapmaya yanaşmayan Somoza'nın kısmetinin kapanışı anlatımıyla başlar.(10) Muhafazakâr ve muhalif Liberal politikacılar Somoza'ya karşı bir iki yıl boyunca deprem korosu muhalefeti yaptılar. Onyıllardır rejime destek veren Katolik Kilisesi hiyerarşisisi de o dönem bu desteği bitirme yönünde adımlar atmıştır.1973-74'te işçi ve öğrenci faaliyetlerinde büyüme gözlendi. İnşaat işçileri ile sağlık emekçilerinin, öğretmenlerin direnişleri, siyasi mahpuslara destek amaçlı bina işgalleri ve açlık grevleri…1974'te Anastasio Somoza Debayle'nin teamüllere aykırı şekilde yedi yıllığına başkan seçilmesinin ardından bazı Muhafazakâr ve muhalif Liberal gruplar PSN ve Sosyal Hıristiyan Parti'yle birlikte kurtuluş için Demokratik Birlik (Union Demokratica de Liberacion, UDEL) adında muhalif bir ittifakta güç birliği yaptılar.

Somoza'nın güçten düşmesinin dönüm noktasını 1972 depreminde görenler diktatörlüğün devrilişinde burjuva ve orta sınıf güçlerinin oynadıkları rolü abartıyorlar. Somoza ailesi ile Nikaragua burjuvazisinin diğer katmanları arasındaki ekonomik-politik somut çekişme deprem sonrasında daha da şiddetlendi.(Her ne kadar 1974–77 yılları arasında Nikaragua'nın ihraç mallarının dünya pazarında fiyatının yükselmesine bağlı yaşanan ve ihracatı ile ticaret sermayesinin yararlandığı küçük ekonomik patlama bu burjuva katmanları bir ölçüde yatıştırdıysa da). (11) Elitlerarası çekişme muhtemelen Somoza diktatörlüğünü düşürebilirdi; ya da 1981'de yapılacak seçimde Muhafazakâr ve Ulusal Muhafız'dan bazı kesimlerin ABD'nin sessiz onayıyla yapacakları nispeten kansız bir darbeyle. İki ihtimal de geniş bir halk desteği bulabilirdi, ancak gerçekleşmediler. Somoza'nın muazzam bir halk ayaklanmasıyla iktidar dışına çıkarılması durumda Nikaragua'da kapitalizmin geleceği ne olacak, sorunu da vardı. 1979 Nikaragua devrimi Somozacılar dışındaki burjuvazinin öfkesiyle açıklanamaz. Ancak FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi)'ye ve onun Nikaragua halk kitleleriyle bağlarına bakarak anlaşılabilir.

Aralık 1974 Nikaragua devrim tarihinde Aralık 1972'den daha önemli bir dönüm noktasını temsil eder.

FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi)'nin 27 Aralık baskınıyla yaptığı sarsıcı ve başarılı rehine değişimi nispeten sessiz geçen birkaç yıl sonra Sandinist gerillalarının yeniden ortaya çıkışına işaret etmiştir. 1972 depreminde yaşandığı gibi, Somoza'nın 1974 baskınına cevabı yaşanan olayı aşan yeni bir siyasi ortam yaratmak oldu. Hükümet hızla olağanüstü hal ilan etti ve bir baskı dalgası başlattı. Sonuç tahminen üçbin ölüydü. Öncelikli hedef şehirlerdeki radikal öğrenciler, işçiler ve Katolik eylemcilerdi. Ama en büyük sayıda kurbanı gerillalara yardım ettiğinden şüphelenilen köylüler verdiler. Kırda başlatılan devasa karşı ayaklanma kampanyası Carlos Fonseca'yı katletmeyi başardı. Yerleşim yerleri bombalandı, napalm atıldı, köylülerin evleri ve tarlaları yakıldı, kaybedildiler, ırzlarına geçildi, merkezi kamplarda hapsedildiler. Uygulanan terörün haberleri şehirlere ulaştıkça Somoza illetinden kurtulma isteği yeniden aciliyet kazandı, özellikle baskıların esas hedefi alt sınıflar arasında ama aynı zamanda orta sınıf Nikaragualılar arasında da… Ne Tachito ne Tacho Somoza artık şiddetle yönetemezlerdi. İktidarı paylaşmak, tüm burjuvaların çıkarına ekonomik politikalar uygulamak ve emekçileri popülizmle cezbetmek yöntemleriyle de nufüsun geniş kesimlerine iktidarlarının meşruluğunu kabul ettirme imkânı arıyorlardı. 1975–76 yıllarındaki baskılar Nikaragua'da Somoza iktidarının ahlaki meşruluğuna veya asgari bir istikrar dahi sağlayabileceğine dair inancın kuyusunu kazmıştı. Baskılara rağmen FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi)'nin görünürlüğünü arttırması, burjuva muhalefete Somoza'dan nefret etmek için bir neden daha veriyordu sadece. Burjuva muhalefet açısından bu, devlet terörünün yeni devrimciler doğurması, en az Somoza'nın siyasi iktidarı haksız ekonomik çıkar sağlamak için kullanması kadar rahatsız ediciydi. Sürekli aynı hızla olmasa da rejimin krizi derinleşiyordu.

Somoza Aralık 1974'te yürürlüğe koyduğu olağanüstü hali Eylül 1977'de kısmen kaldırıldı. Çünkü ekonominin iyileştiği ve kır gerillasını hemen hemen yok ettiği koşullarda kendini daha güvende hissediyordu. Ancak halkın tepkisi de büyüyordu. Protestocu örgütlenmeler hızla artıyordu, sıklıkla FSLN(Sandinist Ulusal

Kurtuluş Cephesi) bağlantılıydılar. Sandinist kadınlar inisiyatifi ele alıp Milli Meseleye Karşı Koyan Kadın Derneği (Asociacion de Mujeres antela problematica nocional, AMPRONAC) adlı bir örgüt kurdular; herkes "Milli Mesele"nin Somoza olduğunu biliyordu. Dernek insan hakları ihlallerine karşı gösteriler düzenledi. Ulusal Muhafızlar' ın köylü kadınlara yönelik suistimallerine ve Somoza hapishanelerindeki kadın siyasi mahpusların sorunlarına özel yoğunlaşıldı. Proleter Eğilim'deki Hıristiyan eylemciler kırsal alandaki yeni zirai emek örgütü Tarım İşçileri Derneği (Asociacion de Trabajadores del Campo, ATC)'nin kuruluşunda önder rol oynadılar. Burjuva muhalefetse gözünü seçim sandıklarından ayıramıyordu. Pedro Joaquin Chamorro 1981 seçimlerinde Tachito'nun oğlu, Tacho'nun torunu Liberal aday diye henüz öne çıkan diğer Anastasio Somoza'ya karşı başkanlık yarışına girme niyetini açıklamıştı.

1978'de kısmen Somoza'nın baskılarından, kısmen FSLN(-Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi)'nin inisiyatifinden ve kısmen yarı kendiliğindenci kitle eylemlerinden dolayı olayların hızı çarpıcı şekilde zirveye ulaştı. Burjuva muhalefet gelişmelere yetişmeyi ve hızla radikalleşen ortamı kontrol altına almaya çalışmayı bıraktı. Kendine merkezde bir alan açmaya çalıştı ama 1978-79'da safların gittikçe ayrıştığı bir ortam vardı. İç savaş yaklaşıyordu. Merkezde durmayı sürdüren azdı. 10 Ocak 1978'de UDEL lideri Pedro Joaquin Chamorro La Prensa gazetesinde işine giderken suikaste uğradı. Chamorro ülkede çok tanınan muhaliflerdendi. Otuz yıldan fazla zamandır Muhafazakâr muhalefetin tanınmış lideriydi. Ölümünün ardında ülke protesto gösterileriyle sarsıldı. 23 Ocak'ta muhalif işadamı grupları ulusal çapta protesto grevi çağrısı yaptılar. Başlangıçta grevin "Somoza çekilene kadar" süreceği planlanıyordu. Ancak işçiler patronların belirlediği grev sloganını, "Evinizden dışarı çıkmayın"ı atmayı reddedip militan sokak eylemleri örgütleyince grev iki hafta dolmadan sonlandırıldı.

Chamorro suikastinden dolayı Nikaragua'nın doğusundaki şehir ve kasabalarda tek tük protestolar sürüyordu. Yeni şekillenen kitlesel mücadele yöntemleri sonraki yılın genelini belirledi ve Nikaragua ayaklanmasının karakteristik simgelerini ortaya

çıkardı: Yakılan tekerlerin caddeleri kaplayan kokusu, el yapımı molotof kokteylleri ve bombalar, yoksul mahallelerini Ulusal Muhafız tanklarından korumak amacıyla taş barikatlar. Yüzlerce belki de binlerce duvarda devrimci sloganlar boy göstermişti, kimi FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi)-GPP(Uzun Süreli Halk Savaşı Eğilimi) kimi de FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi)-TP(Proleter Eğilim) imzalıydı. Şubat 1978'de Managua'ya yirmi mil uzaktaki Masaya kentinde Monimbo yerli topluluğu Somoza karşıtı ayaklanma örgütleyip başlattı. Orada FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi)'nin üç hizbi de yoktu.

Nisan'daki öğrenci boykotu devlet ve özel üniversiteleri kapattı, katılım yüzde seksendi. Terseristalar(TI)' ın örgütlediği FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi) taraftarı işadamları, aydınlar ve inanç liderlerinden oluşan San Jose merkezli Los Doce (on iki) grubunu selamlamak için Temmuz'da birçok şehirde kalabalıklar bir araya geldiler, tezahüratlar yaptılar. Yine Temmuz ayında çoğu TP(Proleter Eğilim)'li Sandinist kitle örgütü bir araya gelip Birleşik Halk Hareketi'ni (Movimiento Pueblo Unido, MPU) kurdular.

22 Ağustos 1978'de Ulusal Muhafız gibi giyinen iki düzine Terserista(TI) gerillası Managua'da Milli Saray' ı ele geçirdiler. İşadamları ve politikacılardan oluşan 3.500 rehine aldılar. Somoza hapisteki 59 FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi) üyesinin tamamını serbest bırakana kadar tuttular. Cesur bir eylemdi, halkın ve medyanın ilgisini topladı. Eylemin komutanı "Komutan iki" hemen efsane oldu. " Dora Maria Tellez/ yirmi yaşında /narin ve benzi soluk/botları ve siyah beresi/üzerinde düşman üniforması/büyük geliyor kendisine../Dona Maria/savaşçı genç kadın / zalimin yüreğini /öfkeyle titretiyor" (12) FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi) gerillaları eylem yerinden bir okul otobüsüyle ayrıldılar. Özgürleşen mahpuslar da havaalanı yolu üzerindeki işçi mahallelerine bırakıldılar. Onbinler onları alkışlarla karşıladı. Bazıları tekrar tekrar "Kahrolsun Somoza", "Somoza darağacına" sloganları atıyorlardı.

Ağustos sonunda Matagalga'da patlak veren yarı kendiliğindenci kalkışma diktatörlük açısından zorlu sayılırdı. Çünkü bunlar sonraki yıl bir şehirden diğerine tekrar eden bir düzenlilik göstere-

cekti. Yaklaşık beşyüz lise öğrencisi, Matagalpa sakinlerinin desteğiyle şehrin büyük kısmını kontrol ediyorlardı. Ulusal Muhafız'a karşı beş gün savaştılar. İsyan ancak hava bombardımanı ve birkaç bin kişilik isyan bastırma gücüyle kırılabildi.(13) Ayaklanmacılar kırmızı-siyah bandanalar takıyor ve Sandinist sloganlar atıyorlardı. Ancak kalkışma FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi)'yi de apansız yakalamıştı. Yakınlardaki bazı gerillalar, şehre öğrencilere desteğe gelene kadar Matagalga'da bir tek FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi) kadrosu yoktu.

1978 Eylül'ün ikinci haftasında da FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi) gerillaları başkentin kuzey ve güneyinde bir dizi şehirde kalkışmalar örgütlediler; Masaya, Chinandega, Diriamba, Leon, Jinotepe ve Esteli. Eylül eylemlerini Somoza'ya karşı "son saldırı" adıyla TI(Ayaklanmacı eğilim-Terseristalar) önderliği üstlendi. Oysa her üç hizipten gençler birleşmiş, isyanda beraber çatışmış, beraber ölmüşlerdi. Ayrıca sokak çatışmalarına katılanların çoğunun hiçbir hiziple ilgileri yoktu. Somoza kalkışmaya hava bombardımanları ve ağır silahlarla cevap verdi. Tahminen beşbin kişi katledildi.(14) Eylül isyanları kırıldıktan sonra sosyal ve ekonomik durum çaresizlik derecesinde kötüleşti. Komşu Kosta Rika, Honduras ve El Salvadar'a elli bin civarında mülteci kaçtı. Birçok şehirde gıda yetersizliği çekildiği bildiriliyordu. Yaygın işsizlik-tuhaf bir hasat mevsimi- ve yüksek enflasyon vardı.

Bu vahşi baskı ve sosyal kriz ortamında FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi)'yi Somaza'ya karşı savaşan örgüt ve meşru önder görmeye başlayan Nikaragualılar' ın sayısı artıyordu. Hem burjuva muhalefet hem de ABD hükümeti ılımlı muhalif sesler bir kenara atılacak ve sonuçta FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi) Somoza sonrası hükümette önderliği alacak diye korkuyorlardı. Muhafazakarlar ve Sosyal Hıristiyanlar yıllarca Sandinistler' i önemsiz ve politika dışı bir terörist grup diye yok saymışlardı, birden kendilerinin gittikçe daha çok dışlandıklarını gördüler. Ilımlı muhalifler yeni bir ittifak kurdular; Geniş Muhalefet Cephesi (Frente Amplia Opositor, FAO). Ancak FAO meşruluğunu Muhafazakar, muhalif Liberal, Sosyal Hıristiyan ve Komünist örgütlerin varlığından çok FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi)'ye yakın Los Doce'nin

varlığından alıyordu. FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi)'nin diğer iki hizbi başka bir ittifaka girmişlerdi; Birleşik Halk Hareketi (MPU). Ama burjuva muhalefetle sıkı bağları olan Terseristalar Los Doce'yi daha ılımlı FAO ile çalışmakla görevlendirmişlerdi. (Los Doce, Terserista-FSLN'nin kitlesel [Legal-çn-] yüzü gibi çalışıyordu. Her ne kadar kendini bağımsız bir grup diye takdim etse de tanınmış sözcüleri FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi)'de gizli üyeydiler. Bir kısmının da çocukları FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi) militanıydılar.)

Carlos Fonseca ABD'nin Nikaragua'da gerçekleşecek bir devrime engel çıkaracağı konusunda sürekli uyarmıştır.

Burjuva muhalefeti Somoza'yı yıkmakta ABD yardımına bel bağladığı için eleştirmiştir. Somoza'nın ABD Kongresi'nde sadık destekçileri olsa da –bazen bunlar "kirli otuz" diye adlandırılıyorlardı- 1978'de ABD yönetimine gelen Başkan Jimmy Carter Somoza'nın sakin bir şekilde bürosundan çıkarıldığını, yerine demokrat ama devrimci olmayan bir hükümet kurulduğunu görmek istiyordu. 1978 Ekim başlarında Carter Yönetimi Dostça İşbirliği ve Ulaştırma Komisyonu adıyla Amerikalı Devletler Örgütü' nün arabuluculuk komitesini kurdu. Amacı Nikaragua'daki ABD elçiliğinin söylemiyle "tehlikeli kutuplaşma ortamı"nı yatıştırmaya çalışmaktı. Komisyon ABD, Guantamala ve Dominik Cumhuriyeti temsilcilerini bir araya getirdi. Ilımlı FAO ile bir dizi toplantı yaptılar. Somoza'nın adını kendi belirleyeceği bir halefe başkanlığı bırakması, Ulusal Muhafız'a dokunulmaması ve yaşama erkinin burjuva muhalefet partileri ile Somoza'nın PLN'si arasında paylaştırılması kabul edildi. Bunun üzerine FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi)'li Los Doce FAO'yu protesto edip ayrıldı. Kısa süre sonra da MPU ve diğerleriyle yeni bir ittifak kurdu, Vatansever Ulusal Cephe (Frente Patriotico Nacional, FPN)

Carter yönetimi FAO'yu güçlendirmeyi ve Sandinistler' in etkisini kırmayı ümit ediyordu. Ama artık içinde FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi)'den kimse kalmamış olduğundan FAO'ya yüklenmek net bir muhalif etki ortaya çıkarabilirdi. Los Doce ayrılınca FAO Somoza karşıtı hareketin önderi iddiasından uzaklaştı. Daha güçlü FAO yerine, artık FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş

Cephesi)'nin üç kanadı artı PLI ile Los Dolce ve onunla birlikte FAO'dan ayrılan Sosyal Hıristiyan Parti'nin bir hizbinin oluşturduğu yeni ve radikal bir ittifak vardı. OAS arabuluculuk çabaları burjuva muhalefetin güvenirliğini daha da azaltmaktan başka sonuç vermedi ve başarısız oldu. Ardından ABD'nin harekete geçmesiyle FAO lideri Alfanso Robela Somoza'yla direkt müzakere yürütmeye çalıştı. (15)

Fonseca 1970'ler başında GPP(Uzun Süreli Halk Savaşı Eğilimi) ile tartışmalarında ısrarla devrim sürecinde şartların bir gecede çarpıcı şekilde değişebileceği ihtimaline hazırlıklı olmayı söylüyordu. 1979'da bir başladığında devrimci duygunun nasıl hızlı yayıldığını FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi) bile anlamadı. GPP(Uzun Süreli Halk Savaşı Eğilimi) ve TP(Proleter Eğilim) önderlikleri hala zaferin ancak birkaç yıl sonra – birkaç ay değil- kazanılacağına inanıyorlardı. Terseristalar devrimin yakın olduğunu düşünüyorlardı,ama önce milli devrim aşamasının gerçekleşeceğini, Somoza sonrasında burjuva muhalefet ağırlıklı bir hükümet kurulacağını tasavvurediyorlardı.

1978 Eylül isyanları ezildikten sonra, hükümetin vahşi baskısı biraz yumuşadı. Ancak OAS komisyonunun Ocak 1979'da ayrılışıyla eylemcilerin ve gençlerin saldırıları yeniden yükseldi. La Prensa'da hemen hemen her gün Ulusal Muhafız'ın ve Mano Blanca(Beyaz El) gibi sağcı paramiliter grupların öldürme ve kayıp olayları çıkıyordu. Kırda Ulusal Muhafız ile FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi) gerillaları arasındaki çatışmalar artmıştı. Şehirler, kasabalar ve köyler her tür protesto eylemlerinin keskin yükselişine tanıklık ediyorlardı;
öğrenci boykotları, işçi grevleri, topraklara el koymalar, kitle gösterilerine dönüşen dini ayinler ve cenaze törenleri, bina işgalleri ve Ulusal Muhafız kışlalarına saldırılar. Sivil Savunma Komiteleri(Comites de Detensa Civil) ilk olarak 1978 Eylül isyanı sırasında Esteli'de ortaya çıktılar ve diğer şehir ve kasabalara sıçradılar. Birkaç ay içinde genel ayaklanma yoluna girilmişti. Bir araştırmacı bu kalkışmanın final sürecini şöyle betimliyordu;

Muazzamdı, kitleseldi, kırmızı siyah başörtülü binlerce mi-

*licianos [milis-çn-] çeşitli tabancalar , av tüfekleri, tüfekler, molotof kokteylleri ve el bombaları…Hepsi Cephe kadroları tarafından organize edilmiyordu kesinlikle veya her zaman Sandinistler'in bilgisinde yapılmıyorlardı. Gerçekte zafer anında barikat kuran, bomba atan, silah sıkan, not taşıyan veya yaralılarla ilgilenen herkes – en azından geçici olarak- "kendinde kendini Sandinist" diye adlandırmak hakkını görüyordu.(*16)

Çoğu genç on binlerce Nikaragualı Somoza'ya karşı savaşa atılarak Nikaragua'lı politikacıları değiştirdiler. FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi)'yi de değiştirdiler. Kitlelerin katılımı sadece Somoza'ya karşı savaşı büyütmek konusunda değil, devrim hedeflerini radikalleştirmek konusunda da FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi)'yi sola itti. Üç hizbi de Carlos Fonseca'ya doğru, radikal toplumsal dönüşümü geliştirecek bir Sandinist devrime doğru sevk etti.

Sandinist devrimin kitleselleşmesi unsurunun birinci gerçek sonucu FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi)'yi yeniden birleştirmesidir. FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi)'ye 1978-79'da katılanlar daha iyi bir stratejileri olduğunu tartışmak istedikleri için değil Somoza'ya karşı savaşmak istedikleri için katılıyorlardı. Genç kadın ve erkekler her üç hiziple ancak şehir isyan eylemlerine katıldıklarında tanıştılar. Üçü de saldırılara siyasi koşulları hızla değiştirmek amacıyla aynı yöntemle karşılık veriyorlardı. Kendini FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi)'li diye tanımlayan Nikaragualılar' ın sayısının büyümesi pratikte hizip bölünmelerini aşan bir birleşme başlattı. Yeni gelenler kesinlikle başka bir anlayıştan hoşlanmıyorlardı ya da anlamıyorlardı. Nikaragua dışındaki dayanışma ağlarında benzer bir kitle baskısı yoktu. Ülke dışında her hizbin kendi gazetesi, mali destekçileri, siyasi müttefikleri vardı. Yayıncı dostları ve ünlü destekçileri de iç ayrılığın devamı için gerekli nedenler veriyorlardı.

7 Mart 1979' da FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi)'nin üç eğilimi birleştiklerini duyurdular. Ulusal Yönetim' e her eğilimden üç kişi katıldı ve onlara Comandante de la Revolucion

(devrim komutanı) payesi verildi. Ulusal Yönetim bu haliyle fiilen on yıl aynı kalacaktı. TI(Ayaklanmacı eğilim-Terseristalar)'dan Daniel Ortega, Humberto Ortega ve Victor Tirado; GPP(Uzun Süreli Halk Savaşı Eğilimi)'den Tomas Borge, Bayardo Arce ve Henry Ruiz; TP(Proleter Eğilim)'den Jaima Wheelock, Luis Carrion ve Carlos Nunez. (17) Her hizipten dokuz olmak üzere yirmi yedi savaşçı Comandante Guerrillero (gerilla komutanı) payesiyle ödüllendirildiler. Aralarında sadece üç kadın vardı; TI(Ayaklanmacı eğilim-Terseristalar)'dan Dora Maria Tellez ile Leticia Herrera ve GPP(Uzun Süreli Halk Savaşı Eğilimi)'den Monica Baltodano.

FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi)'nin uzun süredir beklenen birlik kararı ayaklanma sürecinin finalini açtı. Nisan başında, FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi) gerillaları Esteli'de Ulusal Muhafız'a karşı başarılı bir taciz eylemi yaptılar. Sandinistlerin bu sürpriz eylemi genel ayaklanmanın fitilini ateşledi. Kasaba on gün isyancıların kontrolünde kaldı. Nisan ortalarında ülkede baştan başa kentlerde Ulusal Muhafızlar ile kırmızı-siyah maskeli gençler arasında hemen hemen her gün çarpışmalar yaşandı. Managua'nın emekçi mahallelerinde ilk kez barikatlar kuruldu. (18)

Şehir ve kasabalar dışında, birleşik yeni FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi) komutasında farklı büyüklüklerde beş gerilla cephesi temelinde faaliyet yürütülüyordu. Güney Cephesi'ne Humberto Ortega Kosta Rika'daki kamptan komuta ediyordu. Bu cephe en büyük – belki de diğer dördünün toplamı kadar- ve daha çok düzenli ordu düzeninde savaşan bir cepheydi. Güney Cephesi Mayıs sonunda yedi yüz askeri ve on zırhlı aracıyla başka bir " nihai saldırı" başlattı. Ulusal Muhafızlar sınıra kadar püskürtüldüler. Bir aydan fazla sabit durumlarını korumayı başaramadılar ve çatışmalarda ağır kayıplar verdiler. Gerilla ordularının şehirlerde nasıl ilerleyeceği ve şehirleri "kuşattığı"nı, 1979'da Nikaragua'da gerçekte ne olduğunu gösteren herhangi bir harita yok. Kentler büyük oranda kendi kendilerini kurtardılar. Dora Maria Tellez komutasındaki Batı Cephesi her ne kadar düzenli ordu savaşı değil gerilla savaşı verse de Ulusal Muhafızlar' ın Leon dışına sürülmesinde önemli rol oynadı. Pablo Ubeda Brigade madenci kasabaları Siuna ile Bonanza'yı ve sahil kenti Puerto Cabezas'ı fethetmeye

geldiğinde Ulusal Muhafız zaten pes etmişti. Bu, onun şanslılığıydı, zira Pablo Ubeda Brigade sekiz yıldır dağlardaydı ve beşten daha az gerillayı kayıp vermişti.(19)

4 Haziran günü birleşik DN ayaklanma kabilinde bir genel grev çağrısı yaptı. Genel grev Somoza ülkeden kaçana kadar sürecekti. FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi) birkaç gün sonra Managua şehir içinde topyekün kalkışma başlattı. Haziran ortalarında Ulusal Muhafız ülkenin ikinci ve üçüncü büyük şehirleri Leon ve Matagalpa'yla birlikte yarım düzine kadar küçük kasabayı terk etti . Ay sonunda Pasifik bölgesi boyunca yirmiden fazla kasaba ve şehir FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi) kontrolü altındaydı. Bazılarında bölgesel iktidar yapısı ve gıda dağıtım sistemi kurulmuştu. (20)

Şehir ayaklanmaları Fonseca'nın tahmin ettiği gibi ezici çoğunlukla işçi sınıfı karekterliydi. Devrim sempatizanı bir sosyolog ayaklanma sırasında öldükleri kaydedilen ve sonradan FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi)'nin "savaşçı" diye teyit ettiği 6000 kişiyi araştırdı. Ölenlerin yüzde 54'ü işçiydi. Yüzde 29'u çoğu işçi ailelerinden gelme lise ve yüksek okul öğrencileriydi.
Sınıf kökenlerinin diğer bir göstergesi ise, bu 6.000 kişinin yarısından fazlasının evlilik dışı çocuklar olmasıydı. Nikaragua'da orta sınıf ve burjuva kadınların çok azı bekar annedirler. Araştırılan bu savaşçıların üç çeyreği 15 ile 24 yaşları arasındadır ve yüzde 93'ü erkektir. Yüzde 5'ten azı köylü diye tanımlanmıştır. Bu istatistiklerde değerlendirilebilen insanların fotoğrafları ve biyografileri devrim sonrasında Kahramanlar Ve Şehitler Komiteleri tarafından bir çok kasabada sergilendi. Örneğin Komite' nin Leon'daki Müzesi mütevazı bir evdedir. Orta büyüklükteki Jinotepe kasabasından 1978-79 elli dört kişi "FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi) savaşçısı" olarak ölmüştür. Bunlar yerelde basılan ufak bir kitapta tanıtılmaktadır: Dörtte üçünden fazlası öldüğünde yirmi beş yaşından gençtir ve fotoğrafların çoğu diploma törenlerini ya da diplomalarını gösteriyor. Bu ölülerin çoğunluğu ilkokulu bitirmiş, ama yarısından biraz azı yüksek okuldan mezun olmuştu. Beşten azı lise öğrencisiydi. Aralarında yirmi bir yaşında bir kadın haberci; yirmi bir yaşında

bir Katolik eylemci ve ondört yaşında sokak savaşçısı bir öğrenci vardı. Bazı eski savaşçılar PSN'den bir miktar deneyim sahibiydiler. Müzedeki kayıtların çoğunda sosyal sınıf belirtilmemiş; ancak bu, meslek ifade edilerek veya işçi sınıfı kökeni gösteren "yoksul anne" gibi tabirlerle yapılmıştır. (21)

Hemen hemen tüm şehir savaşlarının işçi sınıfı ve yoksul gecekondularda geçmesi ayaklanmanın sınıfsal dinamiğinin başka bir göstergesidir. Gerçekten de gazete haberleri ayaklanmayı "kenar mahalle"ye yerleştiriyorlardı. FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi) İç Cephesi Managua'nın doğu ve batı gecekondularının lojistik detaylarını nihai saldırı planı açısından değerlendirdikten sonra, saldırıyı doğuda yoğunlaştırmaya karar verdi. Çünkü politik şartlar " çok elverişliydi". Batıdaki mahallelerin "fiziki şartları daha iyiydi" –ağır işçiler oturuyordu, ama arada orta sınıfın oturduğu bir cep bölge vardı. Beton binalar daha çoktu. Gözetlenmeyi mümkün kılan az sayıda da olsa iki katlı binalar vardı. Doğu mahallelerindeki gecekondular ahşap olduğundan daha az korunaklıydılar. Kolayca yanarlardı ve Ulusal Muhafız'ın bir roketiyle bir blok tümden delinebilirdi. Ama bu bölgede evler birbirine yapışık kulübeler şeklindeydi ve bölge Sandinistler' in kalesiydi. Bu, fiziksel kısıtlılıktan daha önemliydi. Doğu mahalleleri 8 Haziran'da başkentte ayaklanma amaçlı yapılan genel grev çağrısına hızla cevap verdiler. Birkaç gün içinde *"açık tek bir dükkan yoktu, banka yoktu, şehir dışına otobüs yoktu. Açık süpermarket yoktu, bakkal yoktu. Hepsi kapalıydı. Çalışma yoktu. Hiç yoktu."*(22)

Somoza'nın bombardımanları ve roket saldırıları her yerdeki yoksul gecekonduları hedef alıyordu. Bazı küçük şehir ve kasabalarda mahalleler artık tanınmaz hale gelmişlerdi.
Managua'da çoğu orta sınıf bölgelere hiç dokunulmazken tüm emekçi sınıf bölgeleri silindiler. Somoza kendi hava kuvvetlerine Managua'nın doğusunda "hareket eden her şeyi bombalama" emri verdi. Washington Post gazetesinin 25 Haziran günü sayısı şöyle bir haber veriyordu: *"Managua çevresindeki tepelere kurulu orta sınıf banliyölerde oturanlar gerillaların yoğunlaştığı alttaki kenar mahalleler üzerinde uçan hükümet helikopterlerini korkuyla seyrediyorlar…atılan bombaların patlamaları üç mil ötedeki pencereleri*

dahi titretiyor." Hava bombardımanlarında fabrikalar da yıkılıyordu. Muhalif zenginlere mülkü olduklarından değil, emekçi mahallelerin ortasında bulunduklarından hedef alınıyorlardı. Bombalanan fabrikalar arasında Somoza'nınkiler de vardı.

1979 şehir ayaklanmasına katılan on binlerin ve onların zafer kazanmasını isteyen yüz binlerin farklı motivasyonları ve farklı beklentileri vardı. Çok büyük çoğunluk öncelikle baskıların durdurulmasını istiyordu. Cepheyi sadece "Canavar" Somoza iktidarını bitirebilecek bir örgüt gibi görüyorlardı. Bir kısmı sınıfsal talepler için de mücadele ediyorlardı: toprak için, sürekli iş, temiz barınma, sağlık hizmetleri, patronların ve toprak sahiplerinin suistimallerinin son bulması için. Bazıları için en önemli şey kendi ülkelerinin ABD'nin müdahaleleri olmaksızın yönetilmesiydi. Bazıları da kendi kasabasında veya mahallesinde yaşanan belli bir olayla ilgiliydi. Örneğin Ulusal Muhafız anne babasını katletmiş ya da Esteli Hastanesi doktorlarını katletmiş veya okullara, din hizmetlerine saldırmış, vb… Çoğu kadın, Sandinist gecekondu örgüt ağını evvela ailevi sebeplerle destekliyordu. Kendi çocuklarını veya çocuklarının arkadaşlarını korumayı amaçlıyordu. Atlantik Kıyısı ve Subtiava ve Monimbo Kızılderili mahalleleri devrime ırkçılığın son bulması ve özerklik talepleriyle tam destek veriyorlardı. Her ne kadar okumamış olsalar da Carlos Fonseca'nın 1969 Tarihi Programı bütün bu değişik talepler için savaş çağrısı yapmıştı. FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi)'nin başarısı, bütün bu farklı direniş odaklarını birleşik bir harekette yan yana getirme iddiası ve bunları gitgide diktatörlüğe karşı ciddi bir tehdide çevirmesidir.

FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi) 1978-79'da neredeyse kendiliğinden patlak veren isyanlara aceleyle yetişmeye çalışıyordu. Yetişti de. 1979 sonbaharında FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi)'nin (sadece birkaç aydır örgütlü) kadroları devrim faaliyetlerine gün be gün önderlik etmeyi üstlendiler ve deneyim kazandılar. Sınırlı sayıdaki silahlarını dağıttılar, militanları eğittiler ve yaralılarla ilgilendiler. Ne zaman direnileceğine ne zaman geri çekileceğine onlar karar veriyorlardı. Geliştikçe yerel liderler çıkarıp eğittiler. Nikaragua'da gittikçe sadece iki taraf var gibi görünüyordu.

FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi) ile gittikçe büyüyen Sandinist kitle bir taraf, Somoza ve Ulusal Muhafız diğer taraf. Bu şartlarda burjuva MuhalefetFSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi) ile müzakere etmek ve Somoza sonrası hükümette Sandinistler' e taviz vermek zorundaydı. 16 Haziran'da FSLN(-Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi) San Jose'de geçici devrimci hükümet kurulduğunu ilan etti. Yönetim üç FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi)'li (MPU'dan Daniel Ortega ile Moises Hassan, Los Doce'den Sergio Ramirez) ile birlikte FAO lideri milyoner sanayici Alfanso Robelo ve öldürülen Pedro Joaquin Chamorro'nun dul eşi Violeta Chamorro'dan oluşmuştu. San Jose'deki FSLN(-Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi)'li liderler (önceleri Terseristalardı ama sonra birleşik DN de onayladı) Somoza'nın gidişinden sonra yakında parlamento seçimlerini yapma sözü verdiler, burjuva partilerin yönetimdeki rolü garanti altına alınacaktı. İki tarafın o sırada kendi aralarında iyi niyetle müzakere edip etmediklerini söyleyebilmek zor. Terseristalar(TI) 1977'deki Genel Platform'larıyla uyumlu bir plan yapmış olabilirler. Burjuva muhalefetin bir planı, muhtemelen yoktu. Bir burjuva, devrimden hemen önceki tavırlarını şöyle tanımlıyordu: *"İşadamları Sandinistler' i kendi ameleleri gibi görüyorlardı. Güvenliklerini sağlasınlar diye [Sandinistleri] ortaya sürebileceklerini sanıyorlardı. Sonra, Somoza kaçınca müdahale edip yönetimi ellerine alacaklardı. Bir sorun çıkarsa, ABD Sandinistler' in iktidarı almalarını engelleyecekti."(*23)

Somoza'nın devrilmesiyle Nikaragua'da iktidarı beş kişilik bir Cunta ele aldı. Ancak Chamorro ile Robelo'yu farklı sınıfların gerçek ittifakı diye sunulan hükümetteki kapitalist azınlık, diye görmek hatalı olacaktır. Politik iktidar FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi)'deydi, özellikle Ulusal Yönetim'deki dokuz adamdaydı. Chamorro ve Robelo hükümet cuntasındaki koltuklarını FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi)'nin davetiyle almışlardı, meşrulukları da Sandinist devrimden geliyordu. Alfanso Robelo normalde takım elbise sevdalısıdır, ama 26 Temmuz 1979'da Küba'da kalabalık kitleye konuşurken siyah tişört giymiş, boynuna büyük siyah-kırmızı fular dolamış Sandinist hitaplarda bulunuyordu. Somoza sonrası parlamento Mayıs 1980'e kadar çalışmadı. Çalışmaya başladığında

parlamentoda FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi) ve ayaklanma sırasında kurulan FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi) taraftarı işçi, kadın, gençlik, köylü ve sosyal eylemci örgütler ağırlıktaydılar.

ABD FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi)'nin iktidarı almasını sonuna kadar engellemeye çalıştı. Washington'un 1979 Haziran sonundaki Nikaragua'ya OAS'ın " barışı koruma gücü" gönderme önerisinin akıbeti FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi)'yi silahsızlandırma gayretinin ümitsizliğini iyice görünür hale getirmişti; çünkü sadece Somoza'nın temsilcisi öneri lehine oy kullanmıştı. Washington Post 'un 8 Temmuz'da Pasifik'te gerçek savaş koşullarında Somoza ile yaptığı röportaj Nikaragua'da bir gürültü kopardı. Somoza kendisinin istifa etmeyi önerdiğini ama ABD hükümetinin Ulusal Muhafız'ın yeni komuta yapısı şekillendirilene kadar gidişini ertelettiğini açıklıyordu. Aynı hafta Kızıl Haç bir rapor yayınladı: Savaş aylarında hükümet güçleri 9 bini Managua'da olmak üzere 50 bin sivili katletmiştir.

16 Temmuz günü Somoza başkan olarak halefini açıkladı; Kongre üyesi Liberal Francisco Urcuyo. Ulusal Muhafız'ın yeni şefi de Albay Federico Mejia oldu. 17 Temmuz gece yarısını biraz geçe Managua'da İntercontinental Hotel'de aceleyle toplanan Milli Meclis'e istifasını sundu ve Miami'ye kaçtı.(25) Başkan Urcuyo ve GN Şefi Mejia da kısa süre sonra peşinden gittiler. 18 Temmuz günü yeni devrim hükümetinin üç üyesi geçici başkent diye açıklanan Leon'a uçtular. Ulusal Muhafız dağıtıldı. Ulusal Muhafız' ı teslim alma işi bir trafik polisi sorumlusuna bırakıldı. Sorumlu başta bunu yapmayı reddetti, zira kendisine bu teslim alma talimatını veren FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi) komutanı bir kadındı.

19 Temmuz 1979 günü bir FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi) gerilla kolu Managua'ya girdi. Ertesi gün başkentin hükümet cuntası ve FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi) Ulusal Yönetim üyeleri açıklandı. Kalabalık kitleler açıklamayı tezahüratlarla karşıladılar. Açıklamanın yapıldığı meydanı iki büyük pankart süslüyordu. Pankartta Augusto Cesar Sandino ve Carlos Fonseca Amador'un resimleri vardı. Kalabalıklar haykırıyordu:

“Carlos Fonseca! Presente ! [Burada –çn-]” Carlos Fonseca gerçekten de etkisiyle oradaydı. Nikaragua vatanseverliği ve anti-emperyalist ideolojiyle, gerilla tankları ve üniformalarla temsil edilen örgütsel stratejisiyle, Nikaragua işçisi köylüsünün ayaklanmaya çok güçlü desteğiyle ve “ yeni insan”dan emarelerle. Kalabalıklar daha da bağırabilirler – gerektiği her seferde yaptıkları gibi- *“Augusto Cesar Sandino! Presente!”, “Ernesto Che Guevara! Presente!”*

SONSÖZ

İktidarda geçen kargaşa dolu bir on yıldan sonra Şubat 1990'da Muhafazakar lider Violeta Chamorro başkanlık yarışında Daniel Ortega'yı ucu ucuna yenince FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi) iktidarın dışında kaldı. FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi)'nin seçimi kaybetmesi hemen hemen herkesi şok etti. FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi) ve dünyanın her yerindeki destekçileri seçim zaferini kutlamaya hazırlanmışlardı. Nikaragua basını ve uluslar arası basın FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi)'nin zafer kazanacağını hatta fark atacağını bekliyorlardı. Chramorro' yu destekleyen ittifak seçimlere kazanmaktan çok Sandinist devrime karşı düşüncelerini ifade şansı bulacağı propaganda kampanyası gözüyle bakıyordu. FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi) kampanyasını güven tazeleyeceği ve orta sınıfa el uzatacağı bir içerik ve tonda hazırlamıştı. Ancak orta sınıfın ezici çoğunlukla Chramorro'ya oy vermesi belki de sürpriz sayılmamalıdır. Açıklaması daha zor olan durum, 1979 ayaklanmasının vurucu gücü ve 1980'ler boyunca devrimi destekleyen işçi-köylülerin önemli bölümünün FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi)'ye karşı oy vermesidir.

FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi) önderliğinin Carlos Fonseca örneğinden ve düşüncelerinden yavaş yavaş uzaklaşması işçi-köylülerin bu tavrının bir bölümünü açıklayabilir. Süreç düz bir çizgide ilerlemedi, inişli çıkışlıydı, ancak on yılın sonunda FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi) artık değişmişti. Cansız ve azizleştirilmiş devrimci ikon Carlos'a hala saygı gösteriyordu ama pratiği ve felsefesi Carlos Fonseca'nın partisine artık çok yakın değildi. FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi)'nin 1980'lerde düştüğü bazı ağır hatalar on yıl ve öncesinde yapılan tartışmalarda

öngörülmüştü. Fonseca tam da bu yanlışlar konusunda uyarmış ve farklı bir rota savunmuştu. Bu kitabın konusu FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi)'nin 1979 sonrası evrimini ele almak değilse de Fonseca'nın düşüncelerinden ve Tarihi Program'dan uzaklaşan Ulusal Yönetim politikalarının bir kısmına kısaca değinerek bitirmek istiyorum.

Devrimin ilk ayları ve yıllarında Sandinist iktidar Tarihi Program'da sözünü verdiği bazı taleplerde hızla ilerleme sağlanmasını destekledi, kimi zaman itekledi ve halkı harekete geçirdi. Somoza ve yakın dostlarına ait tarım ve sanayi holdinglerine el kondu, devlet mülkiyetine verildi. Yüksek okul ve lise öğrencileri kırsalda okuma yazma öğretme kampanyasına teşvik edildiler, örgütlendiler. Kampanyanın ana sloganlarından biri " En Cada alfabetizador un Carlos Fonseca Amador" [Carlos Fonseca, okuma yazma öğretmenidir.] Kübalı doktorlar yardımıyla ve hızlandırılmış eğitimle yeni sağlık emekçileri yetiştirerek temel sağlık hizmetleri ülkenin kırsal bölgelerinde bir uçtan diğer uca yayıldı, kadın ve çocuk sağlığına özel önem verildi.

Kritik konuda, toprak reformunda daha az ilerleme oldu. Yeni Toprak Reformu Bakanı Jaime Wheelock Nikaragua köylülerinin hemen hemen tamamen proleterleştiklerine, ihtiyaçlarının toprak değil işçi hakları olduğuna inanıyordu.1970'lerde Wheelock Proleter Eğilim lideriyken Fonseca onun bu teorisine karşı çıkmıştı. Köylüler başkentte gösterilere,kırda toprak işgallerine başladıklarında devrim daha ikinci yıl dönümünü görmemişti. Şu bilinen, muğlak çerçeveli toprak reformu ilan edildi. Reformun şartlarından biri sadece kooperatiflerde örgütlü köylülere toprak verilmesiydi. Köylü ailelere kendilerine has büyük miktarda toprak verilmesi ancak 1980'ler ortasında oldu. Ancak dağıtımda ilkelerden çok askeri gereklilikler belirleyiciydi. 1987'de savaş aniden sona erdiğinde on binlerce aile hala toprak almayı beklerken Wheelock tarım reformunun tamamlandığını ilan etti.

Devrimin ilk yıllarındaki radikal uygulamalar ve Ronald Reagan başkanlığındaki ABD yönetiminin aktif düşmanlığı Nikaragua'da hızlı ve keskin bir sınıfsal ayrışma yarattı. Washington'un finanse edip örgütlediği, Nikaragua burjuvazisiyle orta sınıfın

çoğunun desteklediği, Ulusal Muhafız' a karşı devrimcilerin veya kontraların öncülük ettiği beş yıllık kanlı savaş devrimi yıkmayı veye FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi)'yi iktidardan indirmeyi başaramamıştı. Nikaragua halkı kontralara karşı zafer uğruna korkunç bedeller ödedi.-ekonomik yıkım ve 50 bin ölü-. FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi)'de siyasal bedel ödedi, zira savaş faaliyetini Savunma Bakanı ve DN üyesi Humberto Ortega yönetiyordu. Carlos Fonseca 1970'ler başında Ortega'nın "militarizm"ine karşı polemik yürütmüştü. Ortega siyasi örgütlenmeden çok askeri güce güveniyordu. Fonseca ise *"bir devrimci ordunun sağlamlığı savaşçılarının sorumluluk bilincinden gelir savaşçı sayısından veya kaba askeri gücünden değil",* diye ısrar etmişti. 1982'de gerçekleşen ilk kontra saldırılara karşı mücadele amacıyla örgütlenen birliklere çok sayıda kadın ve erkek gönüllü katıldılar. Ancak Ortega ve DN'nin geri kalan üyeleri hemen devasa bir klasik ordu oluşturma kararı aldılar. Mahalleleri ve çalışma alanlarını örgütlemekle başlayan halk milisleri tamamen terk edildi. Orta sınıf aileler askere alınmamak için genç yaştaki çocuklarıyla (ki bir kısmı FSLN(Sandinist Ulusal KurtuluşCephesi) üyesiydiler) birlikte alenen Miami'ye taşındılar. Askere alma işlemi neredeyse sadece işçi köylü gençlere yönelik uygulanmış oldu; kimi zaman da askerlik yaşına gelmemiş çocuklara yönelik… 1980'ler ortasındaki ordu, ağır silahlanması, klasik anlayışı ve katı askeri hiyerarşisiyle Sandino Ordusu'ndan çok Sovyet Ordusu'na benziyordu. Ancak Nikaragua halkı 1979'da Ulusal Muhafız'ı yendiği gibi kontraları da yendi. İddia ediyorum ki, iki seferde de Nikaragua halkı Humberto Ortega'nın askeri stratejisiyle değil ona rağmen zafer kazanmıştır.

Fonseca'nın öngördüğü gibi, yeni halk önderleri 1979 ayaklanma okulunda yetiştiler. Ezici çoğunluğu gençtiler ve çoğunlukla yoksul ailelerdendiler. Çoğu zaferden sonra örgütçü yeteneklerini ve devrimci çoşkularını Sandinist Halk Ordusu'nda, Sandinist Polis'te veya yeni kurulan toplumsal kurumlarda, sendikalarda ve tarım işçileri,kadın, gençlik örgütlerinde ortaya koyma olanağı buldular. Fonseca FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi) eğer *"öncü"* diye kabul görmek istiyorsa, yeni kadroların *"halk kitlelerinin bil-*

geliğinden, bir üniversite veya araştırma enstitüsünden değil kendi deneyimleri ve kendi emekleriyle öğrenen halkın bilgeliğinden" öğrenmesi gerekir, diye uyarmıştı. Ama FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi) 1979 sonrasında o kadroların ancak küçük bir kısmını saflarına aldı, önderlik birimineyse hiç almadı. Tüm önemli kararları hemen hemen on yıl boyunca değişmeyen Ulusal Yönetim'deki dokuz adam aldılar. Toplantıları gizliydi. Katı iç disiplinleri nedeniyle düşünce farklılıkları dışarıya hiç yansımadı. FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi) işçilerin ve köylülerin çıkarına yönettiğini iddia ediyordu. Bu, ilk yıllarında doğruydu, ama FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi)'de iç demokrasi yokluğu, ezilen sosyal tabakalardan çıkan yeni liderlerin sorumlu konumlara gelmeleri için hiç çaba harcanmaması ve işçi köylü için en iyisini bilen otoriter tavrı nedeniyle FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi)'nin bu iddiası yozlaştı. Onbir yıl boyunca Ulusal Yönetim'e tek bir kadın üye almayı reddetmesi FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi) iktidarının kendini nasıl kapattığının çarpıcı bir göstergesidir.

FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi)'nin devrimden önce kadının toplumda ve devrimci dönüşümdeki yeri konusuna bakışı çok inişli çıkışlıdır. Carlos Fonseca kadın hakları konusunda anti-emperyalizm ya da sınıf savaşımı konularında olduğu gibi net bir önderlik sunmamıştır. Ama bu, 1979 sonrasında yapılmak istenseydi FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi)'de kadın konusunda önderlik etmeye yetenekli kadın savaşçılar vardı.

Etnik kimlik ile devrimci politika ilişkisi 1979 öncesinde Fonseca'nın ya da başka bir FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi)'linin düşündüğünden çok daha karmaşık bir konuydu. Yine de Tarihi Program Atlantik Kıyıları'ndaki yerli halkların ve siyahların çektiklerini "iğrenç ayrımcılık" diye nitelemiş, bölgenin kültürel değerlerine saygı sözü vermişti. Otonomi diye adlandırılan bu yöntem hakkında 1980'ler ortasına kadar adım atılmadı. Otonomi konusunda da köylülere büyük miktarda toprak dağıtımında olduğu gibi askeri gereklilikler belirleyici oldu.

Fonseca Küba devriminin verdiği politik derse her zaman dikkat çekmiştir. Sık sık Augusto Cesar Sandino ile Che Guevara'yı FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi)'nin iki rehberi, ilham

kayanağı diye yanyana yerleştirmiştir. Oysa 1980'lerde DN üyeleri Küba'nın yaptığı cömert ekonomik yardımlar ile doktorları ve öğretmenlerinin katkılarını ifade etmek dışında Küba'yı nadiren anmışlardır. Sadece Tomas Borge Küba Sosyalist devriminin nasıl ilham verdiği konusunda konuşmuştur ve bunu on yıl boyunca gittikçe azalan şekilde yapmıştır. Sandino ve Sandinizm gittikçe daha çok Che'ye ve Marksizm'e karşı konumlanmıştır.

Fonseca yoksulluk, eşitsizlik, ekonomik kültürel geri kalmışlık sorunlarının çözümünde geleneksel muhalefete veya burjuva katmanlara bel bağlayanlarla sürekli tartışmıştır.
Köylülerle toprak sahipleri, işçilerle kapitalistler arasında savaş kaçınılmazdır, diyordu ve devrimciler ezilenlerin tarafında yer almalıdırlar. FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi) hükümeti 1980'ler sonunda önceki politikalarına zıt ekonomik ve sosyal politikalar uygulamaya başladı. Kontra savaşının yarattığı ekonomik yıkıma karşı FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi)'nin çözümü özel girişimciliği teşvik eden vergi, kredi ve emek politikalarını benimsemekti. Concertacion [bütünlük-çn] veya milli birlik adıyla bilinen politika sonucu fabrika sahipleri, zirai üreticiler Fonseca'nın zamanında reddettiği "ulusal üreticiler" adıyla yeniden vaftiz edildiler. Savaş sırasında ekonomik ve sosyal mücadelelerinde yalnız bırakılan tarım ve sanayi işçileri ise yeniden iç huzuru sağlamak ve karı arttırmak için patronlarına düzenli şekilde fedakarlık yapmayı sürdürmeliydiler. Çünkü kemer sıkma politikaları FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi)'dendi ve çünkü Ulusal Yönetim bütünlük politikasını oy birliği ile destekliyordu. Çoğu işçi bu yeni talimatları uyguladı. Ama bu politikalar toplumda karmaşaya ve moral bozukluğuna neden oldular.

FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi) her ne kadar Nikaragua Komünist Partisi veya kollarından biriyle birleşmediyse de politik eğilimi ve 1980'ler sonundaki seçim yönelimi Fonseca'nın bir zamanlar eleştirdiği PSN ve Moskova taraftarı partilerin tutucu tavırlarıyla çok örtüşüyordu. Çoğu FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi)'li liderin sürdüğü ayrıcalıklı yaşam Sovyet bürokratlarının zevklerini andırıyordu. Sovyetler Birliği'nin yıkılışı bazı FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi)'li liderlere Nikaragua gibi bir ülkede

sosyalizme gidilebilmenin olanaksızlığı yasası gibigöründü. Oysa Nikaragua'da sosyal dönüşüm hedefi Sovyet Birliği'nin ekonomik, politik desteğine güvenilerek belirlenmemişti; tersine bu hedef Kremlin'e ve ondan etkilenen partilere karşı ideolojik mücadele içinde doğmuştu.

Uyguladığı politikaların toplamı kontralara karşı savaştan çıktığından FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi)'nin Carlos Fonseca'dan uzağa, Nikaragua işçi köylüsünden uzağa, Küba örneğinden uzağa, sağa doğru kaydığını gösterdi. 1990 seçimlerinde FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi), özellikle kendi kaderini tayin konusunda, kendisiyle yarışan diğer partinin solunda durduğundan bu kayış biraz örtülmüştü. ABD finansal destekle, propagandayla, yardım vaatleriyle Chamorro'nun adaylığını kuvvetle desteklemişti. FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi)'nin seçim kampanya stratejisi ticari ekonomik politikaları öne çıkarmayı ve devrimin imajını mümkün olduğunca yumuşatmayı amaçlıyordu. Kampanya sloganı "Her Şey Daha İyi Olacak" tı. Ortega çekiciliğini arttırmak amacıyla kaba cinsel şakalar ve çoğu kadın için son derece rahatsız edici şarkılar da kullandı.

İnsanların sıkı ve yüksek ahlaki standartlarla tanınmış bu parti, 1980'ler sonu 1990 başlarında birinci liderinin seks ve para skandallarıyla sarsıldı. Seçim ile Chramorro'nun görevi resmen devralması arasında geçen bir kaç aylık kişisel zenginleşmenin "pinata"sında FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi)'li politikacılar ve memurlar 1979 devriminde millileştirilen yüzlerce evin, çiftliğin mülkiyetini üstlerine geçirdiler. Chramorro dönemindeki özelleştirmeler (1995'e kadar ordu komutanlığı yapan) ile Humberto Ortega ülkenin en zengin adamı oldu. FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi) on yılı aşan bu yürüyüş boyunca kendi devrimci geleneğinden giderek daha çok uzaklaştı.

Bu dönüşüm 1986 civarında Carlos Fonseca'nın çalışmalarının yayınlanmasının durdurulması kararı, ardından 1989 yılında Tarihi Program'ın resmen kaldırılıp yerine ılımlı seçim platformunun ikame edilmesiyle simgeleşti. FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi)'deki ayrışma 1990 ortalarında hızlandı. Üyeleri ayrılıp rakip örgütler kuruyorlardı veya öylesine sürükleniyorlardı. 1996

seçiminde (FSLN' nin bayraktarı yine Daniel Ortega'ydı.) Somazael Liberal Arnoldo Aleman başkanlığa seçildi.

FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi) liderleri açısından 1990 seçim yenilgisinden çıkan ders, *"ABD'nin arka bahçe gibi kabul ettiği bir bölgede sosyal devrim asla tamamlanamaz"* dı. FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi) önderliğine göre Sandinist devrimi kötü kaderine yönelten Washington'un ve Nikaragua burjuvazisinin artan düşmanlığı ve şiddetiydi. Oysa 1990 yenilgisi 1979 zaferinden daha kaçınılmaz değildi. Bu iki tarih hataları düzeltme iradesiyle, derinleştirme arasındaki, zafer umudu ile kaybetme arasındaki tartışmadır da.. Carlos Fonseca'nın FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi)'si Somoza'yı devirirken ABD'ye veya burjuva partilere bakmıyordu ya da halk devrimine yönelmişken bu güçlerden tarafsızlık beklemiyordu. Fonseca, FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi) Küba önderliğinin *"1961'deki dersinden kimliğini proletarya ideolojisiyle tanımlamayı"* ve bunun *"kendini sömürücü sınıfla tanımlayan gerici güçlerin saldırılarına ve emperyalizme karşı devrimi savunmanın en iyi yolu olduğunu öğrenmiştir"*, diyordu. Nikaragua halkı- özellikle işçi, köylü, genç, kadın ve erkekleri- Somoza'yı devirdiler, kontra görünümlü ABD saldırısını muazzam bedellerle yendiler, ancak 1980'ler sonunda FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi)'nin kendilerine sırt çevirdiğiyle kaldılar. Daha iyisini hak ediyorlardı.

BORAN YAYINEVİ' NDEN

NİKARAGUA ÜZERİNE ÜÇ YAZI

NİKARAGUA;
PARTİSİZ CEPHE

Nikaragua, gerek devrime giden süreciyle ve gerekse de bir halk iktidarının burjuvaziyle seçim yarışında karşı-devrime teslim edilişiyle ve bütün bu süreçlerdeki birlik ve ayrılıklarıyla, devrimler için öğrenmeye, incelenmeye değer bir örnek oluşturuyor. Özellikle çok değişik program, hedef ve biçimlere sahip Cephe'ler, halk örgütlülükleri ve ittifaklar açısından Nikaragua hem olumlu, hem olumsuz anlamda önemli bir zenginlik gösteriyor.

Nikaragua, Latin Amerika'nın ihtilalci geleneğinin bir parçası. Böyle olması da son derece doğal, çünkü yüzyıllar boyunca Avrupa feodal devletlerinin, krallıkların, ve sonra emperyalistlerin sömürgesi olarak yaşamıştır.

Nikaragua, 15. Yüzyıldan başlayarak yaklaşık 300 yıl boyunca İspanyol sömürgeciliğinin egemenliği altında kaldı. 19. YY.'da ise artık İspanyol sömürgeciliği güç kaybetmeye başladı ve ondan boşalan yerlere İngilizler ve ABD gözdikti. İki ülke arasında sık sık sömürgecilik çatışmaları yaşandı. Ülkeye ilk kez 1847'de giren

ABD birlikleri; İngilizler tarafından kovulsalar da egemenlik çatışmaları bitmedi.

1880'lerde başgösteren Kızılderili ayaklanmaları kanla bastırıldı. 1909 yılında ABD ülkeyi işgal etti ve ABD sermayesi iyice egemen hale getirilerek işgale görünürde son verildi.
1910'larda ülkede bir dizi ayaklanma gelişti. Sonuçta 1921'de ülke tekrar ABD tarafından işgal edildi. 1925'te ABD ülkeden çekilmeden önce yapılan seçimlerde arkasında işbirlikçi bir başkan ve başkan yardımcısı bırakmıştı. Fakat kısa zaman sonra bir darbeyle iktidar egemenler arasında el değiştirdi.

1926'da ABD ülkeyi tekrar işgal etti. Ve 1927 yılında liberallerle muhafazakarları uzlaştırdı. Uzlaşma liberallerin bir kısmı tarafından reddedilerek ABD'nin egemenliğine karşı direniş örgütlendi. Nikaragua'nın ünlü direniş komutanı, halk kahramanı Sandino (*) işte bu direnişe önderlik ediyordu. Gerilla mücadelesi şeklinde sürdürülen savaşta ABD birliklerine sürekli darbeler indiriyorlardı. Sandino önderliğinde yaklaşık 6 yıl süren kahramanlıklarla dolu bu mücadele Nikaragua halkının daha sonraki tüm kurtuluş kavgasının da öncüsü olmuştur.

(*) SANDİNO'LARIN SAVAŞI
Sandino, 1920'lerde Meksika'da bir maden işçisi olarak çalışıyordu. 1927'de başlayan ayaklanmada bir kesimin ABD'yle uzlaşıp silahlarını teslim etmeleri üzerine bunun bir ihanet olacağını söyleyen Sandino, silahını ülkeden işgalci ABD birlikleri kovulmadan bırakmayacağını açıkladı ve gerilla savaşını başlattı.

Örgütlenme faaliyetlerini özellikle, maden işçileri arasında, plantasyonlarda (çiftlik) ve orman sanayi tesislerinde sürdüren Sandino denetimi altındaki bölgelerde topraksız köylülere toprak dağıtıyor, işinden atılan ve parası ödenmeyen işçilerin parasını ödettiriyor, zengin mülk sahiplerinden alınan vergilerle halka giyecek ve yiyecek dağıtıyordu. Ayrıca bulunduğu yerlerde kooperatifler örgütlüyordu. Kısa sürede Sandino'ya karşı büyük bir sempati ve destek

oluştu. ABD, isyanın yayılması karşısında işgali ve savaşı bu şekilde sürdüremeyeceğini anlayınca "milli" etiketini taşıyan bir askeri güç olarak Ulusal Muhafızları örgütledi. 1932'de düzenlenen seçimleri liberal aday Sacasa kazandı ve ülkenin başına getirildi. ABD Ulusal Muhafızlar'ı örgütleyip güveneceği bir başkan seçtirerek ülkeden askerlerini çekti. Savaşının asıl hedefinde ABD'yi ülkeden kovmak olan Sandino önderliğindeki güçler de bu gelişmeler üzerine silah bırakmaya karar verdiler. Sacasa ile anlaşan Sandino Managua'daki başkanlık sarayına davet edildi ve daveti kabul ederek gittiği Managua'da Ulusal Muhafızların başında bulunan Somoza tarafından tuzağa düşürülerek 21 Şubat 1934'te katledildi. Çok geçmeden Sandinist hareket de büyük ölçüde dağıldı.

Sandino'nun oluşturduğu kooperatifleri de dağıtan Somoza bundan böyle yıllar sürecek olan yolsuzluk, ahlaksızlık, zulüm ve katliamlarla dolu yeni bir süreç başlatıyordu.

SOMOZA DİKTATÖRLÜĞÜ VE FSLN'NİN OLUŞUMU

Yüzlerce ülkede yüzlerce yıldır kanıtlandığı gibi zulmün olduğu yerde zulme karşı direnişin de olması kaçınılmazdı. Sandinoların dağılmasından uzunca bir süre sonra 1950'lerin ortalarında ülkenin çeşitli bölgelerinde Somoza iktidarına karşı savaşan silahlı gruplar oluşmuştu. Fakat bunlara karşı Ulusal Muhafızlarıyla sürekli saldırı düzenleyen Somoza bu grupları güçten düşürdü. 1974 yılında kurulan Nikaragua Sosyalist Partisi (Partido Socialista Nicaraguense) kuruluşunun ardından bir yıl içinde uğradığı baskılardan dolayı yeraltına çekildi. Bu dönemde ülkedeki sendikal hareket de çok cılızdır.

1956'da Anastasio Somoza Garcia bir halk ozanı olan Perez tarafından, vurularak öldürüldü. Perez bunu "tiranlığın sonunun başlangıcı" olarak değerlendiriyordu. Bu sürece kadar Somoza'ya karşı mücadele eden 19 silahlı hareket vardı. İşte bu gruplar arasında diktatörlüğe karşı savaşan vedemokratik bir iktidar isteyenlerin birleşmesiyle FSLN doğdu. Açık adı Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi olan FSLN'nin kuruluş amacı, Somoza'yı kovmak ve onun inşa ettiği

rejimin kurumlarını dağıtmaktı.

1963'de FSLN çatısı altında ilk gerilla gruplarını oluşturarak eylemlere girdiler. Ama bu girişimleri yenilgiyle sonuçlandı. Bu arada şehirdeki örgütlenmelerini de geliştirmeye çalışan FSLN öğrenci gençlik içerisinde Devrimci Öğrenci Cephesini örgütlerken, şehirlerde Halk Şehir Komiteleri'ni örgütlemeye başladı. 1967 yılındaki seçimler öncesinde 1966'da Pancasan bölgesinde örgütlenen gerilla gruplarının savaşı öne çıktı. 1967 yılında yapılacak olan seçimlere ilişkin FSLN "Dürüst seçim" propagandası yaparak dağlara çekilmişti. Cephe'nin önderlerinden Thomas Borge o sürece ilişkin değerlendirmesinde "1967'de seçimlere girip girmeyeceğimize karar vermek zorundaydık, geleneksel sol girme kararı almıştı. (...) 1967 seçimleri sisteme yasal bir görünüm vermek üzere tezgahlanmış bir maskaralıktı. Böyle bir oyunda yer almak istemedik"demektedir.

Pancasan, gerillanın geçici askeri yenilgisine rağmen halka kurtuluş yolunu gösteren savaşın bir simgesi haline geldi. Buradaki savaş pasifizmi geriletip, devrimci cesareti geliştirdi. Yenilginin bir değerlendirmesi yapıldı ve sonuç olarak legal çalışmaya fazla ağırlık verildiği, kıra yeterince önem verilmediği belirlendi. Bu değerlendirme sonucunda daha çok Vietnam'dan etkilenilerek UZUN SÜRELİ HALK SAVAŞI STRATEJİSİ benimsendi. Bu stratejinin benimsenmesiyle hem kırlar, hem şehirlerdeki örgütlenmelere de hız verildi. Kilisenin de desteği alınmaya başlandı. Bu dönemde ortaokullarda dahi örgütlenmelere gidildi. 1966'da FSLN programını halka açıkladı.

1970'lere gelindiğinde öğrenci hareketi gelişmişti. Aynı zamanda PSN önderleriyle ve bazı sendikalarla da ilişkiler kuruldu. 1970'den 74 yılına kadar bir belirleyiciliği olmayan FSLN 74'te tekrar gerilla saldırılarına başladı. Ve gerçekleştirdikleri bir "Noel Partisi" baskınıyla aldıkları rehinelere karşılık 14 tutukluyu serbest bıraktırmayı sağladılar. Bu siyasi eylem çok yönlü bir etki yarattı. Eylemin etkisi burjuva muhalefet içinde de bir saflaşmayı getirmişti. Somoza da pervasızca

saldırarak katliamlarına yenilerini ekliyordu.

KIR (MI) ŞEHİR (Mİ) TARTIŞMASINDAN BÖLÜNMEYE

1975 yılında Somoza FSLN'nin askeri faaliyetlerinin yeniden başladığı gerekçesiyle ülkede sıkıyönetim ilan ederek, basına da koyu bir sansür uygulamaya başladı. Bu dönemde FSLN içinde stratejik bir iç tartışma yaşanır. Ortega bu dönemi "....saflarımız arasında iki strateji üstüne tartışma başladı; dağlarda mevzilenmiş gerilla savaşı ve kitleleri odak noktası alan silahlı mücadele. Bu ilk tartışmaydı. Biraz olgunlaşmamış ve keskindi: Ya dağlar ya kentler!.. Sorunu biri ya da diğeri diye ortaya koymak doğru değildi" diye ifade etmektedir.

Bu tartışma sonucunda iki eğilim ortaya çıktı. Biri uzun süreli halk savaşı stratejisi, diğeri de Proleterios denilen işçici-kentçi eğilim. Proleter eğilime göre ülkedeki sanayi gelişim 60'lardan sonra FSLN tarafından dikkate alınmamıştır. İşçi sınıfının örgütlendirilmesine ağırlık verilmeli, bir işçi sınıfı partisi kurulmalıydı ve ancak bu parti sosyalizme geçişi sağlayabilirdi. Bu eğilim FSLN içinden ihraç edildi. Proleter eğilim, ayrı bir örgüt olarak fakat yine FSLN adı altında mücadeleyi sürdürdü. Uzun Süreli Halk Savaşı stratejisini savunanlar, devrimci sürecin asıl öncülerinin gerilla birlikleri olduğunu, kurtarılmış bölgelerin oluşturulması ve geniş bir kitle çalışmasının gerektiğini, şehirde de gerilla birliklerinin oluşturulması ve kır proletaryası ile gerilla birlikleri arasında bağ kurulması gerektiğini savunuyordu.

1975'te bölünmeden önce proleter eğilim önderlik içinde egemendi. Bu dönemde ülke dışındaki önderlerin çoğu da ülkeye geldi. Gelir gelmez de Ulusal Muhafızlarla girdikleri çatışmalarda katledildiler. Bu gelişmelere bağlı olarak da 3. Yol (Tercaristas) adında yeni bir eğilim daha çıktı.
Üçüncü Yol'culara (Terceristas) göre devrimci durum olgunlaşmıştı. Kitleler savaşa ve ayaklanmaya hazırdı. Eğer doğru bir önderlik olursa kitleler derhal harekete geçebilecek durumdaydılar. Sorun onlara önderlik edebilmekteydi.

Çok geniş bir ittifak politikasını savunuyor ve burjuva muhalefet gruplarıyla da ittifak yapılmasını ve bunların savaşın ihtiyaçları için maddi olarak destek sağlayacağını savunuyordu. Bu ittifak politikası sayesinde önceleri küçük bir grup olarak ayrılan Terceristas'lar giderek güçlendi. Cephe gerisine de büyük önem veren bu eğilim, çeşitli ülkelerdeki sosyal demokrat partiler veya hükümetlerin de desteğini aldılar.

MUHALEFET HAREKETLERİ

İktidarın siyasi krizinin artmasıyla birlikte egemen sınıflar da kendilerini güvenceye almak amacıyla muhalefetlerini yükseltmeye başladılar. Fakat öncelikli amaçları, sistemin Somoza'sız bir şekilde sürmesiydi. Bu arayışlar onları Demokratik Kurtuluş Birliği (UDEL) adında 1974 yılı sonlarında bir muhalefet cephesi kurmaya götürdü.

Muhafazakar Parti, Sosyal Hıristiyan Partisi, Muhafazakar Ulusal Eylem, Anayasacı Hareket, Ulusal Seferberlik, Ulusal Kurtuluş, Genel-İş Konfederasyonu, Ulusal İşçi Konfederasyonu, birkaç merkez sağ işçi örgütünün yer aldığı bu cephe, 1977'lere doğru şekillendiğinde krizin iyice derinleşmiş olması burjuvaziyi muhalefetin öncüsü olmaya zorluyordu. Bu sürece kadar muhalefet FSLN'nin öncülüğünde gelişiyordu. UDEL'in kurucularının amacı da bir yerde bu öncülüğü ele geçirip muhalefeti düzen içinde tutmaktı.

Somoza ulusal bir burjuvazinin gelişimini engellemiş ve sadece kendi çevresindeki bir kaç aileye yaşam hakkı tanımıştır. Burjuvazinin çelişkisinin kaynağı buydu.

UDEL'de bir araya gelen örgütler amaçlarını kısaca şöyle sıralamışlardı. "Serbest seçimler, Tarım reformu, Uluslara kaderini tayin hakkı, Sendikal özgürlük, UDEL'in kuruluşuna öncülük edenlerden La Prenca Gazetesi Editörü Chamorro hem ABD ile, hem de Sandinistlerle görüşüyordu. Yani FSLN ile ABD arasında bir arabulucu rolünü de üstlenmiş durumdaydı.

UDEL içerisinde küçük burjuvalar da yer alıyordu. Ama UDEL burjuvazinin tam olarak birliğini sağlayamamıştır. Çünkü Somoza'nın saldırıları sürüyor ve hala güçlü görünmekteydi. 1975 yılındaki Sıkıyönetimle birlikte UDEL de dahil gelişen muhalefet acımasız bir şekildebastırıldı.

Somoza aslında muhalefet burjuva da olsa tahammül edemiyordu. Chamorro'nun öldürülmesi de bunun bir örneğiydi. Chamorro'nun cenaze töreni adeta bir ayaklanmaya dönüştü.

Somoza'yı istifa ettirmek amacıyla UDEL tarafından 23 Ocak'ta bir Genel Grev örgütlendi. Bu grevin özelliği işçilerle işverenlerin birlikte yürütmüş olmasıydı. Greve katılım çok geniş oldu. Somoza istifaya, halk demokrasi için mücadeleye çağrılıyordu.
Şubat ayında yapılan gerilla eylemleriyle FSLN inisiyatifi eline geçirdi. Baskınlar sırasında bazı bölgelerde halk ayaklandı. Gelişmelere karşı Somoza'nın Ulusal Muhafızları da her türlü vahşeti uyguladılar. Bu dönemde ülkede çok çeşitli birlikler, partiler ve ittifaklaroluştu:

Nikaragua Demokratik Partisi (MDN);
Çeşitli burjuva kesimler, devrimci sürecin gelişmesi ve Somoza'dan ümitlerini kesmeleri üzerine Mart 1978'de MDN'yi kurdular. Somoza'nın devrilmesini, yeni bir hükümet kurulmasını, kurulacak hükümette FSLN'ye de yer verilmesini ve bir takım demokratik reformlar yapılmasını savunuyorlardı.

Onikiler;
1977'de 12 burjuva aydını tarafından oluşturuldu. Onikiler FSLN'siz bir çözüm olmayacağından hareketle halkı Sandinistleri desteklemeye çağırıyordu. Burjuva muhalefet içinde en radikal gruptur.

Onikilerin programları FSLN'nin temel demokratik

programlarıyla uyuşmaktaydı.
- Somoza diktatörlüğünü yıkmak,
-Diktatörlüğün yıkılmasında yer alan bütün gruplardan oluşacak bir Ulusal Hükümetkurmak,
-İnsan haklarına saygı, sendika özgürlüğü, eğitim özgürlüğü, örgütlenme özgürlüğü, tarım reformu, devletleştirme, programlarının ana hatlarını oluşturuyordu. Onikiler Somoza tarafından sürgüne yollanmışlardı. Ülkeye dönüşleri yaklaşık 100 bin kişilik bir kitleyle karşılandı. 1978'de FAO içinde yer alırken daha sonra ayrılarak FPN'yi oluşturdular. Ve zaferden sonra da Ulusal yönetimde yeraldılar.

Geniş Muhalefet Cephesi (FAO);
FAO, 1978'de onikiler aracılığı ile kurulmuştur. FAO'da; MDN, UDEL, ONİKİLER, İşçi Konfederasyonları, Geleneksel Muhalefet partilerinin hepsi, Sosyalist Parti'nin küçük bir grubu da yer almaktadır.

FAO 24 Ağustos'ta bir grev çağrısı yaptı. Grev işçiler ve işverenlerle birlikte yürütüldü. Somoza bu grevde yine terör estirdi. Ticaret Odaları Konfederasyonu'nu kapattı. Büyük bir burjuva kesimini tutuklattı. Burjuvaziyle Somoza diktatörlüğü arasındaki mesafe iyice açıldı. FAO buna rağmen Somoza'nın terörünü göğüsleyebilen bir tavır sergileyemedi. Grevi durdurdu.

FAO, Somoza'nın iktidardan çekilmesini istiyordu. Ancak tutarsız politikaları ve FSLN'siz çözüm çabaları nedeniyle çeşitli kesimler tarafından oluşturulan Birleşik Halk Hareketi'nin gündeme geldiği süreçte pekçok kesim FAO'dan ayrıldı.

Birleşik Halk Hareketi (MPU) (Halk Bloku);
FSLN'nin önderliğinde Somoza'ya muhalif yaklaşık 20-22 halk örgütünün biraraya gelmesiyle oluşturuldu. Blok'ta FSLN'nin üç eğilimi, Bağımsız Liberal Parti, Sosyalist Partinin bir kesimiyle diğer sol partiler, sendikalar, meslek örgütleri, kadın ve öğrenci örgütleri yeraldılar.

MPU'nun programı, Somoza'nın devrilmesi ve sonrasında yapılacak düzenlemeleri içeriyordu. Halkın politik örgütlülüklerini artırmak amacıyla, birçok komite kuruldu. Blok'un öncülüğünde halkın sağlık, yiyecek, ev gibi temel ihtiyaçlarının karşılanmasında önemli roller oynayacak olan Mahalle Komiteleri, işyerlerinde işçiler arasında örgütlenmeyi geliştirmek amacıyla İşyeri Komiteleri oluşturuldu.

MPU, FSLN'nin politik stratejisiyle uyum içinde olan Bölgesel Sivil Savunma Komitelerinin oluşturulması çağrısını da yapıyordu. Bu geniş halk ittifakı içindeki güçler genelde savaşa hazır güçlerdi.

Ulusal Yurtsever Cephe (FPN);
FSLN bütün güçleri biraraya getirmek amacıyla çok çeşitli oluşumları gündeme getiriyordu. FSLN'nin bu çerçevedeki bir çağrısıyla da Halk Bloku'na "Onikiler"in ve FAO'dan ayrılan Bağımsız Liberal Parti, Sosyal Hristiyan Partisi gibi küçük burjuva nitelikli partilerin katılımıyla FPN oluşturuldu.

FPN içerisinde FSLN'nin üç eğilimi de MPU üyesi olarak yer almışlardır. FPN, FSLN'nin ideolojik-politik, pratik önderliğinde oluşturulmuş geniş bir Cephe'dir. Devrim sürecinin zaferiyle birlikte iktidar da Yurtsever Cephe'yi oluşturan güçler tarafından paylaşılan bir sistemle kurulmuştur.

YENİDEN BİRLEŞME

FSLN'de yaşanan ideolojik tartışma ve bölünme oldukça ilginç bir seyir izlemiştir. Bölünme sürecinde üç eğilim de ayrı bir örgüt kurma çalışmasına girmediler. Her biri ayrılık sürecinde kendi temel aldığı alana yönelik çabalarını yürütürken diğer eğilimin alanına fazla karışmamış adeta bir görev bölüşümü olmuştur. Tek örgüt yani FSLN fikri hep korunmuştur. Bu dönemde muhalefet hareketlerinin giderek radikalleşmesi, Somoza'nın artan baskıları, krizin derinleşmesi ve devrimci durumun en üst aşamaya ulaşması üç eğilimin de tekrar bir araya gelmesini sağladı. Zamanla eğilimlerin her biri ken-

di çalışma alanları dışında da çalışma yapılması gerektiğini düşünerek, diğer alanlara yönelmeye başladılar. Örneğin şehir ve işçi sınıfı içerisinde çalışmalara ağırlık verilmesi gerektiğini savunan Proleter eğilim, Kır İşçileri Birliğini, Milis türü örgütlülüğü ve şehirlerde, Devrimci Halk Komandoları isimli Silahlı gücünü oluşturmuştur. GPP eğilimi ise, kentlerdeki örgütlenme çalışmalarını da yoğunlaştırmıştır.

Terceristas'ların geniş muhalefet politikalarının diğer eğilimlerce de kabul görmesi ve Terceristas grubunun FAO'dan ayrılmasıyla (diğer iki grubun bu konuda eleştirileri yoğundu) yakınlaşma oluşmuştur.

1979 yılına gelindiğinde üç Sandinist eğilim ortak bir birleşik komutanlık oluşturdular. Mart 1979'da da eşitlik temelinde örgütsel bir birlik kuruldu. Oluşturulan bu birleşme için Daniel ORTEGA şöyle diyordu. "Bu anlaşmanın kabaca üç noktası vardır. Birincisi... sekreterlik ortadan kaldırılmalı... Ayrılıklar iç eleştiri yoluyla giderilmelidir. İkincisi; Somoza diktatörlüğünün devrimci tarzda düşürülüşü için girişilen silahlı ayaklanmada ortaya çıkan temel devrimci görevler birleşik bir süreç içinde ortaklaşa formüle edilecek ve geliştirilecektir. Ve üçüncüsü; askeri diktatörlüğün krizine geçici bir çözüm getirebilmek amacıyla emperyalizmin, burjuvazinin ve hanedanlık rejiminin sürekli tezgahladıkları oyunları engellemek ve nötralize etmek için elimizdeki mevcut politik ve askeri güçler bir plan dahilinde birleştirilecektir." FSLN'nin yeni ulusal yönetimi her eğilimden üçer kişiden oluşturuldu;
GPP'den Thomas Borge, Hernri Ruiz, Bayarao Arco, Proleter Eğilimden Jaime Whoclock, Luis Carrion, Carlos Nunes, Terceristas'tan ise Daniel Ortega, Humberto Ortega, Victor Mauxel yeni ulusal yönetimde yer aldılar.

İKİLİ İKTİDAR

FSLN 1979 Mart ayında saldırılarını yoğunlaştırdı. Grevlerle, yerel ayaklanmalarla ve gerilla güçlerini birleştirerek Somoza'nın Ulusal Muhafızlarının ülkenin değişik bölgelerine yayılmasını sağlayıp

düşman gücünü böldü.

Yapılan saldırılar sonunda bazı yerleşim birimleri ele geçirildi. Somoza'nın güçleri buraları tekrar kendi denetimlerine aldıklarında ise daha önce oluşturulmuş olan Sivil Savunma Komiteleri ve fabrikalarda oluşturulmuş olan Komiteler -ki bunlar Halk İktidarının temsil birimleriydi- savaş için gerekli destek görevlerini yerine getirmeye devam ediyorlardı. Bu komiteler kurtarılmış olan şehirlerde ise "kamu güvenliği, sağlık, malzeme sağlama, dağıtım" gibi görevleri yürütüyorlardı.

1978 yılının başında oluşturulmaya başlanan bu komiteler devrimci bir iktidar gibi sorumluluk üstlenmişlerdir. Bu komitelerin düzenli işlemediği zamanlarda da ek bir yapı oluşturuluyordu. FSLN'nin çağrısıyla oluşturulan bu yapılar da FSLN yönetimi altındaydı. Kitle örgütlerinden oluşan geniş örgütlenme ağı halkın değişik kesimlerini birleştirirken çeşitli taktiklerin uygulanabilmesi için de gerekli koşulları sağlamıştır.

FSLN 29 Mayıs 1979'da bir ayaklanma çağrısı daha yaptı. 4 Haziran'da genel grev çağrısı yapılarak ülkede hayat durduruldu. Ayaklanmalar hızla yayılmaya başladı. Öyle ki, bazı şehirlerde halk daha çağrı yapılmadan ayaklanmıştı.
17 Haziran'da Kosta Rika'nın Sen Jose kentinde Nikaragua Ulusal Diriliş Hükümeti adı altında geçici hükümet kuruldu. Geçici Hükümet 12 Temmuz'da da Programını açıkladı.
17 Temmuz'da Anastasio Somoza ülkeden kaçtı.
19 Temmuz'da FSLN birlikleri Managua'ya girdi. Ulusal Muhafızlar dağıldı. 7000 kadarı tutuklandı. Nihai ZAFER kazanılmıştı.

SANDİNİST HAK ORDUSU (EPS)
FSLN, yine kurulan iktidarı sağlamlaştırmak amacıyla, başlangıçta en iyi kadrolarını ve enerjisinin büyük bölümünü Sandinist Ordu ve polis teşkilatının oluşturulmasında kullandı. Ordu ve polisten hariç Mart 1980'de ise 300 bin kişilik Sandinist Milis kurulmuştur. Milis

ağı çok yaygınlaştırılmış olup fabrikaların, çiftliklerin ve semtlerde halkın kendi öz savunması için oluşturulmuştur. Milisler aynı zamanda Somoza'cı eski Ulusal Muhafızlara karşı savaşmışlardır.

İKTİDARIN PAYLAŞILMASI

Bir demokratik dönüşüm programı temelinde iktidar Yurtsever Cephe'yi oluşturan örgütler tarafından paylaşılmış ve buna uygun bir sistem geliştirilmiştir. Devlet Konseyi burjuvazinin temsilcileriyle birlikte oluşturulmuştur. Aynı şekilde çeşitli bakanlıklar paylaşılmıştır.

Konsey iki burjuva muhalefet temsilcisi, iki FSLN temsilcisi ve bir de Alman usulü Sosyal Demokrasiye ihtiyacımız var diyen Sergo Ramirez Marasic'in katılımıyla oluşturulmuş bir "ittifak" organıydı. Hükümette bakanlıkların dağılımında ise, özellikle ekonomi ağırlıklı bakanlıklar burjuvazinin temsilcilerine, kültür ve toprak reformu bakanlığı, İçişleri ile Savunma Bakanlığı FSLN'ye verilerek bir denge kurulmaya çalışılmıştır. Askeri komutanlık FSLN'nin inisiyatifindedir.

DEVRİM SONRASI NİKARAGUA'DA YAŞANANLAR

MPU ve Onikilerin desteğini alan FSLN devrim sonrası iktidarın belirleyici kurumlardan biri olan "Ulusal Yeniden İnşa Cuntası" içinde çoğunluğu sağlayarak belirleyici oldu. Hükümet Somoza'nın mülklerini, ayrıca da mali sistemi, madencilik ve balıkçılık sektörünü kamulaştırdı. Diğer burjuva kesimlerin mülklerine ise dokunulmadı. Bunun nedeni Nikaragua devriminin gerçekleştirilmesi sürecinde burjuvaziyle girilen ittifaklar ve bu ittifak politikasının devrimden sonra nasıl şekillenmesi gerektiği konusunda FSLN'deki çarpık bakış açısıdır. Burjuvaziye karşı kararsız bakış açısı özellikle devrim sonrası süreçte Nikaragua'nın kaderi üzerinde belirleyici bir rol oynayacaktır.

Bu yıllarda FSLN'nin burjuvaziye karşı kararsız politikaları ABD'nin Nikaragua üzerindeki umutlarını yitirmemesine neden olmuştur. Onun içindir ki devrim olmasına rağmen ABD bir manev-

ra ile 200 milyon doları acil olmak üzere toplam 500 milyon dolarlık yardım yaparak Nikaragua ile ilişkilerini koparmadı.
FSLN'nin devrimden sonra burjuvaziye karşı ilk tavrı 1980 yılındaki toprak reformu ve bakanlıklardaki yer değiştirmeleri ile başladı. Devlet Konseyi'nin oluşturulması sürecinde de bu tavrını sürdürerek bu mecliste her zaman çoğunluğa sahip olacağını açıkladı. FSLN'nin bu açıklamasından sonra burjuvazinin temsilcisi olan bakanlar diğer burjuva parti ve kuruluşların da tavır alması doğrultusunda çağrıda bulundu.

Burjuvazinin bu karalama ve yıpratma faaliyetlerine karşı FSLN kararlı şekilde politikalarını savunmayarak burjuva kesimlerle görüşüp yeniden uzlaşma sağladı. Bu görüşmeler sonucunda burjuvaziye verilen en büyük taviz seçim tarihinin belirlenmesi ve burjuvaziye televizyon ve radyodan serbestçe propaganda yapma izni verilmesiydi.

Artık Nikaragua devrimi açısından sonun başlangıcı denilebilecek süreç de başlamış oluyordu. Burjuvaziye karşı radikal politikalar izleyemeyen FSLN, bizzat ABD emperyalizminin yönlendirdiği kontra saldırıları ve burjuva muhalefetin devrim karşıtı propagandası karşısında bunaldı ve 1984 yılında seçimlere gidildi.
Devrim sonrası tutarlı bir politika izleyemeyen FSLN seçimlere gidiş nedenini "meşruluk sağlamak" olarak açıklasa da, gerçek tablo devrimin sorunlarıyla baş edecek bir politika üretememesiydi.

FSLN DEMOKRASİCİLİK OYUNUNA BAŞLIYOR...

4 Kasım 1984 yapılan seçimleri FSLN kazanarak iktidarını korumasına rağmen ülke tablosunda bir değişiklik olmadı. Ekonomik kriz, kontra saldırıları, burjuva muhalefeti artarak devam etti. Seçimlerle emperyalizmin nezdinde meşrulaşacağını sanan FSLN umduğunu bulamadı. Çünkü ABD emperyalizmi için önemli olan Nikaragua'da yapılan seçimleri kimin kazandığından çok karşı-devrimi nasıl geliştireceğiydi. Seçimlere evet diyen ABD emperyalizmi seçimlerde istediği sonucu elde edemediğini görünce tavrı da sertleşti ve kontra saldırılarını artırırken, hemen Nikaragua'ya

ambargo uygulamaya da başladı.

Devrimi gerçekleştirmesine rağmen kendi ayakları üzerinde durmayı bir türlü başaramayan FLSN açısından yaşananlar izledikleri kendine güvensiz ve kararsız politikalarının bir sonucuydu. Ekonomik olarak halkın giderek yoksullaşması karşısında gündeme getirdiği "ekonomik reform" paketi de sonuç vermediği gibi FSLN ile halk arasındaki güven bağlarının daha da zayıflamasına neden oldu.

Burjuva muhalefet 25 Şubat 1990 seçimleri öncesi kendi içinde birleşerek "Ulusal Muhalefet Birliği"ni (UNO) kurdu ve seçimlere öyle girdi. Oyların yüzde 55'ini alarak FSLN'yi iktidardan uzaklaştırdı. Bundan sonraki süreçte iktidarı alan UNO, ABD emperyalizmiyle girdiği işbirlikçi politikalara uygun olarak devrimin kazanımlarını bir bir geri aldı. Böylece Nikaragua'daki yeni-sömürgecilik ilişkileri yeniden adım adım örülmeye başlandı. Bu gelişmeler ABD emperyalizmi tarafından da desteklendi ve bir dizi gelişme peşpeşe gelmeye başladı.

- ABD ambargosukalktı,
- UNO ve FSLN, BM gözetiminde halk düşmanı kontralarla görüşerek anlaşma yaptı ve kontralar ülkenin kuzeyindeki bir bölgeye silahlarıyla beraberyerleştirildi.
- FSLN 24 Şubat 1994'te Genelkurmay Başkanlığını da kaybetti.
- Bu gelişmeler FSLN içinde yeni ayrılıklara yolaçtı.
- 1996 yılında ise FSLN Başkanı olan Daniel Ortega uzlaşmacılığına onursuzca bir halka ekleyerek Ulusal Muhafızların komutanı Bravo ve bir toprak ağası ile ittifak yaparak seçimlere girdi ve kaybetti.
-

FSLN, büyük bedeller ödenerek kazanılan devrimi korumayı, geliştirmeyi ve kesintisiz olarak sosyalizme dönüştürmeyi başaramadı. Nikaragua deneyiminde de görüldüğü gibi iktidarı almak devrim yapmanın bir ön koşulu olmakla birlikte, nihai hedefe ulaşmak için

yeterli olamazdı.

NİKARAGUA YENİLGİSİNİN NEDENLERİ

FSLN'nın yenilgisinin nedenlerini devrim öncesi politik hattında ve ittifaklar politikasında aramak lazımdır...

- Devrime önderlik edecek ve sosyalizme geçişi sağlayacak bir devrimci parti yoktur. FSLN'nin içerisinde de ideolojik birlik yoktur. FSLN yapısı itibariyle parti fonksiyonundan çok cephe fonksiyonu görüyordu. Bu üç eğilim varlıklarını FSLN içerisinde '75'ten günümüze kadar sürdürmüştür.
- FSLN ulusal dar bir bakış açısına sahipti, sınıfsal bakış açısından uzaktı. Devrimin anti-oligarşik yanını tali plana düşürmüşlerdi. Bundan dolayı da sivil toplumcu düşüncelerle demokrasiciliğesaplandılar.
- Faydacı yaklaşımlar sonucu, burjuvaziyle devrim öncesi girilen ittifak politikaları devrimden sonra da tavizkar bir şekildesürdürüldü.
- FSLN'ye hümanizm hakimdi. Karşı-devrimcilere karşı gereken tavır alınmadı, halkın adaletiuygulanmadı. Emperyalizme ve burjuvaziye karşı kararlı bir tutum takınılamadı.
- Ulusal azınlıklara karşı yürütülen yanlış politikalar devrimi vuran silaha dönüşmüştür. Nikaragua'da yaşayan Miskito Kızılderilileri bu politikasızlığın sonucunda emperyalizm tarafından devrime karşı kullanıldı. (HALK İÇİN KURTULUŞ DERGİSİ, Sayı: 34, 14 Haziran 1997)

NİKARAGUA: Emperyalizmin İşgaline Ve İşbirlikçisi Somoza'ya Direnen Önder Sandino'nun Adıyla Özdeşleşen Bir Halkın Devrimi ile Bu Devrimi Burjuvaziye "Altın Tepside" Sunan Küçük-Burjuva Solculuğu…

"… O kadar çok öldük ki gözkapaklarımızı
Ölümlerimizin anılarına kapalı tutuyoruz
Ve rüyalarla milyonlarca yaramızı merhemledik. Öyle
ki artık bize ölüm yok…"
(Ricardo Morales Nikaragualı şair-devrimci. Dizginsiz Bir Sabırla, Thomas Borge Sf: 258 İletişim Yayınları)

Küba Devrimi'nin olumlu etkilediği Latin Amerika halklarından biri de Nikaragua halkıydı. Nikaragua da Küba gibi emperyalizmin yeni sömürgesi ABD'nin "arka bahçesi" olarak anılan ülkelerden biriydi. Bir Orta Amerika ülkesi olan Nikaragua, 1523 yılında İspanyollar'ın katil tetikçisi Cortes tarafından işgal edilir. Amerika kıtasının sahipleri Kızılderililer burada da direnirler. Ülke, 300 yıl boyunca İspanyol sömürgecilerinin elinde yeraltı-yerüstü zenginlikleri, insanlarının emek güçleri yağmalanarak tutulur.

1821'de "bağımsızlık" ilan edilse ve 1824'de kölelik resmen kaldırılsa da sömürü aynı şekliyle sürdürülür. İktidar "Liberaller" ve "Muhafazakarlar" arasında gidip gelir. "Liberaller"e istediği desteği veren Amerikan şirketinin adamı William Walker adındaki halk düşmanının örgütlediği paramiliter katiller sürüsü ülkeyi işgal eder. Bir süre sonra kendisinden yardım isteyen "Liberaller" i de tanımaz, kendini "Başkan" ilan eder. ABD hükümeti bu gazeteci kılıklı korsan Başkan ve hükümetini resmen tanır. Kölelik yeniden getirilir, arazilere el konulur. Halk direnişe geçer. İngiliz donanması

müdahale eder ve W. Walker yakalanır, kurşuna dizilir…

1909'da Amerikan Deniz Kuvvetleri işgale gelir ve işbirlikçi Estrada'yı iktidara getirir. İşgal 15 yıl sürer. 1925'te Amerika askerlerini çeker. "Muhafazakarlar", General Emillano Chamorro'nun darbesi ile "Liberaller"i iktidardan düşürürler. İç savaş yeniden başlar. ABD, iç savaşı
bahane ederek yeniden işgale gelir ve tam teslimiyeti dayatır. "Liberal" General Moncada, ABD'nin koşullarının kabul edilerek teslim olunmasını ister. 8 Mayıs 1927'deki teslimiyete Augusto Cesar Sandino karşı çıkar ve şöyle der: "Moncada'yı yalnızca kaçak değil ayın zamanda hain olarak görüyorum." (Nikaragua Sandinist Devrimi, syf:21, Henri Weber, Belge Yay.)

Nikaragua'nın işgal ve katliamlarıyla sürdürülen sömürge kaderini değiştirecek olan bir maden işçisi ve "Özgür İnsanların Generali" Sandino, bu teslimiyeti reddeder.

"Moncada ve liberal önderlerin Washington'un taleplerini kabul etme konusunda anlaştığı anda, Sandino silahlı 300 adamdan oluşan bir güce sahipti. Savaşı Kuzeydeki dağlık merkezinden yöneten Sandino, o güne dek uygulanan konvansiyonel savaş tarzının, yerine gerilla yöntemlerini getirdi. (…) Bu deneyim sayesinde Sandino şunu kavradı: "Mücadelenin yeni karakteri nedeniyle kararsız ve korkak unsurlar bizi terk edecektir." ve "yalnızca işçiler ve köylüler mücadeleyi sonuna kadar götürecek, zaferi yalnızca onların örgütlü gücü sağlayacaktır…" (age, syf:23-24)Sandino, teslim olmadığı gibi, yıllarca sürdürdüğü savaşta yorulmaz, tam tersine gücü ve etkinliği artar. Bu arada ABD, kalpazanlıktan suçlu bir toprak ağası olan Somoza'yı iktidara getirir ve Deniz piyadelerini çeker…

Somoza, 1934 yılında, silahlı ordusu-muhafızlarıyla yenemediği Sandino'yu ABD Büyükelçiliği'nin bir organizasyonuyla gerçekleşen "anlaşma yemeği" sonrasında tuzağa düşürür ve katleder. Bu tarihten itibaren, General Sandino, Nikaragualı vatansever devrimcilerin geleneksel önderi olur.

SBKP'ye 20.Kongre sonrasında hâkim olan revizyonistlerin emperyalizmle uzlaşma çabalarının yoğunlaştığı dönemde Küba halkı ayağa kalkmıştır. Küba halkı, hem ulusal bağım-

sızlığını kazanır hem de sosyalizm tercihlerini netleştirerek, ABD'nin işgal vb. tüm saldırı girişimlerine karşı cepheden tavır alır. ABD'nin, Kübalı çapulcularla organize ettiği Domuzlar Körfezi çıkarmasının Küba halkı tarafından bozguna uğratılması sonrasında tüm Latin Amerika halkları ve devrimcilerine umut aşılayan bu zafer, Nikaragualılar'ı da derinden etkiler.

Nikaragua'lı devrimciler; Carlos Fonseca'nın önderliğinde bir araya gelir ve Küba'dan aldıkları ideolojik, politik, mali, askeri dayanışmanın yanında esas olarak, tüm revizyonistleri karşılarına alarak silahlı mücadele yöntemiyle devrimi gerçekleştirme perspektifi ve umuduyla harekete geçerler. Çeşitli grupları, halk kesimlerini FSLN (Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi) çatısı altında, cephesel bir ittifak içinde bir araya getirirler. Kır ve şehir gerilla eylemleriyle Somoza diktatörlüğüne vurarak kitleleri etkilemeye, örgütlemeye ve bu şekilde savaşı büyütmeye çalışırlar. 1963 ve 1967'de kır-gerillası deneyimleri yeniden ağır darbelerle geriletilir. 4 yıllık bir askeri faaliyetsizlik dönemine girilir.

1975'te Cephe içinde tartışmalar büyür ve Cephe üç ayrı gruba bölünür.

Bunlar;

1) İşçi sınıfı içerisinde örgütlenmeyi tercih eden Prolete-rEğilim,

2) Uzun Süreli Halk Savaşı (Guerra Prolongada Popular-GPP)stratejisini
savunan grup,

3) Şehir gerillası ve ayaklanmalarını savunan Üçüncü Eğilimci-ler-Terceristas.

Carlos Fonseca, tüm grupların yeniden birleştirilmesi ve kır-şehir gerillası ile kitlelerin ekonomik-demokratik tüm mücadele biçimlerinin birleştirilmesini savunur. FSLN'nin ideolojik olarak örgütlenme, mücadele ve devrim anlayışının köşe taşlarını en başından beri böyle düzenleyen Fonseca, parti olamamanın, cephesel ittifakın şekillendirdiği bir örgütlenme olmanın yarattığı sorunlarla mücadele eder. İdeolojik, siyasal birliği tam, tarihsel olarak da kendisini Sandino'nun mücadele pratiği ve ruhuyla bütünleştirmiş bir Partinin oluşturulmasını hedeflese de verili koşullarda bunun gerçekleşmesi

gecikir.

"... 'FSLN'nin kuruluşundan bu yana' der Carlos, tartışmanın hangi zeminde gerçekleşeceğine dikta karar vermedi. 'halkın'-diye sürdürüyor konuşmasını- 'şiddetin karşısına yasa, tüfeğin karşısına yasa kitabıyla dikilmesi saçmadır. Diğer bir deyişle, şiddete karşı ancak şiddetle durulabileceğini, yasaların bizi süngüden ne fiziksel ne de etik anlamda koruyamayacağını kavrayamasaydık dünyanın en aptalı olurduk. (...) Silahlı halk ayaklanması diktaya karşı yürüttüğümüz savaşın çekirdeğidir. Ve stratejimiz içerisinde silahsız kitleler yenilgiye mahkûmdur, tıpkı kitlesiz silahların yenilmeye mahkûm olduğu gibi. (...) Silahlı savaş, diğer mücadele türlerinin desteği olmadan bizi zafere götüremez.'" (Dizginsiz Bir Sabırla, Thomas Borge, syf:338-339-340)

Partiyi devrimden önce oluşturamamak, Sandinistlerin temel zaaflarından birini oluştursa da, esas olarak SBKP'nin yaydığı uzlaşma çizgisi olan "Barışçıl Yoldan Sosyalizme Geçiş"in hep karşısında olarak, doğru safta yer aldılar.

FSLN'nin kurucu önderlerinden Tomas Borge bu konudaki net bakışlarını ironik bir örnekle şöyle ifade ediyor:

"...Sosyalizme 'barışçıl' geçişin yaklaştığı sonucuna nasıl vardıklarını merak ediyorum. Latin Amerika'daki son olaylar bunun tam aksini gösteriyor. Ama, aslında savunulamayacağı savunmak için her zaman bir yol vardır. 'Sosyalistler'e göre Şili'deki darbenin sorum-lusu Şili oligarşisi veya emperyalizm değil de Devrimci Sol MİR Hareketinin Companerolar'ı oluyor birden bire. Bu arada Şili örneği, yeni toplumun eski ebesinin müdahalesi olmadan devrimin olanaksız olduğunu gösterdi: Şiddet!" (age, syf:264)

Sandinistler, 1976 yılında üç ana gruba bölünmeleri sonrasında ayrı ayrı, ama üçü de FSLN adıyla mücadelelerini yürütürler. GPP ve Terceristalar birbirlerine daha yakın dururlar. Politikaları, programları birlikte belirlemeye çalışırlar. Somoza'ya muhalif burjuva

liberalleri de içine alan bir ittifak politikası (Terceristaslar'ın geliştirdiği ilişki sonucu)
izleyerek, Somoza diktatörlüğünüyalnızlaştırdılar.

1979 Mart'ında FSLN'nin üç eğilimi birleşir ve Ulusal Yurtsever Cephe (FPN)'nin kuruluşuyla da genel halk muhalefetinin insiyatifi Sandinistler'in elinegeçer.

FPN içinde, "Onikiler" olarak anılan burjuva muhalefet ve tüm muhalif sendikalar, Birleşik Halk Hareketi' n (MPU) de cisimleşen halk örgütlenmeleri ve diğer önemsiz burjuva muhalif gruplar-kesimler de yer alır.

Saflaşma netleşmiş, bir yanda emperyalizm ve oligarşi bloku (Somozalar vd.) diğer yanda ise Sandinistler'in insiyatifinde bir araya gelen halk cephesi…

Bu çizgi, esasen birbirini tanımayan ve birbirinden binlerce mil uzaklıkta, farklı kıtalarda mücadele eden, ama aynı kaynaktan beslenen aynı ideolojinin, Marksizm-Leninizmin ışığında, kendi ülkesinin özgünlüklerini hesaplayarak bir mücadele, örgütlenme ve devrim anlayışı oluşturan iki önderin, Carlos Fonseca ve Mahir Çayan'ın oluşturduğu Politikleşmiş Askeri Savaş Stratejisi (PASS) çizgisidir.

Carlos Fonseca ve yoldaşları, bu çizgiyi kendi ülkelerinin nesnel, tarihi, sosyal, kültürel özelliklerini dikkate alarak, el yordamıyla ve Küba örneğinden de yola çıkarak, deneme-yanılma yoluyla da olsa, doğru biçimde hayata geçirebildikleri için başardılar. Üstelik ideolojikpolitik
birliği temsil eden bir Partileri olmaksızın, bir cephe örgütlenmesiyle bunu başardılar. Çünkü çizgi doğruydu, hayatın gerçeklerine uygundu.

İşte, Mahir Çayan, bu çizgiyi, ideolojik-politik, sosyal, siyasal, ekonomik, kültürel yanlarıyla, ayrıntılı olarak ele almış ve emperyalizmin 3. Bunalım Dönemi ilişki ve çelişkileri bağlamında, yeni-sömürgecilik ve faşizm koşullarında mücadele edecek halkların ve devrimcilerin, parti ve örgütlerin tek doğru mücadele çizgisi olarak formüle etmiştir. FSLN içindeki üç eğilim de bir bütün olarak mücadele süreçlerine farklı bakıyorlardı belki ama, birbirlerini cephe içinde tamamlıyorlardı. Farklı zeminlerde mücadelelerini

yoğunlaştırmasalar da, ekonomik, sosyal, siyasal gelişmeler, Carlos Fonseca'nın köşe taşlarını belirlediği ana çizgide, Mahir Çayan'ın bilimsel olarak formüle ettiği PASS çizgisinde bir araya gelmek zorunda kaldılar.

Bu gerçeği, Sandinist Devrim'in önderlerinden Humberto Ortega şöyle ifade ediyor:

"...Esas gücümüzün toplumsal, ekonomik ve siyasal düzeyde topyekûn bir seferberliği sağlama ve böylelikle de düşmanın teknik-askeri potansiyelini dağıtma kapasitemizde yattığını kavradık. Gördük ki, eğer kazanacaksak, yalnızca kendi gerillalarımızı savaşa sokmakla kalmayıp eylemlerimizle kitlelerin mücadelede aktif bir rol almasını da sağlamak zorundaydık. (....)
Eylül olaylarından sonra aynı anda ve aynı stratejik alanda ulus çapında kitle ayaklanmasıyla, askeri kuvvetlerimizle cepheden bir saldırıyı ve işverenlerin aktif biçimde desteklediği ya da onayladığı bir genel grevi birleştirmek gerektiğini anladık... (...)
Bu üç etkeni aynı an ve ortamda birleştirmeseydik zafer mümkün olmayacaktı..." (Nikaragua Sandinist Devrimi, syf;70-71, Henri Weber, Belge Yayınları)

FSLN önderliğinde birleşen Nikaragua halkı, 19 Temmuz 1979'da devrimi gerçekleştirir. Samoza ülkeden kaçar. FSLN, yanmış-yıkılmış bir ülkeyi kooperatifler, CDS (Sandinist Savunma Komiteleri)'ler belediye meclisleri aracılığıyla ayağa kaldırmaya çalışır.ABD emperyalizmi, Küba'dan sonra kıtada ikinci bir sosyalist iktidarla karşı karşıya kalmıştı. Domuzlar Körfezi gibi bir "çıkarma" yerine, Somoza'nın ulusal muhafızları (GN) nın ülkeden kaçanlarını bir araya getirerek, Honduras'ta üslendirir. Kontr-gerilla eğitimi verilen bu halk düşmanlarına, Nikaragua'ya kontra saldırılar, katliamlar, sabotajlar, suikastlar yaptırır. Bu saldırılarla ve yıllardır Küba'ya uyguladıkları ambargo, abluka- kuşatmada olduğu gibi, Nikaragua ekonomisini çökertmek, halkın direncini kırmak, moral olarakzayıflatmak ve sonuçta emperyalizmin dayatmalarına teslim olmalarını sağlamak hedefleniyordu.

Bir yandan kontra saldırılarla tarlaları yakıyor, okulları

bombalıyor, halkın evlatlarını, öğretmenleri, sağlık uzmanlarını, işçileri katlediyorlar. Eğitime, sağlığa ayrılacak, halkın refahı için kullanılacak değerlerin önemlice bir kısmını bu kontralarla savaşa ayrılmasını dayatarak ekonomide ve toplumsal yaşamda sosyalist atılımların önüne geçmeyi hedefliyorlar. Diğer yandan da, geçmişte Somoza karşıtı burjuvazinin muhalefetine destek vererek, seçimlerin yapılmasını, millileştirme ve kamulaştırmalardan vazgeçilmesini, yabancı sermaye yatırımlarının bu şekilde önünün açılmasını sağlamak istiyorlardı…

Nikaragua'daki partisiz devrimin yarattığı zaafların en kötü sonuçlarından biri olan parçalı-cephesel iktidar yapısından kaynaklı olarak, yapılacak seçimlerde burjuvazinin yeniden iktidara geçebileceği hesaplanıyordu. 1980'den 1984'e kadar hep reddedilen seçim talebi emperyalizmin dayatmalarıyla kabul edilir. İlk seçimde Sandinistler kazanırlar. Fakat
'90'lı yıllara gelindiğinde Sovyetler Birliği ve diğer sosyalist iktidarların komplo-sabotaj ve karşı-devrimlerle yıkılmasının ardından, atılan geri adımlarla birlikte seçim kaybedilir.

Aynı Küba örneğinde olduğu gibi, '90'lardan sonra Sandinistler de, silahlı saldırıların, ambargo, kuşatma ve ablukanın ağırlaştırılması karşısında birçok geri adım atarlar. Halkı daha fazla eğitip, morallerinin yükselteceklerine, burjuvaziyi tecrit edip, mülksüzleştireceklerine, burjuvazinin "barış" sahtekarlığına meşruiyet sağlayacak şekilde "biz de barış istiyoruz, söylemleriyle, seçim kampanyaları yaparlar.

Emperyalizmin seçim dayatmalarını kabul ettikleri yetmezmiş gibi, burjuvazi ile burjuva parlamentarizmini hayata geçirmek ve burjuvazinin yöntemleriyle "burjuvaziyi yenmek" için seçim yarışına girerler… Emperyalizmin "reformlar- seçimler" vd. dayatmalarına teslim olunca, yüzlerce yıllık yönetme geleneğine-birikimine sahip (emperyalizmle
işbirliği yapan) bir burjuvazi ile, onun koşullarında yarışa girmek, silahlarla, kan-can bedeli savaşarak elde edilen iktidarı, "Altın Tepside" burjuvaziye-emperyalizme vermek demekti… Öyle de yaptılar… Bu yanlıştı…

1990'da yapılan seçim, burjuvazinin birleşik muhalefet örgü-

tü UNO tarafından kazanılır ve iktidar Sandinistler'in elinden burjuvaziye geçer. Kontralar'ın saldırıları durur. "Barış" sağlanmıştır. Fakat, Kontralar'ı besleyen, silahlandıran emperyalistlerin, yabancı sermayeye tanınan kolaylıklar, yatırım serbestisi ve güvencesi ile yeniden ülkeye girişine de engel olunmamıştır. Seçim kampanyası sırasında FSLN de benzeri propagandalar yaptığı için UNO'nın bu uygulamalarına pek ses çıkarılmaz.

"...Kampanya sırasında FSLN adayları iş aleminin (siz burjuvazinin diye okuyun b.n.) oylarını kazanmaya çalıştılar. Tarım reformu sırasında gerçekleştirilen kamulaştırmaları iptal etme olasılığını gündeme getirdiler. Devrimin ilk aşamalarında görülen ulusallaştırmalara değinmeler Sandinist medyada tamamen görünmez oldu, gazetelerde yayınlanan yıldönümleri takvimlerinden bile çıkarıldı." (age, syf:206-207)

Sandinistler de emperyalizmle uzlaşarak, dayatmalarını kabul ederek, iktidarlarını koruyabileceklerini düşündüler ve bugün de –daha da gerilemiş haliyle- farklı düşünmüyorlar…

Marksizm-Leninizm'in ışığında hareket edilerek, PASS doğrultusunda savaşarak, emperyalizm ve işbirlikçisi Somoza' ya karşı gerçekleştirilen devrim, revizyonizmin "Barış İçinde Bir Arada Yaşama" tezine teslim olunarak adım adım tasfiye edilecekti. İlk adım 1990 seçimleriydi ve iktidar, kontraların saldırıları bitsin, abluka-kuşatma, ambargo kalksın diye, burjuvaziye "altın tepsi" de verilmişti.

Bugün FSLN, klasik sosyal-demokrat, reformist partiler gibi kitlelerle ilişki kuran, Terceristas önderleri Ortega kardeşlerin sürüklediği bir zeminde, küçük-burjuva solculuğu yaparak seçimden seçime koşan bir "parti" durumundadır.

Nikaragua Devrimi'nden ve sonrasında yaşanılan gelişmelerden çıkarılacak dersler vardır ve çoktur:

Emperyalizmle uzlaşılmaz!

Emperyalizme, dayatmalarına asla teslim olunmaz!

Devrimle kazanılan halk iktidarı, seçimle halk düşmanlarına verilmez!

Çıkarılacak en önemli ders budur…

Burjuva Liberaller veya küçük-burjuvazi ile birlikte bir ittifak içinde diktatörlükler yıkılsa bile, bu ittifakın, sosyalizmin ilerleyişinin önünde engel oluşturmasına asla izin verilemez. Burjuvazi hızla mülksüzleştirilmeli, siyasal-kültürel yaşama müdahaleleri engellenmelidir.

Küçük-burjuvazinin devrime katılan siyasal örgütlenmeleri var ise, hızla proletarya partisi saflarına çekilerek, tasfiye edilmelidir. Ve elbette tüm bunları yapabilmek için
ta devrim öncesinden başlayarak,
işçi sınıfı ve yoksul halkların öncü kurmayı proletarya partisinin inşası ZORUNLUDUR!

Nikaragualı devrimcilerin temel zaafı da, esasen buradadır. Bu zaaf, devrim öncesinden başlayarak, devrim sonrası da giderek yeni zaafların eklemlenmesiyle büyümüş ve ideolojik olarak yeni savruluşların zemini olmuştur. FSLN, devrim sürecinde bağrında taşıdığı zaafları devrim sonrasında da gidememiş, iktidarı halkla birlikte bütünleştirememiş
ve burjuvazinin, emperyalizmin dayatmalarına teslim olunca da halktan uzaklaşmışlardır.Örneğin; CDS'leri veya
belediyelerin halka açık toplantılarını (cabildos abiertos) halkın gerçekten kendi kararlarıyla kendi kendilerini yönettikleri iktidar organları haline getirememişlerdir. Bir tür "belediye meclisi" misyonu biçilen cabildos-abiertos'un bir karar alma organı değil, karar alıcılara, belediye cuntalarına, devrim önderlerine, toplantılara katılan Devlet Konseyi temsilcilerine şikâyet veya taleplerini bildirme mercii olarak kullanılıyor olması bu sonucu yaratmaktadır.

Bu yanlıştır! Halk kendi kararları, kendi örgütlenmeleriyle yönetime katılabilmelidir. Halk, yönetmeyi böyle öğrenecektir… Halk Meclisleri; köylerden, mahallerden, fabrikalardan, okullardan başlayarak ülke geneline varana kadar, ilçe, il, bölge ve Genel Halk Meclisi'ne kadar halk parlamentoları biçiminde örgütlenen, halkın kendi kararlarıyla yönetime katıldığı İKTİDAR ORGANLARI olarak düzenlemek zorundadır. Halk Demokrasisinin gereği budur.

Ülke genelini ilgilendiren veya yerelde yaşanılan sorunların çözümü ile ilgili alınan, alınacak kararlarda inisiyatifi, katılımı olmayan

bir halkın, devrim öncesinde de devrim sonrasında da burjuvaların iktidarda kendilerinden daha fazla söz sahibi olduğunu gören bir halkın, emperyalistlerle uzlaşan devrim önderlerini daha uzun süre sahiplenmesini beklemek, elbette abes olurdu.

Halk; kendi iktidarı için, sosyalizm için eğitilmediği, iktidara kendi örgütlenmeleri ve kararlarıyla katılmadığı, yokluğu da varlığı da yöneticileriyle birlikte eşit bir şekilde paylaşamadığı, birilerinin hala ayrıcalıklı yaşadığı ve buna müdahale edilmediği koşullarda, yine günlük çıkarlarını, kendi bireysel çıkarlarını düşünmeye devam edecektir.

Sandinistler, yeniden şapkalarını önlerine koyup, M- L'in ışığında 1979 öncesini ve kendilerini 1990'lara taşıyan süreci yeniden değerlendirmelidirler.

Bu değerlendirmelerin sonucu olarak, öncelikle kendilerini ve ardından halkı yeniden emperyalizm ve işbirlikçileriyle savaşmaya hazırlayarak sosyalizme yönelmelidirler.

Latin Amerikalı devrimcilerin böyle bir dönüşüme ve yeniden ve daha güçlü bir devrimci savaşıma -hem kendileriyle hem düşmanla- ihti-yaçları vardır.

Emperyalizm kadr-i mutlak bir güç değil, birleşen halklar karşısında zayıf bir güçtür. Mao'nun dediği gibi; yani, "Emperyalizm kâğıttan kaplandır."

FSLN, emperyalizmler uzlaşanların değil, emperyalizmle her cephede savaşanların yoluna dönmelidir. (DEVRİMCİ OLMAK PARTİ-CEPHELİ OLMAKTIR, SYF: 231-241)

DEVRİMCİ ŞİDDET İLE İKTİDAR OLANLAR BURJUVAZİYLE SEÇİM YARIŞINA GİRMEZLER

Nikaragua, devrimci iktidarını seçimle burjuvaziye kaptırdı. Nikaragua Devrimi, ABD'nin arka bahçesinde Küba'dan sonra ikinci silahlı devrimdi. Silahla iktidarı almış Sandinistler, devrimler tarihinde taslanmamış şeyler söylüyorlardı. Burjuvaziyle seçime giriyor, kazanıyorlardı. Silahla iktidara gelmiş, sosyalist olduklarını söyleyen Sandinistler, silahla iktidarı almamış gibi burjuvazinin, emperyalist işbirlikçilerinin ve her türlü muhalifin özgürce yer aldığı seçimlerle iktidarlarını sürdürmeye çalışıyorlardı.

ABD emperyalizminin ekonomik ve siyasal baskılarının yarattığı kriz, Kontra saldırılarının bıktırıcılığı ve halkın sürekli savaş halinde tutulması Nikaragua'yı ekonomik, siyasi olarak krize sürüklemişti. ABD destekli Kontra saldırılarını püskürtebilmek için, kendi koşullarında büyük bir ordu besliyordu Nikaragua hükümeti. Yeni yatırımlar yapılamıyor, işsizlik, sefalet artıyordu. Halk kitleleri on yıllarca yarı aç yarı tok yaşayamazdı. Devrimle refaha kavuşacağını bekleyen halk, ilerleyen yıllarda umutlarının gerçekleşmediğini görünce karşı düşüncelere eğilim gösterebiliyor. Kuşkusuz niçin devrim yapıldığı, hangi amaç için savaşıldığı, neden yoksul oldukları, bu koşulları nasıl aşacakları konusunda bilinçli olan bir halk, hangi biçimde gelirse gelsin, karşı-devrime geçit vermez. Şu açığa çıkıyor: Nikaragua işçi, köylü ve küçük üreticileri karşı-devrimin baskı ve ambargosuna karşı uzun yıllar mücadele edecek ve kendi iktidarını yaşatacak bilinçte değildir. Dahası, devrimci halk iktidarının bağrında sosyalizmi yeşertecek, büyütecek, M-L öğreti ile donanmış, sınıf çıkarlarını gören bir proletarya ve yoksul köylülük yoktur veya yeterli güce sahip değildir:

Devrimci halk iktidarını yaşatacak, yönetecek ve sosyalizmi inşa edecek nitelikte proletarya ve emekçi sınıflar yoksa devrim nasıl gerçekleşti? Çeşitli ülkelerde devrimlerin farklı yollar izlediği ve bu farklılıklara paralel olarak devrimin inşasında değişik yöntem ve

taktikler uygulandığı görülür. Hemen hemen hiçbir devrim önce¬den belirlenmiş programlara göre şekillenmemiştir. Sınıf mücadelelerinin içinde gelişen proletarya partisi taktik, ve yöntemlerinin değişen koşullarla uyumluluğunu sağlayabilmelidir. M-L parti, M-L öğretinin evrensel ilkelerinin dışında, ülke koşullarının özgünlüğünü yakalaya bilmelidir.

Nikaragua devrimcileri de belirli kesitte özgün olma gerçeğini gördüler ama bu gerçeğe pragmatik ve millici öğeler karıştırdılar. M-L evrensel tezlerle çelişen uygulamalara da başvurdular. "Sivil toplumcu" akımla¬rın demokrasicilik düşüncelerinden etkilendiler. Ve bu etkilenmeler sonucu, yanlış uygulamalar hayata geçirilerek adım adım devrimci iktidarın da sonu hazırlandı. Nikaragua Devriminin gelişimine kısaca bir göz atarsak, birçok eksikliği ve açmazı taşıdığını görürüz.

Öncelikle proletarya partisi konusunda bir netlik yoktur. Devrim olması için proletarya partisinin evrensel kural olduğu gerçeği adeta yadsınmıştır. Birçok ülkede adı parti olmamakla birlikte, aynı fonksiyonu gören birçok örgüt halka önderlik ederek iktidarı almış ve süratle partiyi inşa ederşk devrimci dönüşümleri sağlamıştır. Ama FSLN, iktidar öncesi parti oluşumu için ciddi adımlar atamadan topyekün saldırı koşullarını esas ola¬rak iradi eylemlerle yaratarak halkı mücadeleye katmış ve iktidarı almıştır. Oysa iktidarı almadan kısa süre önce üç parçaya bölünmüş FSLN'nin birleşmesi, ideolojik olmaktan öte zorunlu bir birlik olmuştur. FSLN, bu yapısıyla parti fonksiyonu görmekten çok, cephe gibidir. Uzun vadeli programları hayata geçirecek ideolojik birlikten yoksun bu yapının, anti-Somoza cephe içerisinde yer alan burjuva, küçük burjuva ve aydınlarla" olan ittifakının sonucu iktidarı zorunlu paylaşmasının getirdiği sorunlarla, emperyalizmin baskılarını karşılama ve halkı yeni bir ideoloji ile donatmada yetersiz kalacağı açıktı, iktidar ortağı burjuvazinin tasfiyesinden sonra emperyalizmin silahlı, ekonomik saldırıları giderek arttı. FSLN ise, saldırılara karşı halkı esasta anti-em- peryalist temelde savaştırıp örgütlerken, ideolojik sap-malar da görülmeye başladı.

Devrjmci halk iktidarını proletarya diktatörlüğünün bir biçimi olarak kabul edip karşı-devrimci güçleri etkisiz kılma, iktidarı, halkın yönetme yeteneğini kazanması ve örgütlenmesi yönünde kullanma

yerine demokrasicilik sapmasına düşüldü. Emperyalizmle işbirlikçiliğini açıkça savunan burjuva iktidarını özleyen karşı-devrimcilerle seçim yarışına girmek M-L'lerin perspektifi olamaz. Evet, ABD'nin arka bahçesinde devrim yapmanın zorluğu kadar, onu yaşatmanın çok daha zor olduğu bir gerçek. Belki de FSLN, ağır baskı ve saldırılardan korunmak ve ülke ekonomisini kısmen de olsa düzşlte- bilmek için seçim manevrasına başvurdu ve bu seçim¬den yüzde yüz zaferle çıkacağını bekliyordu. Ama devrimle kumar oynanamaz. Devrimci taktikleri belirleyen M-L evrensel tezlerdir. Bu tezlerin en önemlisi de, ikti¬darın şiddet yoluyla alınması ve aynı araçlarla korunmasıdır. FSLN ise iktidarı şiddet yoluyla almasına ve yine iktidarın korunması için halk ordusunu oluşturmasına karşın, bu ordu daha çok ABD destekli Kontralara karşı savaştırılmış, içteki işbirlikçi ve muhaliflerin yaşamasına izin verilerek seçim koşullan hazırlanmıştır. Burada FSLN'nin ideolojik zayıflıkları, boşlukları ve sapmalarını aramak gerekir.

Proletarya partisi olgusuna gerekli önemi vermeyen FSLN, sağ ve sol etkilenmeler içine girerek proletarya diktatörlüğünü yadsıyan bir anlayışa düşmüş ve devrimci iktidarı halkın talepleri, devrimci program ve halkın katılımı ile meşrulaştırmayerine, burjuvazinin ve em¬peryalizmin dayatmaları sonucu seçim yoluna başvurarak meşrulaşmak istemiş ve iktidar kaybedilmiştir. Seçimin yapıldığı koşullar dikkate alındığında FSLN'nin hiç de iyi durumda olmadığı görülür: Yüzde iki binlere va¬ran enflasyon, Kontralarla savaşın verdiği bıkkınlık ve halkın sefaleti vardır. Tüm bunlara ek olarak "sosyalist" ülkelerdeki karşı-devrimler, gerileyişierle birlikte burjuvazinin moral üstünlüğü İFe halkta beliren karamsar, umutsuz düşünceler birleşince FSLN'nin seçimden zaferle çıkması zordu.

Devrimin olabilmesi ve sosyalizmin inşası için M-L ilkelerle donanmış proletarya partisinin varlığı temel öne¬me sahiptir. Bu noktada FSLN'nin ideolojik sapmaya düştüğünü belirtmek gerekir. Parti olgusuna, ideolojik birliğe yeterince önem verilmemiş, emperyalizme karşı olma geleneğinin önderi Sandino'nun misyonu abartılıp devrimin anti-emperyalist ve anti-Somoza yanına ağırlık verilerek sosyalizm yanı eksik bırakılmış, hatta giderek "Sandinizm" gibi bir ideoloji yaratılmaya çalışılarak M-L'den sapılmıştır.

Proletarya diktatörlüğünün bir biçimi olan devrimci halk iktidarının pekişmesi ve süratle sosyalizmi inşa etmek için karşı-devrimcilerın örgütlenme ve söz haklarını engelleme, ekonomik temellerini kaldırma yerine, tersi yapılmıştır. Dahası, M-L ile bağdaşmayan bir şekilde, halkın silahıyla, kanıyla aldığı iktidarın meşruiyetini burjuvazi ve emperyalizmle girilecek Seçim yarısıyla sağlamaya çalışmak halka karşı cinayet işlemekten başka bir şey değildir. FSLN bu noktada, yapılan devrimin yeterince bilincinde olmadığını da göstermektedir. Burjuvaziye oy hakkı vererek emekçi iktidarını sürdüreceklerini sananlar ihtilalle iktidara gelmeyi reddetmelidirler. M- L'ler burjuvaziye örgütlenme ve söz hakkı vermezler. Çünkü bu hakkı, devrimi yıkmak için kullanacakları kesindir. FSLN burjuvaziyle seçime girerek karşı-devrimi istemeyerek hazırlamıştır. Bu, proletarya diktatörlüğü anlayışının reddedilerekburjuva demokrasisi anlayışının benimsenmesidir.

M-L'lerin işçi sınıfı ideolojisinin evrensel tezlerini yadsıdığı noktada, karşı-devrim kısa veya uzun erimde ka¬çınılmazdır. Bu anlamda Nikaragua karşı-devrimi yoğun derslerle dolu olup öğreticidir.

Sosyalist iktidar, sosyalizmin inşası M-L partinin öncülüğünde uzun yıllar sürecek alt ve üstyapıda programlı bir çalışma ve halkın katılımı ile başarılabilir ancak. Bu uzun sürecin şu veya bu kesitte kesilmesi, sapmaya uğraması geriye dönüşü getirecektir. Bu ülke devrimini yeni yapmış, geri bir ekonomiye ve cılız bir proletaryaya sahip, daha baştan nesnel ve öznel birçok eksikliği içinde taşıyorsa geri dönüşün çok daha kolay olacağı kesindir. FSLN devrimci iktidarın progra¬mı çerçevesinde başarılı birçok şey de yaptı. Ama emperyalizm ve işbirlikçilerinin bu yapıları yıkıp yerine kendi istedikleri bir düzeni kurmaları 'haklarıdır artık. Çünkü demokrasicilik oyununa başvuran veya başvurmak zorunda kalan FSLN'dir ve sonuçlarına da katlanmak zorundadır. Bu demokrasiciiik oyunu içerisinde sosyalizm inşa edilebilir mi? Bırakın sosyalizmi, tutarlı bir anti-emperyalist politika bile uygulanamaz. FSLN millileştirme, toprak reformları, halkordusunun oluşturulması vb. birçok ileri adımlar attı ama bugün iktidara gelen ABD işbirlikçileri bunları yıkacaktır. Bir sonraki secimde FSLN iktidar olsa bile, yeniden aynı girişimlere başvurmasının zorlukları bir yana, birkaç yılda bir, alt ve üstyapının yeniden yıkılıp değişmesi ile sosyalizmin inşa edileceğini düşünmek ciddiye alınamaz.

Şili'de seçimle iktidara gelen Ailende bu şansı kullanıp iktidarı emperyalist saldırılardan korumak için halkı silahlandırmadı ve sonu trajedi ile bitti. Nikaragua'da FSLN ise halkın devrimci şiddeti ile iktidarı aldı ama seçimle emperyalizme teslim etti, Emperyalizm devrimcilerin her yanlışını değerlendiriyor. Onun için çıkarına olan her şey "meşru"dur. Bunun için de cuntalar, secim oyunları, insan hakları demagojisi, CIA sabotajları, katli¬amlar dahil her şeyi çekinmeden yapabiliyor. Devrimci¬lerin meşruluğu ise ne soyut insan haklan, ne demokrasiciiik, ne de seçim yarışları ile sağlanamaz. Devrimciler işçi sınıfının ve emekçi halkın çıkarlarını yansıtan programlan hayata geçirmek ve halkın yönetimini engelleyen, sabote eden her türlü iç ve dış karşı-devrimci girişimleri engellemek için zor kullanırlar. Bunun için de proletarya diktatörlüğüne ihtiyaç duyarlar. Devrimci iktidarın meşruluğunun kıstası işçi sınıfı ve halkın çıkarlarına ters düşmemektedir. Bu meşruluğu seçim sandı¬ğında burjuvaziyle yarışta arayanlar her zaman yenilmeye mahkumdurlar.

FSLN'nin durumu, burjuva demokrasisi özleminin sonucu 'sosyalist iktidarda çok parti olmalı, burjuvaziye dahi oy hakkı verilmeli' diyerek proletarya diktatörlüğünü reddedenler için öğretici olmalıdır. FSLN, sözüm ona, sosyalist dünyaya yeni bir örnek sunacaktı. Bu örnek burjuva hümanizması, burjuva demokrasisinden etkilenmiş, proletarya diktatörlüğünü yadsıyan bir örnekti. Uyguladılar ve yenildiler. (Çözüm- Sayi 33-1990 Mart)

NOTLAR

ÖNSÖZ

1. *Barricada*(Managua), 6-8 Kasım 1979; *La Prensa*(Managua), 7-8 Kasım 1979; İntercontinental *Press* (New York), 3 Aralık 1979 başka türlü belirtilmedikçe tüm çeviriler yazaraaittir.
2. Carlos Fonseca Amador*, Sintesis de algunos problemas actuales*, in *Obra*s, vol.1 (Managua: Editorial Nueva Nikaragua, 1982), 98-99; italikler yazaraait.
3. Earl Browder 1930'dan 1944'e kadar ABD Komünist Partisi genelsekreteriydi.
4. Bu en aşırı teori Cancino'nun çalışmasında vardır. Marksizm' in milliyetçilikle kökten zıt olduğu ve "milliyetçi söylemle Marksist-Leninist söylemi birleştirmenin bir yolu olmadığı"ndan yola çıkmıştır; bakınız Hugo Cancino Troncoso, *Las Raices historicas e ideologicas del movimiento Sandinista: Antecendentes de la revolucion popular nicaragüense*, 1927-79 (Odense: Odense University Press, 1984),140.
5. Carlos Fonseca Amador'un yoldaşı Denis, 17 Eylül 1960, IESArşivi
6. 1979 Temmuz'unun çoğunda Küba'daydım ve 26 Temmuz buluşmasında bulundum. Binlerce Kübalı gelecek 2-3 kişilik Nikaragua heyetini selamlamak için havaalanında toplanmıştı. Biraz sonra askeri elbiseli gerillalar uçaktan peş peşe yavaş yavaş inmeye başladılar, sonu olmayan bir sıra gibi görünüyorlardı, etkileyici birgösteriydi.
7. Bakınız , örneğin, George Black, *Triumph of the People:The*

Sandinista Revolution in Nicaragua(London: Zed Press, 1981); John A. Booth, *The End and the Beginning: The Nicaraguan Revalution* (Boulder: Westview, 1982); Julio Lopez C. , Orlando Nunez S. , and Carlos Fernando Chamorro B., *La caida del somocismo y la lucha Sandinista en Nicaragua* (San Jose: EDUCA, 1979); Manlio Tirado, *La revolucion Sandinista* (Mexico, D.F. : Editorial Nuestro Tiempo, 1983); Thamas W. Walker, *Nicaragua in Revolution* (New York Praeger,1982). Bu araştırmacılar yeni çıkan bir kitapta iddia edildiği gibi, 'Guatamala hariç Orta Amerika'da Küba devriminden etkilenen bir yer olmamıştır, ' diyecek kadar uzağa gitmemişlerdir; bkz Thomas C. Wright, *Latin America in the Era of the Cuban Revolution* (Westport: Praeger, 1991), 178. Küba'nın rolünü büyük önem veren iki çalışma (birincisi Sandinistlere genel destek, ikincisi düşmanlık) Harry E. Vanden ve Gary *Prevost'un Democracy and Socialism'in Sandinista Nicaragua* (Boulder: L. Rienner, 1993); ve David Nolan'ın *The Ideology of the Sandinistar and the Nicaraguan Revolution* (Coral Gables:Institute of Interamerican Studies,1984)

8. Peter Finly Dunne, Mr. *Dooley on Ivrything and Ivrybady* (New York:Dover Publications, 1963),203.

Bölüm 1-
Matagalpa: Çocukluk ve Gençlik Yılları

1. CHM reg. 18698, caja 1, "kişisel belgeler"dosyası.
2. Jesus Miguel Blandon, *Entre Sandino y Fonseca Amador* (Managua: DEPEP, 1981), 181,183.
3. Blanca Arauz Augustina Fonseca'dan sadece 3 yaş büyüktü. Her ikisi de uzun ve açık tenliydiler, birbirlerine benziyorlardı.(Sandino eşini "%95 ispanyol" diye takdim ederdi; bkz Volker Wunderich, *Sandino: Biografia Politica* [Managua: Instituto de Historia de Nicaragua, 1995], 70.) San Rafael del Norte gibi küçük bir kasabada birbirlerini tanıyor olmaları neredeysekesindir.

4. Benita Alvarado, yazarın ropörtajı, 20 Şubat 1996, Matagalpa; Jose Ramon Gutierrez Castro, yazarın röportajı, 24 Şubat 1996, Rivas. Lt. Pennington'un resmi 1930'larda Meksika ve ABD'de müdahale karşıtı basında sık sık görülmüştür. Çok genç görünmektedir, sağ elinde saçlarından tuttuğu kesik bir baş vardır, Sandino gerillası Silvino Herrera'nın başı Kübalı gazete *Granmanın* daha sonra 21 Ocak 1971'de Carlos Fonseca'nın bir makalesinde bu fotoğrafı kullanması dehşet verici birrastlantıydı.
5. 1980'ler boyunca bu ev *casa cuna* (korunaklı ev) diye bilindi ve Carlos Fonseca'nın yaşamının sergileneceği bir müzeoldu.
6. Benita Alvarado, yazarken r öportajı 20 Şubat 1996, Matagalga; Maria Haydee Teran, yazarın röportajı, 2 Temmuz 1994, Leon; Nelly Arrieta de Vilches, yazarın röportajı, 10 Haziran 1995, Matagalpa;Reyraldo Guido, yazarın röportajı, 27 Mayıs 1995,Rivas.
7. Blandon, *Entre Sandino*,185.
8. Bonita Alvarado, yazarın röportajı, 2 Şubat 1996, Matagalpa; Maria Haydee Teran, yazarın röportajı, 2 Temmuz 1994, Leon; Doris Tijerino, yazarın röportajı, 28 Haziran 1994, Managua; ayrıca bkz Carlos Fonseca Amador, "Declaracion, 1964" Obras, sayı 1, 182.
9. Jose Ramon Gutierrez Castro, yazarın röportajı, 26 Haziran 1994, Rivar; " CARFONA" (Carlos Fonseca Amador], " esta bien, pera esta mal", *Segovia 2* (Eylül 1954); Blandon*, Entre Sandino*,220.
10. Guillermo Rothschuh Tablada, " Tresfichas universitarias de Carlos Fonseca Amador", *Ventana*. 25 Nisan1981.
11. Carlos Fonseca Amador, San Jose, " Querido papa"ya, Managua, 11 Nisan 1960, CHM dosya " Cartas familiares" , caja 3. Fonseca Isaura ve Victoria Ubedaları sık sık halası diye anar, ancak onlar gerçekte kendisinin büyük halalarıdır. O zaman 100 Cordoba 15 dolar civarıediyordu.
12. CHM reg. 19887, caja 3 (18)

13. Jeffrey L. Gould, *" El cafe*, eltrabajo y la comunidad indigena de Matagalpa, 1880-1925," in *Tierra, cafe y sociedad: Ensayos sobre la historia agraria centroamericana, ed*. Hector Perez Brignoli ve Mario Samper (San Jose:Programa Costa Rica, FLASCO, 1994), 332-34; "Fausto Amador hijo explota contierras," *El Nuevo Diario*, 25 Şubat 1996;Nelly Arrieta de Vilches, yazarın röportajı, 10 Haziran 1995, Matagalpa. Somoza'yla sıkı ilişkisinden kaynaklı Fausto Amador'un mülküne 1979 devriminden hemen sonra el kondu.1990' larda bu mülkler kendisine geriverildi.
14. Jose Ramon Gutierrez Castro, yazarın röportajı, 26 Haziran 1994, Rivas; Carlos Fonseca Amador, "16 versos delmolendero", *Segovia* 6-7 (Jan.-Feb. 1955); Octavio Robleto, interview by author, Managua, 9 June 1995.
15. Blandon, *Entre Sandino*, 191-92; CHM, reg. 00535, caja 1.
16. Benita Alvarado, yazarın röportajı, 20 Şubat 1995, Matagalpa; Jose Ramon Gutierrez Castro, yazarın röportajı, 26 Haziran 1994,Rivas.
17. Nelly Arrieta de Vilches, yazarın röportajı, 10 Haziran 1995; Carlos Fonseca Amador, San Jose, "dona Lolita"-ya, 10 Haziran 1960, Managua, CHM reg. 00332, caja3.
18. Bkz., örneğin, Sahily Tabares Hernandez, "Carlos Fonseca Amador: Continuador de Sandino", *Barricada*, 13 Ağustos 1979; Jacinto Suarez, "En cada miliante esta presente la labor de Carlos", *Nicarauac* 13 (kasım – Aralık, 1986); Humberto Ortega Saavedra, " Estrategia triunfable fue obra de todos bajo la orientacion de Carlos", *Barricada*, 7 Kasım 1979. Bu düşünceyi Fonseca bizzat büyüttü. 1970'te bir haberciye şöyle dedi " Aile bağı konusundaysa, hem sömüren sınıftan olanlarla hem de sömürülen sınıftan olanlarla bağlarım vardı. Ama dünya hakkında bilincim arttıkça sömürenlerle tüm bağlarımı koparmaya karar verdim." Bkz. Carlos Fonseca Amador, " La lucha armada en Nicaragua [Hernan Uribe

Ortega'yla röportaj],” *Punto Final* (Santiago) 129 (27 Ağustos1971).

19. Carlos Fonseca Amador, San Jose, “Querido papa”ya, 15 Ocak 1960, Managua, IHN Archive, ayrıca CHM reg. 00326, caja 3. Altı ay önce Fausto yaralı oğlunu Honduras hastanesinde ziyaret etmişti. Ziyaretleilgili

    Carlos “ruhuma güç verdi, içimi bir mutluluk kapladı” demişti.
20. Carlos Fonseca Amador, San Jose, “Papa, queridisimo papa”ya, Managua, 12 Haziran 1967 [68? – son harf okunamıyor], CHM reg. 00350, caja 3, dosya “cartasfamiliares”.
21. “ Carlos Fonseca visto por Maria Haydee Teran”, *Barricada,* 9 Kasım 1979; Benita Alvarado, yazarın röportajı, Matagalpa, 20 Şubat 1996; Octavio Robleto, yazarın röportajı, 27 Şubat 1996, Managua Tomas Borge, 1982'de bir konuşmasında, “Carlos'un Dona Justina'ya yazdığı o mektuplara sevecenlik tamamiyle hakimdir, onunla mutluluklarını, keşiflerini paylaşırdı.” diye belirtmişti. Ancak bu mektupların nerede olduğuna dair bilgi yok. Bk. Tomas Borge, ‘‘Fieles a Carlos y a su sagrada herencia,’’ *El Nuevo Diario,* 25 Haziran1982.
22. Carlos Fonseca Amador, “mensajes del FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi) a las madres de los Martines nikaragüenses”, 30 Mayıs1968, CHM reg. 00299, caja 5; Benita Alvarado, yazarın raportajı 20 Şubat1996 Matagalpa; Blandon*, Entre Sandino*, 214. Fonseca - çoğu Nikaragualı gibi – “ Proleterya” terimini sadece sanayi ücretli işçilerine değil, ev hizmetçileri, satıcılar, zanaatkârlar, iş yeri sahipleri ve hatta bazen küçük toprak sahipleri gibi geniş sosyal tabakaları tanımlamak için kullanmaktadır.
23. Gould , “ El cafe”,303; Alberto Vogl Baldizan, Nicaragua con amor yhumor (Managua: Ministerio de Cultura, [1985 ?], 328. (1 manzara 1.7 acre'ye eşit) [Acer, ingiliz dönümüdür ve 4047 metrekaredir - çn.]

24. Çoğu, Nicaragua,330,340; ayrıca bkz. *Rumores* ve *Segovia* reklamlari. 1930 Ulusal muhafız raporu Matagalpada çok büyük kahve malikin 24 ailenin listesini veriyordu, dokuzu Kuzey Amerikalı,yedisi Nikaragualı (aralarında Carlos Fonseca'nın amcası Amadorlar da vardı) , üçü Alman , üçü İngiliz , biri İtalyan ve biri İsviçreli idi , bkz. Gould "El cafe", 366-72.
25. Ernesto Centeno M., "Matagalpa", *Segovia* 5 (Aralık 1954).
26. Bu görüşün öncüsü J'aime Wheelock Roman'dı; onun *las ramires indigenas de la lucha anticolonial en nicaragua* (Mexico, D.F.: Siglo XXI,1975)'sına bakınız . Carlos Fonseca Amador, Viva Sandino, Obras'ta, Cilt 2 (Managua: Editorial Nuera Nicaragua,1982),34. bu metinde Fonseca 1881 savaşını Nikaragua'da veyada sistemin çürüdüğünü simgesi olarak da nitelemekte, erken yerli eldivenli layık isyanlar ile bir yarım yüzyıl sonra yaşanacak augusto cesar sandıno'un Muazzez gerilla savaşı arasındaki bir geçiş hattı olarakgörmektedir.
27. Josefina Arnesto, *Breves apuntes de la historia de Matagalpa* (Matagalpa: n.d.) , 4 – 8 ; Ramon Gutierrez Castro *, Breve historia Matagalpa : la Guerra de los indios de 1881* (Managua : tipografia Villalta, 1954) ; Vogl, *Nicaragua* , 215; Guillermo *McEwan, el interi es lo de afuera* (Managua : editoria Vanguardia , 1994) , 110 ; rey Guido , yazarın raportajı, 27 Mayıs 1995 , Rivas.
28. Gould , "El cafe" , 238; Jeffry L.Gould, "vana Ilusion!" The Highlands Indians and the Myth of Nicaragua Mestiza, 1880-1925, *Hispanic. American Historical Review* 73 (Ağustos 1993) , 427 – 29; ülkenin farklı parçalarındaki Kızılderililer üzerinebir

    Nikaragua Mestizosunun çarpıcı bir konuşması için ayrıca bakınız, *To die in this way: Nikaragua indians and the myth of Mestizaje*, 1880 – 1965 (Durham: Duke University press, 1998) .
29. J'aime M. Biderman ," Class Structures, the State and

Capitalist Development in Nicaraguan Agriculture"(Ph.D. diss., University of California, Berkeley, 1982), 61-63; Lauro J. Enriquez, *Harvesting change : labor and Agrarıan reform Nicaragua ,* 1979 – 1990 (Chapel Hill and London : University of North Carolina Press , 1991) , 29 – 30 , gould , "El Cafe",327.

30. Knut Walter , *The Ragime of Anastasio Somoza Garcia and State formation in Nicaragua* , 1936 – 1956 (Capel Hill : University of North Carolinapress , 1987), 236,238; Biderman , "Class Structure",18; Amelia Chamorro, "Estado y hegemonia durante el somacismo",in *Economia y socied en la construction Del Estado en Nicaragua*, ed . Alberto lanuza et al. (San Jose: ICAP, 1983), 241- 76; Jeffrey L. Gould," For an organized Nicaragua: Somoza and the labour Movement, 1944–1948 ", *Journal of Latin American studies 1*9 (1987), 353–87.
31. Bkz. Richard Millett, *Guardians of the Dynasty* (Marylcnoll, N.Y: Orbis Books [1977? []; Eduardo Crowley, *dictators Never Die: Nicaragua and the Somoza Family Dynasty* (Newyork: St. Martin's Press,1979) ; Timothy P. Wickham –Crowley, *Guerillas Andrevolucation İn Latin America: A Comparative Study Of Insurgentsand Regimes Since* 1956 (Princeton: Princeton University Press, 1992, 269-70.
32. Walter, Regime,129-34.
33. Miguel Angel Herrera, "Carlos Fonseca : El anhelode servir a la patria", MS, Managua, n.d., 3.Baldizon 20 yaşındayken katledildi, El Chaparral birliğinde Carlos Fonseca'nın yanındaçatışmıştı.
34. Doris Tijerino*, Inside The NicaraguanRevolution* (Vancouver; New Star Book, 1983).
35. El Salvador hariç, Orta Amerika ve Karayipler' de Moskova yandaşı komünist partiler ikinci Dünya Savaşı ile birlikte içinde komünist kelimesi geçmeyen isimler aldılar. Küba'da 1944 sonrasında Komünist Parti' nin resmi adı Partido Sosyalista Popular (PSP)(Sosyalist Halk Partisi

oldu, Kosta Rika' da Partido Vanguardia Popular (PVP)(Halkçı Öncü Parti), Guatemala'da Partido Guatemalteco del Trabajo (PGT) vebenzeri…

36. Jeffrey Gould'un PSN'nin " ideolojik önermelerinden dolayı değil, fazlasıyla karmaşık konjonktürü dikkatli okuduğundan Somoza' yı destekledi"ği (Gould, Organized Nicaragua",383) kanaatine katılamayacağım. PSN'nin Somoza' yı desteklemesi dünya genelinde Moskova yanlısı partilerin politikalarına uygun çizgideydi ve iki şekilde olmuştu: birincisi, ikinci dünya savaşında müttefikleri desteklerken birbirleriyle bağlantılıydılar; ikincisi, ikisi de ülke içinde parlamentoculuk çerçevesinde geleneksel kapitalist partilerleçalışıyorlardı.

BÖLÜM 2:

İsyancı Öğrenci, 1950-1958

1. Benita Alvarado, yazarın röportajı,20 Şubat 1996,Matagalpa; Blandan, *Entre Sandino* , 194 ; Jose Ramon Gutierrez Castro , "nuestro Instituto Nacional del Norte celebro el 2 de marzo acto de clausura", *Segovia* 6-7 (Ocak-Şubat 1955).
2. *Vanguardia Juvenil*, 7 Aralık1946.
3. Ramon Gutierrez Castro, Rivas, yazara, 7 Haziran 1995, Managua IES," Cronologia Basıca de Carlos Fonseca", Carlos Fonseca Amador'da, Obras, cilt bir, 431.
4. Carlos Fonseca Amador , "Declaration, 1957", Obras'ta, cilt bir 166-168.
5. Ernesto Cardenal, yazarın röportajı, Managua, 27 Haziran 1994; Denis Lynn Daly Heyck, *Life Stories of the Nicara-*

guan Revolution (Nev York: Routledge, 1990), 24.

6. IES , *"Cronologia Basıca",* 433; Kısa versiyon, bir kaç yıl sonra sıradan halk için yayınlanmıştı, Fonseca Komünist Partisi üyelerine değinmiyor, bkz. IES, Carlos: El eslabon Vital (Managua: ENIEC, 1935), Guillermo Rothschuh Tablada, *Los guerrileros vencen a los generales. Homenaje a Carlos Fonseca Amador* (Managua: Ediciones Distribuidora Cultural, 1983), 2; Fonseca , "Declaration, 1957" , 170. Bu yalanlama güvenilir değildir, çünkü hem Fonseca'nın diğer açıklamalarına aykırıdır, hem de PSN ve dünyadaki benzerleri üyelerine sorulduğunda ilişkilerini reddetme politikasıizliyorlardı.
7. Jose Ramon Gutierrez Castro, yazarın röportajı, 26 Haziran 1994 Rivas; Tomas Previa Reyes (Colocho), yazarın raportajı, 20 Şubat 1996,Matagalpa.
8. Blandon, Entre Sandino, 197; Tomas Previa Reyes (Colocho) , yazarın röportajı, 20 Şubat1996

   Matagalpa. PSN'nin gazetesi bu dönemde Unidad ve Orientacion Popular diye iki farklı adla anılır.
9. Thomas Previo Reyes (Colocho) , yazarın röportajı, 20 Şubat 1996, Matagalpa; Walter, Regine, 226,282.
10. Jeffrey Gould , "Nicaragua", *Latin Amerika between the Second World War and the Cold War*, 1944– 1948, ed. Leslie Bethell and Ian Rowborough (Cambridge and New York ki: Cambridge University Press, 1992),263;Blandon, *Entre Sandino*, 193; Gould," For an Organized Nicaragua", 353 –87.
11. Thomas Previo Reyes (Colocho) , yazarım raportajı, 20 Şubat 1996, Matagalpa; Jose Ramon Gutierrez Castro, yazarın raportajı, 26 Haziran 1994,Rivas. Bu iki röportajın tartışmalı olaylardan 40 yıl sonra gerçekleştiği notedilmeli.
12. Juan Aburto, " Recuerdos de CarlosFonseca", *Ventana*, 8 Kasım 1986.
13. Tomas Borge, *La Paciente Impaciencia* (Managua: Editoria Vangiardia, 1989), 97; Jose Ramon Gutierrez Castro,

yazarın raportajı, 26 Haziran 1994, Rivas. Buitrago FSL-N(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi)'nin ilk liderlerindendi. 1963' te çatışmada katledildi; Gutierrez FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi)'ye hiç katılmadı; onun hayatta kalan üç arkadaşından biriydi sadece Nikaragua'da okul dönemi Mayıs veya Haziran' da başlar. Carlos'un INN'deki son dönemi Mayıs1950.

14. Jose Ramon Gutierrez Castro, yazarın röportajı, 26 Haziran 1994,Rivas.
15. İstisnalar sadece Werner Mackenbach " El problema de la nacion en el pensemiento juvenil de Carlos Fonseca ", MS, 1995 ve Blandon, *Entre Sandino*. Kültür makalelerinin küçük bir bölümü sonraki yıllarda Küba dergilerinde yeniden basıldılar;bakınız " Carlos Fonseca en Segovia", *Casa de las Americas* (Havana) 174 (1989) : 3–11.
16. Bertha Z. Prado, "Carlos, un gran lector", Barricada, 9 Kasım1980.
17. Carlos Fonseca Amador , "Editorial: La juventud intelectual matagalpina necesita ponerse en contacto para orientarse bien y poder triunfar", *Segovia* 6–7 (Aralık-Şubat 1955).
18. Francisco Buitirago Castillo, "Pensares de un estudiante Segoviano",*Segovia* 1 (Ağustos1954);Carlos Fonseca Amador, " Carta al sr. ministro de edueacion publica enla que se sugiere utilizar las Barberias como Bibliotecas populares", Segovia 11(Şubat1956).
19. Carlos Fonseca Amador, "Editorialoide", *Segovia 2*(Eylül 1954); "Editorial" *Segovia 10* (n.d., 195ybaşı).
20. Carlos Fonseca Amador, "Futuro", *Segovia* 1(Ağustos1954).
21. Carlos Fonseca Amador, "El voto de laMujer" *Segovia* 9 (Aralık 1955).
22. Carlos Fonseca Amador , "Editorialoide" *Segovia 2*(Eylül1954).
23. Coğrafi terim olarak *Segovia* beş Kuzey ilini ifade eder: Matagalpa, Jinotega, Estelí, Madriz ve Nueva Segovia;

bölgenin sınırı batıda Pasifik sahili düzlüğü, kuzeyde Honduras sınırı, doguda ise Atlantik Kıyısı bölgesidağlarıdır.

24. Sandino 1934' te suikastle öldürüldüğünde PSN henüz yoktu. Ancak buna karşılık gerilla generalinin katledilişinin birkaç gün sonrasında Kosta Rika gazetelerinde haberlere çıktı: Sandino köylülerin oğlu, bir köylü, geldiği sınıfın tüm özelliklerini taşıyordu: bireysel, sınırlı bakış açısı ve özel mülkiyete fetiş derecesinde saygısı vardı. Devrimci toplumsal doktrini hazmedemediğinden mücadele çizgisi, planı katıydı". Meksika Komünist Partisi'nin gazetesi El Machete ' nin Sandino' nun ölümü ardından yaptığı açıklamada aynı tarzdaydı." Sandino Nikaragua başkanı olmak istiyordu, emperyalizme karşı mücadeleyi yolundan saptırdı. Başardığı tek şey zavallı bir şeytan gibi ölmekti."(bakınız La Prensa , 18 Mayıs 1995,12).
25. Gutierrez, "Nuestro INN celebro", *Segovia* 6– 7(Ocak-Şubat 1955); Carlos Fonseca Amador, el Capital y el Trabajo: Examen de Bachillerato, INN" , Matagalpa, 27 Şubat 1955, CHM reg. 00398, caja 2. gerçek el yazısının fotokopisi Ulusal Güvenlik Bürosu (Officina de Seguridad Nacioal, OSN)'nda bulundu. Görünüşe göre Carlos Fonseca'nın Somoza'nin gizli polisinde saklı ilk yazısıbu.
26. Colaboradoes de Carlos en SEGOVİA,*Segovia* (Managua)1 (Temmuz 1985)
27. Humberto Lopez, "No era igual a nosotros: 57 anos del natalicio de Carlos Fonseca,"Barricada, 23 Haziran 1993; Roberto Sánchez Ramirez, Carlos Fonseca Amador, Bibliotecario "El Nuevo Diario, 5 Kasım 1981;Carlos Fonseca Amador, Notas y experiencias revolucionarias (transcripcion de charla)" , 1975, CHM reg. 09466, caja2B.
28. Sánchez , "Carlos, Bibliotecario", *El Nuevo Diario*, 5 Kasım1981.
29. Ignacio Briones Torres, "Bajo las banderas de Sandino", *Barricada*, 23 Haziran 1980 . Cleto Ordonez 1821'de Nikaragua'nın İspanya'dan bağımsızlığını takiben Au-

gustine de İturbide'nin " emperor of Mexico" başlıklı tek taraflı açıklamasıyla ilhak edilmesine karşıdirenmişti.

30. Sánchez, "Carlos, Bibliotecario", El Nuevo Diario, 5 Kasım1981.
31. Guillermo Rothschuh Tablada, "El caracter pedagogico de Carlos Fonseca*," El Nuevo Diario*, 23 Haziran 1983; Guillermo Rothschuh Tablada, "Carlos gran, bibliotecario y gran Lector, part 1, *El Nuevo Diario*, 10 Kasım1982.
32. Jose Ramon Gutierrez Castro, yazarın raportajı, 26 Haziran 1994 ve 27 Mayıs 1995,Rivas.
33. Sánchez , "Carlos Bibliotecario" *El Nuevo Diario*, 5 Kasım 1995 Tomas Borge , "Historia politico – militar del FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi)" , Encuentre(Managua) 15 (Eylül 1979), Sergio Ramirez Mercado , "La generacion del 23 de julio, una generacion decisiva", *in las Armas del futuro* (Managua: editorial Nueva Nicaragua,(1987), 106.
34. 1950' lerdeki patlama yıllarından birinde Chinandega'da böcek zehiri buharı solumaktan birkaç yüz pamuk toplayıcısı ölmüştü. Bakınız Jeffrey L . Gould, *To Lead As Equals: Roral Protest And Political Conscicusness İn Chinandega*, *Nicaragua* (Chapel Hill University of North Conolina Press, 1990), 164.
35. Rolando Avendana Sandino, Masacre estudiantil: 23 de julio de1959, Leon, Nikaragua ([Managua)]: Tipografico America, 1960), 30; Marcia Trana Galeano, Xiomara Avendano Rojas ve Roger Norori Gutierrez, "Historia del movimiento estudiantil universitario (1944–1979)", MS, Managua,1985,n.p.
36. Blandon, *Entre Sandino*,201; Octavio Robleto, yazarın röportajı, 9 Haziran 1995,Managua
37. (37)- Carlos Fonseca Amador, *Un Nicaraguense en Moscu in Obras* Vol 1,281
38. Fonseca, "Notas y experiencias revolucionarias (1975); Jose Roman Gutierrez Castro, yazarın röportajı, 6 Haziran 1994,Rivas.

39. Carlos Fonseca Amador, *Notas Sobre la Carta- Testamento de Rigoberto Lopez-Perez, Obras* Vol 1, 396.
40. Carlos Fonseca Amador, Matagalpa, "Caronel" e, 11 Aralık 1956, CHM reg. 00346, caja3.
41. CHM reg. 00535, caja 1; tüm noktalama ve imla hatalarıaslındandır.
42. Rothschuh *Los Guerrilleros*,118.
43. Fonseca, *Un Nicaraguense en Moscu*, 281, 283; CHM reg. 00698, caja 1 (8). Fonseca'nın delege kartı sonuçta OSN dosyasınagirdi.
44. Fonseca, *Un Nicaraguense en Moscu*, 208,310–11, 306,325.
45. a.g.e, 316–17.
46. a.g.e, 322.
47. Nikaragua basınının tamamı tersine, *Un Nicaraguen Moscu*'yu çalışmaya yeni başlayan birinin ilk deneyimi biçiminde ele aldılar. Bakınız, örneğin, Jorge Eduardo Arellano, " Carlos y su amistad con Manolo", *Ventana*, 28 Kasım 1987; Fidel Coloma,"la Prosa Juvenil de Carlos Fonseca Amador", La Prensa Literatura, 1 Kasım 1979; Carlos F. Chamorro B., " En torno a Un Nicaraguense en Moscu, " *Segovia* (Managua), 26 Temmuz 1985; David Gutierrez Lopez, " Carlos Fonseca en la URSS, Nicaragua (13 Kasım-Aralık1986).
48. Carlos Fonseca Amador, " Mensaje de Carlos Fonseca con el Seudonimo de Pablo Ceaceres en el IV Cangreso Sindical Mumdial RDA', CHM, reg. 07193, caja5.
49. (49)- Rodolfo Romero, yazarın röportajı, 24 Haziran 1994, Granada; Clara Mayo, "Fue una Noche de Junio Cuando Conoci a Che; Entrevista a Rodolfo Romero", *Juventud Rebelde* (Havana), 7 Haziran 1988, 8; Jon lee Anderson, *Che Guevara, a Revolutionari life* (New York Glore Press, 1997), 394,396.
50. Rafael Rene Corea, " Breve imagen de Carlos Fonseca", El Nuevo Diario, 7 Kasım 1991; Nelly Arrieta de Vilches, yazarın röportajı, 10 Haziran 1995, Matagalpa;

Blandon, *Entre Sandino*, 202; Ignacio Briones Torres, " La primero guerrilla de Carlos Fonseca (Aqunter para una biografia)", *El Nuevo Diario*, 28 Ekim 1982; Carlos Fonseca Amador, [Leon?], to Gen. Anastasio Somoza, Managua, 21 Mayıs 1958, CHM reg. 00376, caja3.

51. Carlos Fonseca Amador, "Acerca de la lucha del FS-LN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi): loreve cronologia", 1972, CHM reg. 00244, caja2A.
52. Dosya: "Cartas de Carlos Fonseca como Secratario de Relaciones del CUUN", CHMreg.00376,caja3.
53. Carlos Fonseca Amador, Leon, Mariano Fiallos Gil'e, Leon, 25 Kasım 1958, CHM reg. 00376, caja 3; Corea, " Breve imagen", *El Nuevo Diario*, 7 Kasım 1991; Arias, Nicaragua, 22. Fonseca hakkında birçok makale yazan Ignacio Briones Torres yüksek okul [liseler- çn] konferansı delegesiydi de; bakınız CHM reg. 00376,caja
54. Rodolfo Romero, yazarın röportajı, 24 Haziran 1994, Granada. Jeffrey L. Gould, "La raza rebelde: Las luchas de la comunidad indigena de Subtiava, Nicaragua (1900–1960)," Revista de Historia (San Jose) 21–22 (Ocak-Şubat Aralık 1990): 104-7.

BÖLÜM 3:
KÜBA DEVRİMİ, 1958-1961

1. La Prensa, 3, 7,8 ve 10 Ocak1959.
2. Victor Tirado Lopez, " La historia dio la razon a Carlos Fonseca; *Halola la vanguardia*'da (Managua, 1982),92; Blandon, *Entre Sandino* 158, 169, 61. 1970' teki bir röportajda Fonseca, Nikaragua gerilla faaliyetinin yeniden doğuşu "Küba devrimi ile kökleşti ve hatta onlar Küba Sierra'da daha savaş halindeyken, mücadeleleri Nikaragua'da yankılanmaya başladı" diyordu. Bakınız Carlos Fonseca Amador, Retornar a las montanas", *Verde Olivo* (Havana), 46 (15

Kasım 1970): 54.

3. Raudeles'in 1948 gerilla kalkışması belgelerine dikkatimi çektiğinden dolayı Michael Schroeder' e teşekkür etmekistiyorum.
4. Blandon, *Entre Sandino*, 69.79.101, 203, 102. Maalesef Lacayo'nun seyahat ettiği uçağı Havana' da acil iniş yaptırıldı, yakalandı, yargılandı ve idamedildi.
5. a.g.e., 86.
6. Maria Luisa Lafita, Eloise Linger'in raportajı , Haziran 1991, Havana. Bu röportajların kayıtlarını benimle paylaştığı için Linger'e teşekkür etmekistiyorum.
7. Anderson, *Che Guvara*,396–97; Rodolfo Romero, yazarın raportaj, 24 Haziran 1994, Granada, Romero'nun bana bahsettiği Che ile 1959'da görüştükleri konusu Jon Anderson' un röportajıyla da örtüşüyor. Yine de ben onun yanlış hatırladığını düşünüyorum. 1959 başında PSN' yle bağlantılı siyasi yargılamalar yapıldığı kesin bilgi o halde gerçekte belirtilen zaman 1959 sonu hatta 1960 başınasarkıyor.
8. Blandon, *Entre Sandino*,109,65, 107,108.
9. Ignacio Briones Torres, " La primera guerrilla de Carlos Fonseca," *El Nuevo Diario*,28 Ekim 1982- 7-9 Kasım 1982.
10. Carlos Fonseca Amador, Tegucigalpa , "Recordada Estalita"ya [Estela Escobar] , Guatemala, 15 Temmuz 1959, CHM reg. 1986, caja 3; vurgularaslındadır.
11. Fonseca Amador, San Jose, Prof Edelberto Torres'e, 8 Haziran 1960, Mexico City, IHNArşiv.
12. Fonseca, Notas y experiencias[1975]."
13. Rodolfo Romero, yazarın röportajı, 24 Haziran 1994, Granada.
14. Blandon, *Entre Sandino*,204.
15. Simon Delgado, " Version de un testigo del combate de 'El Chaparral' ", *El Nuevo Diario*, 9 Kasım 1980;Simon Delgado, " Carlos, un humanista", *El Nuevo Diario*, 28 Kasım 1982.
16. Fernando Gordillo, Obra (Managua: Editorial Nueva Nicaragua,1989),297,295.

17. Avedana, *Masacre estudiantil*, 90; Ramirez, " La generacion del 23 de julio", 106; Trana et al., *Movimientoestudiantil*.
18. Avedana, *Masacre estudiantes*,47–49.
19. Briones, "La primera guerrilla de Carlos Fonseca," El Nuevo Diario, 9 Kasım 1982; Emilio Suri Guesada, *Y nadie se cansa de pelear* (Managua: Editorial Vanguardia, 1987),179.
20. Anastasio Somoza Garcia, *El verdadero Sandino, o, el calvario de las Segovias*, 2d ed. (Managua: Editorial San Jose,1976),
21. Değişik yorumlar için, bakınız Steven Palmer, Carlos Fonseca and the Consruction of Sandinisma in Nicaragua, *"Latin American Research Review* 23(1988): 91–109; Bruce E. Wright, *Theory in the practice of the Nicaraguan Revolution* (Athens: Ohio University Center for International Studies, 1995),55– 66;Donald Hodges, *Intellectual Foundations of the Nicaraguan Revolution* (Austin: University of Texas Press, 1986); Cancino, Las raiceshistoricas.
22. Tomas Borge, *Carlos: Erişilmez Yakın Örneğimizin Düşüşü* (Vancouver: New Star Books, 1984),20–22; Vanden and Prevost*, Democracy and Socialism*, 35; Dennis Gilbert, *Sandinistas* (New York and Oxford: Basil Blackwell, 1988),5. FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi)'nin Borge'un yönetimindeki *Barricada'*da Fonseca'nın Yirminci ölüm yıldönümüne özel yayınlanan makalede Carlos Fonseca'dan çok Tomas Borge'un yaptıklarıvardı.
23. Hodges, *Intellectual Foundations*,167–72.
24. Duvar afişi: "Manifiesto del Centro Universitario al Pueblo de Nicaragua '23 de julio 1960'" (Leon: Editorial Antorcha, 1960), CHM reg. 03258, caja 5; John M. Kirk, " From Apostol to Revolutionary: The changing image of Jose Marti ", *North South* 4, no.7: 88–106; Carlos Fonseca Amador, "Discurso en acto de solidariad ", Havana, 6 Eylül 1974, CHM reg. 19729, caja 5; Carlos Fonseca Amador, *Bohemia* editörü Ángel Guerra ya mektup, Havana, 16 Şubat 1974, CHM reg.

00376, caja3.

25. *Cambate* (Havana), 10 Haziran 1960. Frente Unitario Nicaragüense (FUN) Venezuella, Meksika ve birkaç başka ülkedeki Somaza karşıtı sürgünlerin gevşek İttifakıydı.
26. Miguel Angel Herrera, "Carlos Fonseca: A treinta anos de El Chaparral" 25 Haziran 1989 (O zaman Dalton Elsalvador Komünist Parti üyesiydi); Blandon*, Entre Sandino*, 214.
27. Duvar afişi: "Manifiesto 23 Julio1960."
28. Fonseca, "Notas y experiencias [1975]", 24.46.57; Blandon, *Entre Sandino*,69,80.
29. Carlos Fonseca Amador, "Notas y experiencias [1975]" 24,46, 57; *Nicaragua Hora Cero*, *Obras*'ta Vol 1, 86– 87.
30. Carlos Fonseca Amador, "Bajo la sambre de Sandino [Victor Rico Galan'ın raportajı]", *Siempre* (Mexico) 542 (13 Kasım 1963) : 31. analitik makaleler 1960' ın ilk yarısındaki kişisel mektup ile üç yıldan fazla zaman sonraki bu röportaj arasında sadece bir döküman yaşarken Fonseca'ya atfetdilmiş, onun yazarıysa muğlâktır.
31. Carlos Fonseca Amador, Charla del Co. Carlos Fonseca en la Conmemoracion del 4 de Octubre", Havana,4

    Ekim 1973, CHM reg. 00248, caja 6 (1); Fonseca, Notas y experiencias [1975]" 34,81.
32. Fonseca, " La lucha armada en Nicaragua", 19 (bu röportaj Punto Final'den, "Una entre vista a Carlos Fonseca" başlığıyla 23 Haziran 1983 tarihli *Barricada*' da yeniden basıldı, ama *Barricada* " Frente Sandinista" kelimeleri sonrasındaki tırnak içindeki bölümün tamamını atlamış) ; Fonseca'nın 1961' deki aktarımı sonradan, 1964' teki tutuklanmasıyla ilgili yazıda ortaya çıktı, *La Prensa* , 2 Temmuz 1964; Carlos Fonseca Amador, " Entre vista, 1970 " [Ernesto Gonzales Bermejo'nun röportajı], Obras'ta, vol 1, 227; Carlos Fonseca Amador, " Mensaje del FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi) con motivo del 150 aniversario del rompimiento del yugo colonial espanol", 21 Eylül 1971, CHM reg. 00317, caja5.

33. *Punto Final'*de 1970'deki "La lucha armada en Nicaragua" başlıklı röportajında Fonseca,1958 ortaları "geçmişteki bilgisizlik geleneğinin kırılmasına" tanıklık etti diyordu, bu gelenek değişik nedenlerden dolayı özellikle Nikaragua için zordur. Bu nedenlerden biri ülkenin 19. yüz yıl sonlarının tamamında sosyalist düşünceleri taşıyabilecek hiç Avrupalı güç almaması gerçegiydi. *Barricada*'nin 23 Haziran 1983 tarihli sayısında yazı yeniden yayınlandığında bu bölüm atlanmıştı. Fonseca aynı noktaya "Entrevista, 1970", 220 ve fonseca*, Viva Sandino*, 35'te dedeğiniyor.
34. Carlos Fonseca Amador, "Militancia activa del combatiente revolucionario", 6 Haziran 1968, CHM reg. 00269, caja2A.
35. Fonseca, " Notas y experiencias [1975]",27.
36. Carlos Fonseca Amador, " Retornar a las montanas", Fonseca, "Entrevista, 1970", 217,219. ayrıca bakınız Carlos Fonseca Amador, " Notas Sobre lasituacion

    actual de Nicaragua", 21 Haziran 1974, 20, CHM reg. 00247, caja 2A (15) ; ve Fonseca, *Viva Sandino*, 35.

BÖLÜM 4:
FSLN'nin Kuruluşu, 1960–1964

1. Carlos Fonseca Amador, " La lucha por la transformacion de Nicaragua [1960]," *Obras*'ta, vol. 1, 28.
2. a.g.e., 27.
3. Blandon, *Entre Sandino*, 206; Carlos Fonseca Amador, " Antecedentes del FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi)", *Ventana* , 6 Temmuz 1985. *Juventud Revolucionaria*'nın elde bilinen birinin sahası yok.308
4. Carlos Fonseca Amador, " Breve analisis de la lucha popular Nicaragüense contra la dictadura de Somoza", *Obras*'ta, vol. 1, 39–54; Ayrıca bakınız Frente Unitaria Nicaraguense, Intervencion *Sangrienta: Nicaragua y su pueblo* (caracas:

FUN, 1961). Fonseca bu konferansa katıldığı için bir dereceye kadar suçluluk hissetmiştir. Çünkü o sırada annesi yanında sekiz yaşındaki kız kardeşi Estela ile birlikte Kosta Rika ya kendisini ziyaretegelmişti.

5. Bakınız " Principios de la Juventud Patriotica Nicaragüense ve " El porque, paraque, y como del JPN", IHN'de Coleccion Hacia el Sol de laLibartad.
6. Fonseca, JPN örgütleyecileri Nikaragua halk hareketine kendi tarihsel önderliğini henüz inşa edemediği bir zamanda ortaya çıkan gelişigüzel bir önderlik etti, demiştir. Bu önderlik genelde, hemen hemen istisnasız, eline teslim edilen tarihsel sorumlulukların dengi olmadığını göstermiştir diye düşünüyordu. Bakınız Fonseca, " Antecendentes del FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi); Fonseca, " Notas y experiencias [1975]",53.
7. CUUN, "Unamonos en la Liberacion Nacional ", Leon, 1960, in Trana et al. *Movimiento estudiantil*; Gould, " For an Organized Nicaragua"368–75.
8. Fonseca, " Breve Analisis [1960]", 48-49. Fonseca," La lucha por la tarnsformacion [1960],29–30
9. Bakınız Arias, Nicaragua, 26; Fonseca," Lucha guerrillera" 16, " El Coronel Santos Lopez en los primeros pasos del FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi)", *Barricada*, 28 Şubat 1984. Santos lopez 1965'te doğal nedenlerdenöldü.
10. "Comunicado del FSLN: Al comloate, pueblo de Nicaragua n.d., Ancak dökümanın üzerindeki OSN mührünün tarihi 26 Eylül 1963'tür, CHM reg. 25076, caja 5; Frente Sandinista de Liberacion Nacional, " Juramos vengar a los Martires del Rio Bocay", Managua, 10 Ekim 1963, CHM reg. 25077, caja 5; Fonseca," Antecedentes del FSLN(-Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi)"; Fonseca, " Bajo la sombra de Sandino", 30.309
11. Fonseca, ," La lucha por la tarnsformacion [1960], 37– 38 Carlos Fonseca Amador, "Nicaragua, tierraamarga,"

Nuevo Amanecer Cultural, 21 Temmuz 1990, bakınız 23 Temmuz 1960 tarihli bildirinin duvar afişi

12. Borge, Paciente İmpaciencia, 121, 187. Bu Borge'un 1955 veya 1956'daki hapishane yazısında *Carlos, the Dawn*' da geçen aynı sohbet. *Paciente Impaciencia* isimli otobiyografisinde tarih konusunda muğlak ama Guerroro'nun 1960'ların başında örgütün Sandino olarak adlandırılmasına karşı çıkanların başını çektiğini söylüyor.
13. Antedecentes del FSLN"; *Fonseca, Yo Acuso*,236.
14. Heriberto Rodriguez Marin, yazarın röportajı,14 Şubat 1996,Managua; ayrıca bakınız Rodrigoez'in Manuel Eugarrlos'la röportajı," Carlos: Revolucionerio ejemplar" *El Nuevo Diario*, 8 Kasım 1986; " Gabriel " (German Gaitan) , Managua , " Julian'a" (Carlos Fonseca) , Tegucigalpa, 2 Ağustos 1961, CHM reg. 00392, caja 3, folder "cartas".
15. Fonseca, " Declaracion, 1964," 183,188.
16. "El Frente de liberacion nacional (Sus Fines)", *Trinchera*, Ocak 1963, IHN'de Coleccion Hacia el sol deLibertad.
17. Buitrago 1963'te 19 yaşındaydı, Managualı işçi bir ailedendi .sonradan şehir yeraltı örgütünün başına geçti. Bu üç UCA lideri de 1967–1969 yılları arasında Ulusal Muhafız tarafından katledildiler. CEUCA, "Los estudiantes de la UCA manifiestan ...", in Trana et al. *Movimientoestudiantil*.
18. Bakınız, örneğin, Borge*, Carlos, the Dawn*, 33; *Black, Triumph*, 75; Lisa Gross, *Handbook of leftist Guerrilla Groups in Latin America and the Carribean* (Boulder, Colo. :Westview Press, 1995),126.
19. " Ve 1961'de – Tek gerçek şu ki önceden haberli değildik – 1961'in 19 Temmuz' unda FSLN kuruldu. (şokta gibiydik, ben şimdi sadece, bu çok önemli,bir

    rastlantıyı bildiriyorum); Borge , "Historia Politico" - militar del FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi)", *Encuentro* 15 (Eylül 1979), 41.
20. Rodolfo Romero, yazarın röportajı, 24 Haziran 1994, Granada. Bu röportaj zamanında, Romero FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi)'nin aktif bir üyesiydi.

21. Fonseca, " Notas y experiencias [1975]",65.
22. Blandon, *Entre Sandino*, 214–16; Paco Ignacio Taino II, *Guevara, Also Known as Che* (New York: St. Martin's Press, 1997), 357–59; " Entrevista a Carlos Fonseca Amador por Elena A. Ferrada ", Radio Habana, Cuba, 30 Ekim 1970,kopyası CHM reg 24807, caja 6, italiklerorjinalinden.
23. Claribel Alegria and D.J. Flakoll, *Nicaragua: La revolucion Sandinista* (Mexico: Ediciones Era, 1982),192–93.
24. Regis Debray, *Revolution in the Revolution?* (New York: Grove Press, 1967); bakınız ayrıca Matt D. Childs, " A Historical Critique of the Emergence and Evolution of Ernesto Che Guevara's Foco Theory ", *Vournal of Latin American Studies* 27(Ekim 1995) : 593–624.
25. Fonseca, "Notas y experiencias [1975]",58–60 Rios Coco y Bocay 1963' deki gerilla hamlesine verilen addır.
26. Mayo, " Fue Una noche de junio, " *Juventud Rebelde*, 7 Haziran 1988,8; Anderson, *Che Guevera*, 394,396; IES, Coleccion Direccion Nacional Historia, " Silvio Mayorga".
27. Fonseca," Declaracion, 1964", 184; Fonseca, Entrevista,1970,222.
28. Galoriela Selser, " La primera guerrilla del Frente Sandinista", *Barricada Edicion especial*, 7 Kasım1986.
29. Fonseca, "Declaracion,1964," 184-85 . Frente interno ülke içindeki, özellikle şehirlerdeki yeraltı örgütüne işareteder.
30. 1979'da bir söyleşide Borge, Guerrero'yu şöyle almıştı, "yıllarca Meksika'da yaşayan ve adını anmak istemediğim bir Nikaragualı adam (Borge, Historia Politico-militar del FSLN). Fonseca,1962'deki önder grup bağlılık yoksunuydu, çünkü gelecekte herhangi bir durumda devrimci hareketi bırakıp terk edecek, kötü alışkanlıklara sahip unsurlar kesin ağırlıktadır, derken Guerrero'yu kastetmiş olmalıydı. (Carlos Fonseca Amador, " Notas Sobre la lucha popular contra la trania somocista", 1973, CHM reg. 00253, caja 2B. ayrıca bakınız, Tomas Borge, " Carlos y la fundacion del FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi) ", *Barricada*, 8

Kasım1990.

31. Borge," Historia Politica- militar del FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi), " *Encuentro* 15 (Eylül 1979),43.
32. Arias, *Nicaragua*, 28; Selser, " La primeraguerrilla," *Barricada*, 7 Kasım 1986.
33. Fonseca," Bajo la sombra de Sandino," 30; Fonseca," Notas Sobre la lucha popular[1973]."
34. Fonseca," Notas y experiencias[1975]",58.
35. Fonseca, "Declaracion, 1964",187–188.
36. 36- Gabriela Selser, "En algun lugar de Nicaragua", *Barricada Edicion especial*, 7 Kasım 1986*; La Prensa*, 17 Ağustos1976.
37. Roberto Fonseca Lopez, "Carlos en la carcel hace 25 anos", *Barricada*, 23 Haziran1989.
38. *La Prensa*, 2 Temmuz 1964. "Quien causa tanta alegria? Carlo Fonseca con su guerrilla" "Quien causa tanta alegria? La Concepcion deMarla'dan

    uyarlanmıştır. Bakınız Suarez, "En cada militante", *Nicarauac* 13 (Kasım-Aralık 1986).
39. *La Prensa*, 1,2 Temmuz 1964; Roberto Fonseca Lopez "Carlos en la carcel hace 25 anos", *Barricada*, 23 Haziran 1989; Fidel Castro, "History Will Absolve Me", *Fidel Castro's Political Strategy: From Moncada to Victory,* by Marta Harnecker and Fidel Castro (New York: Pathfinder Press, 1987); Nelson Mandela, *The Struggle Is My Life* (New York; Pathfinder Press,1986)
40. Gazetenin Fonseco düşmanlığı FSLN kurulduktan sonra daha da keskinleşti ve hayatının sonuna kadar yönetsel düzeyde sürdü. 1963 öncesinde Fonseca'nın muhalif çalışmaları hakkında bazen lehte yazılar da yayınlandı. *La Prensa*, hatta sevgi gösteren, çok değilse bile bir miktar koruyan; örneğin şu şiir: "Muchachito / A Carlos Fonseca A. / Muchachito debarrio
    /muchachito sin menü / muchachito de una sola camisa" (*La Prensa, 17 Temmuz 1960*). 1970'ler ortasında *La Prensa* ile FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi) ilişkileri yeni bir

şekil aldı. Çoğu muhabiri örgütün sempatizanı, hatta bazıları üyesi olmuştu. 1979 devriminden bir yıl geçmemişken gazete bölündü.

FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi) taraftarı muhabirler ve yöneticiler *El Nuevo Diaria* aldı yeni bir gazete çıkardılar. FSLN karşıtı grup ise *La Prensa* firmasında kaldı. Chemorro ailesi de bölündü: *La Prensa, El Nuevo Diario* ve FSLN'nin yeni günlük gazetesi *Barricada* hepsi de Pedro Joaquin Chamorro'nun çocukları ve kardeşleri tarafından çıkarılıyordu.

41. *La Prensa*, 1,2,3 Temmuz 1964; Reynaldo Antonio Tefel, "El caso Fonseca Amador, Los Somozas, y el Comunismo", *La Prensa*, 19 Temmuz1964.
42. Carlos Fonseca Amador, *Desde la carcel yo acuso a la dictadura, Obras*'ta, vol.1,231-38
43. Marcio Vargas and Filadelfo Aleman, "A pesar de tedo... vacio", *La Prensa*, 8 Kasım 1979; Arnando Nurinda, "El "yo acusa" de Carlos Fonseca", *El Nuevo Diario*, 22 Haziran 1985; Carlos Fonseca Amador, *Esta es la verdad, Obras*'ta, vol.1, 239–43, "*yo acuso*" ve "*Esta es la verdad*"ın İngilizce tercümesi için, Tomas Borge, *The Patient Impatience* (Willimantic, Conn. : Curlostone Press, 1992),190–98.
44. Sonraki yıllarda Carlos Haydee' ye kendisiyle ilk kez 1950 sonlarında, protesto amaçlı imza toplarken evlerinin kapısını çaldığında karşılaştığını hatırladığını söylemiş (Maria Haydee Teran, yazarın röportajı, 2 Temmuz 1994, Leon) Başka ziyaretçiler varken ve gardiyanlar Fonseca'ya yalnız iki kişinin ziyaretine izin verdiklerinde Carlos'la konuşmaya Haydee giderdi, Octavio ile Victor Tirado ziyaretten vazgeçerlerdi. (Octavio Robleto, yazarın röportajı, 9 Haziran 1995, Managua). Maria Haydee Teran hiçbir zaman FSLN(-Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi)'ye üye olmadı.
45. Maria Haydee Teran, yazarın röportajı, 2 Temmuz 1994, Leon. Carlos Fonseca, Tapachula, Meksia, Radio Informaciones müdürü, Rodolfo Tapia Molina'ya, Managua, 6 Haziran 1965, CHM reg 00333, caja 5; "Carlos Fonseca visto por

Maria Haydee Teran;" *Barricada*, 9 Kasım1979.

BÖLÜM: 5
FSLN Stratejisinin Evrimi, 1964–1968

1. Fonseca, "La lucha por la transformacion [1960]", 30; Fonseca, "Lucha armada en Nicaragua"; Fonseca, "Notes sobre la lucha popular[1973]".
2. Fonseca, "Declaracion, 1964",191.
3. Arias, *Nicaragua*,33.35.26.
4. Muhafazakâr Parti'nin bir kanadı Schick'i desteklerken diğer kanat, adayı Fernando Agüero'ya kampanya yapma serbestliği tanımadığı için boykot çağrısı yaptı; bakınız Alegria ve Flakoll, *Nicaragua*, 173; Chamorro, "Estado y hegemonia", 260–66; Virginia Gonzalez "Somocista Women, Right-Wing Politics, and feminism in Nicaragua, 1936–1979", Latin Amerika Araştırmaları Birliği Konferansına sunulan belge, Chicago, 24–26 Eylül1998.
5. Thomas W. Walker, *The Christian Democratic Movement in Nicaragua* (Tucson: University of Arizona, Institute of Government Research, 1970), 9,17; Enriquez, *Harvesting Change*, 37–38,41–43.
6. Amaru Barahona, *Estudio sobre la historia de Nicaragua del auge cafetalero al triunfo de la revolucion* (Managua: Instituto Nicaragüense de Investigaciones Economicas y Sociales, 1989); Enriquez, *Harvesting Change*, 36–47; Biderman, "Class Structure" ; Cancino, *Las raices historicas*, 109; *Extra* (Managua), Suplemento 72 (25 Aralık 1969).
7. Tomas Borge, "Historia politica-militar del FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi)", *Encuentro* 15 (Eylül1979)
8. *La Prensa*, 13 Ağustos 1976, aktaran TomasBorge.

9. IES Archive: Coleccion Direccion Naciobnal Historica, “CasmiroSotelo”.
10. Walker, *Christian Democratic Movement*, 37,45.
11. Arias, *Nicaragua,*36–37.
12. Fonseca, “Entrevista, 1970”, 222–23; Fonseca, *Hora Cero*, 87–88; Fonseca, “Notas sobre la lucha popular [1973].”
13. *Movilizaciom Rebupicana* (Managua), no 114, (5 Ağustos 1965). Sadece az sayıda *Movilizacion Republicana*’nın yeri belirlenmiştir; diğerleri (1964’ten 1965’e)benzerdir.
14. Fonseca, “Notas sobre la lucha popular [1973]” ; Fonseca, *Hora Cero,*88.
15. Ernesto Che Guevera, “ Vietnam and the struggle for Freedon (Message to the Tricontinental)”, *Che Guevera and the Cuban Revolution*’da (New York: Pathfinder Press, 1987), 347–60; Carlos Fonseca Amador et al. “Sandino si, Somoza no; revolucion si, farsa electeral no!” *Obras*’ta, vol.1,243–47.
16. Alegria and Flakoll, *Nicaragua*, 178;Walker, *Christian Democratic Movement*, 17.
17. Herrera, *Carlos Fonseca: El anhelo, 32–35*; Victor Guillen, “A partir de abril del 66”, *Nicarauac*, 13 (Kasım-Aralık 1986)121.
18. Fonseca, *Viva Sandino*, 52; Michael d. Schroeder, “To Defend Our Nation’s Honor” : Toward a Social and Cultural History of Sandino Rebellion in Nicaragua, 1927–1934” (Ph. D. Diss, University of Michigan, 1993); Fonseca, “Notas sobre la lucha popular [1973]” ; Arias, *Nicaragua*,96.
19. Gladys Baez, yazarın röportajı, 1 Temmuz 1994, Leon; ayrıca bakınız Randall, *Sandino’s Daughters*, 175–77.
20. Walker, *Christian DemocraticMovement*.

21. Fonseca, “Notas sobre la lucha popular [1973]” ; Fonseca, “Entrevita, 1970”, 224; Fonseca, “Retornar a lasmontanas.”
22. Arias, *Nicaragua*,46.
23. Fonseca, “Notas sobre la lucha popular [1973]”, part 7.
24. Guillen, “A partir de abril”,124.
25. Carlos Fonseca Amador, “Mensaje del FSLN en el 34 aniversario del asesinato de A.C. Sandino: Contiuamos combatiendo!” 21 Şubat 1968, CHM reg. 25299, caja 5; Carlos Fonseca Amador, [“for the FSLN “Mensanje del FSLN en ocasion del 1 de Mayo” 1 Mayıs 1968, CHM reg. 25300, caja 5; Carlos Fonseca Amador, “Mensaje del FSLN a las madres de los Martires nicaragüenses”, 30 Mayıs1968, CHM reg 00299, caha 5; Carlos Fonseca Amadr, “Yanqui Johnson: Go Home”, Obras’ta, vol.1, 251–53; Carlos Fonseca Amador, “En el primer aniversario de la inmolacion del “Che” juramos sor leales a su ejemplo”, 8 Ekim 1968, CHM reg 25281, caja 5; Carlos Fonseca Amadr, “Los martires del FSLN son el honor de la Nicaragua de hoy”, 4 Kasım 1968, CHM reg. 25090, caja5.
26. “En las montanas de Yaosca combaten nuestros companeros; el movimento guerrillero es invencilde”, 28 Şubat 1969, “Juan Pablo” takma adıyla imzalı, CHM reg. 18859, caja5.
27. Carlos Fonseca Amador*, Mensaje del Frente Sandinista de Liberacion Nacional, FSLN a los estudiantes revolacionarios, Obras*’ta, vol.1, 55–74. Sonraki yıl, Fonseca FSLN Tarihi Programı’na benmerkezci akademisyenlere karşı sert bir saldırı ekledi: “Üniversite bürokrat bencillere zemin açmaktanvazgeçmelidir.”
28. Carlos Fonseca, “Lic. R. C.” [Raul Castellon]’a, 28 Haziran 1968, CHM reg. 00354, caja 3(6), Fonseca’nın el yazısıyla yazdığı mektubun aslı DSN dosyalarında bulundu, beraberinde alıcıya polise geri göndermesini hatırlatan “kuryeye teslim edilsin” üst notu yazılı bir nüsha da vardı; Carlos Fonseca, “Dr. A. R.”ye, 22 Mart 1968, CHM reg.

00363, caja3(6).

29. Fonseca, *Mensaje*, 57, 64,59.
30. Omar Cabezas, *La montana es algo mas que una inmensa estepa verde* (Mexico: Siglo XXI, 1982), 38; Blandon, *Entre Sandino,*205.
31. Fonseca, *Mensaje*,67,68.
32. Bakınız Jorge G. Castaneda, *Utopia Unarmed: The Latin American Left after the Cold War* (New York: Alfred A. Knopt,1993)
33. Carlos Tunnerman Bernheim,, *La Universidad: Busqueda permanente* (Leon: Editoria Universitaria de la UNAN, 1971), 23,36.
34. Dr. Alejandro Serrano C. et al. *Frente a la situaciion nacional: Documento de la generacion del 23 de Julio* (Leon: Editorial Antorcha,1969)
35. Walker, *Christian Democratic Movement*, 52; Fonseca*, Mensaje*,67.
36. Camilo Torres, "Mensaje a los Estudiantes", *Revisto Conservadora del Pensamiento Centroamericano* 105 (Haziran 1969),6.
37. Forres D. Colburn, *The Vogue of Revolution in Poor Countrie*s (Princeton: Princeton University Press, 1994).
38. Gladys Paez, yazarın röportajı, 1 Temmuz 1994, Leon: Heyck, *Life Stroies*,93–94.
39. Plutarco Hernandez, *El FSLN por dentro* (San Jose: Talleres Graficos de Trejos Hermanos, 1982)29–33.
40. Fonseca, *Mensaje*,67.
41. Enesto Cardenal, yazarın röportajı, 27 Haziran 1994, Managua. David Tejada 1968 ortalarındakatledildi.
42. Jose Coronel Urtecho, "Carlos Resucito a Sandino", *Nuevo Amanacer Cultural*, 8 Kasım 1986; ayrıca bakınız Beltron Morales, "Carlos fue el centr, el amla del Frente en realidad", *Nuevo Amanecer Cultural*, 7 Kasım1982.
43. Fonseca, "Militancia activa",1.
44. "28 muertos, 16 en la carcel y 12 en la clandestinidad: Saldo del FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi)",

Extra Somanal, 27 Temmuz 1969.

BÖLÜM: 6
Yeraltı ve Hapishane Yaşamı, 1968–1970

1. Hugo Torres, "Semblanza de una leyenda Ilamada Carlos", *Barricada,* 8 Kasım1988.
2. Marla Haydee Teran, yazarın röportajı, 2 Temmuz 1994 ve 27 Haziran 1996, Leon: "Carlos Fonseca Amador: Es patriota no ladron" [Maria Haydee Teran ve Segio Ardon'la röportaj], *El Universitario* (San Jose), Eylül 1969; dosyalar "OSN: Informes de vigilancida a M.H. Teran" ve "OSN: Telefonemas interceptados a M.H. Teran", CHM caja1A.
3. Benita Alvarado, yazarın röportajı, 20 Şubat 1996, Matagolpa; Dana Bütching, yazarın röportajı, 10 Haziran 1995, Maragolpa; Luz Marina Acosta, "Km.20, Testimonio Sobre Carlos Fonseca", *Nuevo Amanecer Cultural*, 8 Kasım 1986; Maria Haydee Teran, yazarın röportajı, 27 Haziran 1996,Leon.
4. Ortega, "Estrategia triunfante", *Barricada*, 7 Kasım 1979, Carlos Manuel Perez Alonso, Guatemala,to

   Excelentisimo General Don Anastasia Somoza Debayle, Jefe Supremo de las Fuerzas Armadas, Managua, 29 Ocak 1973, CHM reg. 00529, caja 1.
5. Annesi büyük bir aileye bakmak için Leon'da temizlikçi olarak çalışan Espinoza Ulusal Muhafız'ın katlettiği ilk kadın FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi)'lidir. (Randall*, Sandino's Daughters*, 33); Fonseca Burke'yi Küba'da 1960 başlarında tanıdı. (Suarez, "En cada militante", *Nicarauac* 13 [Kasım- Aralık 1986], 134; Marta Rojas Rodriguez, *Tania, la guerrillera inolvidable* [Havana: Instituto del Libro, 1970], 149); Arias, *Nicaragua*,126.
6. Ernesto Cardenal, yazarın röportajı, 27 Haziran 1994, Managua.

7. CHM reg. 00533, caja 1, dosya "OSN: Documentos personales"; CHM reg. 00536 – 00538 ve 00540 – 00538, caja1.
8. Humberto Fonseca Linares, "Las casas de seguridad de Carlos", *El Nueevo Diario*, 7 Kasım 1982; Selser, "En algun lugar", *Barricada*, 7 Kasım 1986; Yolanda Nunez, yazarın röportajı, 22 Haziran 1996,Managua.
9. Fonseca Linares, "Las casas de seguridad", *El Nuevo Diario*, 7 Kasım1982.
10. Selser, "En algun lugar", *Barricada*, 7 Kasım1986.
11. Cabezas, *La montana*, 50–51, 53-55;Arias, *Nicaragua*, 72.
12. Acosta, "Km.20", *Nuevo Amanecer Cultural*, 8 Kasım 1986. Carlos Jose Guadamuz, y... *las casas guedaron llenas de humo* (Managua: Editorial Nuevo Nicaragua, 1982) 50. "Âmânda", Olga Lopez'dir, "Tamara" ise Fatima Aviles'tir; iki erkek gerilla ise Carlos Guadamuz ve RogerNunez'di.
13. Randall, *Sandino's Daughters*, 30; Guadamuz, Y... las casas,36.
14. Doris Tijerino, yazarın röportajı, 28 Haziran 1994, Managua. Ayrıca bakınız, beraber yaşadığı erkek (bir FSLN Ulusal Yönetim üyesi) başkasıyla evli diye FSLN' ye üyelik talebi 4 yıl askıda tutulan Milü Vargas'ın hikayesi için, Randall, *Sandino's Daughters Revisitied*,132-34.
15. "Para la generacion del 60: Carlos Fonseca es c amo los pinos del Norte", *Barricada*, 8 Kasım1987.
16. "Abraham" [Carlos Fonseca], San Jose, "Angel" e [Julio Buitirago?], Managua, 14 Aralık 1965; CHM folder "cartas a Vulio Buitrago", reg. 00343, caja 3. Bu belge her ne kadar "Julio Buitirago'ya mesaj" başlıklı bir dosyadaysa da galiba gerçekte başka bir illegal lidere gönderilmişti; zira Buitrago Aralık 1965'te Atlantik Kıyısı'ndabulunuyordu.
17. Guadamuz, Y... *Las casas*, 43; "Para la generacion del 60", *Barricada*, 8 Kasım1987.

18. Heriberto Rodriguez Marin, yazarın röportajı, 14 Şubat 1996, Managua; Fonseca," Militancia activa"; Blandon, *Entre Sandino*, 207; Doris Tijerino, yazarın röportajı, 28 Haziran 1994, Managua; Maria Haydee Teran, yazarın röportajı, 2 Temmuz 1994, Leon; Carlos Fonseca Amador, "Analisis Sucesos de Nandaime", 20 Ekim 1973, CHM reg. 00254, caja 2B.
19. CHM reg. 00535(8), caja 1, dosya "OSN: Documentos personales." Bu dosya her ne kadar gerçek gibi görünüyorsa da, ben bundan şüpheliyim, çünkü tarzı Fonseca'nın kişiliğine uymuyor. Faosto Amador, Somoza'ya bağlılığını göstermek amacıyla uydurmuş olabilir. OSN değişik sebeplerden kaynaklı kendi dosyalarına yanlış bilgi girmiş de olabilir. Rapor bir yanlış bilgilenmenin ya da karışıklığın sonucuolabilir.
20. Bakınız Alegria and Flakoll, *Nicaragua*, 197. "Que se rinda tu madre!", 1980'lerde kontralara karşı savaş seferberliği sırasında her yerde görülen afiş ve pankartlarınsloganıydı.
21. Carlos Fonseca Amador, "Lucha guerrilera en Nicaragua", *Punto Final* (Santiago), no 110 (4 Ağustos 1970): 17; Borge, *Carlos, the Dawn*, 57. (Genellikle, Fonseca 200 asker ve 2 saat söylüyor, oysa Borge 3 saatten fazla ve 400 askerden fazla söylüyor.) "El Diario de Julio Buitrago", *Extra Semanal* (Managua), no. 51 (27 Temmuz1969)
22. "El Diario de JulioBuitrago."
23. Fonseca, "Lucha guerrilera", 15-17; Dr. A. R., Dr. A.P.A., Dr. R.C.M., Lic. R.C.'ye mektuplar, Mart- Haziran 1968, CHM regs. 00363, 00352, 00355, 00534, caja3.
24. Carlos Fonseca Amador, Leon, Coronel Anastasia Somoza Debayle'ye, Managua, 11 Aralık 1956, CHM reg. 00346, caja 3; folder "cartas a Agaton", CHM regs. 00390–00395, caja 3(5); CHM reg. 00567, caja 1B; "Jorge" [Jaime Wheelock], Santiago. "Companero Cardenal"e, Managua, 10

Nisan 1973, CHM reg. 00033, caja 3. Bu dosyalar OSN karargâhından Somoza'nın Managua'daki ağır istihkâmlı yeraltı sığınağına taşınmışlar. Onları Rodolfo Romero ve gerilla komutanı Hugo Torres 19 Temmuz 1979'da bu sığınakta buldular. Romera 1994'te "Tüm bu dökümanları bize nasıl bırakabilmişler anlamadık" dedi. "Tüm sırları oradaydı, gizli polisin 1968'e kadar uzanan geçmiş planları, çeşitli örgütlere sızdırdıkları muhbirlerin listesi." Dosyalar Somoza'nın dev porno film koleksiyonuyla beraber bir odadaymışlar.Bakınız

Rodolfo Romero, yazarın röportajı 24 Haziran 1993, Granada.

25. CHM reg. 00362, caja 3(6); Julian Guerrero Castillo and Lola Soriano de Guerrero, 100 *Biografias Centroamericanas*, vol. 1 (Managua: Imprenta Nacional, 1971, 1973),360–63.
26. Joseiona Tijerino, Victoria, Meksika, 20 Şubat 1965, CHM reg. 00386, caja 3(6); Wunderich*, Sandino*, 110.
27. Fonseca, *Hora Cero*, 93; Humberto Ortega Saavedra, "Carlos uso la carcel para ser mas grande de lo que era", *a Barricada*, 23 Ekim 1980; "Salvador" [Carlos Fonseca], San Jose, 28 Mayıs 1969, "Hermano"ya [Julio Buitrago], Managua, CHM reg. 00357, caja 3, dosya "cartas a Julio-Buitrago."
28. a.g.e.
29. FSLN, El Programa Historico del FSLN (Managua: DEPEP, 1981). İngilizce çevirisi Bruce Marcus, ed. *Sandinistas Speak* (New York: Pathfinder Press, 1982), 13-22'de bulunabilir. 1969 orijinal "Programa Sandinista" versiyonu Dennis Gilbert ve David Block, eds. *Sandinistas: Key Documents/Documentos Claves* (Ithaca, N.Y. : Cornell University, Latin American Studies Program, 1990), 3-21'de yeniden basıldı.
30. *La Prensa*, 4 Eylül1969.
31. Carlos Fonseca Amador, San Jose, 10 Haziran 1960, "Recordada dona Lolita"ya, Matagolpa; Carlos Fonseca

Amador, San Jose, 11 Nisan 1960, "Querido papa"ya, Managua; Fausto Amador, "How I came to be a Trotskyist", *Intercontinental Press* (New York), 27 Haziran 1977,743.

32. "La entrega de Fausto Jr." *Extra Semanal*, 24 Ağustos 1969; "Carlos Fonseca A. : Nacido parala insurrecion. El mas completo reportaje sobre el hombe No:1 del FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi)", *Extra Semanal*, 7 Eylül 1969; *Novedades*, 21 Ağustos 1969, 1 Eylül 1969.
33. Carlos Fonseca Amador, "Viva la Fraternided Guerrilara, 22 Ağustos 1969, CHM reg. 00313,caja 5. Bu demecin Fausto Amador'la ilgili tüm değinmelerin silinmiş ve düzenlenmiş asıl versiyonu , Carlos Fonseca Amador, "Programa del FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi)", *Obras*'ta, vol.1,267-69.
34. Carlos Fonseca Amador, "Algunos puntos sobre la situacion de Nicaragua", Havana, 12 Kasım 1973, 4, CHM reg. 00247, caja2A.
35. Carlos F. Chamorro B. "La ultima carcel de Carlos Fonseca", *Barricada*, 24 Haziran 1989; Fonseca, "Reternor a los montanas", 54. Rufo Marin ünlü bir Sandinist savaşçıydı. Temmuz 1927'de Ocatal'de bir çatışmada öldürüldü; bu bir kod isim olabilir ya da 1970'teki torun Marinolabilir.
36. Bakınız Carlos Fonseca, San Jose Hapishanesi, *Punto Final*'e, Santiago, Chile, 23 Mart 1970, CHM reg. 00363, caja 5. Humberto Ortega yaralarının sonucu olarak bir daha savaşamaz halegeldi.
37. Chamarro, "La ultima carcel", *Barricada*, 24 Haziran 1989. CHM caja 1A, dosya OSN: Vigilancia a Maria Haydee Teran; Carlos Fonseca Amador, "No Hay Islas" [Altomirano'yla röportaj], Ekim 1970, CHM reg. 00322, caja 6; Fonseca, "Lucha guerrillara", 15– 18; Humberto Ortega Saavedra, "Conductor integral de la vanguardia", *Barricada*, 8 Kasım 1980; Ortaga, "Estrategia triunfante", *Barricada*, 7 Kasım1979.

38. Carlos Fonseca Amador, "Resquesta a un ideologo de la tortua: Carta a Sr. Jorge Eduardo Avellano,Diario *La Prensa*", 15 Ocak 1969, CHM reg. 00356, caja 2A; *La Prensa*, 2 Şubat 1969; Carlos Fonseca Amador, Alajuela Hapishanesi, San Jose, Pablo Antonio Cuadra'ya, Managua, 2 Aralık 1969, CHM reg. 00305, caja 3(çıkartmalar aslındandır).
39. "Carlos Fonsea A. : Nacido para la insurreccion", *Extra Semanal*, 7 Eylül 1969; Ernesto Cardenal, yazarın röportajı, 27 Haziran 1994, Managua. Ayrıca bakınız Joaquin Sanson Arguello, "P.J. Ch: Mi visita a Fonseca Amador fue humanitaria", *Extra Semanal*'de, 21 Şubat 1971; "Seremos implarables y vendra mas dureza en la lucha anuncia Fonseca Amador", Extra Semanal, 14 Şubat 1971 (imzasız ama derleyen: WilliamRamirez)
40. Carlos Fonseca Amaddor, "Los ataques de los falsos revolucionarios de Costa Rica nos honran", *COPAN*, *Revista Teorica* (San jose), nos 2–3 (Ağustos 1984): 94–105.
41. Rolando Angulo, "Carlos Fonseca, gran problema para Presidente Agueres", *Extra Semanal*, 16 Ağustos 1970, Ortega, "Carlos uso la carcel", *Barricada*, 23 Ekim1980.
42. Oscar L. Montalban, "Carlos Fonseca Amador, Pedro Joaquin Chemarro, y Fernando Agüero", *Extra Semanal*, 14 Eylül 1969; Wm. Ramirez, "Sabrino de Agüero Guerrillero FSLN", *Extra Semanal*, 31 Ocak 1971; "Pueblo tico apeyo rescate de Carlos", *Barricada*, 21 Ekim1980.
43. Fonseca, "Notas sobre la lucha popular[1973]."
44. Carlos Fonseca Amador, "Charla con una companera (sobre la carcel)", 28 Eylül 1973, CHM reg. 00324, caja6(2).
45. Chamorro, "La ultima carcel", *Barricada*, 24 Haziran 1989; Ortega, "Conductor integral", *Barricada*, 8 Kasım1980.
46. Fonseca, "Charla con una companera"; Roberto Fonseca Lopez, "Audacia, rebeldia y coraje en las carceles del tirano", *Barricada,* 25 Haziran 1989. Fahişeleri FSLN(-Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi) kuryesi olarak görev-

lendirme çalışması hakkında bir öykü için ayrıca bakınız, Margaret Randall, *Sandino's Daughters* (Vancouver: New Star Books, 1980), 208.

47. Doris Tijerino, yazarın röportajı, Managua, 28 Haziran ve 11 Temmuz 1994; Fonseca, "Charla con unacompanera."
48. Tijerino, *Inside the Nicaraguan Revolution*,75.
49. Bakınız Randall, *Sandino's Daughters*,80.
50. Tijerino, *Inside The Nicaraguan Revolution*, 79–80; Novadades, 5 Ağustos1969.
51. Carlos Fonseca Amador, "Mensaje del FSLN con motivo del XVI aniversario del 21 de Septiembre", 15 Ağustos 1972, CHM reg. 25288, caja 5 (Havana'da "*La Tierra de Sandino clama Solideridad*" başlığıyla küçük bir broşür yayınlandı); Tijerine, *Inside The Nicaraguan Revolution*,79.
52. Declaracion de la Direccion del Frente Sandinista de Liberacion Nacional(FSLN), 8 Haziran 1974, CHM reg. 00318, caja5.
53. Randall, *Sandino's Daughters*, 166, 70; Fonseca, "Charla con una campenara"; Heyck, *Life Stories*, 248–49.
54. Fonseca, "Lucha guerrillera"; Fonseca, "Mensanje... 21 deSeptiembre."

BÖLÜM 7:
Sandino Üzerine Yazılar, 1970–1974

1. Carlos Fonseca Amador, *Sandino: Guerrillaro preletario*, *Obras*'ta, vol 1, 368–84; Carlos Fonseca Amador, *Ideario politico del General Sandino*, *Obras*'ta, vol. 2, 169–99; Carlos Fonseca Amador, *Cronologia de la resistencia sandinista*, Obras'ta, vol. 2, 89–167; Carlos Fonseca Amador,

Cronica Secrata: Augusto Cesar Sandino ante sus verdugas, MS 1995 yılında Instituto de Historia de Nicaragua tarafından hazırlandı (bazı bölümleri önceden *Obras*'ta, vol. 1, 412–27 ve Barricada Edicion especial, 7 Kasım 1986'da yayınlandı); Fonseca, *Viva Sandiino, Obras'ta*, vol. 2, 19–86. Tüm sayfalar bu baskılardagösterilmştir.

2. Carlos Fonseca Amador, "16 Aniversario de la muerte de herde nacional, Rigoberto Lopez Perez" [1972], CHM reg. 00623, caja 2A; Carlos Fonseca Amador, "Rigoberto Lopez Perez en la lucha por la Liberacion", Havana, 1972, CHM reg. 00262, caja 2A; Carlos Fonseca Amador, "Notas sobre la carta–

   testamento de Rigoberto Lopez Perez", *Obras*'ta, vol.1 , 392-406.
3. Marcio Vargas, "La Historia de 'VivaSandino'", *Barricada*, 5 Kasım 1982.
4. Özellikle bakınız. Fonseca, Cronologia,166–67.
5. Fonseca'nın Sandino'yu politikleştirmesi onu ikinci kez kurtarmaya çalışan bazı yeni tarihçilerce eleştirilmiştir. Şimdi onu unutulmuşluktan değil Fonseca'nın oluşturduğu görüntüden kurtaracaklardı. Bakınız, örneğin, Wunderich, Sandino ve Michael J. Scroeder, "Horse Thieves to Rebels to Dogs. Political Gang Violence and the State in the Western Segouias, Nicaragua, in the Time of Sandino, 1926–1934", *Journal of Latin American Studies* 28 (Mayıs 1996). 383–434. Onlar 1920'ler sonu 1930'lar başı somutluğunun hakkını gözeterek bir ölçüde "Sandino efsanesini" çözeceklerdi. Benim amacımsa, 1960'lar sonu 1970'ler başı siyasi gerçeğinin hakkını gözetmekti. Fonseca'nın tarih yazılarındaki fazla politik görüntü bir yana bırakılırsa, Sandino manzarasını doldurmak da faydalıdır. Ancak bunları Carlos Fonseca'yla ve dünyasıyla hemfikir olmayı da olanaksızlaştırmıştır.
6. Fonseca, *Viva Sandino*,23.
7. Fonseca, *Sintesis*,100.
8. Fonseca, *Viva Sandino*, 21.85.22;Fonseca,

Cronologia, 167.

9. Fonseca, "Charla en la Conmemoracion del 4 de Octubre." Fonseca'nın ABD'nin dayattığı rejime karşı savaşın simgesi saydığı iki Nikaragualı da 4 Ekim'de çatışmalarda düşmüşlerdir: Liberal General Benjamin Zeladon 1912'de, deneyimli Sandinist Ramon Raudales1958'de.
10. Borge, *Paciente Impariencia*; Fonseca, Angel Guerra'ya mektup, Havana, 16 Şubat 1974. Fonseca haklıdır*, Bohemia* yazarı hatalıdır; Marti'nin ABD'yi kınayan 1895 tarihli mektubu 1959 devrimine kadar gizlenmiştir, haliye Sandino onuokuyamamıştır.
11. Carlos Fonseca Amador, "Charla del Comp. Carlos Fonseca" (10 Eylül 1973), 6. CHM reg. 00292,caja 6. Bu belge Fonseca'nın iki gün süren konuşmalarının uzun bir dökümüdür, sayfalar günlere görenumaralanmıştır.
12. Jaime Wheelock, "Presentacion", Carlos Fonseca Amador'da, *Obras*, vol. 2, 16; Borge, *Paciente Impaciencia*,563.
13. Fonseca, *Guerrillero Preletario*, 375; Fonseca, *Viva Sandino*, 51,56; Fonseca, Angel Guerra'ya, Havana, 16 Şubat 1974 *(Bohemia* bu mektubu yayınlanmadı); Fonseca, *Viva Sandino*, 82; ayrıca bakınız, Fonseca, "Los ataques de los falsos revolucianarios",96.
14. Fonseca, *Guerrillero Proletario*, 371, 377;Fonseca, *Viva Sandino*, 63.
15. Fonseca, *Viva Sandino*,50,58.
16. Fonseca, "Lucha guerrillera", 18; Fonseca,*Ideario,* 174.
17. Fonseca, *Viva Sandino*,73.
18. a.g.e. , 49,50; Fonseca, *Iderario*, 176–77.
19. Fonseca, *Guerrillero Proletario*, 368;Fonseca, *Ideario*, 173.
20. Fonseca, *Cronologia*; Carlos Fonseca Amador, "Crondogia historica da Nicaragua", *Obras*'ta, vol. 1, 347–62; Carlos Fonseca Amador, "Resena de la secular intervencion

norteamericana en Nicaragua", *Obras*'ta, vol.1, 368–84; Foneca, *Viva Sandino*, 24. Kronolojiler tarihsel olayların uzun birerlistesidirler,

yabancı müdahalelere ve bunlara karşı çıkan yerel muhalefete ışık tutmaktalar.

21. Fonseca, "Cherla del Comp Carlos Fonseca" (10 Eylül 1973),2.
22. Fonseca, *Guerrillero Proletario,*373.
23. Fonseca, "Retornar a las montanas", 56;Fonseca *Ideario*, 178.
24. Fonseca, *Ideario*,178.
25. *Viva Sandino*, 64. Sandino'nun iffetliliği ve sadeliği konusuna IES'te toplanan yaşlı eski savaşçılar ve köylülerle yapılan röportajlarda tekrar tekrar rastlanıyor, *Ahora se que Sandino manda* (Managua: Editorial Nueva Nicaragua,1986)
26. Fonseca*, Guerrillero Proletario*, 383; Fonseca*, Ideario*,197.
27. Fonseca, *Viva Sandino*, 83. 28.

a.g.e. , 74–75.

29. Fonseca, *Guerrillero Proleteario*,371.
30. Fonseca, *Viva Sandino*,34–40.
31. a.g.e., 47; Fonseca, "Los ataques de los falsos revolucianarios",101-2.
32. 1971'de Somoza ile Fernando Agüero arasında yapılan bir anlaşmayla iki parti arasında iktidar paylaşımı düzenlemesi resmileşti, 1972'den 1974'e kadar, ülke Somoza ile bir başka Liberal'den ve Muhafazakâr Agüero'dan oluşan triumvirlikçe [üçler grubu] yönetildi. Sandinistler buna "üç küçük domuz cuntası"dediler.
33. Fonseca, *Ideario*, 179; Fonseca*, Sintesis*,101–2.
34. Ernesto Cardenal, yazarın röportajı, 27 Haziran 1994, Managua.
35. Fonseca, *Ideario,* 180. Seçim Konseyi başkanı olan ABD askeri yetkilisi gerçekten hem 1928'de hem 1932'de Nikaragua'yagelmişti.

36. Fonseca, *Viva Sandino*, 79, 80; Fonseca, *Guerrillero Proletario*,382
37. Fonseca, "Lucha guerrillera", 18;Fonseca, *Cronologia*, 110, 125, 161.
38. a.g.e., 127; Fonseca, *Ideario;* 188-89; Fonseca, *Viva Sandino*, 85. Bu konu, Matilde Zimmermann, "La Conexion Centroamericana: Ideologias revolucionarias entre 1959 y 1979"da açılmıştır, Tercer Congreso Centroamericano de Historia'ya sunulan belge, San Jose, Kosta Rika, 18 Temmuz 1996.
39. Carlos Fonseca, San Jose, "Querido Papa"ya, Managua, 15 Haziran 1960, INHArchive.
40. Carlos Fonseca Amador, "No Hay Islas" [1970'te Marco Altomirano'yla röportaj], *Obras*'ta, vol.1,202.
41. Fonseca, *Viva Sandino*, 70, 182, 185; Fonseca, *Cronologia*, 110, 130; Fonseca, *Guerrillero Proletario*, 378; Wunderich, *Sandino*,221.
42. Wünderich, Sandino, 189,208.
43. Fonseca, *Ideario*, 185; Fonseca, *Viva Sandino*, 69. 44. a.g.e., 71.
45. a.g.e., 77,47,45.
46. Fonseca, "Lucha guerrillera", 18.

BÖLÜM 8:
Harekette Çatlak, 1972–1975

1. Carlos Fonseca Amador, "Mensaje de Carlos Fonseca, dirigente del Frente Sandinista de Liberacion Nacional", Havana, 7 Kasım 1970, IHN, Coleccion Hacia el sol de laLibertad.
2. Fonseca, "Mensaje con motivo del 150 aniversario" [1971]; Borge, *Paciente Impaciencia*, 303, 356; Boris Tijerine, yazarın röportajı, 28 Haziran 1994, Managua; Heych,

Life Stories,117.

3. Jacinto Suarez, yazarın röportajı, 8 Temmuz 1994, Managua; Carlos Fonseca Amador, FSLN DN'si için, "Acersa de la solidaridad", 12 Haziran 1972, CHM reg. 00272, caja5.
4. Örneğin, Camilo, Humberto'nun DN'nin diğer üyeleriyle politik farklılıklar ortaya koyduğunu belirten abisinin mektubunu Carlos Fonseca'ya yönlendirmişti. Bakınız Carlos Fonseca Amador, "Nota sobre algunos problemas de hoy", Mart1976; yazarın dosyalarında sayfalandırılmamış MS, madde 9.
5. Hodges, *Intellectuals Foundations*, 245; Nolan*, Ideology of Sandinistas*, 57,144.
6. Fonseca'nın hizip çekişmeleri konusunda yazdığı çok sayıda yazıdan sadece ikisi yayınlandı. 1975 Kasımında Managua'da yazılan *Sintesis de algunos problemas actuales* ve ölümünden kısa süre önce Ekim 1976'da yazılan *Notas sobre le montana y algunos otros temas*. İkinci makalede, "düşünce ayrılıkları konusunda her soruyla elinden geldiğince dikkatle ilgileneceği" sözü veriyor. Hayatta kalan FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi) liderleri tarih konuşmalarında, yazılarında hizip tartışmaları konusu kısa geçiyorlar ve Fonseca'yı kesinlikle dışında tutuyorlar, o "birlik taraftarıydı." Bakınız, örneğin, Tomas Borge, "Carlos, el constructor revolucionaria", *El Nuevo Diaro*, 22 Kasım1982.
7. Bakınız, örneğin, FSLN [TI(Ayaklanmacı eğilim- Terseristalar)], "La situacion general del FSLN [Nisan 19798]", Gabriel Garcia Marquez'in, *Los Sandinistas* (Bogota: La Oseja Negra, 1980), 188- 223'te yeniden basıldı; FSLN TP(Proleter Eğilim), *La Crisis Interna y Las Tendencias* (Los Angeles: Sandinistas por el Socialismo en Nicaragua, 1978); *Gaceta Sandinista* (Havana), GPP(Uzun Süreli Halk Savaşı Eğilimi)'nin bakışını yansıtan bir düzenli yayın; *Lucha Sandinista* (San Jose), kendini FSLN Dış Konseyinin organı diye tanıtıyor ve Tersaristalarcayayınlanıyordu.

8. Bakınız Black *Triumph,* 91; Booth, *The End and the Beginning*, 143; Gilbert, *Sandinistas,*8.
9. FSLN, "Sobre la Guerra Popular Prolongada, La Celula Sandinista y Algunos Problemas",Ağustos

   1975, IHN, Coleccion Hacia el Sol de la Libertad; Oscar Turcios, "Condiciones para una organizacion "verdadramente Revolucionaria" ve "Acevca de las celulas", IES'te, Coleccion Direccion Nacional Historica, 113–16; Carlos Fonseca Amador, "El Enemigo Confiesa", 1973, CHM reg. 00285, caja 2A; Carlos Fonseca Amador, "Carta a companeros de la parroquia", 31 Temmuz 1974, madde 7, CHM reg.
   00367, caja 2B(44).
10. Carlos Fonseca Amador, "Analisis sobre la situacion nacional, el Programa Sandinista, en ocasion del Primero de Mayo de 1970", CHM reg. 25279, caja 2N.
11. Cancino, *Las raices historicas,*110.
12. Carlos Fonseca Amador ve Humberto Ortega, "Notas sobre comunicacion 'Quesitones urgentes para la organizacion'", 30 Nisan 1974, CHM reg. 00282, caja2B.
13. Fonseca, *Sintesis,*10.
14. "Acerca del trabajo revolucionario en barrios y comunidades", 1973, IHN, Coleccion Hacia el Sol de la Libertad; Fonseca, "Charla del Comp. Carlos Fonseca" (10 Eylül 1973),114.
15. "Oscar Turcios Chavarria" ,IES'te, Coleccion Direccion Nacional Historica; Fonseca, "Notas sobre algunos problames actuales", 1972; CHM reg. 00247, caja 2A, sayfalandırılmamış MS, madde 14, italikler aslındandır; Fonseca, "Charla del Comp. Carlos Fonseca" (11 Eylül 1973),11.
16. Fonseca, *Sintesis*,120.
17. Ruiz "La montana", 14; Fonseca, "Notas sobre la lucha popular [1973]", bölüm 8; Fonseca, *Sintesis*, 120.
18. Carlos Fonseca Amador, "Respuesta a las Cuestiones que Plantean los Companeros en los Textes que Elaboraron con Motivo de los Documentos que les Fueron Sumi-

nistrados", CHM reg. 00289, caja 2B (37), n.p., part 4; Fonseca, "Charla del Comp. Carlos Fonseca" (10 Eylül 1973), 18; Fonseca, "Notas sobre algunos problemas actuales[1972], madde42...

19. Fonseca, "Notas sobre algunos problemas actuales [1972]", madde 20, 22, 23, 41; Fonseca, "Carta a companeros de la parroquiz [1974]", madde21.
20. Fonseca, "Notas y experiencias [1975]", 76, 60,65.
21. FSLN, "Lineas y criterios que entraran en el plan de accion militar", CHM reg. 00266, caja 2A(13). Bu belgenin CHM kayıt tarihi 1973, ancak içindekiler 1975 ortasından sonra yazıldığını gösteriyor. Kayıt adı FSLN konulmuş ama Fonseca'nın ileri sürdüğünden farklı bir politik yaklaşım içeriyor, ayırca o tarihte FSLN önderi ya dağdaydı ya da ölmüştü.
22. Francisco Rivera, *La Marca del Zorro* (Managua: Editorial Nueva Nicaragua, 1989),211.
23. Fonseca, "Charla del Comp. Carlos Fonseca" (10 Eylül 1973),6.
24. Carlos Fonseca Amador, "Carta a los nicaragüenses residentes en Estado Unidas" [30 Ocak 1973], *Obras*'ta, vol. 1, 154–55; Carlos Fonseca Amador, "Hermano Afronortamericano" [30 Ocak 1973]'ya mektup, *Barricada*, 5 Kasım 1985; Carlos Fonseca Amador, "Hermanos Indios de los Estados Unidas"a mektup [30 Ocak 1973], yazarın dosyalarında; Carlos Fonseca Amador, "Llamamiento del Comite de Nicaragüenses en el exterior pro damnificados", Havana, 1973, CHM reg. 00303, caja5.
25. Carlos Fonseca Amador, FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi) için, "Algunos aspectos del trabajo entre las masas" [yazı 1971 diyor ama içte Aralık 1972 deprem sonrasında tarihlenmiş], IHN, Colleccion Hacia el Sol de La Libertad, sayfalandırılmamış MS, madde 41,42.
26. Doris Tijerino, yazarın röportajı, 11 Temmuz 1994, Managua.
27. Fonseca, "Mensaje de Carlos Fonseca[1970]"

28. Fonseca, “Algunos aspectos del trabajo [1973]”, madde 40,35.
29. Fonseca, “Charla del Comp. Carlos Fonseca” (10 Eylül 1973), 9, 15; (11 Eylül 1973),15.
30. Fonseca, *Notas sobre la montana*,140–41.
31. Carlos Fonseca Amador, “Reunion general para informar sobre problemas de la organizacion”, Hava, 14 Kasım 1973, CHM reg. 00293, caja 2B; Fonseca, “Nota sobre algunos problemas de hoy [1976]”, madde 5’ten12’ye.
32. Fonseca*, Viva Sandino*, 74; Fonseca, *Cronologia*, 123–24, 133. “Un Solo Ejercito!” 1980ler başında FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi)’nin ve Nikaragualılar’ ın birliğini simgeleyen slogandı. Michael Schroeder en azından Sandino EDSN’nin FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi) gibi hizipçilikle parçalandığını gösteriyor; Bakınız Schroeder, “Horse Thieves”; Schroeder, “To Defend Our Nation’sHonor.”
33. Fonseca, “No Hay Islas”, 201; Fonseca,” Charla del Comp. Carlos Fonseca” (11 Eylül 1973), 10. O konuşurken Şili’deki Allende hükümeti devrilmişti, ancak Havana’daki FSLN liderleri toplantı bitene kadar olanlardan habersizdi. Bir kaç ay önce Fonseca Santiago’daki küçük FSLN hücresine Şili’yiterk

    etme emri vermişti. Çünkü bir askeri karşılaşmanın gelmekte olduğundan ve çatışmayacaklarından çekiniyordu.
34. Fonseca, “Nota sobre algunos problemas de hoy [1976]”, madde 16.
35. Fonseca, “Notas sobre algunos problemas [1972]”, madde 30; bakınız, örneğin,”Abraham” [Carlos Fonseca], San Jose, “Angel”e [Julio Buitrago?], Managua, 14 Aralık 1965, CHM dosyası “cartas a Julio Buitrago”, reg. 00343, caja 3; Fonseca, “Los ataques de los falsos revolucionaria”; özellikle bakınız Fonseca, “Notas sobre algunos problemas actuales, [1972]”, madde 30 ve Fonseca, “Nota sobre algunos problemas de hoy[1976]”, madde26.

36. Fonseca, “Charla del Comp. Carlos Fonseca” (10 Eylül 1973), 17; Fonseca, Sintesis, 109; Fonseca, *Viva Sandino*, 53; Fonseca, “Viva la Franernidad Guerrillera.”
37. Frente Sandinista*, Diciembre Victoriosa* (Mexico: Editorial Diogenes, 1979); DEPEP(FLSN), *Y se rompio el silencio* (Managua: Editorial Nueva Nicaragua, 1981); Gabriel Garcia Marque, *El Asalto: El operativo con que el FSLN se lanzo al munda* (Managua: Editorial Nueva Nicaragua,1982)
38. Bakınız FSLNTP, *La Crisis Interna y Las Tendencias*,2.
39. Hernandes, *El FSLN por dentro*,74.
40. Fonseca, “*Reunion general*[1973].”
41. Fonseca, “Carta a companeros de la parraquia [1974]”, madde 27; Fonseca and H. Ortega, “Notas sobre comunicacion ‘Questiones urgentes’ [1974]”; Vargas and Aleman, “A pesar de todo”, La Prensa, 8 Kasım1979.
42. Maria Haydee Teran, yazarın röportajı, 2 Temmuz 1994, Leon; Borge, *Paciente Impaciencia*, 280; Noel Irıas ve Maria Haydee Teran: “Era muy carinoso”, *Barricada*, 8 Kasım1992.
43. Margaret Randall, Albuquerque, yazara mektubu, 26 Mayıs 1994.
44. Irias ve Teran, “Era muy carinoso”, *Barricada*, 8 Kasım1992.

BÖLÜM 9:
Dağlar ve Fonseca’nın Ölümsüzleşmesi, 1975–1976

1. Luis Carrion Montoja, *La ruta del comandante Pancho* (Managua: Editoria Nueva Nicaragua, 1992), 50–54 (Edi-

törü Luis Carrion'un babasıdır);Rivera,

La Marca del Zorro, 115; Foneca, "Nota sobre algunos problemas de hoy [1976]", madde 26. 1976 başında Fonseca kendisi ve Ruiz'den ibaret yetkili bir DN kurmaya çalışmıştı; Bakınız *La Prensa,* 15 Ağustos 1976, Tomas Borge'un aktarımı.

2. Arias, *Nicaragua*,81.
3. Henry Ruza, "La montana era como un crisol donde se forjaban los mejores cuadros", *Nicarauac* 1 (1980): 14–16, 22; Rivera, *La Marca del Zorro*, 113, 139; Heyck, Life Stories, 97. Ataerkil ailelerin işleyiş stratejisi için bakınız, Arias, Nicaragua, 96 ve Cabezas, *La montana*,272
4. Rivera, *La Marca del Zomo*, 107; Jose Valdivia Hidalgo, "Testimanio sobre los martiries del 7 y 8 de noviembre de 1976", *Nuevo Amanecer Cultural*, 5 Kasım 1983; Arias, *Nicaragua*, 114,117–18.
5. *Chapioyo veya chapiollo* kelimesi adi sığır yavrusu ya da bir şeyin düşük kalite olması anlamına gelir. Bakınız Arias, Nicaragua, 71,222–23; Joaquim Rabella ve Chartal Pallais, *Vocabulario Popular Nicaragüense* (Managua: Imprenta El Amanecer, 1994), 69.
6. Fonseca, *Notas Sobre la montana*,137.
7. Fonseca, "Retornar a las montanas", 56, italikler aslındandır.
8. a.g.e., 56; Fonseca, *Notas sabre la montana*,137.
9. Cabezas, *La montana*, 275; Guillen, "A partir de aloril*", Nicarauac* no. 13 (Kasım-Aralık 1986):121.
10. Borge, *Carlos, the Dawn*, 76; Marlene Lopez Davila, "Carlos me enseno a leer y a pelear", *Barricada*, 1 Kasım 1982. "Tambien ensenenles a leer" ve "En cada alfabetizador, Carlos Fonseca Amador" devrim sonrasında muazzam okuryazarlıkhamlesini

    yönlendiren, bir çok afiş ve duvarda yer alan sloganlar oldular.
11. Juan Ramn Huerta, "Los amigos de montana de Carlos Fonseca", *Barricada*, 23 Haziran1986.

12. a.g.e. ; Arias*, Nicaragua*, 97–98; Carlos Fonseca Amador, "Carta a Efrain Sanchez en relacion a errores incurridos", 2 Temmuz 1969, CHM reg. 18839, caja3(6).
13. Fonseca, *Notas sobra la montana*,132–33.
14. Carlos Fonseca Amador, "Los martires del FSLN(Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi) son el honor de la Nicaragua de hoy", Algun lugar de Nicaragua, 4 Kasım 1968, CHM reg. 25090, caja5.
15. Fonseca, "Carta a Efrain Sanchez." Şehitlere saygı üzerine, bakınız Fonseca, "Via la Fraternidad Guerrillera [1969]"; Fonseca, "Los martires del FSLN[1968]".
16. Fonseca, *Notas sobre la montana*, 128,133. 17. a.g.e.,139-40.
18. Arias, *Nicaragua,* 103–4,92.
19. Rivera*, La Marca del Zorro*,93.
20. Selser, "La primera guerrilla", *Barricada*, 7 Kasım 1986.
21. Arias, *Nicaragua*, 126. 22. a.g.e.,99-100.
23. a.g.e, 115.
24. Rivera, *La Marca del Zorro*, 130,126.
25. Özellikle bakınız Harry Villegas ("Pombo"), Jose Maria Martinez ("Ricardo") ve Carlos Coello ("Tuma")'nun iilişkilerine, Ernesto Che Guevera, *Bolivian Diary* (New York: Pathfinder Press, 1994)'deanlatılıyor.
26. Rivera, *La Marca del Zorro*,129–31.
27. Zafer sırasında FSLN gerilla ordusundaki kadın oranıyla ilgili genelde verilen rakam yüzde 30'dur, bu 1979 için bile yüksek görünüyor. (Bu Margaret Randall'ın *Sandino's Daughters* kitabının önsözünde ilk kezbelirtilmişti.)
28. Huerta, "Los amigos de montana de CarlosFonseca", *Barricada*, 23 Haziran 1986.
29. Rivera, *La Marca del Zorro*,113–14.
30. "I argued that women too could fight". *Militant* (New York), 19 Şubat 1996, *Bohemia* (Havana)'dan tercüme

edilmiştir, 20 Ekim1967.

31. Lenin Cerna, “Como lo admirabamos, como lo queriamos! El perfis humano de Carlos”, *Nicarauac,* no.13 (Kasım-Aralık 1986):141–42.
32. “Los ultimos que vieron a Carlos Fonseca”, *Barricada Edicion especial*, 7 Kasım 1986; Arias, *Nicaragua*,117.
33. Ruiz, “La montana” , 19, “Los ultimos quevieron a Carlos Fonseca”, *Barricada*, 7 Kasım1986.
34. Rivera, *La Marco del Zorro*, 118. Ruiz radyodan Fonseca’nın ölüm haberini duyduğunda Puyus Dağındaki kampında olduğunu 1982’deki bir konuşmasında belirtiyor; bakınız Henry Ruiz, “Permiso para informar, Comandante Carlos: Tu pueblo, tu Frente Sandinist, nosotros, tu Direccion Nacional, agradecemos infinitamente tu ensenanza”, *Barricada*, 8 Kasım1982.
35. OSN dosyası “cartas a Agaton”, CHM reg. 00390–00395, caja3(5).
36. Fonseca’nın tam ölüm şekli bir miktar tartışmalı bir konudur. Francisco Rivera’nın beyanları, bazı FSLN komutanları, Ulusal Muhafızlar, çatışmayı çok yakından yaşayan köylü ve Ulusal Muhafız’ın Fonseca’nın cesedini alıp defnetmeleriemredilen

    diğer köylülerle yapılan röportajların birleştirilmesiyle manzara netleşmiştir. Rivera, *La Marco del Zorro*, 120-23; “Los ultimos que vieron a Carlos Fonseca”, *Barricada*, 7 Kasım 1986; “El ultimo combate de Carlos Fonseca”, *Barricada*, 23 Haziran 1980; Ernesto Alourta M. ,”El nunca murio”, *La Prensa*, 7 Kasım 1979.
37. Silvio Mora, “El sueno de Carlos Fonseca”, *El Nuevo Diario*, 8 Kasım 1988. Ulusal Muhafız iki gün sonra Fonseca’nın 8 Kasım Pazartesi akşamı saat yedide başlayan bir çatışmada öldüğünü söyleyip, ulusa duyurmuştu. Gerçekte silahlı çatışma Pazar gecesi yaşanmış, cesetler Pazartesi sabahı çıkarılmışlardı. *La Prensa*’nın 5 Kasım tarihli, öğle basılan sayısında kimliği belirlenmeyen iki gerillanın öldüğünü bir üçüncüsünün de kuzeydeki dağlarda çatışmada

öldürüldüğünü belirten bir habervardı.

38. Borge, *Carlos, the Dawn*, 87; *La Prensa*, 12 Kasım 1976.

BÖLÜM 10: 1979 Devrimi

1. Mora, "El Sueno*", El Nuevo Diario*, 8 Kasım 1988, *La Prensa*, 11 Kasım1976.
2. Ruiza, "La montana", 21–22; Heyck, *Life Stories*,116.
3. Fonseca, *Hora Cero*, 93–94. Her ne kadar Denis Gilbert'in FSLN Marksizmi konusundaki tahlillerinin birçoğuna katılsam da Sandinistlerin her zaman iki aşamalı bir devrimi savunduklarını söylemesinin yanlış olduğunu düşünüyorum. Bununla ilgili Fonseca'nın 1957'deki – o zaman PSN üyesiydi – bir demecini ve Terseristaların 1977'deki Genel Platformunu kanıt olarak gösteriyor. Oysa her ikisi de FSLN'nin arada geçen on yıllar boyuncaki siyasi yaklaşımına tamamen aykırı; bakınız Gilbert, *Sandinistas*, 36.
4. Fonseca, "Notas y experiencias[1975]".
5. Fonseca, "Algunos aspectos del trabajo entre lar masas [1973]", madde 41,42.
6. Gilbert ve Block, *Sandinistas: Key Documents*, 56. Bu kitapta *Platforma General*'in tamamıvardır.
7. Garcia Marquez et ol, *Los Sandinistas*,243–57.
8. Black, *Triumph*, 104; Omar Cabezas*, Concion de amor para los hombres* (Managua: Editorial Nueva Nicaragua,1989).
9. Heyck, *Life Stories*, 13; Gould, *To Lead as Equals*,302.
10. Bakınız, örneğin, Gilbert*, Sandinistas*; Booth, *The End and theBeginning*; Rose J. Spalding, *Capitalists and Revolution in Nicaragua: Oppositionn and Accommodation*, 1979–1993 (Chapel Hill University of North Carolina Press, 1994)
11. Somoza ailesiyle diğer kapitalistler arasındaki çekişmeler hakkında daha tam örnekler için bakınız, Spaulding, *Capi-*

talists and Revolution. Geçici ekonomik patlamanın siyasi etkisi için bakınız, DEPEP (FSLN), *Carlos Fonseca frente a su tiempo* (Managua: Colecion "El Chipote", 1982), 6; Managua gazeteleri 1975'ten 1976'ya geçiş noeli sezonu sırasında perakende satış rekoru kırıldığınıhaberleştirmişler.

12. Daisy Zamora, "Commander Two", Margaret Rendall, *Sandino's Daughters Revisited: Feminism in Nicaragua* (New Brunswick, NJ: Rutgers University Press, 1994) 231-32.
13. *Washington Post*, 25 Ağustos 1978; *Washington Post*, 1 Eylül 1978; El Diaris (New York), 31 Ağustos 1978. Ulusal Muhafız'ın EEBI (Escuela de Entrenamienzo Basico de Infantria, Basic Infantry TrainingSchool) denen özel birimlerini El Chiguin (The Punk) adıyla bilinen Anastasia Somoza Portocarrero komuta etmekteydi, genellikle babasında ve dedesinden daha kirli ve namussuz olduğuna inanılıyordu.
14. Black, *Triumph*,132
15. Shirley Christian, *Nicaraugua: Revolution in the Family* (New York: Random House, 1985), 71. DAS komisyonu 1979 Ocak başında sonuçsuz dağıldı. Sonraki ay Carter yönetimi Nikaragua'yla tüm askeri anlaşmalara son verdi. (ABD temsilcileri, yine de, üç ay sonra, 14 Mayıs 1979'da, IMF'de Somoza hükümetine 66 milyon dolarlık bağış lehine oykullandılar.)
16. Richard D. Fagen, *The Nicaraguan Revolution*, *A Personal Report* (Washington: Institute for Policy Studies, 1981)8.
17. Sergio Ramirez 1980 sonunda DN'ye katıldı, Carlos Nunez de öyle, DN'nin en genç üyesiydi, 1990'da kalp krizinden öldü. 1980'lerde DN üyesi olanların yarısında fazlası 1999'da FSLN'den ayrıldılar, sadece ikisi, Daniel Ortega ile Tomas Borge DN'dekaldılar.
18. Argueles Morales dâhil liderlerin isyan dönemi öyküleri yayınlanmıştır, *Con el corazon en el disparador: Las Batalles del Frente Interno* (Managua: Editoria Vanguardia, 1986); ve Carlos Nunez Tellez, *Un pueblo en armas* (Managua: Coleccion duan de Dios Munoz, 1981). Somoza'nın istifasını

sağlamak için ABD elçisinin (Managua isyanını şaşırtacak şekilde sempatiyle anlattı) çektiği zorluklar için, bakınız Lawrance Pezzulo ve Ralph Pezzulo, *At the Fall of Somoza* (Pittsburgh: University of Pittsburgh Press, 1993). İsyan ve son saldırı üzerine diğer bir tam kaynak, Black, Triumph,142–81.

19. Heyck, *Life Stories*,119–20.
20. Walker, *Nicaragua in Revolution*,37.
21. Carlos M. Vilas, *Sandinista Revolution* (New York: Monthly Review Press, 1986) 108-12; Vilas onlara "devrimin sıra neferleri" diyor ve çok büyük çoğunluğunun FSLN'nin fiili üyesi olmadığını belirtiyor; *New York Times*, 27 Haziran 1979; Comite de Direccin Zanal de Jinotepe, *Por la memoria de nuestros heros y martires, cumpliremos con la patria,* n.d.
22. Morales, *Corazon*, 51; Black, *Triumph,*157.
23. Spalding, *Capitalists and Revolution*,61.
24. Pezzulo and Pezzullo*, At the Fallop Somoza*,180.
25. Anastasia Somoza Debayle Eylül 1980'de Paraguay'da Arjantinli bir gerilla grubu tarafından öldürüldü. Bakınız, Claribel Alegria and D.J. Flakoll, *Somoza: Expediente cerrado* (Managua: Editorial El Gato Negro, [1993?]).

ÖRGÜT İSİMLERİ KISALTMALARI

AMIPRONAC: Asociacion de mujeres ante la problematica nacional; Ulusal Sorunla Yüzleşme Kadın Derneği.
ATC: Asociacion de Trabajadores del Compo; Kır İşçileri Derneği.
CUUN: Consejo Universitario de la Universidad Nacional; Ulusal Üniversite Öğrenci Meclisi.
DN: Direccion Nacional; Ulusal Yönetim.
EDSN: Ejercito Defensor de la Soberania Nacional; Ulusal Egemenliği Savunma Ordusu.
EEBI: Escuela de Entrenamiento Basico de Infentria; Temel Askerlik Eğitim Okulu.
FDC: Frente Demokratico Cristiano; Demokratik Hristiyan Cephesi.
FER: Federacion de Estudiantes Revolucionarios; Devrimci Öğrenciler Federasyonu.
FSLN: Frente Sandinistra de Libaracion Nacional; Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi.
FUN: Frente Unitario Nicaragüense; Nikaragua Birleşik Cephesi.
GN: Guardia Nacional; Ulusal Muhafız.
GPP: Guerra Popular Prolongada; Uzun Süreli Halk Savaşı Eğilimi.
INN: Instituto Nacional del Norte; Kuzey Ulusal Enstitüsü.
JDN: Juventud Democratica Nicaragüense; Nikaragua Demokratik Gençliği.
JPN: Juventud Patriotica Nicaragüense; Nikaragua Vatansever Gençliği.
JRN: Juventud Revolucionaria Nicaragüense; Nikaragua

Devrimci Gençliği.
MAFUENIC: Manos Fuena de Nicaragua; Nikaragua'dan Elinizi Çekin Komitesi.
MPU: Movimento Pueblo Unido; Birleşik Halk Hareketi. **MR veya MRP:** Movilizacion Republicana; Cumhuriyetçi Seferberlik.
OSN: Oficina de Seguridad Nacional; Ulusal Güvenlik Bürosu
PGT: Partido Guatemalteco del Trabajo; Guatemala İşçi Partisi.
PLI: Partido Liberal Indepente; Bağımsız Liberal Parti. **PLN:** Partida Liberal Nacionalist; Ulusalcı Liberal Parti. **PSCN veya PSC:** Partido Social Cristiano de Nicaragua; Nikaragua Sosyal Hristiyan Partisi.
PSN: Partido Socialista de Nicaragua; Nikaragua Sosyalist(Komünist) Partisi.
PSP: Partido Socialista Popular; Sosyalist Halk Partisi. (Küba)
PVP: Partido Vanguardia Popular; Halkçı Öncü Partisi. (Kosta Rika)
TI: Tendencia Innsurreccionalista; Ayaklanmacı Eğilim (Terserista)
TP: Tendencia Proletaria; Preleter Eğilim
UCA: Universidad Centroamericana; Orta Amerika Üniversitesi.
UDEL: Union Democratica de Liberacion; Demokratik Kurtuluş Birliği.
UNAN: Universidad Nacional Autonoma de Nicaragua; Nikaragua Otonom Ulusal Üniversite.
UNAP: Union Nacional de Accion Popular; Halkçı Eylem Ulusal Birliği.

NOT: Kaynakça tercümeye eklenmemiştir (-çn

EMPERYALİZM VE İŞBİRLİKÇİLERİ İLE SAVAŞ POLİTİK İKTİDARI ALINCA SONA ERMEZ. ÇÜNKÜ DEVRİM SADECE POLİTİK İKTİDARI, DEVLETİ ELE GEÇİRMEK DEĞİLDİR.

İKTİDAR GÜCÜYLE SOSYALİZMİ İNŞAA ETMEKTİR!